

500 JAAR REFORMATIE

2000 JAAR BAPTISME

HENDRIK SCHIPPER

Christus houdt Zijn Gemeente in stand

500 JAAR REFORMATIE
**2000 JAAR
BAPTISME**

De geschiedenis van bijna 2000 jaar Bijbelse doop

HENDRIK SCHIPPER

Hebreeën 12:1: Welnu dan, laten ook wij, nu wij door zo'n menigte van getuigen omringd worden, afleggen alle last en de zonde, die ons zo gemakkelijk verstrikt. En laten wij met volharding de wedloop lopen die voor ons ligt.

De Bijbelteksten in deze uitgave zijn ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © Stichting HSV 2010. Alle rechten voorbehouden, © Stichting HSV en Uitgeverij Jongbloed - Heerenveen.

Bestellingen via: www.godsbeloftenvoordevolken.nl

ISBN: 978-90-831197-6-2

NUR 700

Lay-out en omslag: Reproserve

1e druk april 2021

Uitgegeven door: Stichting Boaz World Word Project, Veenendaal

Copyright: © 2021 Hendrik Schipper/Boaz World Word Project

INHOUD

Problemen bij het bestuderen van de Kerkgeschiedenis.	5
500 jaar Reformatie.	8
2000 jaar Baptisme – Bijbelse doop.	12
Geschiedenis van bijna 2000 jaar Baptisten.	13
Eerste – vierde eeuw. Geschiedenis Vroeg Christelijke Kerk.	16
Vijfde eeuw.	39
Zesde eeuw.	43
Zevende eeuw.	51
Achtste eeuw.	56
Negende eeuw.	60
Tiende eeuw.	69
Elfde eeuw.	75
Twaalfde eeuw.	84
Dertiende eeuw.	120
Veertiende eeuw.	125
Vijftiende eeuw.	134
Zestiende eeuw.	144
Zeventiende eeuw.	275
Achttiende eeuw.	311
Negentiende eeuw.	317
Twintigste eeuw.	350
Eénentwintigste eeuw.	362

PROBLEMEN BIJ HET BESTUDEREN VAN DE KERKGESCHIEDENIS.

Controleerbaarheid van informatie.

Alle informatie in een artikel moet verifieerbaar zijn, aan de hand van door derden gepubliceerde informatie. Toch is het niet nodig om een bron te noemen voor alle informatie die in een artikel wordt gegeven. Soms kan dat ook (bijna) niet. Gegevens die algemeen bekend zijn, of die bij ingevoerde vakgenoten gemeengoed zijn geworden, zullen veelal wel in een encyclopedie artikel thuishoren. Maar het zou bijna een belediging zijn, dan bronnen te noemen. Terwijl het ook de leesbaarheid niet vergroot.

Vrij algemeen kan gesteld worden: Hoe buitensporiger of origineler de stelling, des te beter moet de onderbouwing zijn. Het geven van de gebruikte bronnen heeft niet alleen als doel om de gegeven informatie te onderbouwen. Voor lezers die er minder van afweten dan de schrijver, kan het handig zijn om een referentie te hebben waar ze over het onderwerp meer kunnen lezen.

Is wat kerkhistorici geschreven hebben betrouwbaar?

Er zijn verschillende problemen waarmee men bij het bestuderen van de kerkgeschiedenis, met name de oude geschiedenis, rekening moet houden:

1. Leerstellige vooringenomenheid van kerkhistorici.

Moderne historici interpreteren vaak de verklaringen van oude schrijvers vanuit het perspectief van hun eigen overtuigingen. Aan de andere kant kunnen de leerstellige posities van historici hun eigen begrip van die doctrines beperken.

2. Leerstellige vooringenomenheid van de oude kerkhistorici.

Bewust of onbewust, oude schrijvers vervormden soms of verdraaiden de standpunten van hun leerstellige tegenstanders. Als gevolg daarvan hebben we niet altijd een adequate presentatie van bepaalde standpunten, vooral ten aanzien van minderheidsstandpunten. Bijvoorbeeld, wat voor begrip van eenheid zouden de toekomstige generaties hebben als hun enige bron van informatie artikelen zouden zijn, geschreven door Trinitariërs? Ook hebben sceptische waarnemers vaak tegenstanders op een manier beschreven die hen belachelijk, absurd, onwetend, of geestelijk gestoord doen lijken. Bijvoorbeeld, wat voor mening zou iemand zich gaan vormen over Baptisten, als hij alleen de commentaren zou lezen van cynische tegenstanders?

3. De mogelijkheid van toevoegingen aan oude manuscripten.

De meeste informatie over de kerkgeschiedenis komt uit manuscripten die honderden jaren na de oorsprong gekopieerd werden. In veel gevallen zijn de kopieën gewijzigd of zijn bepaalde regels ingevoegd om steun voor bepaalde doctrines te creëren. Bijvoorbeeld: een aantal van de brieven van de post-apostolische vaders bestaan uit korte en lange versies. Uiteraard, een vorm (waarschijnlijk de langere) is corrupt en geeft de wijzigingen door van generaties van redacteurs en schrijvers. Een ander voorbeeld is een oud christelijk geschrift genaamd de Didache, blijkbaar geschreven in de 2e eeuw, maar het enige Griekse manuscript dat we daarvan hebben dateert uit de 11e eeuw. Dit betekent dat fouten en opzettelijke veranderingen gedurende meer dan 900 jaar kunnen zijn opgebouwd, en het document kan leringen van het rooms-katholicisme reflecteren.

4. De bestaande documenten kunnen niet overeen komen met de standpunten van de gemiddelde gelovige van die periode.

In tijden waarin veel mensen niet geletterd waren en boeken met de hand moesten worden geschreven, werden theologische documenten vaak geschreven en gekopieerd door de opgeleide elite. Toen, net als nu, waren theologen vaak meer liberaal in hun doctrines dan de meerderheid van de gelovigen.

5. De geschiedenis wordt geschreven door de overwinnaars.

Velen werden vervolgd indien zij stelling namen tegen de officieel toegelaten doctrines, zodat zij weinig kans hadden om op een adequate manier hun geloof schriftelijk vast te leggen. De documenten die ze hadden geschreven werden meestal vernietigd en niet gekopieerd. Voor het bewijs van een minderheidsdoctrine lijkt dat, om te overleven, heel gangbaar en verklaarbaar te zijn in die dagen. Het overgebleven verslag onthulde waarschijnlijk slechts een fractie van het getuigenis van degenen die vervolgd werden.

6. Valse doctrines bestaan vanaf de vroegste tijden.

Er is voldoende bewijs in de Bijbelse geschriften van Paulus, Petrus, Johannes en Judas dat die valse leerstellingen overvloedig, zelfs in de dagen van de apostelen, de kerk dreigden te overweldigen. Om deze reden is de ouderdom van een schrijver geen garantie voor zijn zuiverheid in de leer.

500 JAAR REFORMATIE.

Wanneer er over 500 jaar Reformatie wordt gesproken, is het de vraag welke reformatie er wordt bedoeld?

Lutherse Leer.

Meestal bedoelt men dat in 2017 het 500 jaar geleden was dat Luther zijn 95 stellingen aan de deur van de slotkapel in Wittenberg spijkerde.

Dat was het begin van de Lutherse (dwaal)leer. Geen reden om te gedenken, hoewel Luther ook wel heel veel goede dingen gezegd en gedaan heeft. Er kwamen eerst Lutherse gemeenten in Duitsland en vandaaruit werd de leer verder verspreid. Niet in Nederland, maar wel in andere Europese landen.

Zo'n 80 miljoen mensen zijn lid van Lutherse kerken. Daarvan wonen er 25,6 miljoen in Duitsland (waar het de op een na grootste denominatie (EKD) is), 19 miljoen in Scandinavië, 8,5 miljoen in de Verenigde Staten en Canada en de overige wonen in Centraal-Europa. In Denemarken, Finland en IJsland is het de staatsreligie. In Zweden was dat het geval tot het jaar 2000. Op 21 mei 2012 verloor ook de Lutherse kerk in Noorwegen de status van staatskerk. De Augsburgse Belijdenis uit 1530 en Luthers Kleine Catechismus hebben voor lutheranen inhoudelijk gezien veel gezag. Het hoofdkwartier van de Lutherse Wereldfederatie zetelt in Genève.

Er zijn in Nederland 55 lutherse gemeenten, met in totaal ruim 14.000 leden. Deze gemeenten behoorden tot de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden (1818-2004), die is opgegaan in de Protestantse Kerk in Nederland. Toen de Nederduitse Gereformeerde Kerk publiekelijk door de overheid werd bevoordeeld, was het de lutheranen, net zoals vele andere christelijke religies, verboden om kerkdiensten te houden. Eind 17e eeuw ontstonden er lutherse schuilkerken.

Ik noem deze lutherse leer een dwaalleer om de volgende redenen:

- Deze leer handhaaft de kinderdoop in tegenstelling tot de Bijbelse doop op het geloof.

- Martin Luther en zijn volgelingen leren, dat het lichaam en het bloed van de Heere Jezus letterlijk aanwezig zijn in het brood en de wijn bij het Avondmaal en dat deze tekenen vergeving van zonden meedelen.

Zijn zeer vijandige houding ten opzichte van het Joodse volk. Het Joodse volk ziet men niet meer als het uitverkoren volk van God.

Gereformeerde – Calvinistische Leer.

Is uit de lutherse leer ook de calvinistische/gereformeerde leer voortgekomen? Nee, deze leer is gebaseerd op de leer en schriftuitleg van Calvijn. Navolgers van Calvijn hebben deze leer verder uitgebouwd. Deze leer werd voor het eerst in Nederland effectief in 1566. Na 5 april 1566 (Indiening smeek-schrift) keerden gevluchte protestanten terug, waarna zij tussen mei en augustus begonnen met hagenpreken. Vanaf 10 augustus tot oktober 1566 raasde de Beeldenstorm door de Lage Landen. De Nederlandse Opstand was uitgebroken. Eerste preek in hervormde kerk in Steenwijk Odgerus/Oyer Altus/Alts 1566; Hervormde kerk Leiden 1566 Wouter Symonsz., terechtgesteld (verbrand) 1570; Hervormde gemeente Brielle 1566 (Brilensis) Cornelisz., Andreas. Hervormde gemeente Deventer 1560 Joannes Guilelmus Zwollensis, pastoor der Grote of Lebuinuskkerk, preekte de Hervorming. Overl. 1560; 1560 Carolus Gallus (de Haen), pastoor van Elst 1560; 1566 Melchior.

Het calvinisme had grote invloed in onder meer Frankrijk met de hugenoten, Schotland, waar John Knox het calvinistische denken verbreidde en waarmee de Schotse Reformatie begon, alsmede in delen van Zwitserland en de Zeventien Provinciën. Hugenoten was de naam die de protestanten in de 16e, 17e en 18e eeuw in Frankrijk kregen. De leer sloeg ook in bij de puriteinen in Engeland en in de Verenigde Staten, waar het nog te vinden is in de presbyteriaanse en congregationalistische kerken aldaar. Eind negentiende eeuw maakte het calvinisme, onder leiding van Abraham Kuyper en Herman Bavinck in Nederland een herleving door in de vorm van neo-calvinisme.

In Nederland en Vlaanderen is het calvinisme tegenwoordig in een breed kerkelijk spectrum van het protestantisme terug te vinden. De Protestantse Kerk in

Nederland en alle gereformeerde kerkgenootschappen baseren zich mede op Calvijns theologie.

De Nederduitse Gereformeerde Kerk is de kerk die ontstaan is in de stad Emden (Oost-Friesland), in 1571. In 1579 werd zij de publieke kerk van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

In het kader van de Reformatie begon Huldrych Zwingli de gereformeerde traditie in 1519 in de stad Zürich. Al snel kreeg Zwingli gezelschap van Martin Bucer, Wolfgang Capito, William Farel, Johannes Oecolampadius en andere vroeg gereformeerde denkers. De beweging werd voor het eerst calvinisme genoemd, verwijzend naar Johannes Calvijn, in het begin van de jaren vijftig (1950) door lutheranen die zich er tegen verzetten. De World Communion of Reformed Churches (WCRC) is de grootste vereniging van gereformeerde kerken ter wereld. Het heeft 233 ledendenominaties in 110 landen, die samen 100 miljoen mensen claimen en daarmee de op twee na grootste christelijke gemeenschap ter wereld is, na de Rooms-Katholieke Kerk en de Oosters-Orthodoxe Kerk.

Ik noem ook de gereformeerde leer gedeeltelijk een dwaalleer en wel om de volgende redenen:

- Men leert dat het nieuwe verbond bestaat uit gelovigen en ongelovigen.
- Men praktiseert de doop van baby's die nog geen geloof hebben.
- De opname van de gelovigen vóór de grote Verdrukking wordt niet geloofd.
- Men gelooft niet dat het duizend jarig Vrederijk nog zal komen.
- Men gelooft niet dat na de grote Verdrukking, satan 1000 jaar zal worden opgesloten. Men denkt dat satan nu al gebonden is.
- De kerk bestaat vanaf Genesis en begint niet met Handelingen 2, de uitstorting van de Heilige Geest.
- Men kent geen twee opstandingen, terwijl Gods Woord daar duidelijk over is.

- De doop is in de plaats van de besnijdenis gekomen.
- Gedoopte baby's worden ingelijfd in Christus.
- Van gedoopte baby's wordt verondersteld dat ze wedergeboren zijn. (niet alle gereformeerden geloven dat).
- Een deel van de gereformeerde denominaties hangt de Drie-Verbonden leer aan. Dit komen we in de Bijbel nergens tegen.
- Een deel van de gereformeerde denominaties leert dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen en dat Israël niet meer Gods uitverkoren volk is. Voor wie Hij nog een plan heeft in de toekomst.

2000 JAAR BAPTISME – BIJBELSE DOOP.

Is uit de lutherse- en gereformeerde leer ook het Baptisme voortgekomen? Nee, het Baptisme is al begonnen met de doop van de Heere Jezus door Johannes de Doper. En deze praktijk is door Zijn apostelen voortgezet. Het Baptisme bestaat dus al bijna 2000 jaar. Het Baptisme is dus ook niet begonnen in 1609 door de komst van John Smyth uit Engeland. Het Baptisme is ook niet begonnen in 1521 in Duitsland door de AnaBaptisten. In dit boek hoop ik dat aan te tonen.

Het valt niet mee om deze hardnekkige onwaarheden uit de wereld te krijgen. Het Reformatorisch Dagblad publiceert regelmatig artikelen over 500 jaar Doperdom (wat dit dan ook mag zijn) en gaat er vanuit dat het Baptisme begonnen is in Munster bij de AnaBaptisten. In Duitsland is een commissie opgericht die dit wil gedenken. Het is niet helemaal duidelijk wie en wat ze willen gedenken en wie precies de initiators zijn.

De leiding van het Baptisten Seminarie in Amsterdam blijft ervan uitgaan dat John Smyth het Baptisme naar Nederland gebracht heeft. Terwijl je anders zou mogen verwachten.

GESCHIEDENIS VAN BIJNA 2000 JAAR BAPTISTEN.

33-2021.

De vrijwel onbekende geschiedenis van de Baptisten.

De kerkelijke leiders van het vroege post-apostolische tijdperk (90-140) hebben begrepen en geleerd dat de doop alleen voor gelovigen is en dat bekering noodzakelijk is om de doop relevant te maken als Bijbels getuigenis van het gestorven zijn met Christus en op te staan in een nieuw leven. (http://www.articleseen.com/Article_Jesus Name Baptism in History_87677.aspx).

De lutherse Professor Otto W. Heick – Canada (1895-1990) vermeldt: ‘De doop was natuurlijk niet bedoeld als een soort magisch middel. Zonder bekering en geloof, betekent het niets.’ De lutherse Professor E. H. Klotsche zegt over het geloof in die tijd: “De doop is een duidelijke illustratie van de bekering. Deze gaat vooraf aan de doop.”

Toen de kinderdoop ingang begon te krijgen, gingen de theologen onderwijzen dat geloof en bekering na de doop konden volgen. Dit leidde uiteindelijk tot het rooms-katholieke sacrament van de boetedoening. **Toen de oorspronkelijke leer van eerst bekering en daarna doop, werd veranderd in de praktijk van de kinderdoop, verwierf deze de status van sacrament.**

Kerk historici zijn het er over het algemeen over eens dat de vroege post - apostolische kerk onderdompeling beoefende. **Klotsche zegt: “De praktijk van onderdompeling was ongetwijfeld universeel in de vroege kerk.”** (Article Seen (Jesus Name Baptism in History – 30-9-2011).

Ze waren allemaal BAPTISTEN. Maar ze kregen verschillende namen gedurende deze 2000 jaar. Deze groep gelovigen kreeg vaak de naam van hun vijanden of ze werden genoemd naar de naam van hun leider of een daarvan afgeleide naam. Bijvoorbeeld: De leider/voorganger heette Hendrik, zijn volgelingen werden Hendrikianen genoemd.

Bekende groepen waren:

Waldenzen, Albigenzen, Kartharen, Wederdoopers, Doopsgezinden, Mennonieten, Paulicianen, Hussieten, Hutteriten, en hoe ze ook maar meer genoemd werden.

Het huidige Baptisme wordt niet tot de mennonitische beweging gerekend, hoewel ook deze beweging zich kenmerkt door de praktijk van de geloofsdoop. De huidige Baptisten zijn meestal geen pacifisten meer en ze weigeren ook niet altijd het zweren van een eed, zoals dit nu nog een kenmerk is van de mennonieten. Veel van de theologie van de Baptisten is nu ook min of meer door de gereformeerde leer beïnvloed.

Het Baptisme is niet ontstaan in 1609.

Dikwijls wordt aangenomen dat het Baptisme zijn wortels heeft binnen het Engelse puritanisme en in 1609 ontstond toen de predikant John Smyth, tijdens zijn ballingschap in Amsterdam, kennis maakte met de doopsgezinden. Niets is echter minder waar.

Doop op geloof vanaf de apostolische tijd.

Het Baptisme, de doop op het geloof, is er vanaf de apostolische tijd geweest. In dit boek heb ik dat duidelijk en uitgebreid aangetoond. Het is wel zó dat het Baptisme in Engeland en later in Amerika zijn wortels mede heeft in het Engelse puritanisme. Daardoor is dat Baptisme soms ook calvinistisch gekleurd.

Baptisten gemeenten in 1850 vanuit Duitsland.

In Nederland werd het Baptisme voortgezet in de doopsgezinde gemeenten. De eerste Baptistengemeenten die met deze naam genoemd werden, ontstonden in Nederland in ca. 1850 door invloed van Baptisten uit Duitsland. Daarover later meer. Alle mennonitische stromingen waren aanvankelijk sterk gericht op de zuiverheid in de leer en men vermeed deelname aan bestuur van steden en landen. De verschillende opvattingen over de mate waarin de kerkelijke tucht diende te worden toegepast, zorgde voor een grote verbrokkeling.

Doopsgezinde groeperingen.

In Nederland kende men bijvoorbeeld **Waterlandse-, Hoogduitse-, Friese- en Vlaamse doopsgezinden**, die vaak ook nog in “jonge-” en “oude-” verdeeld werden. In de jaren 1550/1560 waren er doopsgezinde kernen in de Zuidelijke Nederlanden: Antwerpen, Gent, Brugge, Hondshoote en Zuid West-Vlaanderen. Vanaf 1650 ontwikkelde zich een meer open stroming die de verdeeldheid binnen de doopsgezinde gemeenschap nog groter maakte.

In de achttiende eeuw kregen verlichte opvattingen steeds meer invloed binnen de gemeenten en in de negentiende- en twintigste eeuw stonden de doopsgezinden als grotendeels vrijzinnig bekend, wat het woord “vrijzinnig” dan ook mag inhouden. Want iedere christelijke geloofsgemeenschap die zich niet voor honderd procent aan de Bijbel houdt, is in bepaald opzicht vrij van zin, ofwel “vrijzinnig”.

Amish en Hutterieten in de USA.

De andere mennonitische gemeenschappen bleven sterk op zichzelf staan en bestonden vooral uit agrarische kolonies in recent ontgonnen gebieden in Oost-Europa en Noord-Amerika. Met name de Amish en de Hutterieten staan bekend om hun afwijzing van veel verworvenheden van de moderne tijd. In de twintigste eeuw ontwikkelde de hoofdstroom van de Amerikaanse Mennonieten zich tot een brede protestantse geloofsgemeenschap die zich met name door haar pacifisme kenmerkt. (Wikipedia)

EERSTE – VIERDE EEUW. GESCHIEDENIS VROEG CHRISTELIJKE KERK.

Baptisme in Wales – Engeland.

Het volgende overzicht van bijna twee millennia kerkgeschiedenis begin ik met de geschiedenis van de christelijke gemeenten in Wales, Engeland. Wat is de reden om hiermee te beginnen? Wel, het is mij door onderzoek gebleken dat deze gemeenten zich vanaf de apostel Paulus onafgebroken hebben gehouden aan de Schriften. Zij hebben geen reformatie gekend zoals de kerk in Europa die vele malen gekend heeft. De kinderdoop was tot ca. het jaar 600 buiten de deur gehouden.

Kinderdooop met geweld ingevoerd in het jaar 600 in Wales.

Daarna werd ze met geweld ingevoerd door de Rooms-Katholieke Kerk. Deze dwangmaatregel kostte aan ca. 1.200 predikers en oudsten het leven. Een feit dat nog weinig bekend is.

Het is natuurlijk een grote schande voor de Rooms-Katholieke Kerk dat zo iets heeft plaats gevonden. Ook de calvinistisch/reformatorische kerken hadden er geen belang bij dit openbaar te maken. Want hieruit bleek dat de kinderdoop echt niet vanaf de apostolische tijd ingevoerd werd, zoals vele voorstanders van de kinderdoop beweren.

Het woord dopen duidt op iets of iemand in het water dopen, onderdompelen. Dopen is geen sprenkelen. Dat moet toch voor ieder duidelijk zijn. Vele opgravingen in Noord-Afrika, b.v. in Tunesië, hebben aangetoond dat er in de vroege kerken en basilieken bijna altijd een Baptisterium aanwezig is geweest. Een speciale plaats van behoorlijke omvang, waarin volwassenen via een aantal treden konden afdalen in het water.

Zie daarvoor het boek: “Baptisterium”, van dr. A.G. Luiks. Een beetje zuur, zegt deze

auteur dat de dopen waarschijnlijk niet ondergedompeld werden. Want hoe moest dat grote bad met water gevuld worden! Ja, waarvoor zouden ze dan zo'n groot bad gebouwd hebben?

Vroege Baptisten in Wales.

De vroege Baptisten van Wales in de Midlands hadden hun moederkerk in Olchon Valley. Zij claimden de navolging van de Bijbelse leer van de doop op basis van het getuigenis van Christus en het onderwijs van de apostel Paulus. Voormalig predikant van de Olchon Baptist Church, John Howells, zegt dat de oude Britten van Wales, rond Olchon, ononderbroken de Bijbelse leer van de doop navolgden in gehoorzaamheid aan Christus.

“De ware apostolische successie is hier te vinden, en alleen hier, in de geschiedenis van de echte Baptisten. Vanaf Paulus, in een doorgaande lijn tot op vandaag. Ze hebben nooit opgehouden een zichtbaar lichaam van gelovigen te zijn. Getuigen te zijn voor de waarheid van Christus, onderhoudende geloof en praktijk, in constante gehoorzaamheid aan het Woord. In weerwil van banden, opsluitingen, de brandende staak, de bijl van de beul, de strop, het zwaard van de moordenaar, de vochtige-, donkere-, sombere kerker, de martelingen door de inquisitie van de perverse roomse kerk.

Er is in de met bloed-gekleurde levens van de martelaren een ononderbroken lijn van eenvoudig geloof geweest, gehoorzaam navolgend het doopritueel van de eerste gemeente vanaf Pinksteren. Er is geen ontbrekende schakel in deze hemelse keten van eeuw tot eeuw van het overblijfsel naar de verkiezing der genade. Eén van die belangrijke en supereminente schakels in de keten van de orthodox-christelijke kerkgeschiedenis is de oude kerk en de kapel van Olchon. Het gaat terug van voor Luther en de protestantse reformatie. **De echte Baptist Church had geen reformatie, want zij is zelf nooit veranderd of gedegeneerd.”**

Jonathan Davis merkt op dat de **oude Baptisten van Wales** geen open lidmaatschap of communie kenden. Hij noemde hun relatieve isolement als de reden voor hun zuiverheid in leer en praktijk. Hij schreef van de Welsh broeders rond Olchon: “We weten dat in de reformatie, tijdens de regering van Karel I, ze een voorganger hadden, genaamd Howell Vaughan. Hij was met Powell en anderen, die grote her-

vormers waren, maar niet zo radicaal naar het oordeel van de Olchon Baptisten. En dat was niet te verwonderen, want zij waren afgescheiden van de Kerk van Engeland en brachten waarschijnlijk een aantal van haar verdorvenheden met zich.

Maar de Berg-Baptisten (zoals ze genoemd werden) waren niet afgescheiden van die gevestigde orde. We weten dat de hervormers voor gemengde communie waren, maar de Olchon Baptisten accepteerden dergelijke praktijken niet. Kortom, deze waren zuivere-, oprechte- en streng apostolische Baptistten. Zij stonden pal voor de Bijbelse waarheid en wezen alle vermenging met een andere leer, die verwarring zou veroorzaken, af. Het Woord van God was hun enige grondslag.”

Verschillende historici, vermelden de vroege aanwezigheid van Baptistten in Wales. In de inleiding van Orchard's History, schreef J.R. Graves: “Welsh Baptistten stellen dat de beginselen van het Evangelie zuiver en onvermengd, ondanks de donkere heerschappij van het pausdom, moeten worden gehandhaafd. God had een keten van waarachtige en getrouwe getuigen in dit land, in iedere eeuw, vanaf de eerste introductie van het christendom. In geen enkel land zijn de principes van ons geloof als Baptistten meer in het algemeen begrepen en dapper verdedigd dan in het kleine vorstendom van Wales.”

Het wordt algemeen aangenomen dat door de afgesloten ligging, veroorzaakt door valleien en bergen, tijdens de donkere heerschappij van het pausdom, er mensen waren die aan de oude zuiverheid van de leer en de eredienst vast hielden. Er is veel bewijs dat de Baptistten van Engeland en Wales dateren uit zeer vroege tijden. Jonathan Davis plaatst het christendom in Wales vóór de lutherse reformatie met deze kleurrijke beschrijving van de Vallei of Carleon, dat is de locatie van Olchon:

“Het is bekend aan allen die op de hoogte zijn van de geschiedenis van Groot-Brittannië, dat Carleon in Zuid-Wales, in vroegere tijden een beroemde stad was. Het dal Carleon ligt tussen Engeland en het bergachtige deel van Wales, aan de voet van de bergen. De spelonken in de rotsen vormden een schuilplaats voor de “lammeren” en “schapen” van Christus, waardoor de verordeningen van het Evangelie, tot op vandaag, zuiver en in hun oorspronkelijke Bijbelse vorm in stand zijn gebleven. Zonder te worden vervalst door de corrupte kerk van Rome.”

Het was geen wonder dat **Penry, Wroth en Erbury**, gewoonlijk genoemd als de eer-

ste hervormers van de Baptisten denominatie in Wales, zo veel volgelingen hebben gekregen. Als we bedenken dat hun arbeidsterrein het dal van Carleon was en haar omgeving. Formele verslagen van de oorsprong van het christendom in Wales zijn verloren gegaan in de oudheid. Er is echter een enkele beschrijving, die algemeen wordt aangehaald door Welsh Baptist historici.

De volgende beschrijving van de oude wortels van de Welsh Baptisten is ontleend aan Geschiedenis van de Welch Baptisten, door Jonathan Davis geschreven in 1835. “Ongeveer vijftig jaar voor de geboorte van onze Verlosser, vielen de Romeinen de Britse eilanden binnen, toen geregeerd door de Welch koning Cassebellun. Hij verloor de strijd en sloot vrede met hen en leefde vele jaren onder overheersing van de Romeinen. In die periode traden veel van de Welshe soldaten toe tot het Romeinse leger, en veel families uit Wales bezochten Rome.

Pudens en Claudia.

Onder hen was een zekere vrouw genaamd Claudia, die getrouwd was met een man genaamd Pudens. In die tijd werd Paulus als gevangene naar Rome gestuurd en predikte daar vanuit zijn eigen gehuurde woning, gedurende twee jaar. In het jaar 63 werden Pudens en zijn vrouw Claudia, die tot de huishouding van de keizer behoorden, onder Gods zegen, op de prediking van Paulus, tot de kennis der waarheid gebracht. Zij deden belijdenis van hun christelijk geloof, samen met andere Welshmen onder de Romeinse soldaten, die hadden gehoord dat de Heere ook hen genadig was. Zij werden zó onderwezen in het Evangelie dat ze zich geroepen wisten om ook aan hun landgenoten in Wales, die op dat moment afgodendienaars waren, de blijde Boodschap te brengen.”

Davis vervolgt: “Hoe snel verspreidde het machtige Evangelie van Christus zich naar het buitenland! Het bijzondere jaar 63, toen Paulus, een gevangene, aan een paar mensen in zijn eigen gehuurde woning het Evangelie predikte, had grote gevolgen. De apostel Paulus besluit zijn tweede brief aan Timotheüs met de groeten van een aantal heiligen, met hem verzameld in Rome. Onder die genoemden zijn Pudens en Claudia. Paulus’ vermelding van deze Welsh christenen doet twijfel rijzen over hun aanwezigheid in Wales in het jaar 63, omdat men gelooft dat Paulus, 2 Timotheüs schreef in 66. Echter, de identiteiten van Pudens en Claudia zijn goed gedocumenteerd. Claudia was de dochter van de Welsh koning Caratacus.

Pudens was Claudia's man. Armitage geloofde dat hij een Romeinse senator was.”

De zeventiende-eeuwse historicus Edward Stillingfleet, in *Orgines Britannice*: “De oude schrijvers van de Britse kerken geven specifieke details over de identiteit van **Pudens en Claudia** en hun betrokkenheid bij het christendom in de eerste eeuw in Rome en Groot-Brittannië. Moncaeius de Incunah citerend schreef hij: **“Deze Claudia, door Paulus genoemd, was Caratacus' dochter, een bekeerde christin. Zij trouwde met Pudens, een Romeinse senator. Hun huwelijk werd beschreven door Martial in zijn, voor dat doel, gemaakte puntdicht.”**

Stillingfleet onderbouwde zijn beoordeling van de rol van Claudia in de verspreiding van het christendom naar Groot-Brittannië met een citaat uit de *Antiquities Britannicae*: “Aan deze edele familie en de rest van haar verwanten die met haar gedoopt waren, werd zo de gelegenheid gegeven om het christendom in de Britse natie te verspreiden.”

T. Rees vermeldt in zijn geschiedenis van de Non-conformisten in Wales, dat Bran Fendigaid (Bruno de gezegende), Prins van Wales, een christen was, die samen met andere christenen, terug kwam van Rome naar Wales rond 60 na Christus.

Volgens Rees brachten zij dienaren van het Evangelie met zich mee, die het christendom in Wales introduceerden en richtten daarmee een zichtbaar teken op van de navolging van de leer van Christus door middel van Paulus.

William Cathcart, in zijn boek: “De oude Britse en Ierse kerken”, toont ook een vroeg begin aan van het christendom op de Britse eilanden. Hij citeert het werk van de in de tweede eeuw levende historicus Tertullianus om zijn bewering te staven. “In wie anders dan Christus, Die al gekomen is, geloven al de volken? Parthen, Meden en Elamieten en zij die inwoners zijn van Mesopotamië, Judea, Cappadocië, Pontus en Asia, Frygië, Pamfylië, Egypte, en de streken van Libië, dat bij Cyrene ligt, als ook de nu hier verblijvende Romeinen, zowel Joden als proselieten, Kretenzen en Arabieren. Wij horen hen in onze taal over de grote werken van God spreken.”

Faganus en Damicanus 180 AC.

“Want in Hem hebben de meest uiteenlopende volkeren geloofd, de Romeinen en de autochtonen, ja, de verschillende stammen van de Getulians en vele gebieden van de Moren, alle delen van Spanje, de verschillende volkeren van Gallië en een deel van Groot-Brittannië. Ze zijn onbesmet gebleven van de roomse leer, maar onderworpen aan Christus. In het jaar 180 waren **Faganus en Damicanus**, die volgens Davis waren geboren in Wales, maar opnieuw geboren in Rome, in dat gebied eminente dienaren van het Evangelie.

Zij keerden terug naar Wales om hun broeders te helpen. Wat begon als de dag der kleine dingen, werd door de Heere rijk gezegend. Zions tent breidde zich uit. Ze brak door aan de rechter en aan de linkerzijde. In ongeveer het jaar 285 kregen de leden van de Welsh Baptists te lijden onder de eerste grootschalige vervolgingen. Satan, die zijn gebruikelijke tactiek van directe vervolging tegen hen die pas bekeerd waren tot de Heiland, deze keer niet toepaste, viel nu deze kleine groep van geïsoleerde christenen aan, met een intense haat en vernietiging.”

Alban, Aaron en Julius gedood.

Tijdens het bewind van de Romeinse keizer Dioclesian, in de tiende vervolging, vonden de eerste martelaren de dood op Welsh bodem. Er werd opdracht gegeven voor de eliminatie van het christendom in Wales. **Alban** was de eerste Brit die werd gedood omwille van Christus. Hij werd gedood voor het verschaffen van onderdak aan een christelijke bisschop. Na **Alban** waren het twee van Christus' dienaren **Aaron** en **Julius**, die in **Carleon, Zuid-Wales** leefden. Na hun dood werd het schrikbewind uitgebreid. Een bevel ging uit dat iedere christen gedood moest worden. Opdracht werd gegeven om al hun ontmoetingsplaatsen en geschriften te verbranden. Maar de vervolging heeft de verspreiding van het christendom niet doen ophouden, want zodra een heilige gedood werd, stond een ander op om de bebloede banier van Koning Immanuel verder te dragen.

Keizer Constantijn – moeder Helena.

De eerste christelijke keizer was een Welshman. Hoewel van Romeinse afkomst, was keizer **Constantijn** ook Welsh. Zijn moeder was **Helena**, de dochter van

Coelgodebog, Graaf van Gloucester. Zijn vader was **Constantius**, de Romeinse heerser van Groot-Brittannië. Als jongeling woonde **Constantijn** in **Wales**, waar **zijn moeder hem onderwees in de wegen van Christus**. Wat betreft Helena's toewijding aan Christus, schreef **Cathcart**: **“Zij was een toegewijde christin en er is enige reden om aan te nemen dat ze invloed heeft uitgeoefend op zowel haar man als haar zoon ten behoeve van de christenen, die gevraagd hadden of hun opvattingen gedoogd mochten worden.”**

1.200 gelovigen vermoord door Austin, rooms-katholiek priester.

Davis citeert historische gegevens over de slachting van meer dan 1.200 Welsh Baptisten rond 600 na Christus door de Saksen onder bevel van de paapse monnik Austin. Vanwege eerdere successen onder de heidense Saksen van Engeland waagde Austin het in Wales het rooms-katholicisme te verspreiden. Hij verzocht om een ontmoeting met de leiders van de Baptisten. Omdat het hen goed leek om hem te ontmoeten en de aangelegenheden betreffende de religie te bespreken, zonden de Welsh broeders ongeveer 1.200 van hun predikers en afgevaardigden om Austin te ontmoeten. In de van buurt van Hereford, op de Engelse grens, in een vallei genaamd Olchon.

Zodra ze vergaderd waren, beweerde de paap dat de doop het middel was tot redding en drong er bij de Welsh broeders op aan hun kinderen en zuigelingen over te geven aan de katholieke doop. Dit weigerden de ouderlingen volstrekt. Waarna Austin de Saksen, die hem naar Wales hadden begeleid, opdracht gaf om de ongewapende Baptisten aan te vallen. In één dag, vielen door de handen van een rooms-katholieke monnik en vierhonderd Saksische boosdoeners, ongeveer 1.200 van Gods nederige dienaren omwille van de verdediging van de zaak van Christus.

Er is zeer weinig geschreven geschiedenis beschikbaar over de **Welsh Baptisten** tijdens de donkere eeuwen van rooms-katholieke overheersing, tot aan de reformatie van de Engelse rooms-katholieken door Henry VIII. **Echter, er bestaan enkele verklaringen die getuigen dat Christus' kleine groep van Welsh Baptisten, ware getuigen bleven van de glorie en de genade van God. Zij die overgebleven zijn van deze Baptisten zijn meestal geconcentreerd rond het dal Olchon.**

Nadat van de roomse paus de soevereine heerschappij in kerkelijke aangelegenhe-

den was verkregen, zien we dat Ina, één van de koningen van de West Saksen, in de zevende eeuw een wet aannam: “ Dat elke familie die goederen bezat tot de waarde van twintig pence, één penny per jaar moest betalen voor de gezegende Sint Peter en de kerk van Rome. Hij schreef ook een boete uit voor het uitstellen van de doop van zuigelingen van meer dan dertig dagen, en een nog veel groter bedrag wanneer iemand ongedoopt overleed. “ (Toulmin Geschiedenis van Taunton, p. 6). Deze belasting bleef enkele eeuwen in stand, en werd bekend onder de naam Peter’s pence.

Door dr. Gill, historicus, wordt bewezen, dat de kinderdoop, met het oog op het wegnemen van de erfzonde, was afgedwongen door vervloekingen in de Milevitan raad ongeveer twee eeuwen daarvoor en het is ook bekend dat paus Gregorius de Grote 1), die Austin naar Engeland stuurde, het volgende had besloten: “Laat alle jonge kinderen gedoopt worden zoals dat bevolen is”. Paus Gregorius (Rome, ca. 540 -604) bijgenaamd de Grote, was de 64e paus van de Rooms-Katholieke Kerk. Hij bekleedde het pontificaat van 590 tot aan zijn dood in 604.

Dit besluit wordt uitgedrukt in algemene termen. Zuigelingen worden niet in het bijzonder genoemd. We denken vanwege de moeilijkheden die Austin zelf had betreffende dit onderwerp, kort nadat hij naar Engeland kwam. Onder andere aan Gregory werd de volgende vraag gesteld betreffende de kinderen: “Omdat ze moeten worden beschermd voordat ze sterven, na hoeveel dagen moeten zij dan worden gedoopt?” Waarop Gregory antwoordde: “Indien de noodzaak aanwezig is, omdat het kind dreigt te sterven, is het niet verboden om een kind te laten dopen in hetzelfde uur waarin het geboren is.”

Door de vervolgingen onder de regering van Dioclesian en Maximianus, ongeveer in 303, hebben de christenen veel geleden.

Er wordt gezegd dat Maximianus de christelijke religie in Groot-Brittannië bijna uitgeroeid heeft en dat zij, die onder het martelaarschap hebben geleden, bijna niet te tellen waren. **Gildas** vertelt ons, dat hun kerken werden vernietigd en alle Bijbels, die er maar te vinden waren, op straat moesten worden verbrand. Van de verkozen herders van de kudde van de Heere, tezamen met de onschuldige schapen, werden er 156 vermoord.

St. Alban van Verulam en **Julius van Carlisle** op **Usk** in Monmouthshire en vele anderen, verzegelden de waarheid met hun bloed. Maar toen de storm, die niet veel meer dan een jaar duurde voorbij was, kwamen de christenen hier, evenals in andere delen, uit de bossen, holen en grotten tevoorschijn. Zij herbouwden hun gesloopte kerken en vermenigvuldigden zich. Ze leefden in vrede en eenheid. Ze werden begunstigd door Constantius, de vader van **Constantijn**, die voor het laatste deel van zijn leven in Groot-Brittannië verbleef en onder zijn heerschappij zou niemand lijden en sterven voor zijn geloof. Het was ook hier dat **Constantijn** zelf, die een inwoner van dit eiland was, voor het eerst verklaarde een christen te zijn.

Groot-Brittannië werd helaas ook besmet met de **Picten** en **Schotten**, die na verschillende gevechten, toen er geen hulp meer kon worden verkregen van de Romeinen, de hulp van de Saksen inriepen. **Deze Saksen, die Gildas noemde, “een natie, afschuwelijk voor God en de mensen”, kwamen hier als een plaag voor de Britten, ongeveer in het jaar 450. Zij werden in eerste instantie ontvangen als gasten en behandeld als gastarbeiders, in tegenstelling tot de barbaren. Maar na enige tijd bevonden zij zich sterk genoeg om als leiders op te treden. Ze maakten het hele land afvallig en dreven de Britse christenen het kale gebergte van Wales in. Zij werden de oorzaak van grote verwarring en verwoesting.**

Gildas beschrijft hun wreedheden als het oordeel van de hemel over een zondig volk. 2) Gildas (ook Gildas de Wijze of Gweltaz) (Schotland, c. 516 - Houat, Bretagne, c. 570) hij was een Britse geestelijke en schrijver uit het midden van de zesde eeuw. Hij schreef De Excidio et Conquestu Britanniae (Over de verwoesting en verovering van Britannia).

Het christendom wordt staatsgodsdienst.

In 301 bekeerde Grigor Lusavorich (St. Gregorius de Verlichter) de Armeense koning Tiridates IV en het christendom werd – in dit land als eerste in de wereld – staatsgodsdienst. **In 326 werd het christendom eveneens staatsgodsdienst in Iberië** (Oost-Georgië), onder koning Mirian III en koningin Nana.

In het Romeinse rijk kwam er een einde aan de christenvervolgingen van Diocletianus (303-305) en Galerius (305-311). Tijdens de regering van **Constantijn de Grote werd in het edict van Milaan (313) godsdienstvrijheid**

toegestaan. In feite werden vanaf dat moment de andere godsdiensten dan het christendom benadeeld. Ten tijde van het Edict van Milaan was waarschijnlijk nog slechts 10% van de bevolking van het Romeinse Rijk christen, maar veertig jaar later was dat al ongeveer de helft. Dat kwam met de prijs van onafhankelijkheid, aangezien Constantijn een verenigde kerk nodig had als legitimatie. In 325 riep hij dan ook op tot een oecumenisch concilie om consensus te bereiken in de Kerk door middel van een vergadering die het hele christendom vertegenwoordigde. Tijdens het **concilie van Nicea werd het** Arianisme veroordeeld en de geloofsbelijdenis zoals die vandaag de dag bekend is vastgelegd. Het **concilie van Nicea wordt** **traditioneel beschouwd als het eind van de** vroeg-christelijke periode. (Wikipedia).

DE DOOP IN DE EERSTE 5 EEUWEN.

DRS. R.H. MATZKEN (1928-2004)

De DIDACHE over de doop.

“Over de wijze waarop in de vroeg christelijke gemeente de doop werd bediend, spreekt de **Didache**, een document uit het begin der tweede eeuw, dat handelt over het onderwijs van onze Heere aan de twaalf apostelen. Hierin wordt vermeld: “Doop hen in stromend water `in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest’. Wanneer er geen stromend water voorhanden is, doop hen dan in ander water; als u het niet in koud water kunt doen, doe het dan in warm water. Maar wanneer dat helemaal niet mogelijk is, giet dan driemaal water over hun hoofd “in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest.”

Getuigenis belangrijk.

Kennelijk werd hier het belang van de betekenis van het getuigenis belangrijker geacht dan de vorm “waarin het werd gegoten”. Nog gedurende de gehele tweede eeuw werd de doop bediend aan gelovigen, dat wil zeggen aan mensen die tot persoonlijk geloof in Christus kwamen, zoals ook in het Nieuwe Testament wordt geleerd en beoefend.

Een geschrift van Tertullianus uit 197.

In een geschrift van Tertullianus uit 197 is er voor de eerste keer sprake van de doop van zuigelingen. Hij verwerpt hierin de in zwang komende praktijk om “voor de doden en zuigelingen” te dopen.

Door waterdoop wedergeboren?

Van getuigenis naar sacrament.

De weg naar deze verandering was al eerder voorbereid doordat de leer aangaande de doop langzamerhand was afgeweken van het Nieuwe Testament. Reeds aan het begin van de tweede eeuw werd geleerd dat de waterdoop het middel was waardoor men wedergeboren werd. Daarmee werd gaandeweg de christelijke doop tot sacrament verheven. Wat het dus in wezen niet is. Het woord sacrament komt nergens in de Bijbel voor.

Waarachtig geestelijk leven gaat verdwijnen.

De doop verwordt tot een drager van magische krachten.

Wanneer de mensen eenmaal hebben geleerd om “uitwendig te denken” wordt daarmee iedere nadruk op waarachtig geestelijk leven, leven uit het geloof op de beloften Gods, weggenomen. De doop is dan niet langer een bevestiging en een getuigenis van een geestelijke en persoonlijk aanvaarde werkelijkheid, maar wordt als “rite” de daad en het gebeuren zelf. Zelfs verwordt de doop dan tot een drager van magische krachten waarmee duivels werden uitgedreven.

Sacrament wordt onderdeel van de “liturgie”.

Alleen bisschoppen, (voorgangers, dominees) mogen dopen.

De doop wordt ook bediend aan ongelovigen (baby's).

Daarmee wordt een volgend wezens kenmerk van de leer der Nicolaïeten in het christendom ingevoerd, namelijk de leer der Sacramenten als een “liturgie”. Het zijn dan alleen de bisschoppen die mensen mogen dopen en die de macht hebben om aan mensen de doop te onthouden. Het is dan ook te begrijpen dat dan de doop niet alleen bediend wordt aan gelovigen, maar dat ook ongelovigen worden gedoopt. Om op deze wijze onttrokken te worden aan de straf der zonde. Dan is het nog maar een kleine stap om de doop te bedienen aan kleine kinderen - die nog “onschuldig” zijn – en zelfs aan doden.

Ook het Avondmaal wordt veranderd.

Van gedenken tot een miraculeuze handeling.

Van gedenken naar een sacrament.

Tegen die praktijk keerde **Tertullianus** zich, maar zijn protest kwam te laat omdat het grondwerk al klaar was. Dit “anders denken” aangaande de doop liep parallel met een eveneens opvallende verandering van denken ten aanzien van het Avondmaal. Het gedenken van de dood des Heren in het breken van het brood en het drinken van de wijn door zijn discipelen werd nu tot een miraculeuze handeling. Niet langer was het een gedenken van het Goddelijk gebeuren, maar het werd tot een herhaling van dat gebeuren zelf.

Het Avondmaal werd tot een nieuw offer van Christus.

Zoals de apostolische successie een “nieuwe tegenwoordigheid” van Christus had geschapen naast de tegenwoordigheid in het Woord, zo werd het Avondmaal tot een nieuw offer van Christus, naast het offer dat op Golgotha eens en voor altijd was gebracht. Daarmee werd ook de “tafel des Heeren” waaraan Zijn lijden en sterven werd herdacht “totdat Hij komt” tot een sacrament, onderdeel van een “Nicolaïetisch mysterie”. Dat mocht alleen nog maar door speciaal hiertoe gewijde mannen, de priesters, worden bediend.

Bisschoppen krijgen daardoor innerlijke en uiterlijke macht over hun bisdom-parochies.

Ook dit leidde weer tot een grotere afstand tussen de twee klassen: de “leken” werden afgesneden van waarachtig geestelijk leven en werden zoet gehouden met gekerstende heidense riten en praktijken. De “clerus” was eveneens afgesneden van het leven dat Christus aan het licht gebracht had en stond nu aan de “binnenzijde”, als ingewijde, van de gekerstende mysteriën. Zo was de weg gebaad tot een aparte priesterkaste die aan de bisschoppen innerlijke (esoterische) en uiterlijke macht (over hun diocees of bisdom) gaf.

Menselijke en religieuze instellingen vervangen het werk van de Heilige Geest.

Maar op hun beurt werden zij weer geregeerd door Metropolieten, die over grote gebieden het bestuur uitoefenden. Via deze “kerkelijke metro” werden menselijke organisatie en religieuze vormen in de plaats gesteld van de kracht en de werking van de Heilige Geest en van de leiding van de Schrift als Woord van God in de plaatselijke gemeenten.”

Oorspronkelijke Bijbelgetrouwe christenen onder allerlei benamingen:

Verspreid over de gehele de aarde, vinden we bijna overal deze oorspronkelijke christenen onder diverse benamingen, zoals:

Katharen, of “de Reinen,” Paulicianen, Petrobrusianen, Leonisten, Lollards, Hendrikianen, Josephisten, Patarines, Fraticelli’s, Insabati’s, Piphles, Toulousians, Albigenzen, Lombardisten, Bulgaren, Boheemse broeders, Barbets (Baardvogels), Walen, enz.

Ze waren niet allemaal zonder enige dwaling. Ze dwaalden op ondergeschikte punten.

Op bepaalde, meestal ondergeschikte punten, weken sommige groepen af van de rechte leer. Maar het was hun intentie om Bijbel-getrouw te zijn. We vinden niet

alleen veel kolonies van deze gelovigen in de oostelijke en westelijke delen van Europa, maar ook in Afrika en Amerika. Zij emigreerden om te ontkomen aan de onderdrukking en slachting in Europa. Na de meest wrede en moedwillige vervolgingen zien we het aantal van deze onderdrukte gelovigen teruggebracht tot een kleine groep, vanwege de barbaarse slachtpartijen. Uiteindelijk werden ze verdreven van hun eigen gekochte grondgebieden, omdat zij zich niet wilden onderwerpen aan vernieuwingen en veranderingen van hun Bijbel-getrouwe Godsdienst.

De Bijbel van de Waldenzen was Old Latin Vulgate of Italic.

De inhoud komt grotendeels overeen met de Griekse Textus Receptus.

De Bijbel van de Waldenzen was de Oud Latijnse versie (Old Latin Vulgate of Italic). Het was een vertaling in het Latijn van de toen bekende Griekse manuscripten. Het begin hiervan wordt geschat rond het jaar 157, of vlak daarna. Deze was geschreven in Antiochië waar men over vrijwel alle eerste manuscripten nog beschikte. **Tertullianus**, die leefde van 160 tot 221, citeerde vaak uit de Old Latin. De inhoud komt in grote mate overeen met de Griekse Textus Receptus, wat een des te grotere aanwijzing is dat de Textus Receptus al bestond voor de Codex Sinaiticus en de Codex Vaticanus (± 350).

De Waldenzen wilden de Apocriefe boeken niet in hun Bijbel opnemen.

Dat gebeurde wél bij **Origines** en **Augustinus**, die ze bij de Old Latin voegden. Er bestaan zeker nog 22 kopieën van hele of gedeeltelijke Old Latin Versions, waarvan de vroegste uit de 13de eeuw stamt. De Old Latin werd ook in Engeland gebruikt, wat duidelijk aangeeft dat het oorspronkelijk christendom in Engeland niet van rooms-katholieke origine is.

De naam **Katharen** werd gegeven aan de volgelingen van **Novation in 251**. **Novation** verzette zich tegen de verdorvenheden van de pauselijke heerschappij.

Ook in Frankrijk en Noord-Italië werd de Old Latin veelvuldig gebruikt. Het lijkt erop dat de naam Katharen, of “de Reinen”, voor het eerst in 251 werd gegeven aan de volgelingen van Novation, een roomse pastoor, die een voorbeeld werd van verzet tegen de vroege verdorvenheden van de pauselijke heerschappij.

Getuigenissen inzake de doop van vroege christenen.

Barnabas, de metgezel van Paulus, zegt in een brief, die in het algemeen toegeschreven wordt aan hem : “Zalig zijn zij die hun vertrouwen stellen op het kruis en afdalen in het water”. En weer: “We dalen af in het watergraf, als zijnde nog vol van zonde en onreinheid, maar komen weer boven, voortbrengende vruchten van de bekering, met in ons hart de hoop die in Christus Jezus is.”

Hermas, beschouwd als de in Romeinen 16:4 bedoelde persoon. Verwijzend naar de doop, zegt hij in zijn werk met de titel “Pastor”: “ Water, waarin mannen afdalen, veroordeeld tot de dood, maar weer opstijgen om te worden bestemd voor het leven.”

Justinus Martyr, die omstreeks het jaar 140 leefde, zegt in zijn Apologie voor de christenen: “Wij brengen degenen die geloven naar een plaats waar water is en ze worden gedoopt op dezelfde manier, als waarop wij eertijds werden gedoopt. Ze zijn gewassen in het water.”

Theophilus, 180, zegt : “We zijn door de doop als begraven in water, zoals Christus werd begraven in de aarde.” (Met Christus gestorven).

Tertullianus, 200: “Een man die gedoopt wordt, gaat onder in het water. Hij wordt ondergedompeld.”

Hippolytus, 230, zegt: “Na de verklaring van de catechumeen, werd hij ondergedompeld in water.”

Basilicum, 330, zegt: “Hoe kunnen we in een toestand van gelijkenis geplaatst worden met Zijn dood? Door met Hem begraven te worden in de doop. Hoe zijn we afgedaald met Hem in het graf? Door het nabootsen van de begrafenis van Christus in de doop.”

Cyrillus van Jeruzalem, 348, zegt : “Zoals hij die wordt ondergedompeld in het water en gedoopt, aan alle kanten wordt omsloten door het water. Zo worden zij die de Geest ontvangen hebben, ook helemaal vervuld.”

Gregory Nazianzen, 370, zegt: “We zijn met Christus begraven door de doop. Dat betekent dat wij afdalen met Hem en opstijgen met Hem. Zodat wij ook kunnen opstaan met Hem tot een nieuw leven. Zodat we ook met Hem kunnen worden verheerlijkt.”

Ambrosius, 374, zegt: “U hebt gezegd: ‘Ik geloof, en u werd ondergedompeld, dat is, u werd begraven.’”

Chrysostomus, 398, zegt: “Gedoopt te worden betekent naar voren komen, nederdalen, weer opstijgen. Dit is een symbool van onze afdaling in het graf. Paulus noemt het een begrafenis. Nederdalen in het watergraf en daarna weer opstaan met Hem in het nieuwe leven.”

Augustinus, 420, zegt: “Nadat u uw geloof hebt beleden, hebben we uw hoofd drie keer in de heilige fontein gedompeld.”

De grote kerkhistoricus, **dr. Augustus Neander**, een lutherse kinderdoper, schreef: “Het kan niet met zekerheid worden aangetoond dat de kinderdoop werd beoefend in de apostolische tijd. De latere introductie van de kinderdoop in de tweede eeuw, spreekt eerder een apostolische oorsprong tegen. Er lijkt geen enkele reden te zijn om de kinderdoop af te leiden vanuit een apostolische instelling.”

Phillip Schaff, hoewel een verdediger van de kinderdoop, geeft toe dat het in strijd is met de geest van het Evangelie en een rite is geworden, die niet gebruikelijk was tot de tijd van **Constantijn**. “Het Nieuwe Testament bevat geen uitdrukkelijke opdracht om kinderen te dopen, een dergelijk bevel zou niet stroken met de vrije geest van het Evangelie. Evenmin was er een verplichte of algemene kinderdoop, want er was geen vereniging van kerk en staat.”

Arthur Penrhyn Stanley, deken van Westminster en prelaat van de Kerk van Engeland, schreef: “In het apostolische tijdperk en in de drie eeuwen die volgden, is het duidelijk dat, als algemene regel, zij die tot de doop kwamen, dit deden op volwassen leeftijd. Het was hun eigen bewuste keuze. We vinden een paar gevallen van de doop van kinderen in de derde eeuw.”

Zelfs over christelijke huishoudens, zoals die van **Chrysostomos, Gregorius**

Nazianzen, Basil, Ephrem van Edessa, Augustinus, Ambrosius, zijn doorslaggevende gegevens en bewijzen dat het niet alleen niet verplicht was, maar ook niet gebruikelijk. Ze hadden christelijke ouders en toch waren ze niet gedoopt, tot ze de volwassen leeftijd van 23 jaar bereikt hadden. (Drs. R.H. Matzken 1928-2004)

“DE DOOP IN DE VROEGE KERK”.

(DR. H. F. STANDER EN DR. J.P. LOUW)

“De doop als zodanig is niet een ceremonie die typisch is voor het christendom. Vele andere godsdiensten uit de klassieke wereld praktiseerden de doop als inwijdingsceremonie. Het beeld van de afwassing, zo’n onmiskenbaar aspect van de doop, vormde de essentie van de reiniging, opdat die persoon geaccepteerd zou kunnen worden in een specifieke godsdienstige gemeenschap.

Met name **Irenaeus** verwees ernaar hoe de christelijke doop, die in zekere zin ook inwijding in de kring van gelovigen tot gevolg heeft, aanzienlijk verschilt van soortgelijke ceremoniën in andere godsdiensten, omdat de christelijke doop niet zozeer een daad van inwijding is als wel een teken van wedergeboorte. De gedoopte persoon was een nieuwe persoon. Het oude, van zonde doordrenkte, leven was gereinigd. Daarom stond de vergeving of wegwassing van zonden centraal in de ceremonie van de christelijke doop in alle vroege stadia van de christelijke kerk.

Het idee van wedergeboorte leverde een symbolisch element, terwijl de vergeving van zonden een gerichte handeling betrof (dat wil zeggen, een handeling die iets doet voor de ontvanger). De doop verleent de persoon bepaalde voordelen. Zodoende werd de christelijke doop aanvankelijk met meer of minder nadruk op deze basisbeginselen uitgelegd en gepraktiseerd.

In de oudste geschriften worden deze basisbegrippen benadrukt en wordt er gefocust op de relevantie van water en het kruis van Christus, zoals al kan worden gelezen in de **Brief van Barnabas**. Het afdalen in het doopwater symboliseerde deelname aan de dood van Christus aan het kruis en voerde tegelijkertijd een wegwassen van zonden uit, zodat de persoon die uit het water oprees, performatief wordt gereinigd en symbolisch wordt wedergeboren, doordat hij deelt in de dood en opstanding van Christus. De theologie die ten grondslag ligt aan deze opvattingen werd gekoppeld aan Paulus’ verklaring in Romeinen 6, dat de doop een

gedoopt zijn in de dood van Christus illustreert.

Zelfs in de vierde eeuw vinden we nog steeds een aantal belangrijke commentaren op de doop die nauw verbonden zijn met het sterven met Christus en het met Hem opgewekt worden tot een nieuw leven. Daarom speelden vasten, gebed en onderwijs een toonaangevende rol in iemands voorbereiding op de doop.

De opmerkingen van **Justinus** zijn heel duidelijk. De doop vereist een openlijk beliden geloof in de leer van Christus, een leven dat dit geloof belichaamt, en een deelnemen aan het Avondmaal, dat is, delen in het zoenoffer van Christus aan het kruis. Vergeving van zonde was innig verbonden met Gods vergeving die afgesmeekt werd onder gebed en vasten. Wedergeboorte, een sterven met Christus en een opgewekt worden met Christus tot een nieuw leven, was de meest centrale gedachte verbonden aan de christelijke doop.

In latere, volledige en ellenlange beschrijvingen van de feitelijke ceremonie, zoals die bijvoorbeeld bewaard zijn gebleven in de vierde eeuw geschriften van **Cyrrillus, Basilius, Ambrosius, Etheria, Chrysostomus en Theodorus**, werd de wedergeboorte ook gesymboliseerd doordat iemand zijn kleding afdeed bij het betreden van het doopwater en dus naakt afdaalde in het Baptisterium, alsof de kandidaat zijn oude leven volkomen aflegde. Vervolgens kwam de dopeling uit het water omhoog, alsof hij een nieuwe schepping was; dit werd verder gesymboliseerd doordat hij nieuwe kleren ontving (vaak witte kleren).

Sommige schrijvers, zoals **Tertullianus, Hippolytus en Cyrrillus**, berichtten ook hoe de doop vergezeld ging van duivel bezwering, zalving met olie en handoplegging, teneinde de duivel af te zweren en te delen in de Heilige Geest. Binnen de dooppraktijk in de vroege kerk onderstreepten deze symbolische kenmerken de oorspronkelijke, theologische basis, althans in de eerste drie eeuwen.

Maar men moet nooit aan de vroege kerk denken als een eenheid die een specifiek geordend dogma had. De eerste vier eeuwen geven ons een samenvattend handboek van verschillende gezichtspunten en verschillende accenten op vele kwesties. Terwijl in het ene gebied van de klassieke wereld een bepaalde visie de overhand had, ontwikkelden zich in andere gebieden andere geloofsovertuigingen tot een toonaangevend niveau.

Dit is het beste te zien in de ontwikkeling van de zuigelingendoop, die in de derde eeuw in Noord-Afrika al sterk werd verdedigd en gepraktiseerd, terwijl deze gewoonte zich veel later, tijdens de tweede helft van de vierde eeuw, in Europa en Azië voordeed. De opvatting dat iemand vergeving van zonden ontvangt door de doopceremonie zelf, gaf aanleiding tot de vraag wanneer de doop moest worden bediend. In sommige gebieden bepleitten kerkleiders een opschorting van de doop, bij voorkeur tot zo kort mogelijk voor de dood. De redenering was dat iemand na de doop niet kon zondigen, omdat men dan werd verondersteld de hemel binnen te gaan in een volkomen gelouterde toestand.

Maar hoe staat het dan met de vergeving van zonden?

Volgens sommigen zou de doop, toegediend op jonge leeftijd, voldoende zijn om alle toekomstige zonden te bedekken, een soort van voorzorgsmaatregel. Specifiek tijdens de derde en vierde eeuw, toen de leer van de erfzonde ontstond, redeneerden anderen dat de doop iemand bevrijdt van de zonde smet, die elke pasgeborene aankleeft. Dit bracht twee gezichtspunten met zich mee.

Sommigen pleitten voor een vroege doop, hoewel ze daarbij niet vergaten dat de werkelijke ceremonie een bepaalde belijdenis en bepaalde verordeningen eiste. Deze voorstanders bepleitten een leeftijd van minimaal drie jaar opdat degene die de doop ontving, zich bewust zou zijn van wat er gebeurde. Anderen koppelden de doop aan de besnijdenis door te stellen dat ze in principe overeenkwamen. Zij verlangden dat de doop werd toegediend op de achtste dag na de geboorte of liever nog eerder, omdat uitstel gevaarlijk zou kunnen zijn. Immers, als iemand ongedoopt sterft, is er geen hoop op redding en eeuwig leven.

Daarom werd iemand bij ernstige ziekte, ongeacht de leeftijd, bij wijze van voorzorg onmiddellijk gedoopt. Deze vorm van dopen wordt in moderne geschriften vaak omschreven als de doop op het ziekbed of nooddoop. Hoewel enkele schrijvers (**Tertullianus en Gregorius van Nazianze**) zich kantten tegen deze ontwikkeling, verdedigden anderen (**Cyprianus**) deze tendens krachtig. Ze voerden aan dat verlossing en alle gaven van Gods genade aan niemand onthouden mogen worden.

Binnen dit theologisch kader werd de doop (speciaal zoals deze door **Chrysostomus** wordt geformuleerd) het meest exclusieve kanaal van christelijke zegeningen.

Het symbool werd het feitelijke middel. De doopceremonie zelf, in plaats van Christus, werd de zekerheid van eeuwige verlossing.

Eveneens opmerkelijk is dat de koppeling tussen doop en besnijdenis pas relevant werd toen de kwestie van de leeftijd van de doopkandidaat essentieel werd. En zelfs dan moet men niet veronderstellen dat de derde en de vierde eeuw een volledig ontwikkelde doopleer kende die de besnijdenis verving. Het was meer een kwestie van analogie dan van dogma. Dit verklaart ook waarom het Abrahamitische verbond nauwelijks genoemd wordt. Deze aspecten behoren bij een latere ontwikkelingsfase, waarvoor de theologie van de vierde eeuw de basis legde.

Geen zendingssituatie. Ten slotte moet worden opgemerkt dat de opvatting die vaak in de moderne literatuur wordt gevonden, namelijk dat volwassen doop in de vroege kerk een zendingssituatie veronderstelde, niet kan worden gestaafd vanuit de relevante literatuur van de kerkvaders. Immers, de overgang van volwassen doop naar de kinderdoop was een wijdverspreid fenomeen in de klassieke wereld.” (Uit: “De doop in de vroege kerk” door dr. H.F. Stander en dr. J.P. Louw, 2010, Uitgeverij Boaz Multi Media)

Andre Lagarde zegt : “Tot de zesde eeuw, werden zuigelingen alleen gedoopt, wanneer ze in levensgevaar verkeerden. Rond deze tijd werd de praktijk geïntroduceerd van het toedienen van de doop, zelfs als de kinderen niet ziek waren.” (Lagarde, Latijnse kerk in de Middeleeuwen, p.37) .

Deze feiten weerspreken het idee dat de kinderdoop de praktijk was van de vroege kerk. Bij de invoering van de kinderdoop ontmoette men grote tegenstand en het was alleen onder de banvloek en door het zwaard, dat de kinderdoop werd doorgedrukt om onwillige gelovigen te dwingen.

Onderdompeling de universele regel.

Over de vorm van de doop, beoefend in de vroege kerk, is er geen twijfel mogelijk. Het is zeker dat onderdompeling de universele regel was, behalve in het geval van enkele zieke personen.

Frederick Cornwallis Conybeare (14-9-1856 – 9-1-1924) was een Brits Oriëntalist,

Fellow of University College, Oxford, en Professor of Theology aan the University of Oxford. Hij was een autoriteit inzake zijn kennis van de Armeense kerk. Zijn meest bekende werk is “The Origins of Christianity”.

Er zijn zes uitgebreide beschrijvingen van de doop bekend. Men was er in de kerken terdege van op de hoogte en in alle zes beschrijvingen werd doop door onderdompeling voorgeschreven. Dit zijn: De zogenaamde Egyptische wetten (Gebhardt en Harnack, teksten en onderzoeken), VI c 4 (28); De Canon Hipolyte, de derde eeuw (Hipolyte, Bk VII (29); De Apostolische Constituties of Canons, in de Griekse, de Koptische en de Latijnse versies, 350-400; Cyrillus van Jeruzalem, 286 (Migne XXXIII 48) ; Ambrosius van Milaan, 397 (Bunsen, Analecta, Vol. II.P. 465), en Dionysius Areopagita, 450.

Deze dooprutuelen werden grotendeels gepraktiseerd in alle kerken en vertegenwoordigden de universele praktijk van doop door onderdompeling. Van deze praktijk van onderdompeling zijn er bewijzen in Afrika, in Palestina, in Egypte, in Antiochië en Constantinopel en in Cappadocië. Van het Bijbelse gebruik van de doop door onderdompeling hebben we het getuigenis gedurende achthonderd jaar. Tertullianus getuigt hiervan in de tweede eeuw (Tertullianus, De Bapt, c. 4).

Leo de Grote in de vijfde eeuw (Vierde brief aan de bisschop van Sicilië); Paus Pelagius in de zesde eeuw (Epist. ad Gaudent); Theodulf van Orleans in de achtste eeuw. En in de elfde eeuw dompelden de Romeinen de persoon “slechts eenmaal onder”, (Canisius, Lectiones Antiq. Vol. III p. 281).

Aan het einde van de derde eeuw lezen we over **Arnobius**. Hij leefde tot in de 4e eeuw en wij verwijzen daarom naar hem aan het begin van de vierde eeuw. Hij spreekt over de waarde en het nut van de doop.

Fusca en de dienstmaagd **Maura** werden gedoopt na eerdere instructie. In deze tijd (in de tijd van Sylvester) bestonden er “sekten” die later genoemd werden de **Waldenzen**.

Eén van hen, een **Donatist**, werd een **Baptist** genoemd en zijn volgelingen wederdopers. De stroming van de **Donatisten** ontwikkelde een eigen theologie, waarbij een terugkeer naar een eenvoudiger en Bijbelsere vorm van gemeente zijn werd

voorgestaan en zij vonden daarom een hervorming van de kerk nodig. Nadat al hun pogingen om de kerk te hervormen op niets waren uitgelopen, scheidde zij zich ten slotte definitief af van de Rooms-Katholieke Kerk.

Constantijn de Grote deed moeite om de twee stromingen bij elkaar te brengen. Dit mislukte, omdat ze zichzelf uitriepen tot de enige ware kerk en de andere tot de valse kerk. De **Donatisten** onderscheidde zich van de rest van de kerk door hun meer geestelijke gezindheid, die zich uitte in hun christelijke karakter en gedrag. Ze waren voorstanders van de scheiding tussen kerk en staat. Ondanks deze opvatting deden ze toch herhaaldelijk een beroep op de keizer.

Volgens hen werd het wezen van de kerk gevormd door het geestelijk leven en niet door sacramenten. Deze opvatting stond tegenover de opvatting van de rest van de kerk. **Augustinus** heeft hen krachtig bestreden. Uit de opvattingen van de **Donatisten** blijkt dat zij de juiste Bijbelse gezindheid hadden. Dat hun opvattingen niet pasten in het kerkelijk denken van de toen al Rooms-Katholieke Kerk, geeft te meer aan dat zij dicht bij het Woord wilden leven.

Athanasius, nog een kind zijnde, wordt vermeld met andere kinderen, die in Alexandrië werden gedoopt, na belijdenis van hun geloof. In Canon 12, 13, 15, van de Raad van Nice werden een aantal Bijbelse regels vastgesteld met betrekking tot de doop.

- **Athanasius**, volwassen geworden zijnde, leerde de gezonde leer, niet alleen met betrekking tot de doop, maar ook met betrekking tot andere aangelegenheden van de Godsdienst. Spoedig na hem komt:

Marius Victorinus, die toetrad door geloof, belijdenis en doop.

Monica, de moeder van Augustinus, werd gedoopt toen ze volwassen was, hoewel ze was geboren uit christelijke ouders. In de Raad van Neocesarea werd gesproken over de kandidaten voor de doop, het dopen van zwangere vrouwen, de doop van Christus, enz.

Martin kreeg onderwijs van zijn twaalfde tot zijn achttiende jaar en werd vervolgens gedoopt.

Ambrosius werd in Milaan gedoopt toen hij volwassen was, hoewel zijn ouders christenen waren. Hij ontwikkelde Bijbelse standpunten over de doop.

Ephrem, Gregorius van Nyssa, de Raden van Laodicea en Elibertum, en ook Optatus Milevitanus, gaven correcte visies op de doop.

Gregorius van Nazianze, geboren uit christelijke ouders, was al 20 jaar, toen hij werd gedoopt.

Nectarius werd gedoopt toen hij volwassen was.

Posthumanus gaf een glorieus getuigenis bij zijn doop.

Johannes Chrysostomus werd door zijn ouders verzocht, hoewel ze christenen waren, ongedoopte te blijven totdat hij 21 jaar oud was. Hij respecteerde de Bijbelse doop en was ook pacifist.

Jerome, ook geboren uit christelijke ouders, werd gedoopt in Syridon, toen hij 30 jaar oud was.

Augustinus, Adeolatus, Alipius, Euodius, Epiphany met zijn zuster zijn allen gedoopt op het geloof. De conclusie over de doop in de vierde eeuw is dat de opdracht van de doop door Jezus Christus ook in deze periode werd nagevolgd. Dit blijkt uit verschillende leringen en voorbeelden van de oude kerkvaders, waaruit wij slechts enkele hebben genomen vanwege hun Bijbels getuigenis. (*Martyrs Mirror and Baptist History*).

VIJFDE EEUW.

Uit hoofdstuk vijf van Jacob Mehrning: “Geschiedenis van het Baptisme.”

Augustinus (401) toonde zich één van de ergste tegenstanders van de geloofsdoop, hoewel hij zelf was gedoopt op het geloof. Hij werd tegengewerkt door een zekere bisschop, wiens naam was:

Vincent Victor, die ondanks het gezag van Augustinus, de leer van de kinderdoop aanviel en, naar het lijkt, weerstond met overtuigende argumenten uit de Heilige Schrift. Maar hoe het uiteindelijk afliep met de twee partijen, daar vond ik geen verslag van. Melding van de zaak zelf is gemaakt door Vicecomes (. lb. 2, coup 1), die zegt dat Augustinus (lib. 3, de anima, et ijus. orig., cap. 14), een bisschop noemt, genaamd **Vincent Victor**, die met hem streed over de kinderdoop. (B.H. Pagina 448.)

THEODORETUS VAN CYRRHUS, 393-466.

Hij erkende geen doop, dan alleen die doop die gepaard gaat met geloof en bekering. Want in de eerste plaats, zegt hij: “ Degenen die hun leven baseren op het onderwijs van het Nieuwe Testament, reinigen hun ziel door de heilige doop.” Dan zegt hij: “In plaats van besprenkeling, is de navolging van de Bijbelse doop voldoende voor degenen die geloven”, en voegt hij daar ten slotte aan toe: “De gelovige mensen komen door de doop in het koninkrijk van God.” Dit geeft duidelijk aan dat hij op geen enkele wijze spreekt over de kinderdoop, omdat kinderen noch de kennis, noch de mogelijkheid hebben om hun leven in overeenstemming met het Nieuwe Testament in te richten, of te geloven. Hetgeen absolute voorwaarden zijn voor de doopkandidaten.

Theodoretus van Cyrillus leerde dat de afbeelding van het Avondmaal, namelijk, brood en wijn, geenszins veranderen van substantie bij de mis, maar brood en wijn blijven na de wijding. (Samuel Veltius, In Geslachtsregister, pagina’s 123,124.)

Keizer Theodosius (413) vaardigde een edict uit tegen de Baptisten, bevel gevend dat ze ter dood moesten worden gebracht. (Inleiding, pagina 47, col. 2, van Kron. Baron., Num. 6.) Omdat de christenen, die alleen de doop accepteerden op ge-

loof en bijgevolg werden herdoopt (omdat ze niet Bijbels waren gedoopt), of die gedoopt waren door ongelovigen of in de kindertijd, in aantal toenam. De leer van de kinderdoop is regelmatig openlijk tegengesproken sinds het begin van deze eeuw.

Het concilie van Carthago veroordeelde in 418 de doop op het geloof. De kinderdoop werd daarna standaard ingevoerd in de Rooms- Katholieke Kerk.

Het gebeurde in 418, dat de roomse kerk in Afrika, door middel van Augustinus en zijn collega bisschoppen, de uitnodiging kreeg van een concilie of synode onder Aurelius, bisschop van Carthago, bestaande uit 214 bisschoppen. Deze raad vervloekte de gelovigen die de kinderdoop afwezen en de erfzonde leerden. Zij vervloekten ook degenen die de predestinatie bestreden en oordeelden dat de mens een vrije wil heeft.

Omdat de Baptisten nog niet waren afgeschrikt door de maatregelen van bovenstaande raad, praktiseerden zij consequent hun leer, die stelt dat de doop alleen zal worden toegediend op het getuigenis van het ware geloof. Om het onderwijs van de Baptisten radicaal te stoppen, werd het gezag van die raad bevestigd in 419. Met name door de edicten van de keizers Honorius en Theodosius en in 421 door het extra edict van Constantius. Als gevolg bestreed deze raad gewelddadig allen die zich in het gehele Romeinse rijk niet naar dit edict voegden. (Zie, H. Montdn. Nietigh., Pagina 79.)

Hieruit blijkt dat deze leer van het dopen op basis van het ware geloof, in die tijd, door zeer velen werd aanvaard. Anders zou het niet nodig geweest zijn voor de keizers om de verdedigers van deze doopleer te bedreigen met de uitvoering van hun edicten. En toen deze van kracht werden hen te vervolgen, zelfs tot in de dood.

Faustus Regiensus (434) een bisschop in Frankrijk, leerde dat de doop de bereidheid vereist van de kant van hem die tot de doop komt. (een volwassenen dus). Lib. 2, de lib. Arb, Cap. 8. Jacob Mehrning, Bapt. Gesch. Pagina 425.

Evagrius wordt in dezelfde tijd genoemd, die, schrijvende over de doop, (lib.2), zegt: "nadat het water was gezegend, werden de kandidaten, dat wil zeggen dege-

nen die eerder waren onderwezen in het Woord van God en door de catechismus, gedoopt.” (Bapt. Gesch., Pagina 421.) ”Degenen die de doop willen ontvangen, worden vooraf voor een lange tijd beproefd en onderzocht.” (Seb . Fr., Kron. Rom. Kegel, fol. 71, col.4.)

A.D. 465. D. Vicecomes, (lib.5, cap. 48), geeft een verslag van **Nolanus**, waarin hij de inhoud van de gezangen beschrijft, die de christenen in die tijd uitkozen om te zingen na de doopdienst.

Nolanus beschrijft ook, in een speciale hymne, de buitengewone geestelijke vreugde die de christenen ervoeren over de pas gedoopten. (Bapt. Gesch. Pag.463.)

In de tussentijd trachtte de roomse kerk Christus' ware doop af te schaffen. Dat was ook de tendens van de door de raad vastgestelde canon, gehouden in **469** bij Chalcedon. Die luidde als volgt : **“Zij die niet gedoopt zijn, zullen niet gedoopt worden door ketters.”** (Seb .Fr.,Kron.der Rom.Kett., Fol. 71, col.1).

Het lijkt erop dat in 470, door de macht van de paus en de concilies, werd begonnen het Baptisme te veroordelen en bijgevolg de Baptisten te excommuniceren en te behandelen als ketters. Zij werden wederdopers genoemd. Er staat vermeld dat dit is ingegaan in 470, tijdens het vierde concilie van Rome. (5e boek van de Chronijk van P. 1. Tzvisck, pagina 164, col. 1, van Valentinus Beyer, fol. 635.)

Maar dat was niet het einde. Want in 487, zeventien jaar later, voerde paus Felix III, met de steun van een toen gehouden concilie, verschillende andere artikelen tegen het Baptisme en de wederdopers in. Het was zeer duidelijk de bedoeling hen te onderdrukken. (Bapt. Gesch., Blz. 442, van Centuria Magdeburgenses, fol. 538, Naar een synode te Rome, AD 487).

Paus Felix III (487), die had gehoord dat in Afrika in sommige gemeenten, priesters en bisschoppen waren herdoopt, gezamenlijk met een aantal van het gewone volk, bepaalde:

1. Als degenen die zijn herdoopt, berouw tonen en gewillig zijn om boete te doen, worden zij door de priesters vriendelijk ontvangen.

2. De priesters en geestelijken die in zonde zijn gevallen en gedoopt werden met de doop van ketters, zullen boete doen tot het einde van hun leven.

3. Andere geestelijken, zoals monniken, nonnen en seculieren, die zijn afgeweken en herdoopt, zullen drie jaar onder de catechumenen verblijven en zeven jaar onder de boetelingen. Echter, als ze door de dood worden ingehaald gedurende deze tijd, zal de bisschop of een priester absolutie (vrijspraak) verlenen.

4. Degenen die zijn gedoopt of herdoopt door ketters, is niet toegestaan om enig kerkelijk ambt te ontvangen. Ze moeten tevreden zijn met het feit dat ze weer zijn opgenomen in de Rooms-Katholieke Kerk. Uit deze vier artikelen blijkt dat de paus het belangrijk vond om een synode voor dit doel bijeen te roepen. Daaruit blijkt dat vele geestelijken en gewone kerkleden de ware doop op geloof aanhingen.

Er wordt vermeld dat er in **498** de uitnemende leraar **Fulgentius** leefde, die in een schrijven over de doop zegt (lib. de trouw, ad Petrum, cap. 30): “Niemand kan het eeuwige leven ontvangen, dan alleen degene die bekeerd is van zijn zonden door berouw en geloof. Die door het sacrament van geloof en bekering is verlost. Dat is door de doop. Dit is absoluut noodzakelijk voor volwassenen, namelijk dat zij zich bekeren van hun zonden, de waarheid van de Schrift geloven en daarna het sacrament van de doop ontvangen.”

ZESDE EEUW.

Personen en gebeurtenissen in de zesde eeuw, die aangeven dat de kinderdoop niet in overeenstemming is met de Heilige Schrift.

In het eerste concilie van Constantinopel wordt verordend dat de Eunomians en de **Montanisten** eerst een aanzienlijke tijd met de kerk (broederschap) moeten meeleven. Ze moeten de Heilige Schrift kennen en dan als ze getrouw bevonden zijn, worden ze gedoopt.

Justus Origelitanus zegt voortreffelijke waarheden met betrekking tot de aard en de werkzaamheid van de doop.

Een verslag van **Gregory** over bepaalde Joden, van wie sommigen werden gedoopt op Pasen, anderen op Pinksteren, na eerdere onderwijzing.

Vincentius toont aan dat het de gewoonte was om afstand te doen, vóór de doop, van alle pracht en praal en de werken van de satan.

Over **Euthimius** werd gezegd dat hij enkele personen die gedoopt waren, veertig dagen lang onderwees en dat hij hen vermaande.

Theophilus van Alexandrië verschilt van inzicht met de Rooms-Katholieke Kerk inzake de doop en het Heilig Avondmaal. (Martyrs Mirror and Baptist History).

In de tijd van keizer Anastasius (508), bijgenaamd Flavius Valerius, wordt vermeld dat de zeer verlichte en begaafde **Cassiodorus** zou hebben geleefd en dat hij met betrekking tot de doop heeft geschreven (Cant., Cap. 7) dat het een Goddelijke fontein is, waarin een wedergeboren gelovige een nieuwe schepping wordt. (J. M., Bapt. Gesch., Pagina 467.)

Wat is dit anders, dan wat onze Zaligmaker Zelf zegt (Markus 16:16), dat gelovigen gedoopt moeten worden en (Johannes 3:5), dat men wederom geboren moet worden uit water en Geest. Dit stemt overeen met de woorden van Paulus (Titus 3:5), waar hij de doop noemt het bad der wedergeboorte. Gelovigen, wanneer zij

worden gedoopt, moeten het oude leven achter zich laten en, herboren, opstaan in een nieuw leven (Romeinen 6:4).

Cassiodorus vergeleek de Israëlieten met hen die, na bekering van het heidendom, werden gedoopt. De Rode Zee waar, doorheen gaande, het volk van Israël werd bevrijd, vergelijkt hij met het symbool van de doop. De farao, die met zijn leger in de Rode Zee was verdronken, vergelijkt hij met de slavernij van de duivel, van waaruit de gelovigen worden bevrijd door de doop. Maar dan wel door de genade van de Zoon van God. Het binnengaan van het volk Israël in het land Kanaän vergelijkt hij met het binnengaan van de gelovige, gedoopte christenen in het ware beloofde land van de vrijheid, gewerkt door het Evangelie. Ten slotte zegt hij in dezelfde passage: “Zo is zij, die vroeger een dienstmaagd der ongerechtigheid was, nu veranderd in een vriendin van Christus en is gewassen van het vuil van de zonde.” Al deze beschrijvingen pleiten zo helder en klaar tegen de kinderdoop.

Cassiodorus, leert in Cant., Cap. 4 (Bapt. Hist., Pagina 468) dat alle gelovigen moeten worden gedoopt. “Er kan, geen gelovige zijn zonder het symbool van de afwassing dat is de doop. Dat wil zeggen, dat geen ware gelovige voor God en Zijn Woord kan bestaan, zonder de doop. Want de Heere Jezus beval te geloven en daarna te dopen.”

“De zielen van de uitverkorenen (of van de gedoopten) hebben in de doop, (symbolisch) de verdorvenheid van de oude mens achter zich gelaten en zijn vernieuwd in Christus”.

“Zoals het volk Israël werd bewaard door de Rode Zee, waarin farao omkwam, evenzo is de kerk van de volkeren verlost door de doop, uit de slavernij van de duivel en gebracht in het ware beloofde land, de vrijheid van het Evangelie.

Cassiodorus is niet geheel vrij van rooms zuurdesem. Hij kent aan de doop de kracht toe dat deze ons kan verlossen van de slavernij van de duivel en zit daarmee op de zelfde lijn als de roomse kerk.

Na **Cassiodorus** wordt in de geschiedenis van de doop de wijze **Fortunatus` (515)** genoemd. Een aantekening van hem in de kantlijn zegt: “Al de voorgaande vermeldingen moeten worden begrepen als uitsluitend verwijzend naar de ware doop van

Christus, welke is ontvangen zoals Hij het heeft verordend en die bestaat in Woord, Geest en water en wordt verkregen op het geloof. Deze heeft geen betrekking op een zelf uitgevonden kinderdoop.”

In 520 en ook daarvoor, waren er mensen die niet alleen de doop op geloof leerden als toewijding aan Christus, maar die ook stelling namen tegen de kinderdoop. Dit wordt duidelijk gesteld door de historicus **Jacob Mehrning**.

Montanus zegt: “Zoals de waarheid niet ten onder kan worden gehouden, bleken er in de loop van de tijd sommigen te zijn, die inzagen dat de kinderdoop niet in overeenstemming is met de Heilige Schrift en dit ook openhartig durfden te bekennen.”

Alcimus schrijft (Lib. 1 van Orig. Mundi) in de 6e Cent. Magdeburg., Fol. 112 met betrekking tot de leer van de doop: “In de doop wordt het lijden en sterven van Christus afgebeeld.” Daarop volgt een vers van **Alcimus**, waarin de doop wordt vergeleken met het water dat stroomde uit de zijde van Christus. Jacob Mehrning registreert dit citaat ook in B.H. Pagina 467.

Het Concilie van Gerunda, Spanje, (520). Misschien vragen we ons af waar in letterlijke bewoording, in het voorafgaande, de kinderdoop wordt tegengesproken. Zoals **Jacob Mehrning** en **H. Montanus** proberen aan te tonen. Het antwoord is, **dat ze dit niet uitdrukken in formele woorden, maar het aangeven en bewijzen door de praktijkvoorbeelden die zij aanvoeren. Dit blijkt uit de inhoud van de vierde canon van het Concilie van Gerunda, in Spanje. Hierin werd bepaald dat de catechumenen gedoopt moesten worden op Pasen en Pinksteren. Zij geven hiermee aan dat dit niet de doop van pasgeboren zuigelingen betreft, omdat baby's niet alleen met Pasen en Pinksteren worden geboren, maar het hele jaar door.**

Op een andere plaats wordt gesteld, dat alleen catechumenen en niemand anders zullen worden gedoopt. In de tweede plaats werden zowel nieuw bekeerden uit de heidenen als ook bekeerde kinderen van christelijke ouders gedoopt. Dit blijkt uit het voorbeeld van Ambrose, Satyrus, e.a. Het laat zien dat veel christenen in die tijd, hun kinderen ongedoopt lieten tot ze na voldoende onderwijs, zoals deze werd gegeven aan de catechumenen, gedoopt werden uit eigen beweging. Dit vond plaats op één van de twee feesten, Pasen of Pinksteren.

Sebastian Franck noemt de catechumenen, waarover de genoemde raad van Gerunda spreekt, leerlingen van het geloof. Dit betreft het decreet van genoemde raad, evenals het tijdstip waarop de doop moest worden bediend. “De raad van Gerunda, gehouden in het zevende jaar van koning Theodorik bepaalt in negen decreten ook dat de catechumenen, dat wil zeggen de leerlingen in het geloof, alleen moeten worden gedoopt op Pasen en Pinksteren. Als iemand dreigt te sterven mag er een uitzondering worden gemaakt.” *Kron. Rom. Conch., Fol. 73, col.*

In het 15e jaar van Theodorik, koning van Frankrijk,(525) werd de roomse kerk opnieuw in grote verlegenheid gebracht met betrekking tot de Baptisten. De zaak liep zó hoog op, dat men erover dacht een concilie tegen hen samen te roepen, zoals dat was gedaan door paus Felix, in 487 in Rome.

Dienovereenkomstig, werd omstreeks het jaar 525, het tweede Concilie tegen de Baptisten bijeengeroepen. Niet in Rome, waar het eerste Concilie plaatsvond, maar in Ilerda, Spanje.

Daar kwamen veel verbitterde, pauselijke bisschoppen bijeen om de Baptisten uit te roeien. Of om in ieder geval de ketterij onder controle te krijgen, zoals men het noemde. Ze kwamen bijeen om een aantal regels en wetten te maken, niet alleen tegen de Baptisten, maar ook tegen degenen die, nadat ze zich afgescheiden hadden van de roomse kerk, door hen werden herdoopt.

Het volgende werd opgemerkt:

Canon 9. Wat betreft degenen die door overtreding van de regels van de kerk zijn afgefallen, is het onze wil, dat de statuten van de synode van Nicea worden gerespecteerd, welke worden geacht te zijn opgesteld voor deze overtreders.

Canon 14, Godvruchtige gelovigen mogen niet eten met de overgedoopten. *Bapt. Hist., pages 477, 478, from the 6th Cent. Magd., cap. 9, fol. 240, ex Decret. Synod, Ilerdensis.* Dat de 14e canon, die alleen spreekt van overdopen, de zogenaamde wederdopers betreft, blijkt uit de notitie van Sebastian Franck van Wordens, in deel 3 van zijn *Chronijk, fol. 73, col. 1*, die deze canon aldus vertaalt: “De geestelijkheid en de gelovigen mogen niet deelnemen aan de maaltijd met de Baptisten.”

Reactie: Hieruit kan worden geconcludeerd met wat voor afschuw de Baptisten (wederdopers) in het verleden werden beschouwd door de rooms-katholieken. Zij werden niet waardig geacht met hen te eten, zoals eenmaal de Samaritanen, tollenaars en zondaars werden behandeld door de Joden. Het is prijzenswaardig in de Baptisten, dat zij, ondanks de banvloek van de paus en de concilies, ja, ongeacht vervolging, lijden en dood, zij toch dapper vasthielden aan hun standpunten en ze verdedigden. (H.S.)

D. Joseph Vicecomes, (*Bapt. Hist.*, blz. 482), geeft de volgende getuigenissen uit de zesde eeuw. Van het decreet van de christenen in **Agathe**, omstreeks het jaar 530, zegt hij, *lib. 3, cap. 1, De Raad van Agathe, cap 13.*: "**Het is de wil van de kerk, dat op de achtste dag voor Pasen, de belijdenis van het geloof in het openbaar wordt afgelegd in de kerk door degenen die verlangen gedoopt te worden.**"

Justin en Justinianus (538), Romeinse keizers. In deze tijd waren er mensen, fanatici genoemd door hun tegenstanders, die de keizerlijke raadsleden en ministers trachtten te overtuigen dat de kinderdoop moest worden afgeschaft. Hoewel de genoemde keizers zich voorgenomen hadden dit te voorkomen.

Met betrekking tot bovenstaande, zegt **Jacob Mehrning**, in *Bapt. Gesch.*, Blz. 487: "M. Rulichius, pagina 249. "In die tijd verschenen er vele vreemde fanatici. Hij noemt ze fanatici, hoewel het vrome leraren en christenen waren zoals **Rulichius en Glaneus**). Ze werden bestraft inzake de verordening van de doop van Christus. Ze waren tegen het oprukkende misbruik van de kinderdoop, dat de overhand kreeg. En ze haalden de keizerlijke raadsleden en ministers over om de kinderdoop af te schaffen. Maar Justin, en andere keizers wilden dit verhinderen door hun te verbieden om hun gezag uit te oefenen."

In de tussentijd is het verheugend, dat zelfs voorstanders van de kinderdoop werden zoals:

M. Rulichius en M. Glaneus, die beleden dat ook in die tijd (omstreeks **538**), er personen waren die de kinderdoop zochten af te schaffen. Hieruit blijkt dat de trouw aan de doop op geloof niet in die mate kon worden onderdrukt dat ze verdween en anderzijds dat de dwaling van kinderdoop niet kon triomferen en nog steeds tegenstanders had. **Zo bloeide de roos onder de doornen, Hooglied 2:2. God blijft**

trouw aan Zijn beloften, Psalm 33:4. Christus is met Zijn kerk tot aan de voleinding van de wereld, Mattheüs 28:20.

Er wordt vermeld in Adon. Actat. 4, en Turon., lib. 4, cap. 26, dat **Brunechildis**, de dochter van **Arthanagild (560)**, waarschijnlijk als baby gedoopt was door de Arianen, maar dat later, nadat ze getrouwd was met **Sigibert**, herdoopt is in de Naam van de Heilige Drievuldigheid. Dit wordt verteld door **J. Mehrning**, in Bapt. Hist., p. 475.

In hoofdstuk 38 vertelt Mehrning hoe de kandidaten, onmiddellijk na de doop, aan het Heilig Avondmaal mochten deelnemen. Ze werden gekroond met kransen en toegesproken door hun voorganger, die hen aanspoorde om in vreugde en heiligheid te leven, zeggende: “Beste broeders, zingt een lofzang voor de Zoon van God. Jullie hebben nu, mijn geliefden, als het ware onvergankelijke kronen ontvangen uit de wateren van de Jordaan, door de kracht van de Heilige Geest.” Hij bad daarna tot God, zeggende: “De Heilige God heilige u met dit zegel, waarmee u verzegeld bent. Moge Hij jullie waardig bevinden om aan jullie Zijn Koninkrijk en Zijn kroon te geven, in plaats van deze vergankelijke kroon. Hij kroont jullie met de kroon van de rechtvaardigheid en alle goed werk.” Na dit te hebben geciteerd, zegt Jacob Mehrning: “Dit alles is volstrekt niet van toepassing op de kinderdoop.” (Bapt. Gesch., Pagina 486.)

Met betrekking tot het jaar 317 citeerden we **Donatus** en toonden aan, volgens Seb. Franck, Kron. Roan. Doden., Letter D., dat hij een zeer geleerd bisschop was van Carthago, een inwoner van Numidië (deel van het huidige Algerije en Tunesië). Hij leerde dat de paus en zijn aanhangers geen leden van de ware christelijke kerk waren. Wat hij zegt over het water van de doop is enigszins duister, maar wat hij opmerkt over het brood van het Avondmaal, is duidelijker. Hij oordeelde dat de doop in de roomse kerk geen goede doop is en daarom de mensen herdoopt moesten worden. Hij zei dat er slechts één kerk, één doop, één geloof, en één Evangelie is en dat er geen kinderen gedoopt moesten worden, maar alleen gelovige volwassenen die de doop wensten. In eerste instantie hingen bijna alle gelovigen in Noord-Afrika zijn leer aan. Deze leer is niet met hem gestorven, gezien daar veel later melding van is gemaakt door zijn volgelingen. Zie met betrekking tot dit onderwerp: P.J. Twisck, Kron., 6 boek, pagina 201, col. 1, van Greg. lib. 8, Merul., fol. 446.

De volgelingen van **Donatus**, van wie wij hier spreken, zijn van ouds ernstig beschuldigd door hun tegenstanders van grove fouten, tirannie en dergelijke. Anderen hebben deze beschuldigingen tegengesproken. Ze waren echter niet in alle Bijbelse aangelegenheden zuiver in de leer.

H. Bullinger vergelijkt hen voortdurend met de wederdopers, of zoals hij ze noemt, Baptisten, zeggende: “Hier openbaren onze Baptisten weer hun onwetendheid, wanneer ze leren dat niemand mag worden gedwongen vanwege zijn geloofsovertuigingen.” En verder zegt hij: **“Ze lijken in elk opzicht op de oude Baptisten, de Donatisten. Deze, schrijft hij verder, waren van mening, dat aan de ketters zou moeten worden toegestaan te mogen leven, zonder dat ze bestraft werden op grond van hun (Bijbels) geloof. Dat wil zeggen, zonder vervolging of bloed vergieten.”** Ze werden tegengewerkt door Augustinus. H. Bullinger, Lib. 5, fol. 216, 222.

Jacob Mehrning zegt in zijn *“Indachtigmaeckinge van het doopsel”*, van de 6e eeuw: “Dus de **Centuriatores Magdeburgenses**, ook de twee doctoren **Calixtus** en **Brandanus Detrius** in hun disputen over de doop, moeten bekennen dat in deze eeuw en veel langer, de christelijke nieuwelingen werden verdeeld in twee klassen. Zoals in de vroege kerk het geval was, waarin er een onderscheid werd gemaakt tussen de catechumenen en de gelovige kandidaten wat betreft de doop. Ze werden ook wel ‘uitverkorenen’ genoemd.”

Maar verdergaande, schrijft hij het volgende over de corruptie van de geschriften van de echte leraren: “Hier moet ook rekening worden gehouden met hetgeen waarover de Centuriatores Magdeburgenses, Dr Calixtus, Dr Meysner, dr. Johan Gerhard, Dr Guil. Perkins, in Ementito Catholicismo en vele anderen zo vaak klagen. **Namelijk dat de geschriften van de vaders en de vroege leraren van de kerk zo ongelooflijk misbruikt zijn in allerlei opzichten: beschadigd, geïnterpoleerd en verminkt. Ik vraag u, wie kan ons verzekeren en bewijzen dat Augustinus en andere kerkvaders alles hebben geschreven en onderwezen aangaande de kinderdoop wat aan hen wordt toegeschreven?”**

“Indien we inzage zouden kunnen krijgen van de vele honderden, misschien wel duizenden originele geschriften die de vaders, leraren en bisschoppen hebben geschreven tegen de kinderdoop, dan zouden we verbaasd zijn om te zien hoe trouw de waarheid in alle tijden is gehandhaafd. Maar ook hoe deze is ten onder

gehouden en gecorrumpeerd door de vernieuwers van de doop (de voorstanders van de zuigelingendoop).

We zijn echter dankbaar voor de vele zeer goede getuigenissen, die nog wel aan ons zijn overgeleverd. Daar zijn we God heel dankbaar voor.

Dus, niet wij, maar degenen die trouweloos zijn omgegaan met de geschriften van de vaders, zijn er de oorzaak van dat we hier ons verslag van de Bijbelse doop in deze tijd moeten beëindigen, maar in een aantal van de volgende eeuwen, waar we meer authentieke schrijvers tegenkomen, zullen we in staat zijn om dit nog meer overtuigend te verklaren." (*Bapt. Gesch., 2d deel, pagina's 481, 482.*) (*Martyrs Mirror and Baptist History*).

ZEVENDE EEUW.

In een poging om de verhoudingen met Rome te verbeteren, gaf Keizer Phokas de titel “Universele Bisschop” aan Bonifatius III (607), bisschop van Rome. Bonifatius III moest wel een jaar lang wachten tot Constantinopel zijn benoeming bevestigde.

Omstreeks deze tijd nam de gevierde leraar en bisschop **Adrian** publiekelijk stelling tegen de kinderdoop. Hij wenste zelf geen kinderen te dopen, maar wilde ook niet dat ze gedoopt werden door anderen. Op grond hiervan werd hij beschuldigd door **Gregorius de Grote, bisschop van Rome**. Dit blijkt uit een brief van Gregorius aan Johannes, bisschop van Larissa waarin onder andere het volgende is opgenomen: “In het tweede artikel van de beschuldiging tegen bisschop **Adrian** staat dat hij de doop weigerde aan zuigelingen. Dus hij liet ze sterven zonder ze te dopen.” (Centur. Magd., Cent. 9, cap. 4, blz. 141, volgens Bapt. Gesch., Pagina 496, en H. Mont. Nietigh., Pagina 80.) Het blijkt inderdaad dat **Adrian** werd gestraft voor zijn standpunten tegen de kinderdoop en omdat hij de zuigelingen ongedoopt liet sterven.

De kinderdoop blijkt in **610** bij velen zeer weinig in achtning te zijn, zowel als gevolg van de leer van de bovengenoemde **Adrian**, of om andere redenen. Men achtte het nutteloos en niet noodzakelijk voor de zaligheid. De rooms-katholieken stelden zich openlijk op tegen deze overtuiging en wilden deze leer uitbannen, of de volgelingen excommuniceren door de banvloek van de paus.

Daarom is in 610, in het tweede Bracerensian Concilie, onder andere een artikel opgesteld, verordend en gepubliceerd : “Kinderen moeten worden gedoopt. Dat is nodig voor hun zaligheid.” (Seb. Franck, Kron., Rom., Kett., Fol. 74, kinderbed. 2. P.. L. Twisck, Kron., 7 boek pagina 213, kinderbed. 2.)

In het tweede **Bracerensian Concilie** werd verordend: “De kinderen moeten gedoopt worden, hetgeen nodig is voor hun zaligheid, dat is, op straffe van verdoemenis.” Men treedt niet in details over wat er in de praktijk werkelijk plaatsvond. Maar het bleef niet onopgemerkt, gezien paus Leo II, die volgens de Romeinse notatie (82d), het volgende verordende: **“Tijdens de mis dient de kus van de vrede te worden aangeboden aan de mensen en de doop mag elke dag worden bediend.”** P. J. Twisck, Kron., pagina 233, col. 1, van het Hist. Georg., Lib. 4. Kron., SF, fol. 19.

De bedoeling van dit besluit was om iedereen de gelegenheid te geven om elke dag zuigelingen te kunnen laten dopen. Dit in tegenstelling tot het dopen van volwassenen met Pasen of Pinksteren. (Na een tijd van onderwijs.)

DE EERSTE KINDERDOOP IN ENGELAND.

De eerste geregistreerde kinderdoop in Engeland vond plaats in het jaar 626.

Koning Edwin beloofde **Paulinus**, de rooms-katholieke aartsbisschop, dat hij in zijn God zou geloven als hij hem de overwinning op zijn vijand Quichelm zou geven. Als deze wens in vervulling zou gaan, beloofde hij zijn dochter te laten dopen. (Roger de Wendover, Bloemen van de Geschiedenis, p. 67).

In het volgende jaar werd Edwin in York ondergedompeld door Paulinus. De ijver van het volk was zo groot om het voorbeeld van de koning te volgen, dat gedurende zesendertig dagen, Paulinus van 's morgens vroeg tot 's nachts, niets anders deed dan de mensen van alle dorpen en plaatsen onderwijzen. Hij onderwees hen in Gods Woord en spoorde hen aan tot Christus de toevlucht te nemen. Na zijn onderwijs, doopte hij hen in de rivier Glen. (Bede, Kerkgeschiedenis, pp 96-98.) Op dezelfde wijze doopte hij grote aantallen gelovigen in de rivier de Swale.

De rooms-katholieken dwongen de kinderdoop af onder grote dwang. De wetten van de Northumbriërs (950) eisten: ieder kind moet binnen negen dagen gedoopt worden, op straffe van zes oren; (Wilkins, Raden, l. p. 228). De 15e canon gemaakt in King Edgar's tijd, 960, luidt: Elk kind moet gedoopt worden binnen zevenendertig nachten. (Hart, Church Records, p. 196).

Door het gezag van de roomse paus, die gekozen was tot het hoofd van de kerk en door het decreet van het Bracerensian Concilie (620), werd de kinderdoop nu zo sterk verankerd en gezaghebbend, dat niemand die lid van de roomse kerk wilde blijven, er tegen in durfde te gaan. **Maar toch, degenen die meer van Christus hielden dan van de paus en het Evangelie hoger achtten dan de decreten van pausen en concilies, beleden het ware geloof en de geboden van Christus als meer gezaghebbend. In het bijzonder het Woord inzake de doop, op Bijbelse wijze gehandhaafd. Hierover zou nog heel wat meer te zeggen zijn geweest, indien**

de roomse kerk de boeken en geschriften van de vromen niet had verwoest.

De belangrijkste gebieden van de Keltische christelijke gemeenschappen waren in **Ierland, Wales, Schotland, Cornwall, Bretagne en andere delen van Gallië** (Frankrijk). De vroeg Keltische missionarissen behoorden tot de meest zegenrijke ooit en legden grote afstanden af om het Woord te verspreiden. Restanten van enkele van de Keltische christelijke gemeenschappen bestonden langer dan de Synode van Whitby (664), waarin, kort gezegd, de Keltische kerk, als instituut, besloot om de roomse gebruiken over te nemen en werd geassimileerd in de roomse kerk. De Keltische kerk in Wales werd uiteindelijk onderworpen aan Rome in het jaar 768.

In Schotland probeerden de **“Culdees” (Keledei)** - geestelijken en monniken - de vroegere **Celtic** gewoonten aan te houden. Dit wordt vermeld in de documenten met betrekking tot juridische, en onroerend goed zaken tot aan het begin van de 11e eeuw. Deze waren in de tijd van David I (koning van Schotland 1084-1153) grotendeels vergeten. Maar de herinnering aan de Keltische heiligen en hun gemeenten leefde voort.

Het dopen vond niet in kerken plaats. Pas in het jaar 627 werd in Engeland het eerste doopvont in een kerk gebouwd voor de doop van Koning Edwin in de kerk van St. Martin, Canterbury. Pas vanaf het jaar 1100 werd het doopvont gebruikt om kinderen te dopen.

Kinderen werden toen echter niet besprenkeld, maar ondergedompeld in het doopvont, dat ook aanzienlijk groter was dan tegenwoordig. In het jaar 689 vaardigde koning Inas (of Ine of Iva) van de West Saxen de wet uit dat kinderen gedoopt moesten worden binnen dertig dagen na de geboorte. In de jaren 821, 1106, 1172, 1195, 1200, 1217, 1220, 1224, 1240 enz. werden kerkelijke bevestigingen en/of wetten uitgevaardigd waarin dit besluit werd bevestigd. **In 1603 werd een kerkelijke wet uitgevaardigd in Engeland waarin voor het eerst werd toegestaan dat kinderen, niet alleen door onderdompeling, maar ook door besprenkeling mochten worden gedoopt, alhoewel deze gewoonte al langer in praktijk werd gebracht.**

Paulicianen.

Ze vormden een gnostische religieuze stroming, opgericht in 657 door Paul

Samosata in het Armeense Kibossa. Zij ontwikkelde zich naast de Rooms-Katholieke Kerk en was uitsluitend gericht op Paulus' brieven en op de Evangeliën. Zij werden ook wel **Tondrakians** genoemd naar de plaats Tondrak. De rooms-katholieke John III heeft twee keer een synode tegen hen bijeengeroepen, in **719** en **726**, echter met weinig resultaat. Zij werden vervolgd door de keizers Constantijn IV en Justinianus II, echter beschermd door **Leo III** en **Nicephorus I**.

Meer over de Paulicianen in de twaalfde eeuw.

Sommige mensen hebben verondersteld dat de **Waldenzen** hun naam hebben ontleend aan **Petro Valdo**. Maar Reinerius Sacco, een inquisiteur die 80 jaar leefde na Valdo van Lyon, geeft toe dat ze 500 jaar vóór de tijd van deze beroemde hervormer ook al een levendige gemeenschap waren. Dat wil zeggen ongeveer in het jaar **660**.

Sommige van deze **Waldenzen**, zoals de **Novatianen**, vinden we onder de naam **Albigenzen of Katharen**.

In 670 werd de heilige doopinzetting van Christus nog steeds waargenomen in Egypte. De leer van het christelijk geloof werd onderwezen aan de kandidaten vóór de doop. Ja, deze praktijk werd daar zo hoog geacht, dat sommigen in andere landen zich vanwege dit artikel afscheidden van de roomse kerk en besloten om de christelijke godsdienst te herstellen volgens het voorbeeld van de Egyptische christenen. Daarom werden ze genoemd: "beginners in de christelijke religie".

Met een toespeling hierop citeert Vicecomes (lib. 2, cap. 3), uit het boek van Jacob Pamelius over **Tertullianus**: zeggende dat de beginners in de christelijke religie (dat wil zeggen degenen die zich afscheidden van de roomse kerk en de christelijke religie weer oprichtten op het oorspronkelijke apostolische fundament), de praktijk van de catechese voor de doop overnamen van de Egyptische theologen. Dat wil zeggen het onderwijzen van de leerstellingen van het christelijk geloof. (Bap. Gesch., Pagina 501).

Het decreet van paus Leo II voor de bevestiging van de kinderdoop en de mis, zoals vermeld in het jaar 682, heeft niet tot gevolg gehad dat de gelovigen, die zich van de roomse kerk hadden afgescheiden en de doop op geloof onderhielden, van hun geloof afweken. Integendeel. Het blijkt dat nog meerdere, ja, zelfs geleerde man-

nen zich afscheidden van de roomse kerk n.a.v. dit artikel en lid van de kleine kudde van Christus werden. **Een aantal van hen die vroeger de kinderdoop, de mis, de tradities, de verdienstelijkheid van goede werken en de zeven sacramenten onderhielden, nu anders onderwezen, verzetten zich op deze punten tegen de paus. Van hen zijn er vijf personen vermeld in de Kronieken, van wie P. J. Twisck in zijn zevende boek (699) zegt:**

Isidorus, Cesarius, Adelheymius, Agatho en Julian Pomorius, allen onderwezen in de Heilige Schriften, de leer van de rechtvaardiging en de goede werken, verklaarden dat er maar twee sacramenten zijn en met betrekking tot de Rooms-Katholieke Kerk, dat deze niet gebouwd is op Petrus, maar op de Rots Christus. (Pagina 238, col. 4, van Joh. Müntst., fol. 121.)

We komen nu aan het laatste jaar van deze eeuw. Dan zien we dat, op dat moment, niet alleen zij die van Joodse of heidense afkomst zijn, maar ook zij die geboren zijn uit christelijke ouders, werden onderwezen in het christelijk geloof voordat ze werden toegelaten tot de doop. Zodat de christenen die het heil van hun kinderen zochten, ze ongedoopt lieten, totdat zij in staat waren om zelf hun zonden te belijden, het geloof te belijden en daarop zich wilden laten dopen als symbool.

Onder deze waren in Frankrijk twee vrome christenen, **Lutgerus** en zijn vrouw **Libuga**. Van hen wordt verhaald dat ze hun zoon **Lutgerus** ongedoopt lieten, totdat hij, na onderwezen te zijn in het geloof in Jezus Christus en Hem aanvaard te hebben, gedoopt werd. (PJ Tzerisck, Kron., 7 boek, pagina 239, col. 1, van Grondig. Bezvijs., Letter B.) (Martyrs Mirror and Baptist History).

ACHTSTE EEUW.

Van 724 tot 736 leefde er in Engeland, Bede, bijgenaamd de Presbyter, die op een bepaald moment openlijk verklaarde verschillend te denken over vele punten inzake het roomse bijgeloof, waaronder de kinderdoop. Ten aanzien van de doop wordt vermeld dat hij het volgende heeft verklaard:

“Allen die naar de apostelen kwamen om gedoopt te worden, werden eerst door hen onderwezen en geleerd en daarna werden zij gedoopt op grond van het apostolische ambt.” Vergelijk Marcus 16:16.” (Bapt.Hist. page 532, Acts 19).

Bede. In zijn uiteenzetting over het boek Ezra (D. Vicecomes, lib. 2, cap. 3), schrijft hij: “Aan de catechumenen onderwijzen wij de belijdenis van het christelijk geloof, zoals vastgelegd door de 12 apostelen. Deze geloofsbelijdenis werd aan hen gegeven om die te gaan bestuderen. Dat kunnen geen zuigelingen zijn geweest. Ze werden dus eerst goed onderwezen, voordat ze gedoopt werden.”

D. Vicecomes (lib. 1, cap. 35, Bapt. Hist., blz. 523), vermeldt dat **Amalarius Fortunatus (760)**, een geleerde, het volgende schrijft inzake de nieuw gedoopte christenen: “Onze nieuwe christenen worden in acht dagen door hun leiders onderwezen in de leer van de kerk. Dit kan, zoals iedereen weet, niet gedaan worden met of door zuigelingen.” Verder schrijft Vicecomes (lib.3, cap.6 en 7) welk advies **Amalarius Fortunatus** gaf aan degenen die zich wilden laten dopen:

“Hij die verlangt om gedoopt te worden, moet enkele dagen daarvoor, net als Cornelius, om de doop waardig te ontvangen, bidden op het negende uur en vasten.” Ten aanzien van de gewoonte van het dopen op Pasen en Pinksteren en het dragen van witte klederen door de kandidaten, heeft hij elders een verklaring gegeven. Namelijk dat deze alleen door de gelovigen werden gedragen. De witte kleding wijst op de reinheid van hun gezuiverde geest.

NOOT. Er wordt verhaald dat ongeveer in dezelfde tijd er een eminent man leefde, een verdediger van de christelijke religie, genaamd **Antharitis**. Hij was tegen de roomse kerk en in het bijzonder tegen de doop van zuigelingen. Naar zijn mening mochten deze niet worden gedoopt. Op grond daarvan werd vermeld, dat hij de doop geheel afwees.

Hierover vind ik deze notitie: “Gregory, in het register van de Longobarden, schrijft dat **Antharitis** de doop weigerde aan de kinderen van de christenen.” Seb. Franck, Kron., Rom. Kett., Fol. 74, col. 2.

Verschillende schrijvers noemen de zeer bekende **Carloman (781)**, die, hoewel hij het christelijk geloof zelf al had aanvaard, zijn zoon, die toen enkele jaren oud was en nog ongedoopt, voordroeg voor de doop, die in de stad Rome op Pasen toegediend zou worden. Van zijn dochter Gisla wordt gezegd dat zij gedoopt werd in hetzelfde jaar in Milaan door de bisschop of leraar Thomas. *Bapt. Gesch., Pagina 523, H. Montan. Nietigh., Pagina's 80, 81, uit Centur. 9, Magdeb., Cap. 4, Annal. Francor. Regino., Lib. 2, Adon. Aetate, 6.*

In 789 vaardigde Karel de Grote de eerste wet in Europa uit betreffende het dopen van kinderen. Hij was verzeild geraakt in een hardnekkige oorlog tegen de Saksen. De dappere generaal van de Saksen, Windekind, was elke keer in staat om zijn aanvallen af te slaan. Tenslotte ontwikkelde de keizer een methode die Windekind ontmoedigde, namelijk door zijn volk tegen hem op te zetten. Dat maakte een einde aan de oorlog. Dit gebeurde door de mensen voor de keus te stellen, nl. te worden vermoord door de troepen of voor het leven te kiezen. De voorwaarde was dat ze zich als belijdend christen moesten laten dopen en de strenge wetten gehoorzamen volgens de capitularies (verzameling van wetten en regels) van deze monarch. Ze werden verplicht, op straffe van de dood en zware boetes, om zichzelf en hun kinderen binnen het jaar van hun geboorte te laten dopen.

In 792 leert Albinus over Johannes 1 (Bapt. Hist., blz. 505), dat de doop moet worden ontvangen met geloof. Hij schrijft: “Het is zeer opmerkelijk dat de voorloper van onze Heere, Johannes de Doper, doopte in Bethabara; Bethabara betekent “huis van gehoorzaamheid”. Dat zij allen door de gehoorzaamheid van het geloof mogen komen tot de doop van Christus.”

Deze **Albinus**, bijgenaamd **Flaccus**, was een opmerkelijk geleerde en een geliefd man in die eeuw, maar werd toch onkundig genoemd en gehaat door zijn tegenstanders. In zijn getuigenis was hij sterk gekant tegen de leer van de roomse kerk. Met name in de zaak van de doop. Voor de doop worden geloof, wedergeboorte en nieuw leven vereist. Hij verklaarde dat dit de middelen waren om de doop waardig te ontvangen en moesten worden beleden met de mond. Deze aspecten werden bij de kinderdoop volledig genegeerd.

In de verdediging van zijn geloof was hij niet afhankelijk van de haat of de gunst van het volk. Naast wat we hiervoor hebben gezegd, liet hij ons diverse uitstekende uitspraken na met betrekking tot de doop van volwassenen, waarvan de volgende voorbeelden:

Over Johannes 15:3 (pagina 509) zegt hij: “Waarom zegt de Heere niet: “U bent rein door de doop, in welke u gewassen wordt”, maar Hij zegt: “Gij nu zijt rein door het Woord, dat Ik tot u gesproken heb.”

De roomsen zeggen: “Wanneer het Woord het water ontmoet, wordt het een sacrament.” Maar dit komt niet tot stand door tot het water te spreken (het is geen magisch middel). Maar door persoonlijk geloof in het Woord.”

Viccomes (lib. 3, cap. 21), zegt: “Hij (**Albinus**) maakt ook melding van het onderzoek naar het geloof van de uitverkorenen, die ervoor gekozen hadden om gedoopt te worden op dezelfde wijze als in de tijd van de apostelen.” In Cap. 26: **Albinus Flaccus schrijft in het hoofdstuk over de doop:** “Inzake de doop van de uitverkorenen, die zijn onderzocht inzake hun geloof volgens de regels van de apostelen. Deze zijn ingewijd door vasten en onderwezen in de leer onder gedegen prediking. Dit twee seizoenen lang, tot Pasen en/of Pinksteren.”

D. Viccomes voegt aan dit commentaar toe: **“Als deze onderzoeken werden gehouden volgens de regels van de apostelen, dan moeten zij noodzakelijk zijn waargenomen door alle omstanders. Maar daarna, toen de kinderdoop in de mode kwam, werd deze noodzakelijke praktijk afgeschaft door de kerk in 860, tijdens de regering van de keizers Lodewijk de Vrome en Lothaire. Hiervan bestaat overvloedig bewijs.”**

Deze **Viccomes** was een pedodoper en een krachtig onderhouder van de kinderdoop. Hij stelt dat het noodzakelijk was dat de apostolische praktijk van het onderzoeken van het geloof, werd afgeschaft of stopgezet toen de kinderdoop in zwang kwam. Hij geeft ook het moment aan waarop dit gebeurde, namelijk in **860**. Hoe hij hiertoe kwam? Dit is zijn antwoord:

“Dat de kinderdoop, samen met veel ander bijgeloof, kort na de dood van de apostelen ontstond, kunnen zij tot op zekere hoogte onderbouwen. Maar dat

het gedurende vele eeuwen afwisselend werd toegepast in de roomse kerk tot het jaar 900, ja, tot bijna 1000, wordt nu bevestigd, dan weer ontkend. Op de ene plaats aangenomen en elders verworpen. Dat blijkt voldoende uit de boeken waarin we dat gelezen hebben.”

Ik kan niet nalaten hier de uitspraak van **Jacob Mehrning** toe te voegen, die onmiddellijk na de voorgaande passages van D. Vicecomes, schrijft:

“Zo zien we uit de geschiedenis van deze tijd, dat de kinderdoop nog aan een zijden draadje hing. Zijnde door sommige ontvangen en verworpen door anderen. Dat is een sterk bewijs dat het niet door de apostelen en nog veel minder door Christus Zelf is ingesteld. **Maar wat een onmetelijke schade aan zielen en wat een grove barbaarse onwetendheid in het christendom, heeft de invoering van deze absurde kinderdoop gebracht. Veel intelligente mensen, ook in die eeuwen, waren echter in staat om de waarheid te onderscheiden.**” (Bapt. Hist., pagina 537).

Diverse schrijvers vermelden dat in 800, het laatste jaar van de achtste eeuw, de kinderdoop, ofschoon deze door de roomse kerk in het algemeen sterk werd aangehangen, toch niet gepraktiseerd werd. Ze werd door velen afgewezen, die dus vasthielden aan de zeer oude gewoonte, vermeld in verschillende vorige eeuwen, in zake het alleen dopen van volwassenen op Pasen en Pinksteren. (Martyrs Mirror and Baptist History).

NEGENDE EEUW.

Rond het jaar **810** werd een man, genaamd **Sergius**, tot Christus bekeerd na het getrouwe getuigenis van een Paulicische vrouw. Ze had hem aangespoord om de Schrift voor zichzelf te bestuderen om Gods waarheid te ontdekken inzake de redding door Jezus Christus. Dit deed hij, hetgeen hem tot Christus bracht.

Cramp merkt op: **“De echtheid van zijn bekering werd aangetoond door zijn bij uitstek heilig leven en vurige ijver. Hij had een relatie met de Paulicianen en werd uiteindelijk leider van die beweging.** Hij reisde heel veel in Klein-Azië en predikte Christus. Hij riep mensen op om de dwaasheden van de corrupte roomse religie los te laten. God gaf hem de genade om in vrijheid, 34 jaar te preken. Vele mannen en vrouwen namen Christus aan onder zijn prediking.”

Gedurende deze tijd waren de **Paulicianen** de meest prominente groep christenen die getrouw het Woord van God verkondigden. **Zij leefden o.a. in het oosten van Anatolië (West-Turkije). De Rooms-Katholieke Kerk bleef hen krachtig vervolgen.**

Deze vervolging vond plaats met een intense felheid tijdens de eerste helft van de negende eeuw. Zodat een volslagen vernietiging van alle gelovigen dreigde. Onder het gezag van keizerin Theodora II van Makikonian van Byzantium (869) werd dit nog geïntensiveerd. Zij was gehuwd geweest met keizer Theophilus en was regentes voor haar zoon.

Van 832-846 heeft zij toestemming gegeven voor de executie van ca. 100.000 Paulicianen, mannen en vrouwen, door middel van het zwaard, door opknoping, of door middel van de brandstapel. Simpelweg omdat ze weigerden in te stemmen met de rooms-katholieke leer.

Bijgevolg namen veel **Paulicianen** de wapens op om hun families en hun huizen te verdedigen, terwijl een groot aantal anderen vluchtten naar **Bulgarije en Melitene** dat door Moslims werd bestuurd.

In het jaar 869 werd de Rooms-Katholieke Kerk in twee delen gedeeld, de Grieks-Katholieke Kerk en de Rooms-Katholieke Kerk. Sindsdien zijn er verschillende pogingen ondernomen om hun geschillen op te lossen, maar tot nu toe zonder resultaat. (Baptist History).

BISSCHOP CLAUDIUS VAN TURIJN 778-840.

Claudius (817), bisschop van Turijn en van de Valleien van Piemonte, bewoond door de **Waldenzen**, ijverde tegen de afgodische praktijken van de roomse kerk en getuigde dat het Evangelie werd bewaard onder deze bergbewoners in de oorspronkelijke zuiverheid. Genebrand en Rorenco (rooms-katholieke schrijvers) hebben getuigd dat de **Paterines** en inwoners van Piemonte, de standpunten van Claudius bewaarden tijdens de negende- en tiende eeuw.

In zijn tijd moet een grote herleving van de zuivere godsdienst hebben plaatsgevonden. Dit maken we op uit wat deze bisschop heeft geleerd en in praktijk gebracht. Hij gaf bevel dat de beelden uit zijn bisdom verwijderd moesten worden. Hij schreef commentaren van de Pentateuch, het Mattheüsevangelie en vele N.T.-brieven. Hij predikte de rechtvaardiging door geloof alleen. Hij ontkende en ontkrachtte de leer van het vagevuur, het aanbidden van relikwieën en het houden van bedevaarten.

Toen Napoleon in 1805 in Turijn was, ontbood hij de toenmalige moderator van de Waldenzen kerk, ds. J.R. Peyran en vroeg hem o.a.: “Sinds wanneer zijn jullie een onafhankelijke kerk geworden?” De moderator antwoordde: “Sinds de tijd van Claudius, bisschop van Turijn.” Wat betreft het verwijderen van de afgodsbeelden, daarover zegt Peyran, dat **Claudius** door de **Waldenzen** altijd als één van hun leeraars (‘pasteurs’) werd beschouwd, die uit zijn bisdom de afgoderijen heeft weggezuiverd. In de valleien, werden de afgoderijen nooit geaccepteerd. Ze namen volkomen afstand van deze verderfelijke ketterijen en zij hebben altijd krachtig iedere vorm van dwaling afgewezen.

Met vele anderen meent Peyran, in zijn dagen wel genoemd de Patriarch der valleien, dat de **Waldenzen** dalen bewaard zijn gebleven voor allerlei dwalingen en dat daar door de eeuwen heen een zuiver getuigenis van de Bijbelse waarheid is gehandhaafd.

Daarom hadden de Waldenzen ook altijd moeite om zich een gereformeerde kerk te noemen, want ze waren immers nooit in roomse dwalingen verstrikt geraakt, zoals bijna geheel Europa. Wat dat betreft hadden ze geen reformatie nodig.

Jean Leger schrijft in de 17e eeuw over “Evangelische Gemeenten”, omdat hij geloofde dat deze kerken in Piémont zijn geweest sinds het Evangelie daar werd verkondigd en aangenomen. Peyran stelt ook duidelijk dat de **Waldenzen** en de **Albigenzen** in Frankrijk hetzelfde geloof beleden en dat ze niets van doen hadden met Arianisme en Manicheïsme.

Dr. Allix was al eerder tot dezelfde conclusie gekomen. Zie ook zijn werk over de **Albigenzen**: “The Ecclesiastical History of the Ancient Churches of The Albigenses”.

Claudius was drie jaar hofprediker bij Lodewijk I (778-840), koning van Aquitanië, koning der Franken (814), ook wel Lodewijk de Vrome genoemd. Hij was een zoon van Karel de Grote.

Lodewijk gaf **Claudius** opdracht om commentaren te schrijven op bijna alle boeken van de Bijbel voor het onderwijs van de geestelijkheid. De meeste van deze commentaren waren gebaseerd op eerdere werken van Augustinus, Jerome en andere Latijnse kerkvaders.

Toen Louis in 813 keizer werd van het heilige roomse rijk benoemde hij **Claudius in 817 tot bisschop van Turijn**. Onder de gunstige omstandigheden die voortvloeiden uit de Raad van Frankfurt in 794 (die onder meer het decreet van het Tweede Concilie van Nicea (787) had veroordeeld vanwege de verering van iconen, werd Claudius aangesteld om de kerk te hervormen.

.Men denkt dat Claudius uit Spanje kwam. Dit kan zijn oorsprong vinden in de beschuldigingen van Jonas van Orleans, die beweerde dat Claudius een discipel was van Felix van Urgel. Felix was bisschop in de uitlopers van de Spaanse Pyreneeën, die Claudius persoonlijk kan hebben gekend. De bisschop was veroordeeld door Alcuin bij de Raad van Frankfurt in 794 voor het onderwijs van adoptionisme. **Adoptionisme leert dat Jezus als Zoon van God is aangenomen (geadopteerd) wgens zijn zondeloos leven. Deze leer werd aan het eind van de 2e eeuw reeds als ketterij veroordeeld.** Toen Lodewijk de Vrome nog koning was van Aquitanië, riep hij **Claudius** aan zijn hof in Chasseneuil vóór **811**.

In **813** riep keizer Karel zijn enige overlevende, wettige zoon Lodewijk aan zijn hof. Hij kroonde hem als zijn erfgenaam. Het volgende jaar stierf Karel en Lodewijk werd

heerser over het heilige roomse rijk. Het bracht Claudius naar Aken, de hoofdstad van het keizerrijk. Daar gaf Claudius exegetische lezingen aan de keizer en het hof en werd zelfs aangespoord door de Keizer om zijn lezingen op schrift te stellen. In **817** werd hij door Lodewijk naar Turijn gestuurd om daar als bisschop aan te treden.

Episcopaat (817-827).

Als bisschop van Turijn bleek het **Claudius**, dat veel mannen vaak de wens hadden om op bedevaart naar Rome te gaan voor boetedoening. Deze gelovigen waren gewend Christus en de heiligen te vereren door voor beelden en relikwieën te knielen. Hij viel het gebruik van beelden, relikwieën en kruisen aan en hij verzette zich tegen bedevaarten om daarmee absolutie te verkrijgen. Hij had weinig aandacht voor het gezag van de paus. Hetgeen te wijten was aan zijn overtuiging dat alle bisschoppen gelijk waren.

Claudius was een ketter in de ogen van Dungal en Jonas van Orleans.

Geschriften.

Claudius was zowel een auteur als een kopiist. Hoewel de meeste van zijn bestaande werken eenvoudige Bijbelse commentaren zijn. Zijn geschriften zijn heel persoonlijk.

Rond **811** stelde **Claudius** een gedegen encyclopedisch commentaar op het boek Genesis samen, op verzoek van de keizer. Dit commentaar is bewerkt door Johann Alexander Brassicanus in Wenen, voordat het werd gedrukt in Bazel door Hieronymus Froben in 1531.

Claudius schreef ook commentaren op het boek Leviticus, de historische boeken van het Oude Testament, het Evangelie van Mattheüs en alle brieven van Paulus. Waarvan het commentaar op de Brief aan Galaten enkele van zijn standpunten laat zien, die gelijk zijn aan die van de Waldenzen, eeuwen later. Er werd ooit gedacht dat hij in feite de Waldenzen stichtte, maar dit werd weerlegd in de 19e eeuw. Zijn commentaren van 1 en 2 Korinthe, opgedragen aan Theodemir, abt van Psalmody en aan een mogelijke student van hem, werden door degenen aan wie het was opgedragen naar Aken gestuurd om te worden beoordeeld door de verzamelde bisschoppen van het rijk.

De Korinthische commentaren werden niet gepubliceerd, al was het dat ze de controversie betreffende iconen en bedevaarten aanwakkerden.

Claudius introduceerde de “organische metafoor” van de staat in zijn commentaar op 1 Korinthe 12. Hij stelde dat, als de kerk het lichaam van Christus is, zo is de staat het lichaam van de keizer. Het keizerlijk hof zou met het werk bekend zijn geweest, omdat Claudius later schreef dat het goed was ontvangen. Ondanks de pogingen van zijn vroegere vriend, Theodemir van Nismes, om het veroordeeld te krijgen als zijnde ketters. Geen van Claudius’ werken werden ooit veroordeeld en hij probeerde te vergeefs om de goedkeuring van Theodemir terug te winnen.

Dungal schreef in 828: “responsa contra perversas Claudii sententias” en Jonas, aan wie koning Lodewijk de weerlegging der apologie van **Claudius** had opgedragen, deed in 840 na zijn dood, zowel van **Claudius** als van de koning, zijn werk de “Cultu Imaginum” het licht zien. Dit, nadat hij had bemerkt dat enige leerlingen van den bisschop diens leer opnieuw predikten. Dat hij zolang met de uitgave wachtte, is ook een zijdelings bewijs dat **Claudius** opnieuw de bescherming van zijn keizer genoot.

In zijn apologie schrijft Claudius o. a. : “In uw brief bericht gij mij, dat zich uit Italië, tot in Gallis en Spanje, het gerucht verbreid heeft, dat ik een nieuwe, anti-roomse sekte heb gesticht. Dit is geheel onwaar. Ik sticht geen sekte, maar verdedig integendeel de eenheid van de kerk en predik de waarheid. Toen ik te Turijn kwam, vond ik de basilieken van die stad gevuld met beelden en andere afgoderijen. Ik ben alléén gaan verwoesten, wat door allen aanbeden werd. Om deze oorzaak hebben zij hun mond tegen mij geopend om mij te lasteren. Indien de Heere niet voor mij had gestreden en mij had verdedigd. Zeker, zij zouden mij levend hebben verslonden.”

Alle geschriften van **Claudius** getuigen ervan dat hij **Augustinus** heel hoog achtte. Ook **Augustines** verwerpt, dat we de gerechtigheid kunnen ontvangen door het doen van goede werken en verwacht alles alleen van de genade des Heeren. De mens moet zich van het uiterlijke losmaken en met voorbijgaan van alle andere middelaars, door Christus, de enige Middelaar Gods en der mensen, persoonlijk met God in gemeenschap treden. Vandaar zijn afkeer van het aanroepen van heiligen en van alle uiterlijke verdiensten door middel van ascese, celibaat, geloften en bedevaarten.

Claudius loochent dat aan Petrus en zijn opvolgers de macht om te binden en te ontbinden gegeven is en spreekt van een gedeeld primaat. Dat van Petrus, tot vestiging der Christelijke Kerk onder de Joden, en dat van Paulus tot bekering der heidenen. Doch niet slechts van Augustinus, neen, bovenal van de Heilige Schriften zelf had Claudius zijn Bijbelse inzichten geleerd. Hij was, evenals de latere hervormers, tot de Bron gegaan en evenals zij tot leerstellingen gekomen, die lijnrecht ingingen tegen de roomse kerk.

HAIMO VAN AUXERRE 878.

Haimo was een lid van de benedictijner Abdij van Saint-Germain d'Auxerre.

Haimo zegt: “Zij die gedoopt zijn moeten eerst worden verlicht met de genade van de Heilige Geest. Dan moeten zij worden onderwezen en uiteindelijk worden opgeroepen om hun geloof te belijden.” (Sean. Domin, 12, Trinit., blz. 564).

Haimo, over Romeinen 1 (pagina 542) Hij schrijft: “Op het moment van de doop, belijden wij dat wij geloven in God de Vader en de Heere Jezus Christus en in de Heilige Geest. Iets eerder, in zijn uiteenzetting van Romeinen 6 (pagina 540), maakt hij melding van vier verschillende vormen van doop:

1. In het water alleen. De doop van Johannes de Doper.
2. In de Geest. Waarmee de apostelen werden gedoopt op de Pinksterdag.
3. In het water en door de Geest. Deze doop wordt in de kerk ondergaan.
4. In het vergieten van het bloed waarmee de Heere Zelf en al de heilige martelaren werden gedoopt.

De doop op geloof werd voortdurend toegepast door Haimo. Hij oordeelde dat het nooit mag worden herhaald, als zij was toegediend volgens de regel van de Heilige Schrift. In de uitleg van het 6e Hoofdstuk van de Romeinenbrief zegt hij: “Als we eenmaal met Christus zijn gestorven aan de zonde, waarvan de doop een illustratie is, mogen we niet opnieuw worden gedoopt.” (Bapt. Gesch., p. 543.)

Dit komt overeen met de doopraktijk van de Baptisten van vandaag. Want, hoewel ze iemand die ook als kind gedoopt is, herdopen als hij/zij tot geloof is gekomen, getuigen ze daarmee dat de kinderdoop geen doop is, zoals deze door de Schrift wordt geleerd. Bovendien is er bij de kinderdoop geen sprake van dopen, maar van besprengen. Niemand wordt door hen opnieuw gedoopt, die correct is gedoopt, dat houdt in, op zijn/haar persoonlijk geloof.

D. Vicecomes (lib. 3, cap. 9), citeert uit **Rabanus Maurus (830)** (pagina 562). “**Rabanus**, een bij uitstek geleerd man schrijft en zegt: ‘De catechismus, dat is, de leer van het geloof, moet aan de doop voorafgaan, zodat de kandidaat (doopleerling) in de eerste beginselen van het geloof onderwezen wordt.’” Hij zegt verder: “De Heere Christus zalfde eerst de ogen van de blindgeborene met klei, gemaakt van speeksel, voordat Hij hem naar het water van Siloam stuurde. Daarom wordt de kandidaat eerst onderwezen in de leer van de menswording van Christus: in Zijn lijden en sterven als Zoon des mensen, zodat hij weet welke genade hij verkrijgt in de doop en aan Wie hij dit te danken heeft.”

In **840** werd niet alleen de doop, maar werden ook diverse andere artikelen van de christelijke leer gehandhaafd, die in tegenstelling waren met de leer van de roomse kerk. P.J. Twisck geeft in zijn *Chronik* voor het jaar 840 dit met deze woorden weer: “**Bertram**, een moedig en geleerd man, viel de leer van de transsubstantiatie krachtig aan in een opmerkelijk boek, opgedragen aan de koning van Frankrijk.”

Haymo, bisschop van Halberstadt, betoogde ook tegen deze leer en schreef veel over de doop, het Avondmaal, de rechtvaardiging, de goede werken en over de Gemeente en haar bediening. Dit als tegenstelling tot de leer van de roomsen. Ook **Walafrid** verzette zich sterk- en voortdurend tegen de leer van de roomsen. (P.J. Twisck, Chron, 9 boek, pagina. 286, EOL 2, en pagina 287, col 1, uit Joh Münst, fol. 129 en 132.)

In 858 schreef Gunther, bisschop van Keulen, aan paus Nicolaas: “U treedt op als een tiran. U gedraagt u als een wolf in schaap klederen. Uw titel, inderdaad, is vader, maar u gedraagt zich bijna als een Jupiter.”

Hincmar, bisschop van Laudun (Zuid Frankrijk) wilde niet langer kinderen dopen, zodat ze opgroeiden zonder gedoopt te zijn en daarom er ook velen onge-

doopt overleden. Op grond daarvan werd hij vervolgens ernstig beschuldigd door **Hincmar, bisschop van Reims**, die hem daarover als volgt schreef: “U, die weet dat het waar is wat de Heere zegt: “Tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij niet ingaan in het Koninkrijk der hemelen”, hebt toch geboden dat baby’s niet in uw kerk mogen worden gedoopt. Zelfs niet als ze in levensgevaar verkeren, zodat ze niet kunnen worden behouden. Hoewel er wel staat geschreven: “De Zoon des mensen is niet gekomen om de zielen van mensen te verderven, maar om ze te behouden.” “U hebt ook gehandeld in strijd met de decreten van Syricius, Leo, Gelasius en de Afrikaanse raad. Nadat ik u nu al twee keer door een schrijven daarover heb ingelicht. “ (H. Mont.Nietigh., Pagina 81, ex Bl6 ioth, Patr., Tom. 9, voorbij. 2, pagina 37 Cent.1,17agd.,Cent.9,cap.4, blz.40,41.)

In een andere brief tracht Hincmar, bisschop van Reims, hem met smeken en ernstige woorden van zijn geloof af te trekken en schrijft: “Onthoud u van te prediken dat baby’s niet mogen worden gedoopt. De gedachte alleen al is vreselijk. Houd op met de kudde van Christus (dit is de roomse kerk) te verstrooien, opdat de verdeling van alle mensen u niet wordt aangerekend. Scheid uzelf niet van ons af door te blijven volharden in uw eigen inzichten.” (H.Mont., blz. 82, van Cent. Magd., Cent. 9, pagina’s 157, 158. Ook Bapt. Hist. pagina 545.)

Uit deze twee brieven blijkt dat **Hincmar, bisschop van Laudun**, niet alleen was afgeweken van de leer van de kinderdoop, maar er ook ernstig tegen predikte. Zodat velen van de roomse kerk, in het bijzonder in Laudun, zijn aanhangers werden.

Hieruit blijkt dat velen de roomse kerk hadden verlaten. Uit dit verslag blijkt dat de stand van zaken zodanig was, dat veel mensen in Laudun deze Bijbelse leer van Hincmar aanhingen.

Bovendien zien we uit de laatste brief, hoe stevig en bijna onbeweeglijk Hincmar op zijn standpunt moet hebben gestaan in Laudun, om te volharden in zijn leer en geloof tegen de kinderdoop. Dit gezien de grote inspanningen die werden gedaan om hem te verdrijven, door zijn geloof in het meest weerzinwekkende licht te stellen. Alsof hij louter verschrikkelijke dingen predikte.

Huldricus of Uldoricus, bisschop van Augsburg (859) klaagde zeer over het geweld van de pausen en zei: “Wat zal er van deze kudde terecht komen, nu de herders

wolven zijn geworden?” Hij stelde openlijk dat de paus feilbaar was en dat het geoorloofd was om hem te waarschuwen voor zijn fouten en zijn slechte decreten te verwerpen. (P.J. Twisck, Kron., 9 boek, pagina 298, col. 1, van Merula, fol. 177. januari Crespin, fol. 211, 215, 216.)

Paschasius Radbertus (* Soissons, 785 - +Corbie, 865), was een Frankische Benedictijnse monnik, theoloog en Abt van Corbie. Deze Paschasius was een opmerkelijk ervaren en deugdzaam man. Hij schreef verschillende artikelen tegen de valse leer van de roomse kerk.

Paschasius zegt: “In het sacrament van de doop wordt de deur geopend voor de gelovigen, om het zoon schap van God te ontvangen. Zodat wij, bevrijd van het kwaad door de wedergeboorte, daarna tot één lichaam mogen worden met alle leden van Christus. Als de Heilige Geest wordt uitgestort in de zielen van de wedergeborenen, wordt de hele kerk van Christus verlevendigd en tot één Lichaam verenigd, door één Geest, Die allen ontvangen.”(de Corp en Sang. Dom., cap. 10, blz. 594). Hij noemt drie dingen die onverenigbaar zijn met de kinderdoop en die door baby’s niet kunnen worden ontvangen. Bij het opgroeien van de kinderen blijkt meestal al heel gauw dat zij aangestuurd worden door hun eigen vlees en niet door de Heilige Geest.

- **Dat door de doop het zoonschap van God wordt ontvangen.**
- **Dat door de doop men van het kwaad wordt bevrijd door wedergeboorte.**
- **Dat door de doop de kerk (het lichaam) van Christus wordt verlevendigd door één Geest. (Martyrs Mirror and Baptist History).**

Uit hetgeen Paschasius hier stelt, blijkt nog wel de invloed van de rooms-katholieke leer. De bovenstaande drie dingen kunnen inderdaad niet door baby’s worden ontvangen, maar ook volwassenen, die op het geloof gedoopt zijn, ontvangen wedergeboorte en het kind schap Gods niet door middel van de doop. Deze zaken gaan aan de doop vooraf.

TIENDE EEUW.

Deze eeuw wordt gekenmerkt door een ernstig gebrek aan historische informatie. De vervolgingen in de vorige eeuw hadden hun tol geëist van het Bijbels christendom. Zoals ook in andere tijden, had het ware Bijbelse christendom niet opgehouden te bestaan, maar was zo zwaar vervolgd dat die overbleven, ondergedoken waren om hun leven te beschermen. Door het ontbreken van Gods Geest, kreeg de boze meer invloed in de Rooms-Katholieke Kerk. Zonder de inwoning van de Geest van God, gleden deze religieuze mensen steeds verder af naar de diepten van verdorvenheid.

Ongeveer aan het einde van de tiende eeuw, leren we een andere groep christenen kennen die bekend stonden als de **Peterines**. In principe hingen ze dezelfde leer aan als anderen die gewend waren om alleen het Nieuwe Testament te volgen. Zij waren gehoorzaam aan Gods Woord en leidden een godvruchtig leven. Ze verspreidden zich over een groot deel van Europa.

De **Paulicianen en Bogomielen** bleven in deze eeuw ook invloed uitoefenen, door trouw Christus na te volgen. Hoewel ze sterk werden vervolgd, bleven zij die overleefden trouw aan de Heere. Ze bleven in aantallen toenemen ondanks de vervolging. Toen velen werden gemarteld vanwege hun geloof, hadden hun getuigenissen tot resultaat dat anderen tot Christus getrokken werden.

De zuiverheid in leer en leven, zichtbaar gemaakt door deze Nieuwtestamentische gelovigen, vormde een schril contrast met de corruptie van de Rooms-Katholieke Kerk.

De Baptisten schrijver Hiscox beschrijft deze roomse corruptie met de volgende woorden: “Het waren geen tekortkomingen, maar grove en vernederende ondeugden, die de geestelijkheid van de hoogste tot de laagste rang, van paus tot priester praktiseerden. Ze waren schaamteloos en hebzuchtig zonder dat ze daarvoor gestraft werden.”

Het is aangetoond dat te midden van de duisternis eeuwen van de Rooms-Katholieke Kerk er nog enkelen waren die, in de zaak van de heilige doop, niet verschilden van de instelling van Christus en Zijn apostelen.

In de tiende eeuw waren praktisch alle kerken in Europa onder de heerschappij van de Rooms-Katholieke Kerk en had de paus veel macht en invloed. Zowel in de geestelijke- als in de wereldlijke overheden. Daarom heerste er grote geestelijke duisternis. Uit angst voor de tirannie van de kerk, durfde nauwelijks iemand te spreken over de valse leer van deze kerk of over de verschrikkelijke godslasteringen en zonden die bedreven werden. Ook de wereldlijke regeringen stonden onder de controle van de roomse kerk/paus en zijn dienaren. (Bapt.Gesch., P. 556, van Magd. Cent. 10, cap. 1.)

Giselbert (910) (Alter. 1), zegt: “Het is waar, God kan redden. Maar toch kan de mens niet worden gered zonder doop, dat wil zeggen, indien de doop gepaard gaat met wedergeboorte. Zoals de volgende woorden verklaren. Want zo zegt de Auteur van dit sacrament Zelf: “Tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk Gods niet zien”. Het is echter niet in de macht van de mens, om deze leer af te wijzen en te kiezen voor een andere weg van zalig worden. Het is door Gods Geest en genade dat de mens gehoorzaam Zijn goede wil accepteert.” Cent. Magd. X., cap. 4.

Wanneer hij hier spreekt over het gehoorzamen van de goede wil van God, is het duidelijk, dat hij het niet over zuigelingen heeft, noch over de kinderdoop. Baby's hebben geen kennis van een goede of een slechte wil, noch van de doop, noch van de wedergeboorte.

Giselbert bedoelde dat de doop inderdaad noodzakelijk is, maar niet zonder wedergeboorte. Die wedergeboorte beschouwde hij als het belangrijkste van alles; volgens Johannes 3:5,7. Waaruit hij concludeerde dat de mens niet het recht heeft om dit voorschrift af te wijzen, namelijk om wedergeboorte te scheiden van de doop, of de doop van de wedergeboorte. Dat was een beperking voor hen die gewoon waren om de doop van wedergeboorte of bekering te scheiden en een andere weg te gaan. Zoals de Farizeeën in de dagen van Johannes de Doper. Zij wezen de raad van God af (namelijk de doop van Johannes). Ze wilden niet door hem gedoopt worden. (Lukas 7:30).

Omstreeks **925**, kort na de tijd van Giselbert, wordt **Ansbert** genoemd. Die, schrijvende over een aantal zaken van geloof en religie, ook melding maakt van de doop. Hij benadert hierin zeer dicht het taalgebruik en de bedoeling van de apostelen.

Hetgeen blijkt uit de volgende getuigenissen:

Ansbert zegt over Johannes 1:13: “*Welke niet uit den bloede ... maar uit God geboren zijn.*” “Door God, dat is, door middel van het gepredikte Woord en het bad van de wedergeboorte. Dit is de betekenis van de doop. waardoor Christus Zichzelf nog dagelijks erfgenamen verwekt en voortbrengt.” (Bapt. Hist. Page 568.)

Ansbert verbindt hier het Woord van God met het bad van de wedergeboorte, of de doop. Hij zegt dat daardoor Christus hen verwekt en voortbrengt tot Zijn erfgenamen. Hoe kan iemand het meer helder verklaren? Namelijk:

1. Wat de ware doop betekent. 2. Wat er mee samen gaat. 3. Welke vrucht het voortbrengt.
2. Want, ten eerste, wat de ware doop inhoudt, maakt hij duidelijk met deze woorden: Reiniging door wedergeboorte, volgens Titus 3:5. Hij geeft daar mee aan dat de ware doop alleen voor de weder geboren is. Dat wil zeggen voor de berouwvolle zondaar. Ten tweede. Wat met de doop samengaat, drukt hij uit met de volgende woorden van Paulus uit de Romeinenbrief: “Zo is dan het geloof uit het gehoor en het gehoor door het Woord van God.” (Romeinen 10:17).

Het gepredikte Woord is dus het middel om tot geloof te komen en geloof is het fundament van waaruit we de vrijmoedigheid hebben om ons te laten dopen op gezag van het Woord.

Dus **Ansbert** sloot zich aan bij het geopenbaarde Woord, dat geloof en doop samengaan. Volgens de woorden van Christus in Markus 16:15, 16: “Predik het Evangelie ... Wie gelooft en zich laat dopen...” Ten derde. Wat is de vrucht van een dergelijke doop, wanneer deze gepaard gaat met wedergeboorte en het gepredikte Woord van God? Dan spreekt hij met deze woorden:

Galaten 3:26 *Want u bent allen kinderen van God door het geloof in Christus Jezus. 27 Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed. Dit zijn dan, die op deze manier kinderen van God worden, ook Zijn erfgenamen en mede-erfgenamen van Christus.*

De woorden van **Ansbert** komen overeen met de Heilige Schrift en spreken over de doop van de weder geboren. Maar niet van de kinderdoop. Oordeelt nu, of de hierboven genoemde verklaringen kunnen worden ervaren door zuigelingen of alleen door volwassenen en mensen die tot hun verstand zijn gekomen? We vertrouwen erop dat, als u onpartijdig bent, u zult kiezen voor de laatste en de eerste zult verwerpen.

Omstreeks **938** is van een zekere **Smaragdus** bekend, dat hij op enig moment, voorafgaand aan zijn bekering, de zuigelingendoop leerde. Maar hij gaf op een gegeven moment zo'n getuigenis aangaande de doop, dat die volledig de kinderdoop uitsloot. Schrijvende over de natuur, de deugd, de praktijk en het voordeel van de doop, sluit hij aan bij de taal van Christus en Zijn apostelen. Dit blijkt uit zijn uiteenzetting van de instelling van Christus aangaande de doop. Hij schrijft: "Eerst werden alle volken onderwezen en daarna werden ze gedoopt met water. Want het is onmogelijk voor het lichaam om het mysterie van de doop juist te ontvangen, indien de ziel niet eerder de waarheid van het geloof aanvaardt. Omdat zij worden gedoopt in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Nogmaals. Dit is een uitstekende doopopdracht aan de apostelen, om eerst alle volken te onderwijzen. Daarna hen te dopen met de doop op het geloof en vervolgens, na geloof en doop, hen verder te onderwijzen." (Mattheus 28:19).

Bovendien vereiste **Smaragdus** van de doopkandidaten, niet alleen dat ze de waarheid van het Woord onderschreven, maar ook dat ze wedergeboren waren. Dit blijkt uit zijn opmerkingen over Johannes 3. Waarvan hij zegt: "Hij die wordt wedergeboren door het water en de Geest, is zichtbaar veranderd in een nieuwe mens en is overgegaan van het leven uit het vlees naar het leven uit de Geest." (BH. P. 573.nr.11.)

In deze passage toont hij heel duidelijk aan dat hij spreekt over de doop van volwassenen en de doop op het geloof. Want de woorden in Johannes 3 werden niet gesproken tot een zuigeling, maar tot Nicodemus, een leermeester in Israël.

Bekend is dat in de tijd van de Keizer Otho de Grote (912-973), in Griekenland een zeer deugdzaam en geleerd man leefde, genaamd **Theophilact**. Het is niet precies bekend wanneer hij geleefd heeft. Hij schreef over diverse zaken met betrekking tot geloof. Hij maakte ook melding van de doop. Hierin niet verschillend, voor zover wij kunnen nagaan, van de huidige Baptisten. (Bapt. Hist. Pagina 571.)

Theophilact zegt naar aanleiding van Galaten 3:27: *Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed.* Dit zijn de woorden van Paulus in Galaten 3:27, waar de apostel niet over zuigelingen spreekt, maar over de gelovige heiligen van de Gemeente van de Galaten.”

Hij vergelijkt de doopkandidaten ook met de verloren zoon, die berouw had van zijn slechte leven. Opstond om naar zijn vader te gaan om genade te zoeken. En door hem werd ontvangen met uitgestrekte armen. Zo zegt hij, is het ook in de doop: “De zondaar zoekt genade, belijdt zijn zonden, toont berouw. Ja, hij bidt en smeekt om vergeving. God, de HEERE, die de ware Schepper is van alle mensen, ontmoet hem. Hij omhelst hem met de armen van Zijn genade. Ja, schenkt vergeving van zijn zonden uit het verleden en als symbool daarvan, gebiedt Hij Zijn dienaren om hem te dopen.”

Vandaar dat, wanneer **Theophilact** de kandidaat voor de doop vergelijkt met de verloren zoon, op de wijze zoals hierboven weergegeven, het duidelijk genoeg is dat hij het heeft over de doop van volwassenen. Zondaren die berouw tonen over hun zonden uit het verleden. (Bapt. Hist. Pagina 571).

Viccomes citeert uit Simon Metaphrastes, lib. 1, cap. 5. het volgende voorval:

“Dat **Theridates (980) met zijn vrouw** en de belangrijkste personen van het land werden gedoopt in de rivier de **Eufraat**.

Greg. Martyr heeft aan **Theridates** en degenen die gedoopt wensten te worden een vasten bevolen van dertig dagen. Daarna onderwezen ze de één na de ander en doopten hen vervolgens in de Eufraat”. (Bapt. Hist., Bladz. 578-580).

In lib. 3, cap. 3, schrijft Viccomes hoe **Olympius met zijn vrouw Exuperia** en zijn enige zoon **Theodulus** in de nacht tot **Sympronius** kwamen, aan zijn voeten vielen en zeiden: “**We hebben onlangs de kracht van Christus leren kennen en geloven dat Hij waarlijk God is. Daarom bid ik dat we de doop mogen ontvangen, in de Naam van de Christus, Die gij predikt.**” **Sympronius antwoordde hun: “Als gij u bekeert met geheel uw hart, zal God zo genadig zijn om u als boetelingen te ontvangen.”** Toen zei **Olympius: “Dit zullen wij onmiddellijk doen.”** Van Metaphr., in vita Steph. BH, pagina 579, num. 10.D. Aan het einde van de tiende eeuw wordt er opgemerkt in Jacob Mehrning, History of Baptism:

Fulbertus Carnotanses die het afdalen in het doop bad vergelijkt met de begrafenis van Christus en het opstaan uit het doop bad, met de opstanding van Christus uit het graf. (Martyrs Mirror and Baptist History).

ELFDE EEUW.

BERENGARIUS VAN TOURS CA. 999-1088.

Berengarius was een Franse 11e-eeuwse theoloog en aarts deken van Angers. Berengarius stierf in 1088 op het eiland Sint Cosmas in de Loire, in de buurt van de stad Tours.

Berengarius was een geleerde wiens leiderschap, aan de kathedraalschool van Chartres, een voorbeeld was van wijze inzichten.

Berengarius maakte gebruik van de nieuw leven ingeblazen instrumenten van de dialectiek. Het voorbeeld van de school van Chartres werd spoedig gevolgd door de kathedraalscholen van Laon en Parijs. De scholen betwistten de roomse kerk het leiderschap over de doctrine van de transsubstantiatie in de eucharistie. **Berengarius** vertoonde een vrijheid van denken die verrassend was voor zijn tijd. Later in zijn leven geeft hij meer aandacht aan de Bijbel en vroegchristelijke schrijvers, in het bijzonder aan:

Gregorius van Tours en Augustinus van Hippo.

Vanaf de dagen van de apostelen, door de eeuwen heen, zijn er vele gelovigen geweest die de Baptisten leer hebben omarmd. Overal waar mensen toegang hebben gehad tot het Nieuwe Testament, zijn er enkelen die de doop van zuigelingen, het celibaat van priesters, de beeldenaanbidding, de staatskerk, de pausen en de Maria verering, etc. hebben verworpen. Vele hervormers verlieten de Rooms-Katholieke Kerk door de invloed van de vroegere Baptisten. Of door de studie van de Schrift zelf.

Berengarius was één van deze vroege hervormers. Geleerden uit alle delen van Frankrijk stroomden naar hem toe. Ergens tussen 1040 en 1050 begon hij zijn gedachten te publiceren. Berengarius werd geëxcommuniceerd. Hij reageerde op zijn excommunicatie door zijn dwaling te bekennen aan Paus Leo IX.

Hoewel hij zijn teleurstellende momenten van angst voor de autoriteiten had, toonde hij altijd berouw aan het einde van een proces. Hij bleef geëngageerd aan de Baptisten principes tot aan het einde van zijn leven. Bij zijn dood, riep hij

vermoedelijk uit:

“Vandaag, op deze dag van Driekoningen, zal ik voor mijn Heere Jezus Christus verschijnen. Vanwege mijn berouw hoop ik op Zijn heerlijkheid.” (Thieleman J. van Braght, “The Martyr ‘s Mirror “, p.269).

Rooms-katholieken hebben geprobeerd in dit citaat een herroeping van zijn Baptisten principes te zien. Echter, **Berengarius** reflecteerde bij zijn dood gewoon op zijn bediening, met het besef dat hij zal worden beoordeeld (zoals alle christenen) in de mate waarmee hij Christus en Zijn woorden voor de mensen beleden heeft. (2 Timotheüs 2:12; Lukas 12:8, etc.). Met betrekking tot zijn invloed, was hij één van de grootste hervormers van die tijd.

Het bewijs dat Berengarius de kinderdoop afwees.

Thomas Crosby (1685-1750), schrijft:” We moeten dus zoeken naar een veel vroeger begin van deze sekte [Baptisten] dan de opstand in Munster of de lutherse reformatie in Duitsland. De naam van de **Albigenzen en Waldenzen** waren de titels die het meest aan hen werden gegeven. Er waren verschillende “sekten” die onder deze algemene benaming vielen. Van **Bruno en Berengarius** wordt gezegd dat deze een reformatie zijn begonnen in het jaar 1035, waarvan het stoppen met de praktijk om kinderen te dopen er één was.”

Een bewijs dat deze mannen tegen baby-doop waren, staat in een brief geschreven door Deodwinus, bisschop van Leige, naar Hendrik I, koning van Frankrijk, waar deze woorden in voorkomen:

“Twee mannen, namelijk **Bruno en Berengarius** leren dat het lichaam van de Heer niet het lichaam is (eucharistie), maar een schaduw en symbool van het lichaam des Heeren. En zij leren ook de kinderdoop te verwerpen.” (Crosby, De geschiedenis van de Engelse Baptisten, Londen: 1738-1740).

Jezuïet theoloog en kardinaal Bellarminus (1542-1641) zegt: **“De Berengensen lieten alleen volwassenen toe om gedoopt te worden. De fout die de wederdopers ook omarmden ... “** (Geciteerd in G.H. Boomgaard’s, “Een beknopte geschiedenis van de Baptisten.” Nashville: Westers Publishing House, 1859).

De enorme invloed van Berengarius.

Zowel **Bruno als Berengarius** zeiden dat de kinderdoop niet noodzakelijk is tot zaligheid. Er wordt gesteld dat na de dood van **Berengarius** zijn leer, in verwijzing naar de doop en het avondmaal, tegen de overtuiging van de roomse kerk, veel navolging kreeg. Zijn volgelingen werden **Berengaren** genoemd. Zelfs Engeland, Frankrijk, Italië, Spanje, Duitsland en zelfs een deel van Nederland werden gevuld met het “kwaad”. Vandaar dat paus Urbanus II, 1095, een grote Raad tegen hen bijeen riep in de stad Piacenza in Italië. De standpunten van Berengarius, die een ketterij werden genoemd, werden opnieuw vervloekt en veroordeeld. Daardoor kwam het tot een grote vervolging en daardoor ontstond er een ernstige noodsituatie, vooral omstreeks het jaar 1100.

John Gill (historicus) schrijft over de Berengaren.

John Gill schrijft: “**Toen Berengarius de kinderdoop en andere doctrines van de kerk van Rome afwees, vond hij veel gewone mensen (o.a. Albigenzen) die deze overtuigingen alreeds aanhingen. Hij was zeer invloedrijk en hielp de Baptisten leer heinde en ver verspreiden. Het is dan ook werkelijk absurd te beweren dat de Baptisten gemeente ontstaan is met de zogenaamde wederdopers van Munster of met John Smyth van Engeland in de 17e eeuw!**”

Berengarius heeft de kinderdoop afgewezen, evenals zijn volgelingen die werden verspreid in Engeland. --- (Whitley, “Een geschiedenis van de Britse Baptisten”, p.106) “... want na honderd jaar werden allen die opkwamen voor de zuiverheid van de christelijke godsdienst Berengaren genoemd. En velen waren zijn volgelingen, zodat Mathew Parijs zegt:” Frankrijk, Italië en Engeland werden gestempeld vanwege zijn leer.” (Crosby, “The history of the English Baptists”, Londen: 1738-1740).

Veel **Berengaren** werden gedood vanwege hun onderwijs en hun verzet tegen de kinderdoop. [Montanus, p. 83. Baronius ‘An. 1223].

De **Berengaren** werden ook wel **Albigenzen** genoemd; Berengaren en Vaud (Waldenzen) waren gelijkwaardige termen. [Feiten ubi. sup.] **Morell verklaart dat achthonderdduizend personen in 1160 het Berengaarse geloof beleden.** [Mem. p. 54 in Bap. Mag. v.i.p. 435] (Historicus Bellamine).

“Door zijn grote reputatie als leraar, werden zijn opvattingen wijd verspreid, niet alleen in Frankrijk, maar ook in andere landen. De belangrijkste geestelijken van Frankrijk en van de naburige Duitse staten stonden sympathiek tegenover de leer van Berengarius.” (M’Clintock en Strong, “Cyclopedia”, 1890; p.759).

In **1026**, dus 500 jaar voorafgaand aan de lutherse reformatie, zegt dr. Allix, ontdekken we een groep mannen genaamd **Patarines, Waldenzen of Katharen**, wiens geloof in strijd was met de leer van de paus van Rome.

In 1040 waren de **Patarines** zeer talrijk in Milaan. (Voltaire spreekt van hen in zijn General History, hfst. 69.) In 1100 werden de Waldenzen bekend door de “Noble Ley” en een ander werk, getiteld “Qual Cosa Sia l’Antichrist.”

ANSELMUS VAN CANTERBURY 1033-1109.

Ook wel genoemd Anselmus van Aosta naar zijn geboorteplaats en Anselmus van Bec naar zijn klooster, was een benedictijner monnik, filosoof en prelaat van de kerk. Hij bekleedde het ambt van aartsbisschop van Canterbury (1093-1109). **Hij was de oprichter van de scholastiek. Heeft een grote invloed gehad op de westerse theologie en stond bekend als de grondlegger van het ontologische argument voor het bestaan van God en over de theorie van verzoening door voldoening.**

Hij was geboren in Candia. Hij trad toe tot de benedictijner orde in de abdij van Bec op de leeftijd van 27 jaar, waar hij abt werd in 1079. Hij werd aartsbisschop van Canterbury onder William II van Engeland. Hij werd verbannen uit Engeland van 1097-1100 en opnieuw van 1105-1107 (onder Hendrik I van Engeland), als gevolg van de investituurstrijd (strijd om de benoeming van belangrijke geestelijke ambten). Het belangrijkste conflict tussen kerk en staat in het middeleeuwse Europa.

Anselmus werd uitgeroepen tot heilige in 1720 door een pauselijke bul van paus Clemens XI. Zijn feestdag is op 21 april.

Anselmus leert over Mattheüs 3 dat de doop noodzakelijk is en zegt: “De doop is een vervulling van alle gerechtigheid. Een man kan nog zo rechtvaardig, vroom, welwillend, matig en kuis zijn, maar het maakt hem niet zalig.”

Het is duidelijk dat **Anselmus** hier duidt op wat Jezus Christus, onze Heiland zei tegen Johannes, toen deze weigerde Hem te dopen met water. “Laat Mij thans geworden”, zei de Heere, “want aldus betaamt het ons te vervullen alle gerechtigheid.” (Mattheüs 3:15).

Het is duidelijk dat Anselmus hier niet spreekt over de kinderdoop. Gerechtigheid en vroomheid enz. zij geen oefeningen en werken van zuigelingen, maar alleen van verstandige en vrome mensen. Hij verklaart dat de doop de “vervulling van alle gerechtigheid” is. Dat de doop van Christus een “wassen is door het waterbad van het Woord. Iedereen in zijn dagen werd gedoopt in de Naam van God en op het geloof en dat de gelovigen ook moesten worden gedoopt in de Naam van Christus. Hij leerde dat de volwassenen eerst moesten worden onderwezen in de christelijke leer en dat men na de doop opnieuw de basis moest leggen van de bekering van dode werken, Hebreëen 6:1-3. Dat gelovigen door de doop in de kerk van Christus worden gebracht en dat de 12 mannen van Efeze (Handelingen 19) werden herdoopt door Paulus. (Bapt. Gesch., Blz.582, van Cent.Magd.XL, cap.4).

Buchard van Worms maakt in **1042** melding van het onderzoek naar het geloof. In zijn tijd was het de gewoonte om de kandidaten vóór de doop aan een onderzoek te onderwerpen. Met betrekking tot deze gewoonte, geeft D. Vicecomes (lib. 2, cap. 28) het volgende verslag, dat ook wordt aangetroffen in Bapt. Hist., Pagina 592, 1, Buchard van Worms (lib. 6, de Sacram Eccles): “Tijdens de onderzoeken wordt de vraag gesteld of de kandidaat afstand heeft genomen van satan, de heilige woorden van het geloof heeft beleden en of deze diep geworteld zijn in zijn hart. Ook of hij voornemens is te volharden in het geloof.» Dit is zeker duidelijke taal met betrekking tot de doop op geloof. Zij volgen de instelling van Christus en het voorbeeld van de apostelen en de eerste apostolische kerk.

THEOPHILACT VAN OHRID 1055-1107.

Ook genoemd Theophilact van Bulgaria. Hij was een Griekse aartsbisschop van Ohrid.

Het getuigenis van Theophilact (1070).

Theophilact volgt met opvallende nauwkeurigheid de mening van **Chrysostomus**,

die zowel in welsprekendheid als in kritische beschouwingen een meester was. Beide auteurs waren machtige leraren van de Goddelijke waarheid en vrijgesteld van andere plichten, zodat zij hun volle aandacht konden besteden aan de leer van de christelijke kerken. Hun geschriften bevatten onbetwistbare bewijzen van de leer, die werd onderwezen en heerste in Griekenland en in Klein-Azië gedurende 1000 jaar. Het volgende voorbeeld bevat zowel een citaat van Theophilact alsmede zijn uitleg:

Hebreeën 6:2 : *“Van de leer van dopen”*. Het is niet betamelijk om een andere doop na te volgen. Maar het past u om te blijven handelen volgens de vroegere leer van de doop, die de *opstanding uit de doden symboliseert*. Want dit wordt uitgebeeld door de onderdompeling en daarmee wordt de belijdenis bevestigd: *“Want wij bekenen dat wij geloven dat er een opstanding uit de doden is.”*

Maar wij merken op, dat de doop na de bekering plaats vindt. Want de bekering is niet als zodanig voldoende om aan te tonen dat we zijn gezuiverd. Daarom worden we gedoopt, opdat de gunst van de Christus volmaakt kan worden genomen. Colossenzen 2:12: : *“U bent immers met Hem begraven in de doop”*. Dat, wat hij (Paulus) voorheen een besnijdenis noemde, noemt hij nu een begrafenis.

Kolossenzen 2:11: *In Hem bent u ook besneden met een besnijdenis die niet met handen plaatsvindt, door het uittrekken van het lichaam van de zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus. 12..... waarin u ook met Hem bent opgewekt, door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden heeft opgewekt.*

De doop illustreert niet alleen onze begrafenis, maar ook onze opstanding tot een nieuw leven. Maar hoe moeten we dit door het geloof oefenen? Om in de eerste plaats te geloven dat God in staat is ons op te wekken. Als eersteling heeft Hij Christus uit de doden opgewekt. We worden dus op twee manieren opgewekt. Eerst een geestelijke opwekking. Wij waren dood in onze zonden en overtredingen en door onze wedergeboorte zijn we een nieuwe schepping geworden. Bij de komst van Christus worden de graven geopend en de lichamen opgewekt van hen die in Christus ontslapen zijn. Beide hebben we verworven door het geloof in Christus.

Romeinen 6:3: *Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn? 4 Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat*

evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.

Paulus legt uit hoe we gestorven zijn voor de zonde en dat illustreert de doop. Want wij zijn gedoopt in de dood van Christus. Want zoals het kruis en het graf voor Christus waren, zo volgen we Hem daarin na in de doop.

Laat de woorden van **Theophilact** worden verstaan in hun ware betekenis. Zijn getuigenis is eenvoudig, dat zondaren zonen van God worden door het geloof in Christus Jezus. Dat bekering gaat vóór de doop en de doop gaat vóór de volle uitstorting van de Heilige Geest. Maar dat de Geest dus toegekend wordt aan een berouwvolle zondaar en voor de gedoopte gelovige een onderpand is van de beloofde erfenis en van het eeuwige leven.

Deze leer, evenzeer onderwezen door **Chrysostomus, in 398**, zoals door **Theophilact in 1070**, in Antiochië en Constantinopel, als wel in Bulgarije aan de Donau, komt niet geheel overeen met de woorden van de Heilige Schrift. Is echter zo duidelijk verwoord en hun uitspraken zijn zo verbonden met de woorden van Paulus, dat eenvoudige weerlegging onmogelijk is.

Dr. Halley zegt over de uitspraken van **Theophilact**, dat deze weinig fouten bevatten en dat dit getuigenis van de doop van de gelovigen zo overtuigend is, dat weerlegging onmogelijk is.

Bogomielen.

In de eerste helft van de 10e eeuw gaf de priester **Bogomil** onderwijs in **Macedonië** en was actief in de Veles en Prilep regio. Binnen korte tijd waren de Bogomielen uitgegroeid tot een grootschalige volksbeweging. Noch de Bulgaarse Tsaar Peter noch de hulp van het Patriarchaat van Constantinopel konden deze nieuwe “ketterij” uitroeien.

Omstreeks **1076**, direct na Beroldus, leefde **Ado**, bijgenaamd **Trevirensis**, een leeraar. Van hem wordt vastgesteld dat hij inzake het toedienen van de doop, de kandidaten vermaande niet alleen kennis van het geloof te hebben, maar deze ook in de praktijk toe te passen. Dat wil zeggen door te vasten en ook om zichzelf te

vernederen. Van deze zaken wordt het volgende voorbeeld gegeven:

“Toen een vrouw, genaamd **Syranna**, een gelovige werd, dankte Ado God voor haar en vertelde haar hoe ze zich moest verootmoedigen en nadat hij haar aldus had onderwezen, doopte hij haar, samen met haar zoon.” (Bapt. Gesch., Pagina 593, mama. 4” Vicecom., lib. 3, cap. 12.)

Albigenzen.

Na het jaar 1000 ontstond er een nieuwe groep christenen in het zuiden van Frankrijk. Zij werden eerst bekend als de **Publicani**, maar omdat zij leefden in de buurt van de stad **Albi**, werden ze later bekend als de **Albigenzen**. De Albigenzen kunnen ook in dit gebied gewoond hebben gedurende meerdere eeuwen, voorafgaand aan deze tijd en pas erkenning gekregen hebben in de loop van de elfde eeuw. **Al weten we dat het Bijbelse christendom zich naar Frankrijk had verspreid vóór die tijd, hebben we geen concrete aanwijzingen over de precieze datum waarop de Albigenzen groep is ontstaan.**

Het opsporen van de exacte principes en praktijken die de Albigenzen onderhielden, is moeilijk. Historici voegen hen vaak samen met de **Katharen**. Voor zover wij weten was de praktijk van hun geloof zeer vergelijkbaar met dat van de **Paulicianen, Bogomielen en Peterines**.

Ze zwoeren geen eden en geloofden niet in wedergeboorte door middel van de doop. Zij leefden puur en kenden wel het celibaat. Deze vrome gelovigen trainden hun kinderen in de beginselen van de Bijbel. Zij besteedden geen geld aan het kopen van aflaten en dachten dat het verkeerd was om zich af te zonderen in een klooster.

De Albigenzen betaalden blijmoedig hun belastingen. Het waren vredelievende en zuinige mensen en het land was hen goed gezind. In sommige gebieden namen ze zo snel toe, dat de roomse priesters werden gedwongen hun leeggelopen kerken te verlaten, waarna de Albigenzen deze in bezit namen. Zij stichtten scholen en eigen gemeentes. Bijgevolg haatte de rooms-katholieke hiërarchie hen en vele vloeken werden over hen uitgesproken. Vier verschillende Rooms-Katholieke Concilies veroordeelden hen. Maar hun pogingen om hen te vernie-

tigen hadden tot dan toe geen succes. Zelfs te midden van vervolging en onder veel ontberingen werd het Evangelie wereldwijd verspreid.

In **1025** hadden de **Bogomielen**, een tak van de Paulicianen, zich verspreid naar de stad **Orleans**, Frankrijk. Precies tien jaar later hadden ze zich verspreid naar **Nederland** en naar **Turijn, Italië**. **Tegen het einde van deze eeuw werden ze door de rooms-katholieken uit hun thuisland Bulgarije verbannen. Zij dreven hen in grote menigten naar het westen. Ondanks deze vervolgingen bleven ze in aantal toenemen.** (Martyrs Mirror and Baptist History).

TWAALFDE EEUW.

PAULICIANEN.

De **Paulicianen** vormden een gnostische-, religieuze stroming. Opgericht in 657 door Paul Samosata in het Armeense Kibossa. Zij ontwikkelde zich naast de Rooms-Katholieke Kerk en zij waren uitsluitend gericht op de brieven van Paulus en op de Evangeliën. Zij werden ook wel **Tondrakianen** genoemd, naar de plaats **Tondrak**. De roomse John III heeft twee keer een synode tegen hen bijeengeroepen, in 719 en 726. Echter met weinig resultaat.

Zij werden vervolgd door de keizers Constantijn IV en Justinianus II. Ze werden echter beschermd door Leo III en Nicephorus I.

De **Paulicianen** werden in **Armenië** vervolgd tijdens keizerin Theodora. Later werden de Paulicianen voor militaire doelen ingezet op de Balkan (970). Hun Bijbelse inzichten werkten door in de **Bogomielen** in de tiende eeuw. Zij maakten discipelen in bijna alle landen van Europa. De wijze van dopen, was de doop door onderdompeling. Dit deden ze één keer, terwijl de Grieken de kandidaten drie keer onderdompelden. Waarschijnlijk in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Er is veel bewijs dat in Armenië de wijze waarop men doopte, de doop door onderdompeling was.

Macarius, Patriarch van Jeruzalem, 331-335, schreef aan de Armeniërs en zei dat de doop moet worden bediend door de dopeling driemaal te “begraven” door middel van de onderdompeling in het water van het heilige bad. (Bibliotheek van de Mechitarist Vaders van Wenen. MSS. Cod. Arm. Nee 100).

Er is een redevoering bewaard gebleven uit de twaalfde eeuw, toegeschreven aan Isaac Catholicos van Armenië, die de dooppraktijk van de Paulicianen weergeeft. **John Otzun, 718, spreekt van de Paulicianen die afdalen in het doop bad.** (Otzun, Opera 25. Venetië , 1834) en hij vertelt verder hoe de Mohammedanen probeerden te voorkomen dat ze doopten in de stromende rivieren. Uit angst dat ze de wateren betoveren zouden en ongezond maken.

De **Paulicianen** werden in **872** verslagen en gedeporteerd naar de Balkan. Sommigen

trokken naar het noorden en noordwesten, waar men hen door een meer liberaal geestelijk klimaat nog gunstig gezind was. Veel essentiële eigenschappen van het latere Katharengeloof vindt men bij de Paulicianen.

Fred C. Conybeare, M. A., vroegere geleerde aan de **University College, Oxford**, was erg geïnteresseerd in de **historie van Armenië**. Hij was voor de tweede keer in dat land in 1891, op zoek naar documenten welke illustratief waren voor de geschiedenis van de **Paulicianen**. Hij ontdekte een kopie van de “Sleutel van Waarheid” in de Bibliotheek van de Heilige Synode in Edjmiatzin. Hij ontving een kopie daarvan in 1893. De tekst, met een Engelse vertaling, werd door Conybeare gedrukt in 1898. Hij vertaalde ook de tekst met belangrijke gegevens, ontvangen over de Armeense geschiedenis, uit andere bronnen. Dit is voor ons niet alleen een nieuwe-, maar ook een zeer belangrijke bron van informatie. De **Paulicianen** kunnen nu uitgebreide bewijsvorming aanvoeren en voor zichzelf pleiten.

Wij zijn nu in staat de Pauliciaanse geschiedenis te reconstrueren.

De Pauliciaanse kerken waren van apostolische oorsprong en werden geplant in Armenië in de eerste eeuw. Via Antiochië en Palmyra moet het geloof zich hebben verspreid in Mesopotamië en Perzië en is in die regio's de oorsprong en basis geworden van het geloof, zoals het werd verspreid in het Taurusgebergte tot aan de Ararat. Dit was de oorspronkelijke vorm van het christendom. (Bury editie van Gibbon's History, VI. p. 543).

Het vroegste centrum van het christendom in Armenië was Taron. Dit was de vaste thuisbasis van de activiteiten van **de Paulicianen**.

Ze beweerden dat ze van apostolische oorsprong waren. “The Key of Truth” zegt: “Laten we ons vervolgens nederig onderwerpen aan de heilige universele kerk en hun werken volgen. Deze handelden door één Geest en één geloof. Want nog steeds ontvangen we op de juiste tijd het heilige en kostbare geheimenis van geloof en bekering door onze Heere Jezus Christus en God de Vader.

Zoals we hebben geleerd van de Heere van de universele- en apostolische Kerk. Zo gaan we verder en we brengen hen die nog niet geloven en nog niet gedoopt

zijn en ook geen deel hebben genomen aan het Heilig Avondmaal: de Latijnen, de Grieken en de Armeniërs, toe. Daarom, overeenkomstig het Woord van de Heere, moeten we ze eerst tot het geloof brengen, hen ertoe bekeren en hen daarna dopen (pp.76,77).”

De **Paulicianen** erkenden geen leden van andere kerkgenootschappen als behorende tot hun gemeenten. “Wij behoren niet tot deze,” zeiden ze. “Deze hebben lang geleden de verbinding met de kerk verbroken en zijn nu uitgesloten.” Dat is het getuigenis van Gregory Magistos,¹⁰⁵⁸. Zijn geschiedenis is één van de belangrijkste bronnen van informatie.

“We kunnen alleen maar een paar gebeurtenissen vermelden die met hun geschiedenis verband houden. Het verhaal van de bekering van Constantijn (660) is interessant. Deze jonge Armeen verborg een christen diaken die vluchtte voor mohammedaanse vervolgingen. In ruil voor zijn vriendelijkheid kreeg hij een exemplaar van het Nieuwe Testament. Dit boek werd de basis van zijn studie en de grondregel van zijn geloof.

De rooms-katholieken die zijn interpretatie betwistten, erkenden dat zijn tekst echt was en oprecht. Hij verbond zich met bijzondere toewijding aan de geschriften en het karakter van Paulus. Maar de naam Paulicianen werd door hun vijanden afgeleid van een onbekende leider (Paul Samosata). Maar ik ben ervan overtuigd dat zij roemden in hun affiniteit met de apostel van de heidenen. “(Gibbon, Verval en ondergang van het Romeinse Rijk, V. blz. 386.)

Constantijn ervaarde dat hij werd geroepen om het oorspronkelijke christendom te verdedigen en te herstellen. Hij was sterk onder de indruk van de geschriften van Paulus. Hij nam de naam aan van één van de volgelingen van Paulus, **Silvanus**. De kerken, door hem gesticht, ontvingen namen van de oorspronkelijke vroegchristelijke gemeenten. Zijn navolgers **werden Paulicianen genoemd. Naar de apostel.**

De uitspraken die getuigen van een apostolische eenvoud van deze toegewijde christenen, vertellen meer van de zeden, gewoonten en leer dan boekdelen met bevooroordeelde verslagen, achtergelaten door hun vijanden. Met Paulus als hun gids, konden ze niet ver afdwalen van de waarheid van het Nieuwe Testament.

Professor Wellhausen, Oudtestamenticus en Oriëntalist, (Encyclopedia Britannica, XVI. 571, 9e editie), geeft een zeer interessant verslag van de **Baptisten van de Syro-Babylonische woestijn**. Hij zegt dat ze **Sabianen** werden genoemd of Baptisten, en dat zij de oorspronkelijke vormen beoefenden van het christendom. Inderdaad, “Sabian” is een gearabiseerd woord voor “Baptist”. **Velen van deze Sabianen woonden in Syrië, Palestina en Babylonië.** (Renan, Leven van Jezus, hfst. XII). Ze waren geen onderdeel van de belangrijkste hoofdstroming van het christendom, het rooms-katholicisme en werden ongemoeid gelaten in hun oorspronkelijke eenvoud.

De keizers waren vastbesloten om de **Paulicianen** te verdrijven van hun bezittingen. Ze zochten hun toevlucht over het algemeen tot de mohammedaanse heerschappij. Daar werden ze getolereerd en daar is hun Bijbels gefundeerd geloof niet verhinderd en uitgedoofd.

Dat leren we van **John de Filosoof**. De Arabieren hadden sinds het jaar 650, met succes, de Romeinse invloed in Armenië uitgedaagd en op een afstand gehouden. Daardoor ondervonden gedurende vele eeuwen de Paulicische kerken ook bescherming. Het is zeker dat de Paulicianen trouw waren aan de Arabieren en dat de Mohammedanen hen niet lieten vallen in het uur van beproeving.

Het aantal **Paulicianen** nam voortdurend toe en ze trokken al snel de aandacht van hun vijanden. **In het jaar 690 werd hun leider Constantijn op het bevel van de keizer gestenigd totdat hij stierf. De opvolger van Constantijn werd verbrand. De keizerin Theodora zette een vervolging in, waarin honderdduizend Paulicianen in het Griekse Armenië het leven zouden hebben gelaten.**

De **Baptisten** hebben altijd geprobeerd godsdienstvrijheid te verkrijgen als ze de kans kregen. Conybeare, sprekende van de **Paulicianen**, merkt terecht op: “De **Paulicianen** kwamen in de negende eeuw in opstand tegen hun vijanden, verdreven Michael III en vestigden in **Armenië de vrije staat van Teprice**. Dit is een bekend gebied, zo’n zeventig mijl van Sivas, aan de rivier Chalta. Ze gaven absolute vrijheid van meningsuiting aan al haar inwoners.” (Evans, Historisch Mening van Bosnië, p. 30).

Vanuit de hoofdstad van deze vrije staat, genaamd Teprice, ging een groot aantal

zendelingen uit naar de Slavische volken van Bulgarije, Bosnië en Servië om ze te bekeren tot het Paulicische geloof. Hun “succes” was zo groot, dat een groot deel van de inwoners van de vrije staat migreerden naar wat toen onafhankelijke staten waren.

Overall om hen heen waren vervolgingen om des gewetens wil. Ze hadden honderdduizend leden verloren door de vervolgingen onder het bewind van Theodora.

Het lidmaatschap van hun kerk hing af van de doop op het geloof, van volwassenen. Op vrijwillige basis. In deze kerk kon de onwillige niet met geweld gedwongen worden. Integendeel, het voornaamste doel van het onderzoek, waaraan de doop kandidaat werd onderworpen, was ervoor om te zorgen dat zijn hart en verstand werden gewonnen. Men wilde waken voor een louter uiterlijke conformiteit. Het was één van de slechtste resultaten van de kinderdoop, dat er door deze een mechanisch en uitwendig lidmaatschap van de christelijke kerk ontstond. De doop werd daardoor heel “goedkoop” gemaakt. (Conybear, The Key of Truth, xii).

In het jaar **970** van de keizer Johannes I Tzimiskēs¹), werd een deel van de **Paulicianen** overgebracht naar **Thracië (Griekenland)** en hen werd daar godsdienstvrijheid verleend. In het begin van de achtste eeuw werd hun leer geïntroduceerd en verspreid over heel Europa en hun principes sloegen snel aan.

Het was in het land van de **Albigenzen**, in de zuidelijke provincies van Frankrijk, waar de **Paulicianen** werden geïmplant. Vandaar uit onderhielden ze correspondentie met hun broeders in Armenië.

Het geloof van de **Paulicianen** leefde voort in de Languedoc en langs de Rijn in de vorm van een soort ondergedoken christendom van de **Katharen**. En wellicht ook van de **Waldenzen**. In de lutherse reformatie komt dit Katharisme eens te meer aan de oppervlakte, met name onder de zogenaamde wederdopers en unitarian christenen. ‘The Key of Truth’ en de “Katharen Ritueel van Lyon” leveren ons de twee grote verbindende schakels: “(Key of Truth, x).

Ze werden vervolgd door de pausen. Alle van hen op schrift gestelde- en andere sporen werden, voor zover het toen mogelijk was, vernietigd.

De niet ondergedoken groepen van de Paulicianen en van de Albigenzen werden uitgeroeid te vuur en te zwaard. Het overblijfsel ontsnapte door te vluchten, door het geloof te verzwijgen of rooms-katholiek te worden. In de staat, in de kerk en zelfs in het klooster werd de onderwijzing van Paulus in het verborgene bewaard door gelovigen, die protesteerden tegen de tirannie van Rome en de Bijbel omhelsden als de regel van geloof. Ze hadden hun credo gezuiverd van alle on-Bijbelse visies en van de gnostische theologie. (Gibbon, Decline and Fall of the Roman imperium, V. p. 398).

Veel historici, naast Gibbon, zoals Muratori en Mosheim, beschouwen de Paulicianen als de voorlopers van de Albigenzen. In feite als dezelfde groep gelovigen. Eén van de laatsten van deze, al vaak genoemd, is hoogleraar Conybeare, één van de hoogste autoriteiten in die tijd inzake Pauliciaanse zaken. Hij bevestigt dat de echte lijn van hun opvolging wordt gevonden via de lijn van de Baptisten.

Conybeare zegt: “De Gemeente heeft altijd vastgehouden aan het symbool van geestelijke wedergeboorte in de doop. Hoewel het door het dopen van baby’s al lang geleden is verdraaid en de essentie van de doop is te niet gedaan. Inderdaad de betekenis van de doop van Jezus, zoals deze is onderwezen door Paulus en de evangelisten, werd al snel los gelaten door de reformatorische kerken.”

Eén ding is zeker dat in Italië, in Frankrijk en langs de Rijn, er Paulicianen en Albigenzen in hetzelfde gebied werden gevonden. Er waren geen grote verschillen tussen hen in de leer en de praktijk. Het werd nadrukkelijk bevestigd, dat in het midden van de elfde eeuw, ze talrijk waren in Lombardije en Isurbia, maar vooral in Milaan, Italië. Het is zeker dat ze door Frankrijk, Duitsland en andere landen reisden en door hun heilige levenswandel, denken en geloven, werden grote aantallen gewone mensen gewonnen voor het Evangelie.

In Italië werden ze Paternes en Katharen genoemd en in Duitsland Gazari. In Frankrijk werden ze **Albigenzen** genoemd. Ze werden **Bulgaren genoemd**, met name in Frankrijk, omdat sommige van hen uit Bulgarije kwamen en ze waren ook bekend onder de naam van **Boni Homines (Goede mensen)**. (Mosheim, Instituten van Kerkgeschiedenis, II. Pp 200-202). Hun vijanden prezen hun vroomheid.

De **Paulicianen** werden ervan beschuldigd Manicheeërs te zijn en er zijn nog veel

meer vooroordelen over hen uitgeroepen. “De Paulicianen,” zegt Adeney, “zijn van alle christelijke groepen het meest vals beschuldigd”. (De Griekse en Oosterse Kerken, p. 216. New York, 1908).

De rooms-katholieken hebben altijd met bijzondere vijandigheid de leer van Marcion gehekelde. Het is nu duidelijk dat de **Paulicianen** geen Manicheeërs waren. “De sleutel van de Waarheid”, rekent met deze kwestie af. (p. 18). Moderne Armeense geleerden aarzelen niet om deze fout te corrigeren. (Ter Mkittsehai: Die Paulikianer im byzantinischen in Armenien, Leipzig, 1893).

1) Het manicheïsme is een oude religie, gesticht door Mani (216-276) in het oude Perzië. Het is niet ontstaan uit het christendom.

Met betrekking tot de leerstellingen en praktijken van de Paulicianen, ontdekken we, dat ze onafgebroken onderwezen uit het Oude- en het Nieuwe Testament. Ze hadden geen aparte leefregels voor de geestelijkheid, om zich door hun leefwijze te onderscheiden van leken. Noch door hun kleding, of andere zaken. Ze hadden geen specifieke raden of soortgelijke instellingen. Hun leraren stonden niet boven de leerlingen. Ze streefden met ijver voor de eenvoud van het apostolische leven. Zij verzetten zich tegen alle beelden verering, die werd beoefend in de Rooms-Katholieke Kerk. De wonderbaarlijke relieken waren in hun ogen gewoon een hoop botten en as. Verstoken van alle leven en ondeugdelijk. Ze hielden vast aan de orthodoxe opvatting betreffende de Drie-Eenheid en aan de leer van de menselijke natuur en het substantiële lijden van de Zoon van God.

Iets van de leer van de **Paulicianen** werd zichtbaar op een synode gehouden in Arras, in het jaar **1025**, door Gerard, bisschop van Kamerijk en Arras. **Gundulphus**, een Pauliciaan, werd veroordeeld. Hij had zijn leerstellingen op vele plaatsen onderwezen. Het bleek na onderzoek dat de Paulicianen zich hielden aan:

“De wet en discipline, die wij van onze Meester hebben ontvangen, zullen niet in strijd zijn met, hetzij het Evangelie of de apostolische instellingen. Deze discipline bestaat uit het zich afkeren van de wereld, het beteugelen van vleselijke begeerten, het verkrijgen van levensonderhoud door de arbeid van onze handen, door niemand te kwetsen en onze naastenliefde te tonen aan allen die vurig worden vervolgd vanwege deze onze leer.”

Wat betreft de doop antwoordden zij:

“Maar indien iemand zal zeggen, dat er enig sacrament verborgen ligt in de doop. De kracht hiervan is weggenomen door drie oorzaken:

1e Omdat door het goddeloze leven van de dienaren, ze krachteloos zijn om mensen tot geloof te brengen en daarom ook onwaardig zijn om personen te dopen.

2e Omdat, welke zonden zij ook hebben afgezworen bij het doopvont, zij daarna opnieuw zondigen in de praktijk van het leven.

3e Omdat een bestaande wil, een bestaand geloof en een bestaande belijdenis niet relevant zijn voor een klein kind en deze hen dus ook niet tot nut kunnen zijn of tot voordeel. Een kind is totaal onwetend en heeft geen weet van zijn eigen bestwil of verlossing. In een kind is nog geen verlangen naar wedergeboorte en van hem kan ook geen belijdenis van het geloof worden verwacht.” (Allix, de kerkelijke Kerken, p. 104).

Een beter antwoord kon niet worden gegeven. Er is een geloofsblijdenis die wordt toegeschreven aan de **Paulicianen**, 1024, waarin staat:

“In het begin van de christelijke gemeenten was er geen kinderdoop en hun voorvaders beoefenden deze niet. We erkennen vanuit ons hart dat de doop een wassing is die wordt uitgevoerd in water en een beeld is van de afwassing van de ziel, van de zonde.” (Mehrning , Der Heiligen Tauff Historie, II. p. 738).

In de tiende eeuw ontstond in Oost-Europa, in Bulgarije, de kerk van de **Bogomielen**. Genoemd naar hun stichter, de priester **Bogomiel** (hij die door God bemind wordt). Gedurende twee eeuwen verspreidde zijn kerk zich over Servië, Bosnië, Macedonië en klein-Azië. In de twaalfde eeuw stichtte de Macedonische monnik **Basil** een **Bogomielse gemeente in Constantinopel**. Hij werd onder valse voorwendsels bij keizer Alexius I uitgenodigd, gegrepen en verbrand. Nadat hij standvastig weigerde zijn geloofsopvatting te herzien.

De **Bogomielen** waren een aftakking van de **Katharen of Paulicianen**, die in **Thracië** woonden. De Bogomielen werden herhaaldelijk veroordeeld en vaak vervolgd, maar ze bleven bestaan gedurende de Middeleeuwen. Ze bestonden nog steeds

in de zestiende eeuw. Hun historici beschreven hen als een al heel lang bestaande groep gelovigen. Dr. LP Brockett, die hun geschiedenis beschreef, zegt:

“Onder deze (historici van de Bulgaren) heb ik vaak, uit onverwachte hoek, het meest sluitende bewijs gevonden, dat deze gemeenschappen er al in de vroegste geschiedenis van de Christenheid waren. Baptisten, niet alleen in hun leer wat betreft doop en Avondmaal. Maar ook in hun verzet tegen de kinderdoop, de kerkelijke hiërarchie en tegen de verering van de maagd Maria en de heiligen. Maar bovendien in het vasthouden aan kerkelijke onafhankelijkheid en vrijheid van geweten in de eredienst.

Kortom, ik kwam al snel tot de conclusie, dat we in deze christenen van Bosnië, Bulgarije en Armenië te doen hebben met een apostolische successie van de vroegchristelijke kerken: Nieuwtestamentische kerken. En dat al in de twaalfde eeuw deze kerken een aantal bekeerde en gelovige leden hadden, even groot in aantal, als die van de Baptisten kerken in de wereld van vandaag.” (Brockett, De Bogomils van Bulgarije en Bosnië, blz. 11, 12). (Bronnen: Wikipedia-Martyrs Mirror-Baptist History).

De Albigenzen.

De naam **Albigenzen** is ontleend aan de Franse stad **Albi**, 70 kilometer ten noordoosten van Toulouse, aan de rivier de Tarn. **Albi was een belangrijk centrum van de Katharen.**

We ontdekken dat de leerstellingen van de Albigenzen, wanneer we kennis nemen van hun eigen geschriften en niet van de geschriften van hun vijanden, getuigen van de leer van de Bijbelse doop op geloof. Deze gelovigen verwierpen het rooms-katholieke begrip van de “Kerk” en vormden eenvoudige gemeenten met eigen voorgangers, tegengesteld aan het leiderschap van de Rooms-Katholieke Kerk.

Vijanden van de **Albigenzen** dachten dat ze geen kerken hadden, want ze hadden geen formele-, zichtbare organisatie van ambten, enz. De rooms-katholieke synodes te Toulouse in 1191 en in Albi in 1165 veroordeelden de Albigenzen wegens hun verwerping van de kinderdoop.

De graaf van Toulouse, Raymund IV, werd gedwongen, onder bedreiging van excommunicatie en interdict (roomse kerkelijke straf), om mee te doen in de kruistochten tegen zijn eigen onderdanen. Dit kruistocht leger werd geleid door de wrede **Simon de Montfort** en **Arnold, de abt van Cîteaux**. **Als een voorbeeld van zijn onmenselijkheid, was deze periode één van de zwartste in de geschiedenis. Hun bloeddorstigheid en hun onbegrensde roofzucht bleven woeden, ondanks de zwakke pogingen van de paus om ze onder controle te houden.**(G.P. Fisher, Geschiedenis van de christelijke kerk, pagina 194) .

Een **voorbeeld** inzake de aard van deze vervolgingen is het gebeurde in de stad Beziers. In plaats van systematisch op zoek te gaan naar de Albigenzen onder de rooms-katholieke bevolking, gaf de pauselijke legaat het bevel aan de legers om ze allemaal te doden onder de kreet: “De Heere kent de Zijnen.” De bloeddorstige kruisvaarders werden daartoe verplicht. Vrouwen en kinderen werden niet gespaard. Bijna 20.000 onschuldige mensen werden gedood bij deze ene aanval.

Verdere campagnes van terreur werden uitgevoerd in 1215-1218, 1226 - 1229 en 1232-1233. Bij de laatste werd de zaak van de inquisitie toevertrouwd aan de Dominicanen, genaamd “de honden van de paus.” Zo wijd verspreid en verwoestend waren deze kruistochten, dat het getuigenis van Christus zo goed als uitgeroeid werd in het zuiden van Frankrijk. Degenen die ontsnapten, vluchtten naar Italië en Duitsland, waar ze het zaad strooiden dat zorgde voor de verdere voortgang en de opbloei van de Baptisten gemeenten in Europa.

“Degenen die wij tegenwoordig gewoonlijk ‘Katharen’ noemen, kenden zelf dat woord niet eens en gebruikten het dus ook niet om zichzelf daarmee aan te duiden. Zijzelf noemden zich gewoon christenen of “vrienden van God”. In de kronieken van de tijdgenoten van de Katharen en in de inquisitieverlagen werden ze **Albigenzen** genoemd, naar de stad Albi. In de volksmond noemde men ze in hun eigen tijd bonhommes of bonnefemmes, de “goede mannen”, “goede vrouwen”. Dat ter onderscheiding van de vertegenwoordigers van de Rooms-Katholieke Kerk. Het woord “Kathaar” in de betekenis waarin we het thans over Katharen hebben, werd dus pas voor het eerst gebruikt in de 19e eeuw. Vele eeuwen na de tijd van de Katharen zelf.

De Katharen vertaalden de Evangelien in het Occitaans (Provencaals-Frans). Ze

verkondigden dat een christelijke kerk moet bestaan uit goede (gelovige) mensen. Een kerk moet geen bevoegdheid hebben om grondwetten op te stellen. Ze waren tegen het zweren van eden en leerden ook dat het een mens niet geoorloofd is een ander mens te doden. Ze leerden dat het geloof zonder de werken dood is. Dat de kerk niemand mag vervolgen. Dat een gelovige niet meer onder de wet van Mozes staat (het Oude Verbond). Dat er totaal geen behoefte is aan priesters, in het bijzonder niet aan goddeloze priesters. Dat de sacramenten, de ordes en de ceremoniën van de kerk van Rome zinloos, duur, onderdrukkend en slecht waren .

Zij lieten zich dopen door onderdompeling en verwierpen de kinderdoop.” (Jones, De geschiedenis van de Christelijke Kerk, I.287). Ze waren beslist antiklerikaal.(BH).

Kruistochten tegen de Albigenzen.

In 1145 wordt **Bernard van Clairvaux** naar Zuid-Frankrijk gestuurd om de Katharen te overtuigen, zodat ze zouden terug keren tot de Rooms-Katholieke Kerk. Zijn prediking vindt geen gehoor. Hij wordt zelfs door de plaatselijke bevolking uitgejouwd. Hetzelfde geldt voor de prediking in 1206 van Dominicus Guzman. De latere stichter van de Dominicaner orde.

In ongeveer 1146 vinden we gemeenten van de Nieuwe Testament Baptisten in Keulen en Bonn, Duitsland.

Rooms-katholieken noemden ze de **Katharen**. Dit was een algemene naam, die werd toegepast op een groep van gelovigen die gehoorzaam wilden leven volgens de regels van het Nieuwe Testament. **Deze Duitse christenen spraken zich openlijk uit tegen de kinderdoop en de dwaalleer van het vagevuur. Ze geloofden, zoals de Schrift leert, dat de mensen oftewel de eeuwigheid zullen doorbrengen in de hemel met God of in de hel, gescheiden van God. Eén van hun vijanden zei: “Als je ze naar hun geloof vraagt, is het volkomen in overeenstemming met de Bijbel. Als je hun gesprek observeert, hoor je niets onberispelijks en wat ze beloven, bewijzen ze door hun daden.”**

De vijanden van deze Bijbel getrouwe gemeenten, vervolgden deze gelovigen op een gruwelijke manier. Vervolgers brachten een aantal van deze Duitse Baptisten in 1163 op de brandstapel, omdat ze weigerden naar de woorden van een mon-

nik te luisteren, die gestuurd was om hen te bekeren. Het ontkennen van de autoriteit van de Rooms-Katholieke Kerk door de **Albigenzen**, tezamen met de wereldlijke ambities van de paus en de conflicten tussen de Occitaanse adel en de koning van Noord-Frankrijk, leidden tot een openlijke oorlog tegen de Katharen. (Bronnen:Wikipedia-Martyrs Mirror-Baptist History).

Zie verder onder dertiende eeuw.

De Languedoc werd, om de woorden van kerkelijke autoriteiten te gebruiken, ‘geïnfecteerd’ door de ketterij van de Albigenzen, ‘de smerige melaatsheid uit het zuiden’.

Hoewel de aanhangers van deze beweging in wezen niet gewelddadig waren, vormden zij een ernstige bedreiging voor de roomse autoriteit. In feite de belangrijkste bedreiging die zij ondervond, totdat Maarten Luther drie eeuwen later een nieuwe Reformatie op gang bracht. Tot aan 1200 was er een reële kans dat deze Baptisten het rooms-katholicisme, als belangrijkste vorm van christendom., in dat gebied zou verdringen. **Wat voor de Rooms-Katholieke Kerk nog gevaarlijker was, ze begonnen zich over Europa te verspreiden. Vooral in de stedelijke centra in Duitsland, Vlaanderen en Champagne.**

De Rooms-Katholieke Kerk beweerde in de tijd van de Katharenvervolging dat de Katharen, Manicheeërs waren, aanhangers van Mani. Kerkvader Augustinus, die zelf een tijdje Manicheeër was geweest, had een soort determineertabel van ketterijen opgesteld, met daaronder het Manicheïsme. Van alle ketterijen vond Augustinus het Manicheïsme het meest verwerpelijk. Van die ketterse stroming moesten volgens hem alle aanhangers gedood worden. Daar beriep de roomse kerk zich op bij het vervolgen van de Katharen. Het doden van de Katharen kreeg daardoor binnen de roomse kerk een juridisch geldige status. **Daar is aardig wat literatuur over verschenen en de conclusie is duidelijk. Van enige relatie tussen de Katharen en het Manicheïsme is niets gebleken.**

In wetenschappelijke literatuur wordt die relatie dan ook losgelaten. Niettemin komt men de bewering van de Rooms-Katholieke Kerk dat de Katharen, Manicheeërs waren, nog veel tegen. Bij het naspeuren van de geschiedenis en de leerstellingen van de **Albigenzen** mag nooit worden vergeten, dat hun vervolgingen er de oorzaak van

zijn geweest, dat ze nauwelijks een spoor van hun geschriften, zowel confessioneel als apologetisch, noch polemisch hebben nagelaten. De voorstellingen die rooms-katholieke schrijvers, hun openlijke vijanden, van hen hebben gegeven, zijn zeer overdreven en vervalst.(BH)

De **Albigenzen** werden onderdrukt als gevolg van dit sentiment (Manicheïsme). Die beschuldiging was ook gericht tegen de Waldenzen. Men moet er echter rekening mee houden uit welke bron de beschuldigingen komen. De Rooms-Katholieke Kerk zocht naar excuses om hen te vervolgen. Zelfs Luther werd door de synode van Sens verklaard een Manicheeër te zijn.

De **Albigenzen** waren in hun dagen de meest vervolgte mensen op aarde. De rooms-katholieken probeerden in eerste instantie de Albigenzen te bekeren onder kerkelijke dwang. Dit mislukte grotendeels, omdat de Albigenzen het Woord van God kenden! De rooms-katholieke Raden van Lateranen II in 1139 en Tours in 1163 veroordeelden hen als ketters. (BH)

De aartsbisschop Ussher zegt dat de beschuldiging van Manicheïsme van de Albigenzen sekte blijkbaar vals is. (Acland, The Glorious Recovery of the Vaudois, lxvii. London, 1857).

De **Waldenzen** werden ook in de stad Albi gevonden en zij werden daarom ook wel **Albigenzen** genoemd omdat zij in die stad woonden. (Martin Schagen, De geschiedenis van de Waldenzen, p.110).

De beweging had zich vanuit Italië uitgebreid naar Zuid-Frankrijk en de grond werd daar wonderwel voorbereid om het zaad te ontvangen. Dit land was het meest beschaafde deel van Frankrijk. Rijk, bloeiend en onafhankelijk. De mensen vrolijk, intellectueel, en progressief. De Rooms-Katholieke Kerk was saai, dom en tiranniek. De geestelijkheid onderscheidde zich door niets anders dan door bijgeloof, onwetendheid, willekeur, geweld en ondeugden. Dit waren ideale omstandigheden, waaronder er een verlangen ontstond naar de terugkeer en naar de zuiverheid en eenvoud van de apostolische tijd.

De strenge morele eisen van de Albigenzen maakten diepe indruk, omdat hun leven overeen stemde met hun woorden. Ze brachten leer en leven met elkaar

in overeenstemming en werden met vreugde aangehoord door alle bevolkingsklassen. Geen wonder dat de mensen zich van de rooms-katholieke priesters afkeerden en zich verzamelden rond de “Goede Mensen”.

In korte tijd hadden de Albigenzen zelf gemeenten, scholen en charitatieve instellingen gesticht. De Rooms-Katholieke Kerk werd een voorwerp van spot. (Scliaff-Herzog. I. 47). (BH)

Het bewijs dat de Albigenzen de kinderdoop verwierpen, is overweldigend. Zij werden voor dit feit veroordeeld door een Raad, gehouden in Toulouse in 1119. De historici bevestigen dat zij de kinderdoop verwierpen. Chassanion zegt: “Ik kan niet ontkennen dat de Albigenzen, voor het grootste deel, tegen de kinderdoop waren. De waarheid is, dat ze niet het sacrament als nutteloos verwierpen, maar alleen als onnodig voor zuigelingen.” (Chassanion, l’histoire des Albigeois Genève, 1595).

Dr. Emil Comba, van de “Waldensian Theological College”, Florence, Italië. De laatste van de Waldenzer historici zegt, dat de Albigenzen alle sacramenten afwezen, behalve de doop, die zij reserveerden voor de gelovigen. (Comba, Geschiedenis van de Waldenzen, 17 Londen, 1889).(BH)

WAT GELOOFDEN DE KATHAREN?

Het consolamentum.

Over het consolamentum zijn allerlei verklaringen in omloop. Welke is de juiste? Dat is moeilijk te zeggen. We moeten er ook rekening mee houden dat veel van onze informatie afkomstig is van kerkelijke instanties, zoals de Inquisitie. Het is daarom onmogelijk de ‘katharse denkwijze’ volledig te beschrijven!

Door middel van dit ritueel trad men toe tot de gemeente. De kerk schreef een spirituele doop voor waarbij de nieuwkomer met de Heilige Geest gedoopt werd en de Heilige Geest in zichzelf ontving. Zoals Jezus Christus de Heilige Geest doorgegeven had aan Zijn apostelen, moesten de christenen de Heilige Geest aan elkaar blijven doorgeven.

De **Katharen** hadden geen andere sacramenten dan het consolamentum, omdat dat volgens hen het enige sacrament was dat Jezus geleerd had. Tijdens de ceremonie werd God aangeroepen om de zonden van de dopeling te vergeven, kreeg hij uitleg over de betekenis van het consolamentum en deed hij de belofte om zijn leven te beteren. Uiteindelijk werd hem de Heilige Geest toegediend, terwijl de andere **Katharen** een heilig boek op zijn hoofd plaatsten en de rechterhand op hem legden. Volgens de **Katharen** had Jezus de doop via handoplegging ingesteld. (Bronnen: Wikipedia-Martyrs Mirror- Baptist History.

PIERRE DE BRUYS CA. 1100 -1131.

Peter van Bruys (ook bekend als Pierre De Bruys of Peter de Bruis) was een populaire Franse godsdienstleraar, die een heresiarch (leider van een ketterse beweging) werd genoemd door de Rooms-Katholieke Kerk. Dit omdat hij kritiek had op de kinderdoop, tegen het bouwen van kerken (kathedralen) was en tegen de verering van kruisen. Hij verzette zich tegen de leer van de transsubstantiatie en de werkzaamheid van de gebeden voor de doden.

Informatie over Peter van Bruys is afgeleid van twee bestaande bronnen. De verhandeling van Peter de Eerbiedwaardige tegen zijn volgelingen en van een passage geschreven door Peter Abelard. Deze bronnen zijn afkomstig uit het rooms-katholicisme. Het is dus niet zeker of er sprake is van gekleurde informatie.

Bronnen suggereren dat Peter werd geboren in Bruis in het zuidoosten van Frankrijk (Hautes Alpes). Over zijn jeugd is weinig bekend, maar het is zeker dat hij bij een rooms-katholieke priester verbleef, die beroofd was van zijn kantoor door de kerkelijke hiërarchie, wegens het onderwijzen van een onorthodoxe leer. Hij begon zijn prediking in de **Dauphine** en de **Provence**. Waarschijnlijk tussen **1117 en 1120**. De lokale bisschoppen, die over de bisdommen van Embrun, Die en Gap gesteld waren, verhinderden zijn leringen binnen hun rechtsgebied.

Ondanks de officiële repressie verkreeg Peters leer aanhangers in Narbonne, Toulouse en in de Gascogne. Peter van Bruys erkende het leergezag van de Evangeliën in hun letterlijke interpretatie. De andere Nieuwtestamentische geschriften lijkt hij te hebben overwogen als zijnde waardeloos, daar hij hun apostolische oorsprong betwijfelde. De Nieuwtestamentische brieven wees hij slechts een

ondergeschikte plaats toe, als zijnde niet afkomstig van Jezus Christus, maar zijnde het werk van mensen.

Hij zou het Oude Testament verworpen hebben, alsmede het gezag van de kerkvaders en die van de Rooms-Katholieke Kerk. Het is niet duidelijk of hij het gehele OT verwierp. **Waarschijnlijk alleen de zgn. Apocriefe boeken.** Zijn volgelingen werden **Petrobrusianen genoemd. De Petrobrusianen waren ook tegen het celibaat.**

In zijn leer, is de doop inderdaad een noodzakelijke voorwaarde voor de zaligheid. Maar aan de doop moet wel het persoonlijk geloof voorafgaan. De toediening van de doop aan zuigelingen verklaarde hij zonder waarde. De mis en de eucharistie werden afgewezen, omdat Jezus Christus Zijn eigen vlees en bloed maar eenmaal offerde en herhaling onmogelijk is. Alle uiterlijke vormen van aanbidding, ceremonies en zingen werden veroordeeld.

Zowel Peter de Eerbiedwaardige en Peter Abelard vielen de leer van Peter van Bruys aan. De belangrijkste opponent van Peter de Bruys was Peter de Eerbiedwaardige (1092 - 1156). Hij was de abt van Clugny, die zeven “ketterijen” van de Petrobrusianen op een lijst zette:

1. Ze verklaarden de doop van een persoon voor hij/zij de leeftijd bereikte van onderscheiding, ongeldig. Zij leerden de geloofsdooop en praktiseerden herdoop voor degenen die zich bij hen voegden vanuit de Rooms-Katholieke Kerk.
2. Zij verklaarden kerkgebouwen en gewijde altaren als nutteloos.
3. Ze waren tegen de aanbidding van beelden en wezen het gebruik van kruisbeelden af.
4. Zij ontkenden de transsubstantiatie leer.
5. Ze verwierpen gebeden, aalmoezen en goede werken voor de doden.
6. De Petrobrusianen wezen het rooms-katholieke gezag van de traditie af en onderwezen het gezag en de letterlijke interpretatie van Schrift zijnde als voldoende.

7. Zij zagen de “kerk” als een orgaan dat bestaat uit wedergeboren gedoopten en verwierpen de rooms-katholieke doctrines van boete en het celibaat.

Dood en navolging.

Zoals Peter de Eerbiedwaardige weergaf, werden kruisen in eerste instantie als doel uitgekozen voor een speciale beeldenstorm. Peter van Bruys begreep dat kruisen niet mogen dienen tot voorwerpen van verering. In het jaar 1131 verbrandde Peter publiekelijk kruisen in St Gilles in de buurt van Nîmes. De plaatselijke rooms-katholieke bevolking, woedend op Peter vanwege de vernietiging van de kruisen, wierp hem in de vlammen van zijn eigen vuur.

Bernard van Clairvaux predikte voor een terugkeer naar de Romeinse orthodoxie. De leer van **De Bruys** werd in 1139 door het Tweede Lateraanse concilie vervloekt. Nadat de stem van hun leermeester was verstomd, droegen zijn volgelingen, de **Petrobrusianen**, echter nog wel zijn visie uit. Zij erkenden een uitgetreden monnik uit Cluny als opvolger.

Hendrik van Lausanne, opvolger van **Peter van Bruys**.

De **Petrobrusianen** waren een gedegen anti-priesterlijke beweging, die het juk van de tirannie van het Romeinse juk van de twaalfde eeuw probeerden af te werpen. Zij vormden een democratisch orgaan, in vergelijking met een aristocratische organisatie. Ze gehoorzaamden de woorden van Christus in het Nieuwe Testament boven alles en volgden niet de tradities van de roomse kerk. De **Petrobrusianen** waren gegrond in de Bijbelse leer en zeer anti-rooms in alles wat in strijd was met het Evangelie. Hoewel zij puriteins waren, waren ze niet ascetisch. Ze schaften het vasten en het boete doen voor de zonden af, omdat Christus alleen de zonden kan vergeven. Dit doet Hij op grond van het geloof van de zondaar in de verdiensten van Christus.

Ze hielden het huwelijk in ere als een hoge en eervolle verbintenis. Niet alleen voor christenen in het algemeen, maar ook voor priesters. Voor hen betekende een kerk niet een architectonisch gebouw, maar een gemeente van wedergeboren christenen. Ook hadden heilige plaatsen geen enkele aantrekkingskracht voor hen, want God kon hen even goed horen op de markt als in de kathedraal.

Jacquest Benigne Bossuet (1704), de voorname bisschop van Meaux en een groot rooms-katholiek rede twister, klaagde over de volgelingen van Calvijn dat zij apostolische opvolging zochten bij de Waldenzen. Hij zegt : **“Julie adopteren Henry en Peter van Bruys onder uw voorgangers, en beiden, dat weet iedereen, waren AnaBaptisten.”**

DOMINUS ROUDPERTUS TUICIENSIS ABBAS 1075-1130.

Ook wel genoemd: Rupert von Deutz; Rupertus Tuitensis; Rupert van Tuy; Rupert van Luik; Rupert von Lüttich.

Rupert von St. Laurent; circa 1075 - 4 maart 1130.

Hij was een 12e eeuwse theoloog, exegeet en mysticus uit het bisdom Luik. Hij was abt van de Benedictijner Sint-Heribertusabdij van Deutz (1120-1130) bij Keulen.

Rupert was nog zeer jong toen hij binnentrad in de Benedictijner Sint-Laurentiusabdij van Luik. In **1092** vergezelde **Rupert** zijn abt **Berengerius** (of Berengarius) naar Évergnicourt waarheen deze laatste verbannen werd. Omstreeks 1095 keerde Rupert terug naar Luik. Hij begon met het schrijven van kleinere werken zoals heiligenlegenden en geestelijke gedichten. Maar deze werken zijn bijna allemaal verloren gegaan.

Na 1106, **Rupert** was toen de dertig al gepasseerd, werd hij tot priester gewijd. Dit was later dan gebruikelijk, omdat hij het priesterschap pas had aanvaard nadat de banden tussen bisschop Otbertus en paus Paschalis II, die door de Investituurstrijd verbroken waren, hersteld waren.

Omstreeks **1110** gaf **Rupert** zijn eerste grote werk *“De divinis officiis”* uit. Hij wilde afrekenen met de aanvallen van dogmatische tegenstanders in het bisdom Luik en trok zich daarom terug in de Abdij van Michaelsberg van Siegburg. In **1116** schreef **Rupert** het twistschrift *“De voluntate Dei”*, waarin hij tussen beide kwam in de controverse over de eucharistie die in 1077 had geleid tot de veroordeling van **Berengarius van Tours**. Hij voerde in het werk een polemieek tegen de theologen van Laon, met name Anselmus van Laon en Willem van Champeaux (Guglielmus

de Campellis). **Rupert**, die intussen teruggekeerd was naar Luik, moest zich hiervoor verantwoorden voor de aartsbisschop van Luik. Ter verdediging schreef hij twee jaar later het werk: “De omnipotentia Dei”.

Rupert was een bedreven exegeet en schreef vooral Bijbelcommentaren. Bekende commentaren gaan over het boek Openbaring en het Hooglied. Verder schreef hij geestelijke gedichten en liederen. **Ruperts werk verspreidde zich over het gehele roomse rijk en beïnvloedde de 12de-eeuwse theologen van dat rijk, waarvan de belangrijkste Honorius van Autun waren.**

Omdat de polemieken niet stopten, besloot **Rupert** om Luik te verlaten en zich definitief in de buurt van de Rijn te vestigen. In **1120** werd hij verkozen tot abt van de **Sint-Heribertusabdij van Deutz**. Tegenwoordig een stadsdeel van Keulen. **Rupert** verliet de abdij alleen nog in **1124** om een pelgrimstocht naar Rome te maken en **hij stierf er in 1130**. (Wikipedia)

Zijn werken zijn o.a.: *De voluntate Dei* ; *De omnipotentia Dei*; *Commentaria in canticum canticorum*; *De divinis officiis* 1111; *De Victoria Verbi Dei (The Victory of the Word of God)*.; *De Gloria et Honore Filii Homini super Mattheum (The Glory and Honor of the Son of Man)*, composed about 1127.; *De Trinitate et operibus eius*, written around 1112-16.; *De glorificatione Trinitatis et processione Spiritus sancti*, written in 1128.

Zijn gezag werd ingeroepen door de Cisterciënzer orde tegen de gewoonte van het aannemen van giften van de goddelozen. Een gewoonte die, voor zover de geveer daarvan profiteert, de ontvanger corrupteert. De passage is ontleend aan de *De Divinis Officiis*.

Ook nu blijkt weer dat er in Wikipedia en andere stukken niets vermeld wordt over hetgeen **Rupert** over de doop heeft geschreven. Wél blijkt dat hij drie jaar in de buurt van **Berengarius** heeft geleefd. Dat hij hem zelfs vergezeld heeft in diens verbanning. **Berengarius** was een tegenstander van de kinderdoop en stelde ook andere roomse dwalingen en misbruiken aan de orde.

Rupert heeft ook over verschillende misbruiken in de roomse kerk geschreven. Hij was een gedreven theoloog. Men bleef polemiseren tegen zijn bepaalde geschriften, hetgeen voor hem de reden was om Luik te verlaten en zich in de buurt van de

Rijn te vestigen, waar van oudsher ook veel Baptisten woonden.

Rupert Tuiciensis geeft een uitstekende uiteenzetting van de doop van de Ouden. Hij leert, dat om gedoopt te worden, men eerst moet geloven en het geloof belijden. Dat velen die zijn gedoopt met water, niet innerlijk vernieuwd zijn, omdat hun hart niet recht is, ofschoon ze belijdenis met de mond doen. Dat de echte gedoopten, van dienaren van de zonde, kinderen van God worden. Dat het Woord van God gepredikt moet worden aan de christelijke jeugd gedurende het hele jaar om hen voor te bereiden op de doop.

Van Rupert Tuiciensis verschenen veel geschriften. Hij aarzelde niet om te wijzen op het verval en het bijgeloof van de roomse kerk. Hij onderwees de praktijk van de eerste christelijke- en de apostolische kerk. Door dit onderwijs gaf hij, de rooms-katholieken van zijn tijd, voldoende reden beschaamd te zijn. Hij betuigde vooral met betrekking tot het misbruik van de doop. Die oorspronkelijk werd gepraktiseerd op basis van het geloof, maar nu werd bediend aan zuigelingen. Dit alles hoopte hij in zijn geschriften aan te tonen.

Allereerst stelt hij, dat om echt gedoopt te kunnen worden, geloof en belijdenis nodig zijn.

Jac. Mehrning, (Bapt. Gesch., Pagina 659. Rupert, lib. 13, op Johannes 18) zegt:

“Iedereen die gedoopt wordt, moet eerst geloven en belijden en pas daarna gedoopt worden in de dood van Christus. Hij wordt met Hem begraven door de doop, teneinde daarna op te staan in een nieuw leven.”

Rupert laakt en weerlegt de praktijk van hen die tot de roomse kerk behoren en die zuigelingen dopen, zonder geloof of belijdenis. En ook geen onderwijs geven over het sterven en begraven worden met Christus. Met als gevolg dat er ook geen opstaan tot een nieuw leven is. Al deze dingen zijn onbestaanbaar bij de doop van zuigelingen. Want waarom zou geloof, belijdenis en doop aan elkaar verbonden zijn? Waarom zou Rupert zeggen dat iedereen die gedoopt wordt, eerst moet geloven en getuigen? Dat is precies wat Christus leerde in Markus 16:16 en Philippus verlangde van de Ethiopische kamerling in Handelingen 8:37.

Zo is het ook met wat hij zegt van het gedoopt worden in de dood van Christus. Met Hem begraven te worden door de doop, om vervolgens op te staan in een nieuw leven. Dit is wat de apostel toepast op diegenen die, na gedoopt te zijn op hun geloof, leden werden van de kerk in Rome, (Romeinen 6: 3, 4). Over hun geloof werd in de hele wereld gesproken: Romeinen 1: 8.

Rupert (pagina 657, (lib., 11 over Johannes 15) zegt: “Zij (de leraren) kunnen zichtbaar de waterdoop bedienen, maar ze kunnen de Heilige Geest niet geven.”

Dit zijn woorden die het gezag en de macht van de roomse priesters omver wierpen. Zij pretendeerden toen ze zuigelingen doopten, dat ze de satan van hen verdreven en de Heilige Geest meedeelden. Die zij veronderstelden over te kunnen brengen door exorcisme en hun zogenaamde zegeningen. Dit werd door Rupert weerlegd met de eerder genoemde woorden.

Rupert (lib. 3, over Johannes 2) zegt: “Er zijn veel mensen die wel gedoopt zijn met water, maar toch niet vernieuwd zijn in hun geest, omdat ze de werken van de oude mens niet afgelegd hebben. Hoewel ze gedoopt zijn in het water en belijden dat ze de nieuwe mens hebben aangedaan. Hier wordt de reden aangegeven waarom velen, hoewel gedoopt met water, niet worden vernieuwd in de geest. Echter, de schuld hiervan ligt bij de kandidaten zelf en niet bij de leermeesters die hen onderwezen hebben.

Dit was wel hun plicht. Want Gods wijsheid, dat is de Geest van God, komt niet in een kwaadaardige ziel; woont niet in het lichaam, dat nog slaaf is van de zonde.”

Bovendien moet opgemerkt worden, dat wanneer hij hier spreekt over gedoopt worden in het water, van belijdenis en over het aandoen van de nieuwe mens, dit alles gezegd wordt van kandidaten in zijn tijd. Het is duidelijk, dat vervolgens in de kerk waarvan hij spreekt, volwassen- en intelligente personen werden gedoopt, die hun vroegere zonden beleden, de nieuwe mens aandeden, met als vrucht een zondeloos en godvruchtig leven.

Rupert zegt over Johannes 1: “Wij worden gedoopt met de Heilige Geest. Dat betekent dat we de gave van de Heilige Geest ontvangen, Die niet alleen de zonde aanwijst, maar ons ook helpt te strijden tegen de zonde. Hierdoor worden wij

van slaven van de zonde tot kinderen van God gemaakt. Nogmaals. Hij doopt ons met vuur, wanneer Hij door de Heilige Geest ons sterk maakt in de liefde, volhardend in geloof, doet uitblinken in kennis en branden van goede ijver.” (Pag. 662, num.17. lib. 2, Johannes 1).

Dit heeft betrekking op de belofte die Johannes gaf aan degenen die naar zijn doop kwamen en waar hij zegt: “Hij (Christus) zal u dopen met de Heilige Geest en met vuur”. (Mattheüs 3:11; Johannes 1:33). Iedereen weet, dat deze belofte niet is gegeven aan zuigelingen, maar aan volwassen personen. Vandaar dat Rupert hiernaar verwijst.

Dit blijkt nog duidelijker wanneer hij van die kandidaten zegt, dat zij, de gave van de Heilige Geest ontvangen hebbende, worden gemaakt van dienaren van de zonde tot kinderen van God. Want niemand kan een dienaar van de zonde worden genoemd, als hij niet eerst de zonde heeft gediend. En niemand kan een kind van God worden, die niet eerst een kind van de wereld is geweest.

Met wat hij verder zegt, dat ze “sterk in de liefde, constant in het geloof, uitblinkend in kennis en brandend van goede ijver moeten zijn,” geeft hij duidelijk aan dat hij spreekt van personen die tot hun verstand zijn gekomen, weten wat ware liefde is, geloof in God hebben en kennis van Jezus Christus. Vervolgens met ijver de geboden van de Heere naleven. Alleen degenen die dit getuigenis zichtbaar maken, kan God zegenen.

Op een andere plaats vertelt **Rupert** over wat er gewoonlijk plaatsvond ten aanzien van de kandidaten Met betrekking tot de doop zelf en wat betreft de omstandigheden. Hij zegt: “**Alle jeugd van de kerk, die zij in de loop van het jaar hadden geprobeerd te winnen voor God door de prediking van het Woord, gaven op de vierde dag van de vastenweek, toen Pasen dichterbij kwam, hun namen op. Elk van hen die, in de daaropvolgende dagen tot Pasen, de voorwaarden hoorde, beled dat hij de zonde voor dood hield en op zou staan met Christus. Dat is in een nieuw leven en zij beleden bij de doop vol overgave hun geloof.**” Bapt. (Hist., Pagina 706, D. hiecom., Lib. 2, ca-Q. 14, van Rupert, lib. 4, cap.18.)

P. J. Twisck en H. Montanus citeren de volgende woorden uit de geschriften van **Rupert**:

“Vroeger was het gebruikelijk om de kinderen het gehele jaar door te onderwijzen uit het Woord van God. Opdat zij met oog op het naderend Pasen hun geloof zouden kunnen belijden bij de doop. Maar opdat het christendom zou mogen groeien, beval de kerk (dat wil zeggen de roomse kerk), vanwege het gevaar van een vroegtijdige dood van de zuigelingen, dat de kinderen van christenen onmiddellijk gedoopt moesten worden.” Kron., Pagina 443, col. 2, Nietigh., Pagina 83, van Rupert, lib. 4, De Divinis Officiis, cap. 18.

Twisck schrijft: “Meerdere geleerden in de roomse kerk zijn het met Rupert eens. Zo blijkt uit hun boeken. **John Bohemius** zegt: **”Vroeger was het gebruikelijk om de doop alleen toe te dienen aan degenen die eerder onderwijs hadden ontvangen inzake het geloof. Ze werden daar herhaaldelijk over bevraagd. Maar toen daarna de doop essentieel werd om het eeuwige leven te kunnen ontvangen, werd verordend dat pasgeboren baby’s moesten worden gedoopt en dat in zogenaamde sponsors moest worden voorzien, die in hun plaats het geloof beleden en de satan afzwoeren.”**

Op dezelfde pagina van J. Bohemius, (Lib. 2, de Gent. Morib, “Loop der Werelt”) pagina 41 staat: **“Dit wordt bevestigd door Ludovicus Vives, die zegt: ”Niemand onder ons werd tot de doop gebracht totdat hij volwassen was en wist wat het mystieke water betekende, en daarop wenste met dat water te worden gewassen.”** (Lud. hiv., in Annat. C ~ vit. Dei Augustini, lib. 1, cap. 27, ook, H. Mont., Pagina 88.)

Maar om terug te keren naar **Rupert**, Twisck zegt:

“Hij schreef niet alleen over de doop, maar hij schreef ook vele andere boeken tegen de pauselijke dwalingen ten opzichte van de Heilige Schrift. Hij schreef over de rechtvaardigingmaking, over de twee sacramenten en over het Heilig Avondmaal, wat betreft de uitleg over de vormen en de geestelijke tegenwoordigheid van Christus in het Avondmaal. Hij schreef ook over de antichrist en zei dat hij zijn boodschappers en predikers over de hele wereld zal zenden. Hij zal eerst proberen de mensen voor zichzelf te winnen. Daarna koningen en vorsten overwinnen en vervolgen, door hun toedoen, zal er een grote vervolging komen onder alle volken van gelovigen die oprecht Christus willen belijden.” (Kron., Pagina 444, col. 1, van Rupert, in Openbaring., Lib. 3, cap. Anth. Jac., Fol. 113, John Munst., Fol. 140.)

Arnulph, bisschop van Lyon (1128), een voorstander van de christelijke leer, werd in het geheim vermoord door de sluwe geestelijkheid. Hij veroordeelde streng hun weelderig leven, wellust en berispte hun grove overtredingen. Hij stelt daar het voorbeeld van het heilige leven van de Heere Jezus Christus tegenover en hoe Hij in tegenstelling tot hen in armoede leefde. (P. 1. Twisck, pagina 446, col. 1. Kron. Platinx, fol. 273, Histor. . Andr, fol. 57; Histor. Georg.Lib. 5.)

Ook **Hildebert, bisschop van Mainz (1131)**, schreef en predikte fel tegen de macht en het gezag van de paus. Hij aarzelde niet om hem te beschuldigen van tirannie. Hij verklaarde ook dat de stad Rome door hem (de paus) was gemaakt tot de zetel van alle ellende en boosheid en dat de vrees en de liefde voor God daaruit werden verbannen. Hierom werd hij gevangen genomen in Rome en zeer wreed behandeld. (P. J. Twisck, Kron., pagina 448, col. 2, en pagina 499, col. 1, van Paul Merul. Tythres., Fol. 746.)

HENDRIK VAN LAUSANNE CA. 1080-1150.

Rond het jaar 1101 was er een monnik, die zijn eigen “kruistocht” hield. Hij keerde zich openlijk tegen de liturgie van de kerk. Tegen de corruptie en tegen het immorele geestelijke en religieuze hiërarchische stelsel. Voor hem was de Bijbel de enige leidraad voor een gelovige. **Hendrik van Lausanne** was zijn naam. Zijn volgelingen werden bekend als de **Hendrikianen**. Hij wordt beschreven als een man van grote waardigheid met vurige ogen en een donderende stem. Hij was machtig in de Schriften en sprak zeer gedreven. Hij begon zijn prediking in Le Mans en toen hij na een tijd daar uitgewezen werd, zette hij zijn werk voort in geheel Zuid-Frankrijk.

Daar leerde hij **Petrus van Bruys** kennen. Zijn prediking begon rond 1116. Zo groot was het “resultaat” van zijn prediking dat hele gemeenten de roomse kerk verlieten. Op zijn instigatie en dat van de inwoners van Le Mans, begon men al snel de geestelijkheid met hun misbruiken en alle kerkelijk gezag te verwerpen. Bij zijn terugkeer uit Rome had Hildebert een openbaar dispuut met Hendrik. In 1134 werd Hendrik, door de aartsbisschop van Arles, voor paus Innocentius II op het concilie van Pisa gebracht. Daar werd hem gevraagd om zijn dwalingen af te zweren. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf. Op initiatief van de pauselijke legaat (gezant) Alberic, kardinaal bisschop van Ostia, ging Bernard van Clairvaux in 1145 op weg. Deze weg leidde hem door het bisdom Angoulme en Limoges en hij verbleef

tijdelijk enige tijd in Bordeaux en bereikte uiteindelijk de ketterse steden Bergerac, Perigueux, Sarlat, Cahors en Toulouse. Door Bernards aanval vertrok **Hendrik** uit Toulouse en liet veel aanhangers achter.

Toen **Hendrik** in **1148** weer naar Toulouse kwam, zond paus Eugenius III Bernard van Clairvaux, de grote ketterjager, opnieuw naar die stad om tegen hem te prediken. Bernard beschrijft het effect van Hendriks prediking: zeggend dat de (roomse) kerken verlaten waren. De kinderen werd de toegang tot de hemel ontzegd, doordat de genade van de doop hen werd geweigerd. Hoewel de Zaligmaker ze met Vaderlijke liefde tot Zich roept, zeggende: “Laat de kinderen tot Mij komen.” Bernard zegt van deze periode: “De kerken zijn zonder schapen, de schapen zonder priesters, de priesters eerloos. In één woord, er blijft niets gespaard. Christenen zonder Christus.”

In een brief aan de inwoners van Toulouse, ongetwijfeld geschreven aan het eind van 1146, roept Bernard hen op om de laatste resten van de ketterij uit te roeien. Hendrik was genoodzaakt te vluchten voor zijn leven. Binnen korte tijd werd hij gearresteerd. Door de Raad van Rheims werd hij in 1148 veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Toen hij in 1150 stierf, werd dit levenslang slechts twee jaar. In 1151 bleven sommige Hendrikianen nog in Languedoc wonen volgens Matthew Parijs.

Net als **Peter van Bruys** verwierp **Hendrik** de kinderdoop. Georgius Cassander, die op initiatief van de hertog van Kleef tegen de Baptisten schreef, zegt van **Peter van Bruys** en **Hendrik van Lausanne**: “**Dat ze voor het eerst openlijk de kinderdoop veroordeelden en vol overtuiging beweerden dat de doop slechts voor de volwassenen is, die ze eerst mondeling onderwezen en daarna volgde de bediening van de doop.**” (Cassander, Do baptismo infantium. Coloniaqqe, 1545.)

Leer en leven van Hendrik van Lausanne:

“Hij was een lange charismatische prediker, met een baard en lang haar. Hij had een sonore stem en zijn ogen schoten vuur. Hij ging op blote voeten, voorafgegaan door een man met een staf, bekroond met een ijzeren kruis. Hij sliep op de kale grond en leefde van aalmoezen. Hij verwierp blijkbaar de aanroeping van heiligen en ook een tweede huwelijk (hij was tegen scheiding) en predikte boetedoening.

Vrouwen, die geraakt waren door zijn woorden, gaven hem hun juwelen en luxe kleding en jonge mannen trouwden prostituees. In de hoop hen terug te winnen voor een leven zonder prostitutie, doordat ze tot geloof waren gekomen.”

In **1139** schreef **Peter van Cluny, abt van Cluny**), een verhandeling genaamd “*Epistola seu Tractatus adversus Petrobrusianos*” (Migne, Patr. Lat. Clxxxix) tegen de volgelingen van **Peter van Bruys en Hendrik van Lausanne**, die hij noemt Hendrik van Bruys. Hij beschuldigt Hendrik van prediking in alle bisdommen in het zuiden van Frankrijk. Noemde ze dwalingen die hij van Peter van Bruys had geërfd.

1) **Peter van Cluny**, (1090-1156) werd ook wel Petrus Venerabilis genoemd. Hij schreef ook twee verhandelingen tegen de Islam en tegen de Joden, *Adversus Judaeorum inveteratum duritiam*. Volgens Peter van Cluny, wordt Hendriks onderwijs samengevat als volgt:

1. **Dat kinderen niet kunnen worden gedoopt of gered door het geloof van een ander. Ze moeten worden gedoopt en gered op basis van hun eigen geloof. Want de doop zonder individueel geloof, redt niemand.**
2. **Dat individueel geloof zonder de doop ook nutteloos is.**
3. **Dat kinderen die nog niet de jaren van verstand bereikt hebben, niet kunnen worden gered door de doop.**
4. **Dat degenen die gedoopt zijn in de kindertijd, opnieuw gedoopt moeten worden. Want dit, zegt hij, is niet een vorm van herdopen, maar dit is de juiste doop.**
5. **Dat het Lichaam en bloed van Christus niet worden aangeboden in de openbare mis en dat dit offer niet bijdraagt aan de redding van de zielen. Nogmaals, dat de altaren moeten worden weggeworpen of in stukken gebroken.**
6. **Dat de leer van de vormen en van de transsubstantiatie van het sacrament een valse leer is.**
7. **Dat het Avondmaal niet meer mag worden toegediend, daar het al eens**

door Christus aan de apostelen is gegeven. (De betekenis is niet duidelijk. Misschien wordt de eucharistie bedoeld.)

8. Dat het offer van de mis, gebed, aalmoezen en dergelijke en goede werken van de levenden voor de doden, dwaasheid zijn. Goddeloosheid en niets baten.
9. Dat monniken en priesters moeten trouwen en niet hoereren en voortdurend in ontucht leven.
10. Dat kruisbeelden niet moeten worden geëerd of aanbeden en de vele kruisen, die het bijgeloof stimuleren, veel eerder hadden moeten worden afgeschaft.
11. Dat men niet zo veel kostbare kerken moet bouwen, die bovendien vaak niet worden gebruikt voor het horen van het Woord van God. Die al zijn gebouwd, moeten worden gesloopt.
12. Dat door het klagelijk huilend zingen van de priesters en monniken in de kerk, God wordt bespot en niet geëerd.
13. Dat vlees ook mag worden gegeten op zondag en andere dagen.
14. Dat ze alleen alle boeken van het Oude- en het Nieuwe Testament ontvangen en niet de Apocriefe boeken.
15. Dat ze alleen de Heilige Schrift geloven, en niet de geschriften van de vaders op gelijk niveau met hen plaatsen.

Als we dit onderwijs lezen dan blijkt hieruit duidelijk dat dit onderwijs gegrond is op het Woord van God. Meer nog dan het onderwijs van de lutherse- en calvinistische reformatoren.

Montanisten, Novationisten, Donatisten, Waldenzen, Katharen, Paterines, Petrobrussianen en Arnoldisten.

Wanneer we naar deze groepen van Baptisten kijken, komen er vier uit de twaalfde

eeuw tevoorschijn. Deze gemeenschappen waren de thuisbasis van enkele van de meest stoutmoedige Baptistendienaren die ooit hebben geleefd. **Peter de Bruys en Arnold van Brescia** waren allebei begenadigde predikers en grote algemene leiders van de Baptisten.

Ik weet dat veel critici van het Baptisten erfgoed zeggen: “U heeft **Montanisten, Novationisten, Donatisten, Waldenzen, Katharen, Paterines, Petrobrussianen en Arnoldisten** genoemd, maar u hebt niet gezegd dat elke groep ook Baptisten waren. U bent dus gewoon aan het speculeren dat deze groepen Baptisten waren.”

Mijn antwoord op de critici is, dat we geloven dat het geloof en de praktijk van de Baptisten, een voortzetting zijn van de Bijbelse leringen en onderscheidingen, die al bestaan sinds de tijd van Christus. De titel Baptist is erg belangrijk voor ons, want het is de titel die God Zijn volk gaf in het Nieuwe Testament. Maar uiteindelijk is het wat u gelooft, dat bepaalt of u een Baptist bent. Dus wat voor confessionele label zou u plaatsen op iemand:

- A. Die gelooft in de verlossing door genade.
- B. Die gedoopt wordt door onderdompeling op belijdenis van het geloof.
- C. Die de kinderdoop verwerpt.
- D. Die de doop van iedereen verwerpt, die komt van de moeder van de hoeren of haar nakomelingen (de roomse kerk).
- E. Die gelooft dat de Bijbel feilloos is.

Het eerlijke antwoord is: **een Baptist.**

Volgens Efeze 3:20-21; Mattheüs 16:18 en Mattheüs 23:34, beloofde de Heere Jezus dat de Gemeente zou blijven bestaan, maar ook zou lijden ter wille van Zijn Naam om Hem te verheerlijken. Door alle eeuwen heen.

In Peter de Bruys en Arnold van Brescia herkennen we een aantal eigenschappen.

Ten eerste zien we in hen Gods verlangen om door Zijn genade mensen te zien veranderen, om hen dan vervolgens te gebruiken in Zijn bediening.

Ten tweede zien we het ware karakter en de moed van deze mannen. **Ze spraken niet alleen het Woord, maar ze volgden ook de Heere Jezus na.** Beide mannen gaven hun leven voor het geloof. Velen van hun volgelingen deden hetzelfde.

Ten derde zien we de Rooms-Katholieke Kerk op een dieptepunt in de menselijke geschiedenis. Velen waren ontevreden over de hypocrisie van Rome. Dus toen deze twee mannen en hun collega-voorgangers publiekelijk het zuivere Evangelie begonnen te verkondigen, ontstonden er regelmatig opwekkingen, maar er braken ook rellen uit. Deze twee mannen en de vele gedoopte gelovigen van hun dagen, boden weerstand aan de duivel en rukten duizenden zielen uit zijn klauwen. Rome wachtte geduldig haar tijd af, totdat de vervolgers deze grote mannen van God konden grijpen en op de meest wrede manier martelen en doden. De geschiedenis is deze twee mannen en hun invloed niet vergeten. (Bronnen: Baptist History and Martyrs Mirror).

DE ARNOLDISTEN. ARNOLDUS VAN BRESCIA – CA. 1100-1155.

Arnoldus was een hoog opgeleide- en getalenteerde man. Hij reisde naar Frankrijk toen hij nog jong was en studeerde bij de vermaarde Peter Abelard.

Hij verliet de academie, ging terug naar Italië en werd monnik. Na het bestuderen van de Schrift en toen hij overtuigd was van ware aard van het rooms-katholicisme, begon Arnoldus, Gods waarheid op de straten te prediken. Hij predikte tegen de leer van de sacramenten en tegen kinderdoop en hij prees de volwassendoop op het geloof aan.

1) **Pierre Abélard (Abaelardus)** , (*Le Pallet bij Nantes, 1079 – in het klooster St. Marcel bijChalon-+ Sur-Saône, 21 april 1142) was een middeleeuwse Franse theoloog en filosoof, die gerekend wordt tot de scholastici. Abaelardus was op jonge leeftijd reeds iemand met een grote reputatie te Parijs. Eerst was hij leraar in de dialectica, vervolgens docent theologie aan de kathedraalschool van de Notre-Dame.

Arnoldus kreeg onmiddellijk aanhang van degenen die het met hem eens waren wat betreft de afvalligheid van de roomse kerk. Rome werd gealarmeerd en in een

raad werd hij veroordeeld tot de dood. **Arnoldus** werd tenslotte geëxcommuniceerd. **Arnoldus** vluchtte naar Italië en in het Zwitserse kanton Zürich begon hij zijn leer van Schriftuurlijke hervormingen. Hij keerde vol ijver terug naar Rome. Er brak een opstand uit in combinatie met een opwekking. **Gedurende tien jaar konden de opeenvolgende pausen deze beweging tegen Rome niet stoppen.**

Uiteindelijk werd **Arnoldus in 1155 gegrepen, gekruisigd en verbrand.** Zijn as werd verstrooid over de rivier de Tiber. De gevoelens van Rome ten opzichte van Arnoldus werden uitgedrukt in het volgende citaat uit de New Advent Catholic Encyclopedia:

“Vervalser van ketterijen, zaaier van scheuringen, vijand van het katholieke geloof, schismatiek, afvallig. Dat waren de termen die werden gebruikt door Otto van Freisingen, door de auteur Historia Potificalis, door de abt van Clairvaux, door Eugenius III en Adrian IV om Arnoldus te stigmatiseren.”

Waardoor omarmde Arnoldus de Baptisten principes? Arnoldus leerde door het bestuderen van de Bijbel van redding door genade en door geloof: (Efeziërs 2:8,9). Door het bestuderen van de Bijbel leerde Arnoldus de betekenis van de Bijbelse doop.

De tweede oorzaak waren de excessen van de geestelijkheid. Onder tragische omstandigheden, van welke aard dan ook, werd de gewone man geleerd om Gods gunst te herwinnen door middel van het afstaan van geld en goederen aan de geestelijkheid. Kortom, de daden en de leer van de Nicolaïeten werden ook in deze tijd weer in de praktijk gebracht. (Openbaring 2:6,15,16).

De derde oorzaak was dat er in de kerk niets meer heilig was. De historicus Mosheim heeft gemeld: “De feesten van dwazen en ezels werden in de meeste kerken gevierd. Op de plechtige dagen creëerden ze een bisschop van dwazen.”

Otto Freising, rooms-katholiek bisschop, merkt op: “ Dat hij, **Arnoldus**, ondeugdelijk was in zijn oordeel over de sacramenten van het altaar en de kinderdoop. “ (Freising, De Gentis Frid., II c 20.) Daarom werd hij veroordeeld door het Concilie van Lateranen onder Innocentius II.

Arnoldus had zijn volgelingen. Hij was erg populair in **Lombardije**. Hij richtte een “sekte” van mensen op, die nog steeds de kettters van de Lombarden wor-

den genoemd volgens zijn vijanden in Rome. (Johannes Saresberensis , Historia Pontificalis. Breyer, Arnold von Brescia). **Ze vormden grote gemeenten, bestaande uit mensen van de werkende stand. Zij vormden een heel belangrijk onderdeel van het werk van de Waldenzen en AnaBaptisten.**

Tegen het jaar 1184 werden de Arnoldisten, Albigenzen genoemd. Iets later werden zij aangemerkt als Waldenzen. Dieckhoff, één van de Duitse schrijvers over de Waldenzen bevestigt: “Er was een verband tussen de Waldenzen en de volgelingen van Peter van Bruys.”

“Hendrik van Lausanne en Arnold van Brescia hebben zich tenslotte verenigd in één lichaam in 1130, omdat ze gemeenschappelijke standpunten hadden.” (Dieckhoff , Die Waldenser im Mittelalter, 167, 168. Göttingen, 1851). (Bronnen: Baptist History).

Waldenzen in de twaalfde eeuw.

We zouden hier kunnen stoppen, omdat we voldoende bewezen hebben, dat de **Waldenzen, Baptisten** waren. Maar toch, want dat punt wordt vaak aangevallen, zullen we voor verdere bevestiging nog een paar getuigenissen van roomse schrijvers toevoegen. **Abt Peter van Clunie**, maakt melding van het geloof van de Waldenzen en zegt dat ze ontkenden dat zuigelingen kunnen worden gered door middel van de doop en ze leren dat persoonlijk geloof noodzakelijk is en dat we niet kunnen steunen op het geloof van een mede mens. Vandaar zeiden ze:

“Hoewel de kinderen worden gedoopt door de papen, zijn ze geenszins gered door de doop, omdat ze niet kunnen geloven gedurende de kindertijd. Maar we kiezen voor de juiste tijd en hebben geen mensen herdoopt, zoals men beweert. Maar omdat ze eerst geloven in Hem, dopen wij hen daarna op de juiste manier. Ze zijn niet gedoopt in de kindertijd met de doop, waarvan wordt gezegd dat daardoor de zonde wordt weggespoeld.” (Bapt. Hist., page 687.)

Hier wordt uitdrukkelijk gesteld dat de Waldenzen, van de oudheid af, door de roomsen werden aangeduid met de naam van AnaBaptisten. Ongetwijfeld omdat zij meenden dat zij hen doopten, die ook al gedoopt waren in de kindertijd. Zij werden voor het eerst gedoopt, toen zij tot het geloof gekomen waren. Dit zijn woorden van

de Waldenzen zelf, zoals hierboven is aangetoond. (Bapt. Hist., pagina 710. D.)

Peter Waldo, een koopman uit Lyon, in het zuidoosten van Frankrijk, omarmde Christus als zijn Verlosser in 1160. Hij was een man van buitengewoon karakter en extreme nederigheid. Hij bracht veel tijd door met het lezen van de Bijbel en de prediking van Gods Woord. Hij wilde eerst niet scheiden van de Rooms-Katholieke Kerk, maar door het lezen van de Schrift, werden de dwalingen van deze religie voor hem steeds duidelijker.

In 1176 werd hij uit de Rooms-Katholieke Kerk geëxcommuniceerd, omdat hij als leek predikte. Dit was in strijd met de rooms-katholieke leer. De wijze waarop Waldo zijn geloof beleed, was zeer vergelijkbaar met die van een Baptist. Hij zette zijn prediking voort in Frankrijk en Italië. Degenen die zijn prediking volgden stonden bekend als Waldenzen.

De bewoners van de valleien van Piemonte worden onder verschillende namen vermeld. Namen afkomstig van hun belangrijkste leiders en leraren. Dat is waarschijnlijk het gevolg van de immigratie van andere groepen gelovigen, die om hun geloof werden vervolgd en in de valleien van Piemonte een toevluchtsoord vonden. Maar het is bijna zo goed als zeker dat er vanaf de oudheid, vanaf de apostolische tijd, ware gelovigen in de valleien hebben gewoond. Gelovigen die wij nu zouden kunnen aanduiden als Baptisten. Veel historici hebben daarover geschreven, zoals **dr. Allix, John Gill, dr. Wall** enz. Deze volgelingen waren het object van veel vervolging.

Voor een tijd waren ze beschermd, omdat Rome niet van hun bestaan afwist. Na een tijdje verhuisde **Waldo** verder naar het noorden, maar zijn woedende vervolgers dreven hem naar het land van **Bohemen**. Het lijkt waarschijnlijk dat **Peter Waldo** op oude leeftijd in Bohemen gestorven is. In tijden van vervolging, verspreidden de Waldenzen zich over een groot deel van de destijds bekende wereld.

Noch **Waldo**, noch de **Waldenzen** onderwezen de kinderdoop. Aangezien ze werden vervolgd en verspreid over vele landen, kunnen sommige Waldenzen een valse leer hebben aangenomen. Kramp wijst erop dat sommigen hen hebben gezien als vertegenwoordigers van de oorspronkelijke Baptisten. Anderen daarentegen, volhardden in het bevestigen dat ze allemaal pedo Baptisten waren. Geen van deze verklaringen is juist. **Een aantal van hen, vooral in het begin van hun geschiedenis,**

**oordeelde dat de doop alleen bediend moest worden aan gelovigen en handel-
den dienovereenkomstig. Anderen verwierpen die leer, evenals het Avondmaal.
Een derde groep hield het bij de kinderdoop.**

**Wat betreft de Waldenzen in de dalen van Piemonte. Er is alle reden om te geloven
dat oorspronkelijk, de meerderheid van hen Baptisten waren, hoewel er verschillen
van meningen onder hen waren.** Veel Waldenzen waren handelsreizigers in bakkers-
waren. Terwijl zij rondreisden, verkochten zij hun waren en waren intussen actieve
getuigen van Christus. Armitage meldt: “Ze waren tevreden, ondanks armoede. Ze
logen, vloekten en stalen niet en waren ijverige werkers. Het waren vaak schoenma-
kers, wevers en andere ambachtslieden. Ze betrachtten matigheid in eten en drinken
en zij leidden een godvruchtig leven. Door middel van de Bijbel en religieuze boeken
kwamen mensen tot bekering. Ze gingen als marskramers langs de huizen en kas-
telen. Boden daar hun stoffen of sieraden te koop aan en als gevraagd werd, of ze
iets anders te koop hadden, antwoordden ze: **“Ja, geweldige zeldzaamheden. Ik heb
een kostbare Steen waardoor u God kunt leren kennen en een andere Steen die
liefde tot Hem ontsteekt in het hart.”** Door middel van deze arbeid, verspreidden
de marskramers het kostbare Evangelie, het Brood des levens.”

Evervinus van Steinfield, in het bisdom Keulen, schreef Bernard van Clairveaux
omstreeks 1140 een brief. Deze is bewaard door Mabillon en betreft bepaalde ket-
ters in zijn omgeving. Enkele uittreksels van deze brief zijn als volgt:

“Er zijn de laatste tijd bij ons in de omgeving van Keulen een aantal kettters ontdekt.
Hoewel een aantal van hen tot onze tevredenheid weer terug gekeerd is naar de kerk.
Eén van hun bisschoppen en zijn metgezellen bestreden ons in de vergadering van
geestelijken en leken. Dit in de aanwezigheid van de aartsbisschop van Keulen. Velen
van de adel verdedigden hen. Omdat zij naar hun idee niet de kans kregen om zich
te verdedigen, wilden ze dat er een dag vastgesteld zou worden waarop ze zouden
kunnen getuigen. Ze zouden hun leraren meebrengen en beloofden om terug te
keren naar de kerk, als hun verdedigers niet in staat waren hun tegenstanders te
overtuigen. Maar ze zouden liever sterven dan dat ze afweken van hun mening.”

**Op deze verklaring en na gewaarschuwd te zijn om zich binnen drie dagen te
bekereren, werden ze door de tegenstanders gegrepen en naar de brandstapel ge-
bracht. Wat zeer verbazingwekkend was, is dat zij niet alleen geduldig de pijn**

verdroegen, maar zelfs met vreugde hun lijden aanvaardden. “Ik ben blij vader dit met u te mogen delen en ik vraag u hoe het mogelijk is dat deze leden van satan konden volharden in hun ketterij met zoveel moed en standvastigheid. Dit hebben wij zelden gezien bij de meeste van de christenen.”

Deze mensen werden in Duitsland Katharen genoemd, in Vlaanderen, Piphles en in Frankrijk:

Tisserands.

We leren van Fox, op gezag van Robert Gulsborne, dat in de tijd van Hendrik II, in het jaar 1158, twee eminente Waldenzen predikers:

Gerhardus en Dulcinus naar Engeland kwamen om daar het Evangelie te verspreiden. “Aartsbisschop Usher zegt dat een aantal van 30 Waldenzen, die uit Frankrijk kwamen, werden aangehouden en op bevel van de koning op het voorhoofd met een heet ijzer werden gebrandmerkt. Zij werden geselsd en door de straten van de stad gevoerd. Hun kleren moesten worden afgesneden tot op hun gordels en ze werden vervolgens naar het open veld gedreven. Aan iedereen werd verboden hen onderdak of verlichting te geven. Dit was midden in de winter en zij kwamen allemaal om door honger en kou.”

“Deze “sekte”, zegt Willem van Newbury in zijn geschiedenis van Engeland, werd genoemd de **Publicani**. Zij kwamen oorspronkelijk uit Gascogne. En omdat ze zo talrijk waren als het zand van de zee, maakten ze zowel Frankrijk, Italië, Spanje en Engeland onveilig.” [Fox, Handelingen en Monumenten, vol. i. p. 262].

Rapin [Geschiedenis van Engeland, vol. i. p. 233] noemt ze Duitse kettters en plaatst hun komst in Engeland in het jaar **1166**. Maar William van Newbury [Neubrigensis de Rebus Anglicanis, l. 2. c. 13. p. 155] noemt ze Tollenaars (Publicani) en noemt alleen hun leider Gerhardus als degene die kon lezen en schrijven. De anderen waren volgens zijn zeggen analfabeet. Bijeenroepen voor een raad te Oxford en ondervraagd betreffende de artikelen van het geloof, zeiden ze volgens hem slechte dingen over de goddelijke sacramenten, het heilig doopsel, de eucharistie en het huwelijk.

Schrijver **Picardus** noteert van een monnik de uitspraak dat de kettters, genaamd **Publicani**, zeggen dat het verboden is te bidden voor de doden. Dat de hulp van de

heiligen niet mag worden ingeroepen en dat zij niet geloven in het vagevuur. Met nog veel andere dingen, beweren ze dat baby's niet gedoopt mogen worden, totdat zij tot de leeftijd van hun verstand komen. [Not. in *ibid.* p. 720-723].

Rapin geeft het volgende verslag van deze mensen, op gezag van de bovengenoemde historicus. "Hendrik II gaf opdracht om een concilie te houden in Oxford in 1166 om de leerstellingen van bepaalde ketteren, genaamd **Publicani** te onderzoeken. Zeer waarschijnlijk waren zij leerlingen van de Waldenzen. Toen hen werd gevraagd in de raad, wie ze waren, antwoordden ze dat ze christenen waren en aanhangers van de apostelen. Daarna werden ze ondervraagd over de geloofsbelijdenis. De antwoorden waren zeer orthodox, onder andere inzake de Drie-Eenheid en de incarnatie. Maar, voegt **Rapin** er aan toe: zij verwierpen de doop, de eucharistie, het huwelijk en de gemeenschap der heiligen. Ze toonden veel bescheidenheid en zachtmoedigheid in hun hele gedrag. Toen ze met de dood bedreigd werden, om hen daarmee te dwingen hun leerstellingen af te zweren, zeiden ze alleen: "Zalig zijn zij die lijden om der gerechtigheid wil." (Geschiedenis van Engeland, vol. i. p. 350).

Het is niet moeilijk te begrijpen wat de monnik werkelijk bedoelde inzake deze zogenaamde ketterse punten. Als gezegd wordt dat ze de eucharistie verwierpen. Dan bedoelt hij dat zij de absurde leer van de transsubstantiatie verwierpen. Als hij zegt dat ze het huwelijk afwezen, dan bedoelt hij dat ze ontkennen dat het een sacrament is. Als hij zegt dat ze de gemeenschap der heiligen verwierpen, dan bedoelen ze dat ze weigerden om banden met de corrupte kerk van Rome te onderhouden. En als hij zegt dat ze de doop afwijzen, dan bedoelen ze dat ze de kinderdoop verwerpen. Dit waren de redenen waarom zij gebrandmerkt werden met een heet ijzer in hun voorhoofd. Ze werden gebrandmerkt door degenen die het merkteken van het beest hebben, zowel aan hun voorhoofd als aan hun handen.

In **1170** vond er een krachtige opleving plaats door de bediening van Petrus Waldo in de omgeving van Lyon. Gedurende deze opwekking kwam er steeds meer tegenstand uit Rome, totdat Waldo in 1184 door paus Lucius in de ban werd gedaan. **Zijn volgelingen werden verstrooid en sommigen namen hun toevlucht tot de Waldenzen-dalen in Italië. Daar ontstond toen een herleving van waaruit Evangelisatie activiteiten plaatsvonden naar alle windstreken. Met als gevolg dat de Waldenzen zich over vele landen verspreidden. (Tot in Z.-Italië, Frankrijk, Spanje, Engeland, Schotland, Duitsland, Polen, Bohemen en Litouwen).**

Jean Leger schrijft dat er rond 1180 ook vluchtelingen naar Nederland kwamen, vooral naar Vlaanderen en Wallonië en hij merkt op dat de naam Wallonië afkomstig is van de Waldenzen!

Vanaf 1223 zijn ze tot in Albanië en Roemenië doorgedrongen. In 1176 kwamen de Waldenzen in Bohemen aan, en volgens Jean Leger is Waldo daar gestorven, na ook in Nederland te hebben gewoond.

Gretzer de Jezuïet (die het boek van Reinerious heeft gepubliceerd) geeft toe dat de **Toulousianen en Albigenzen**, veroordeeld in 1178, niemand anders waren dan de Waldenzen. In 1180 werden er in Frankrijk velen omgebracht en verbrand, die buiten twijfel tot Waldus' leerlingen behoorden.

De **Waldenzen** kwamen in Holland in 1182 en in het jaar 1233 waren er velen in **Vlaanderen**. Velen van hen waren wevers en Ten Cate zegt dat op een later tijdstip al de weverijen in handen waren van de Baptisten.

Ypeij en Dermunt zeggen: “De **Waldenzen** verspreidden zich in Nederland en zouden “zout” kunnen worden genoemd, zo correct waren hun opvattingen en hun vrome leven. De **Mennonieten** zijn uit hen voortgekomen.

Het is onbetwistbaar dat ze de kinderdoop afwezen en alleen de volwassen doop praktiseerden. “(Ypeij en Dermount, Geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk, I. 57, 141).

Omtrent het jaar 1183 werden er in Vlaanderen velen, op bevel van Guilermus, aartsbisschop te Reims en van de graaf Philippus, als ketters verbrand. Waar onder zonder twijfel ook aanhangers van Waldus zullen zijn geweest. Zonder dat de geschiedschrijver meedeelt van welke dwalingen zij beschuldigd werden.

In het decreet van paus Lucius III tegen hen in 1181, heten ze **Katharen, Josephisten en Keters**.

Roger de Hovedon zegt in zijn annalen, dat in het jaar 1182, Henry II zeer welwillend was ten opzichte van de Waldenzen in Engeland.

DE TIENDE EEUW.

VERVOLG KRUISTOCHTEN TEGEN DE ALBIGENZEN.

Paus Innocentius III besluit dat tegen de **Albigenzen** krachtig moet worden opgetreden. In 1209 slaagt hij erin een leger te verzamelen voor een kruistocht naar Occitanië, Zuid-Frankrijk. De Franse koning Filips-August geeft zijn edelen toestemming om mee te strijden. Hij neemt zelf niet deel aan de kruistocht. De kruisvaarders droegen een kruis op hun kleding en konden een volledige aflaat- en de zekerheid van een plaats in de hemel verdienen. Ook al het geroofde goed mochten zij behouden.

In 1209 raasde ten gevolge daarvan een leger van zo'n 30.000 ridders en soldaten als een wervelwind over de Languedoc. In de daaropvolgende oorlog werd het hele gebied verwoest, werden oogsten vernietigd, steden en dorpen geplunderd en de bevolking aan het zwaard geregen. Dit gebeurde op zo'n enorme schaal, dat het misschien wel de eerste volkerenmoord uit de moderne Europese geschiedenis is geweest.

Op 22 juli 1209 werd de stad Béziers ingenomen. Op de vraag hoe men de ketters kon onderscheiden van de rooms-katholieken, antwoordde de pauselijke gezant Arnaud Amaury "Tuez-les tous, Dieu reconnaîtra les siens." (Dood hen allen. God zal de Zijnen herkennen"). Er werden 20.000 mannen, vrouwen en kinderen afgemaakt en de stad werd platgebrand. In het boek 'Het Heilige bloed, de heilige graal' van Michael Baigent, Richard Leigh en Henry Lincoln wordt de kruistocht kort beschreven.

Een en ander typeert de fanatieke geloofsijver en de bloeddorst waarmee de gruwelijkheden werden begaan. Dezelfde vertegenwoordiger van de paus schreef trots aan Innocentius III, dat 'noch leeftijd, noch geslacht, noch status werden gespaard'.

Na Béziers trok het invasieleger de hele Languedoc door. Perpignan, Narbonne, Carcassonne, Toulouse. Allen vielen ze. De overwinnaars lieten een spoor van bloed, dood en slachting achter. **In juli 1210 worden in Minerve 140 Katharen levend verbrand.**

Het is de eerste massale slachting van de Katharen. Later, en nadat andere edelen uit het kruisvaarderleger geweigerd hadden, neemt Simon de Montfort, een edelman uit Noord-Frankrijk, de militaire leiding op zich. Met Simon de Montfort wordt de kruistocht een echte veroveringsoorlog en worden de inbreng van de kerk en de godsdienstkwestie naar het tweede plan verschoven.

In 1212 waren in de Elzas vele vrome mensen van hoge zowel als van lage stand, die aan de zuivere leer van het Evangelie vast hielden. Ze waarschuwden dagelijks tegen de bijgelovigheden van de paus en leerden dat men elke dag, zonder onderscheid, vlees mocht eten. En dat de mens zich met onmatig vis te eten, net zo erg bezondigde als met het eten van vlees. Ze leerden dat de gelovigen van al wat geschapen is, met dankbaarheid mogen genieten. Dat de huwelijke staat eerlijk is voor alle mensen en dat men daarom deze aan de priesters of andere mensen, niet behoorde te verbieden. Zij verwierpen ook de paus, omdat hij deze valse leer oplegde aan de mensen.

Toen deze mensen standvastig vasthielden aan Gods Woord, volgden zeer velen hen na en voorzagen in hun noden. De paus en de bisschoppen deden hen in de ban en vervolgden hen.

Er werden op één dag ongeveer honderd gelovigen door de bisschop van Straatsburg, op bevel van de paus, verbrand, terwijl er ook zeer velen onder zware martelingen werden gedwongen hun overtuigingen te herroepen.

In 1214 zond paus Innocentius III een zekere Coenraad van Marburg, een Jakobijner monnik, als geloofsrechter naar Duitsland. Ten einde het geloof van de inwoners te onderzoeken en hen, die hij met de nieuwe ketterij besmet vond, aan lijf en goed te straffen. Dit ambt bediende hij gedurende 19 jaren met ongehoorde en ongelofelijke wreedheid. Allen, die door hem beschuldigd werden, liet hij een gloeiend ijzer vasthouden en wanneer zij zich daarmee verwondden, werden zij zonder verder onderzoek te verrichten, veroordeeld.

In juni 1215 verovert Simon de Montfort, Toulouse en kan hij zich meester van Zuid-Frankrijk noemen. In november 1215 bevestigt het vierde concilie van de Lateranen de overwinning van de Montfort. Hij krijgt de titel van Graaf van Toulouse. Hij sneuvelt echter in 1218. De verdreven edelen, de faidits, komen op aansporen van

Raymond VII, de zoon van de verdreven graaf Raymond VI van Toulouse in opstand en verdrijven de kruisvaarders in 1223. Op 15 januari **1224** verlaat Amaury de Montfort, zoon van Simon de Montfort, met de laatste kruisvaarders Carcassonne.

In 1218 beschuldigden de pausgezinden een zekere Bargardus, te Erfurt in Duitsland, van ketterij. Aangezien hij in de Evangelische leer bleef volharden en van het pauselijke bijgeloof niets wilde aannemen, werd hij verbrand. Vier jaren daarna werd te Oxford, in Engeland, een diaken om dezelfde reden tot de brandstapel veroordeeld.

In het bisdom Kamerijk betoonden de predikmonniken, **Dominicanen** genaamd, grote ijver om de gelovigen, die de gruwelen van de antichrist verwierpen, uit te roeien. Zodat er dan ook sommigen, die door hen van ketterij beschuldigd waren, werden verbrand.

In **1226** lukte het paus Honorius III de Franse koning Lodewijk VIII, bijgenaamd Lodewijk de Leeuw, te overtuigen zelf een kruistocht te leiden. Zijn vader had dit steeds geweigerd. Dankzij ingenieuze propaganda, ontvingen de **Faidits** de koning met open armen. Lodewijk VIII overlijdt echter hetzelfde jaar en het leger van de koning wordt uit Occitanië verdreven.

De nieuwe koning Lodewijk IX van Frankrijk, de Heilige Lodewijk, is nauwelijks twaalf jaar als hij zijn vader opvolgt. Zijn moeder Blanca van Castilië treedt op als regentes. Zij heeft aanvankelijk weinig belangstelling voor een nieuwe kruistocht.

Guilhabert de Castres (1150-1240) was een Kathaarse edelman en een beroemd arts in het gebied van Carcassonne. Hij trok al predikend, zegenend en dopend rond. De Kathaarse gelovigen uit de lagere standen waren zijn vurigste aanhangers.

In 1207 stonden Dominicus en **Guilhabert** tegenover elkaar in een publiek debat. Het lukte Dominicus niet om Guilhabert, die een thuiswedstrijd speelde, van zijn dwalingen te overtuigen. Dominicus vertrok en gaf zijn opdracht aan de paus terug.

In 1232 heeft paus Gregorius IX bevel gegeven aan de Dominicanen om de taak van de inquisitie op zich te nemen. Dit is het officiële stichtingsjaar van

de Inquisitie, die Languedoc honderd jaar lang in de greep zou houden. Wie zich bekeerde, moest de namen van medebroeders prijsgeven en kreeg boetedoening opgelegd. Tijdens de verhoren mochten de verdachten geen getuigen oproepen. Er was geen recht op verweer.

Deze inquisitie gaat na de val van Montségur de hoofdrol spelen in de vervolging van de Albigenzen. Wat resteerde van de Parfaits en de Croyants wordt vernietigd. Dit gaat door tot het begin van de 14e eeuw, toen Jacques Fournier, de bisschop van Pamiers, de latere Paus Benedictus XII, in en rond Montailou de laatste Katharen opspoorde.

Dr. Allix geeft het volgende citaat weer van een inquisiteur over de gelovigen. “Ze verachten de sacramenten van de kerk vanwege de oneerbiedige wijze waarop ze worden gevierd door de priesters, als ook vanwege het slechte en schandalige leven van veel dienaren.”

In de volgende paragraaf laat dezelfde inquisiteur ons de redenen zien waarom ze tegen de kinderdoop waren. “Sommigen van hen zeggen dat de kinderdoop een foute zaak is. Dat houdt in dat baby’s niet kunnen worden behouden door de doop. Markus 16:16, zegt: “Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden.” Maar een kind gelooft niet, dus wordt niet behouden.”

In **1243** start toch een derde kruistocht. Château de Montségur, het laatste bolwerk van de Katharen, valt in 1244. Er worden **215 Parfaits omgebracht op de brandstapel**. Met de verovering van Montségur zijn de hoogtijdagen van het Katharisme voorbij. Ze gaan dan ondergronds en als nieuw strijdmiddel tegen de Katharen wordt door de Rooms-Katholieke Kerk de inquisitie opgericht. **Het zal daarna echter nog 80 jaar duren voor ook de laatste Katharse Parfait is omgebracht.**

In **1240** wordt nog meer grondgebied van Piemonte gekocht en betaald door de Waldenzen, tot het bedrag van 6.000 dukaten.

De Patarine kerk van Albi (Frankrijk), waardoor deze Waldenzen, Albigenzen werden genoemd, bestond in **1259** uit 500 leden. Die van Concorezzo uit meer dan 1.500- en van Bagnolo uit 200 leden.

De bisschop van Vercelli klaagde veelvuldig over deze mensen, die hij Katharen en Patarines noemde. De Engelsen bezaten in die tijd Guienne (1210) en begonnen de Waldenzen te helpen, die ijverig bezig waren hun geloof te verdedigen, onder leiding van **Walter en Raymond Lollard**.

Volgens Clark's Martyrology (pagina 111) werd Walter in 1322 in Keulen verbrand. Dat was twee jaar voor de geboorte van Wycliffe. Een tijdgenoot en historicus zegt dat in een paar jaar tijds de helft van de bevolking van Engeland tot de Lollards ging behoren.

Newton, in zijn proefschrift over de profetieën, (1 vol. 4to. Pagina 631,) zegt: "een deel van de Waldenzen zocht hun toevlucht in Groot-Britannië." Zelfs **Theodorus Beza** zegt: "Wat betreft de Waldenzen, sta ik mijzelf toe om hen het zaad van de oorspronkelijke en pure christelijke kerk te noemen." (Bronnen: Baptist History and Martyrs Mirror).

VEERTIENDE EEUW.

VERVOLG WALDENZEN.

In **1319** woedde paus Johannes XXII met zijn inquisiteurs machtig tegen de Waldenzen, die dezelfde belijdenis hadden als de Baptisten (wederdopers). Van hun lijden en hun einde zullen we later spreken. Zie in dit verband Bzov. Annal., A. D. 1319, art. 10, ex M. S. Bibl. Vaticane. Ook A. Mell., Fol. 480, col. 3.

In **1330** werden de **Waldenzen** sterk onderdrukt door de inquisiteurs in de koninkrijken van **Bohemen en Polen** (zie het grote boek van de Christelijke Martelaren, fol. 483, col 1). Dat is een bewijs dat de verdedigers van de goede belijdenis toen niet alleen bestonden in Frankrijk, maar ook in Bohemen en Polen. Ja, Matthias Flaccius Illyricus erkent de inquisitoire boeken over de procedures van de inquisiteurs in Bohemen en Polen, onder Koning John, tegen de Waldenzen in bezit te hebben. Catalogus. Test. erfgoedinstellingen, 1.16, art: De Waldenzen.

De inquisiteur Castelazzo bezocht in 1332 Angrogna en ontdekte dat er samenkomsten waren, die bezocht werden door soms wel 500 mensen. Van de Waldenzen wordt melding gemaakt in de jaren 1319, 1330 en 1365, dat hun geloofsbelijdenis in voorgaande eeuwen in overeenstemming was met die van de wederdopers. Dit geeft aan waarom de roomsen zo tegen hen te keer gingen.

De auteur van de boeken over de “Vervolgeningen en de Martelaren”, registreert het volgende voor het jaar **1365**: “Toen er overal in Frankrijk talloze **Beghards** en **Begijnen** waren (in het 2e boek, pagina 479, aan de voet van de vierde kolom, noemt hij ze **Waldenzen**), die hun ketterij wijd en zijd verspreidden, zoals de roomsen het noemden, belastte paus Urbanus VI alle prelaten van Frankrijk en de inquisiteurs met een uitdrukkelijk bevel. Zij mochten niet ongestraft lijden onder de ketters. Maar deze dwalende geesten (zo noemt de paus de ware gelovigen), moeten samen met hun fouten worden uitgeroeid met de sikkel van de kerkelijke tucht.” (Tweede boek van de geschiedenis van de vervolgingen, fol. 488, col.1, van Bzov., art. 8.)

John Tylus schrijft in **1372** in zijn Kroniek van de koningen van Frankrijk, betreffende een aantal mensen die hij **Turilupins** noemt en ook op roomse wijze, zeer minachtend bij gelovigen, als volgt: “Het bijgeloof van de Turilupins (een soort van

Waldenzen) werd dit jaar veroordeeld als ketterij en samen met hun geschriften, boeken en kleding vernietigd.”(J. Tyl., Kron., Reg. Gall. A. Mell., Fol. 497,3.)

Hier kan worden opgemerkt, dat als deze **Turilupins**, echte **Waldenzen** waren, zoals is verklaard, zij evenals hen de kinderdoop, het zweren van eden, wraak jegens vijanden, de mis en alle andere roomse uitvindingen zouden verwerpen, zoals ook blijkt uit hun eigen belijdenis.

Ten aanzien van hun naam verklaarde Joachine Caudarius dat zij de naam van Turilupins verkregen in Vlaanderen, Artois, Henegouwen, omdat zij leefden in de wildernissen, te midden van de wolven. In Iugibri Narrat. de excidio Wald. Alb., A. M.

In **1391** had **Illyricus** in zijn geschriften een kort onderzoek tegen de **Waldenzen** vermeld, zoals deze vroeger tegen hen werd uitgevoerd in het bisdom Mainz. Hij zegt bovendien dat hij nog een ander, groter boek heeft. Vol met procedures door de inquisiteurs gehouden tegen de **Waldenzen**. Hierin worden **de Waldenzen** met name genoemd. Zij werden omstreeks het jaar **1391** in Pommeren, de Mark en de aangrenzende plaatsen op het (martel)rek gezet en ondervraagd op de inhoud van hun geschreven artikelen. Veel van deze martelaren of belijders getuigden vrijmoedig en vermeldden dat ze al 20 of 30 jaar tot deze “sekte” behoorden. Oók, dat hun voorvaderen dezelfde leer navolgden. Matth. Flacc. Ill Catal. Test. erfgoedinstellingen., lib. 18. Lib. 15, titel, De Waldensibus.

In de veertiende eeuw zijn veel **Waldenzen** geëmigreerd naar **Calabrië** in de zuidoostelijke “teen” van Italië. Ze vestigden zich op woeste gronden en ontginden verschillende wilde- en onvruchtbare velden. De Calabrische heren waren zeer tevreden met de **Waldenzen**, omdat ze eerlijk, rustig, en ijverig waren. Echter, de roomse priesters van dat land hadden een lijst van klachten, gericht tegen hen. Niet in staat zijnde om hen te beschuldigen van slechte daden, beschuldigden zij hen van dingen die ze nalieten te doen. Zoals het feit dat ze niet rooms-katholiek waren en ook dat ze hun kinderen niet naar kloosters lieten gaan om priester of non te worden. Voor het feit dat ze niet naar de mis gingen en geen waskaarsen gaven aan de priesters als een soort offer. Ze werden ervan beschuldigd niet aan bedevaarten deel te nemen en dat ze niet knielden voor beelden. **Toen de vervolging begon, vluchtten de Waldenzen naar de bossen. Roomse soldaten joegen op de**

Waldenzen alsof ze wilde dieren waren en zij werden door de soldaten gedood. Ook vluchtten zij naar grotten, waar ze van honger omkwamen.

Er waren ook veel Waldenzen in Oostenrijk aan het einde van de 14e eeuw. Honderden lieten het leven door de Inquisitie, maar ook velen ontsnapten aan de vervolging.

Jacob Mehrning zegt dat in het jaar **1394** de **kerk van de Waldenzen, na haar oorsprong in Frankrijk en haar gewelddadige vervolging in dat land, wijd en zijd in Bohemen, Polen, Lombardije, Duitsland, Nederland en elders verbreid is. En daar bleef van de twaalfde eeuw tot het jaar 1545.** (zoals is vastgelegd in de Bibliotheca Patrum, Tom. 15, p. 300) Zij verklaarden **de kinderdoop ongeldig.** (Sleidanus Reactie. 16, Jac. Mehrn, Bapt. Hist., blz. 737, en H. Mont. Nietigh., blz. 86.)

Jacob Mehrning, schrijver over de doop in de veertiende eeuw, zegt: “Ik heb een zeer oude belijdenis van sommige Waldenzen broeders in Bohemen in handen gehad, gedrukt in de Duitse taal, waarin zij uitdrukkelijk bekennen dat in het begin van het christendom geen baby’s werden gedoopt en dat ook hun voorouders dat niet hebben gedaan, zoals **John Bohemius** schrijft in Lib. 2, Gentium Moribus: “**Vroeger placht de doop alleen te worden toegediend aan mensen die voorheen waren onderwezen in het geloof en zeven keer in de week voor Pasen en Pinksteren werden ondervraagd met betrekking tot hun geloof. Deze werden vervolgens, op belijdenis van hun geloof, gedoopt.**”

Om een kind te redden voor de eeuwigheid, werd door de roomsen verordend, dat pasgeboren kinderen gedoopt moesten worden. Ze kregen sponsors toegewezen die het geloof plaatsvervangend moesten belijden voor de baby’s. (B.H. p. 738.)

De geleerde Leonard Krentzheim schrijft in 1305 in zijn kroniek het volgende, met betrekking tot **Dulcinus**: “**Dulcinus en Margaret** stichtten een nieuwe “sekte” of ketterij (aldus spreken de roomsen), die in alle opzichten hetzelfde leert als de Baptisten.” (Pag.1.Twisck, Kron., Pagina 646, col. 1.)

In **1340** woonde te **Würtzburg, Mr. Coenraad Haer.** Voor de bisschop van Würtzburg beleed hij, dat hij gedurende 24 jaar niets anders had geloofd en ook aan de leden

van zijn gemeente onderwezen, dan dat de mis geenszins een offerande voor de zonden is en dat zij levenden noch doden tot nut is. Hij zei ook, dat het geld dat de stervenden aan de monniken en priesters gaven, om na hun dood missen op te dragen voor hun zielen, niets anders was dan diefstal en kerkroof. Geld dat zij letterlijk aan de armen op oneerlijke wijze ontroofden. Hij voegde er aan toe, dat, ook al zou hij een zak dukaten bezitten, hij er niet een voor over zou hebben om een mis te laten opdragen. Hij getuigde voor dezelfde bisschop, dat hij meende dat het volk daarom zo'n afkeer van de missen had. **Om deze belijdenis, die hij voor de bisschop aflegde, werd hij als een ketter in de gevangenis geworpen. Doch welke dood hij stierf, is niet bekend.**

Guillaume Bélibaste (geb. 1280) geldt als de laatste voor zijn geloof verbrande Kathaarse Parfait. Hij werd op de brandstapel gezet in 1321 in Villerouge-Termenès. In dit plaatsje is nu, met financiële steun van de Europese Gemeenschap, een museum opgericht dat geheel aan hem en het Katharisme is gewijd.

Deze oorlog, die bijna veertig jaar duurde, staat nu bekend als de Albigenzische kruistocht. Het was een kruistocht in de ware zin van het woord.

De paus had ertoe opgeroepen en de deelnemers droegen, evenals in Palestina, een kruis op hun kleding. **Ook de beloningen waren dezelfde als in het Heilige Land: vergeving van alle zonden, een volle aflat, de zekerheid van een plaats in de hemel en alle buit die zij wisten te veroveren mochten ze houden.** Bovendien hoefde men voor deze kruistocht de zee niet over te steken

Toen de kruistocht voorbij was, was de **Languedoc** totaal van karakter veranderd en terug op het barbaarse niveau, dat de rest van Europa merendeels nog kenmerkte.

JOHN WYCLIFFE 1324-1384.

Wycliffe was een nederige, moedige boerenzoon en werd bekend als de "**Morgenster van de (lutherse) reformatie**". **Wycliffe** sprak zich in zijn lezingen en boeken uit tegen de corruptie van de Rooms-Katholieke Kerk. Hij was het niet eens met de leer van de Rooms-Katholieke Kerk. Hij geloofde niet in de transsubstantiatie. Hij geloofde dat de Bijbel de enige regel moet zijn voor geloof en praktijk. Hoewel hij niet geloofde dat de kinderdoop verplicht moest zijn, zou hij zich er niet tegen verzet

hebben. **Andere schrijvers en ook rooms-katholieken menen dat Wycliffe wél de kinderdoop verwierp. Om deze redenen haatte de Rooms-Katholieke Kerk hem.**

Eén van Wycliffe's grootste werken tijdens zijn leven was de vertaling van de Bijbel in de gemeenschappelijke Engelse taal. Dat heeft hij in 1382 afgerond. Dit was de allereerste Bijbel ooit in het Engels vertaald. De laatste herzieningen werden voltooid in 1388, kort na zijn dood.

John Wycliffe wordt vooral herdacht als de hervormer die stelde, dat mensen zonder tussenkomst van priesters hun geloof mochten belijden. Met de Bijbel als Gids en Richtlijn. Evenmin waren priesters nodig om zonden te vergeven. Hij wees de leer van de transsubstantiatie af, die stelt dat bij de viering van de eucharistie brood en wijn veranderen in het lichaam en bloed van Jezus Christus, door de consecratie van een gewijd priester. Deze opvattingen riepen felle reacties op van de kerkelijke leiders.

Wycliffe werd uit Oxford verbannen en op een synode in 1382 te Londen tot de doodstraf veroordeeld. Machtige vrienden voorkwamen de uitvoering van het vonnis. Maar de arm van de kerk reikte ver. **Na zijn dood werd postuum zijn lichaam toch nog opgedolven en verbrand. Ter uitvoering van een veroordeling van Wycliffe's opvattingen door het concilie van Konstanz (1414-1418).**

Wycliffe heeft ons geleerd, dat ieder mens het recht heeft om de Bijbel in zijn/haar eigen taal te bezitten en was bereid om de woede van de rooms-katholieke autoriteiten te verduren door de Bijbel in het Engels te vertalen. Toen **Wycliffe** met het vertaalwerk begon, organiseerde de paus in Rome "mannen" tegen hem.

Het antwoord van Wycliffe was als volgt: "U zegt dat het ketterij is om te spreken van de Heilige Schrift in het Engels. U noemt mij een ketter omdat ik de Bijbel vertaal in de gemeenschappelijke taal van het volk. Weet u wie u lastert? Heeft de Heilige Geest niet in eerste instantie het Woord van God gegeven in de moedertaal van de volken tot wie zij was gericht?"

Waarom wederstaat u de Heilige Geest? U zegt dat de kerk van God in gevaar is door dit Boek. Hoe kan dat? Is het niet uit de Bijbel alleen dat we leren dat God zo'n orgaan als een kerk heeft opgericht op aarde? Is het niet de Bijbel die de kerk

al haar bevoegdheid geeft. Is het niet uit de Bijbel dat we leren, Wie de Bouwer en Soeverein is van de kerk. Wat zijn de wetten waardoor ze wordt geregeld en de rechten en privileges van haar leden? Welk recht en privilege van de kerk kan deze tonen, zonder kennis van de Bijbel?

U bent het die de kerk in gevaar brengt door het verbergen van het Goddelijk bevel, de koninklijke opdracht van haar Koning, voor het gezag dat zij hanteert en het geloof dat ze oplegt. “(Fontein, John Wycliffe, pp 45-47).

Wycliffe heeft ook onderwezen dat gelovige mannen (leken) het recht hebben om de Schrift te interpreteren: “Gelovigen moeten voor zichzelf kunnen nagaan wat de echte essentie van hun geloof is, door het bezitten van de Schrift in een taal die zij geheel kunnen begrijpen.”

Er is enig bewijs dat **Wycliffe** de kinderdoop verwierp, althans tegen het einde van zijn leven. Er zijn ook aanwijzingen uit zijn eigen geschriften. Wycliffe heeft gezegd, dat de doop alleen maar genade betekent, die eerder was gegeven. **Dit principe is niet van toepassing op de leer van de kinderdoop.**

De Martelaren Spiegel, voor het eerst gepubliceerd in het Nederlands in 1660, stelt dat in **1370, Wycliffe** onder andere een artikel heeft uitgegeven waarin hij verklaarde te pleiten tegen de kinderdoop en tegen het zweren.(p.322). Er zijn ook dergelijke aanwijzingen over Wycliffe van de kant van de rooms-katholieke autoriteiten.

Thomas Walden en Jozef Vicecomes beweerden dat **Wycliffe** de kinderdoop verwierp en zij belasterden hem vanwege doperse inzichten. Walden, die tegen de Wycliffieten of Hussieten schreef in het begin van de jaren 1400, noemde Wycliffe “één van de zeven koppen, die uit de bodemloze put komen, voor het weigeren van de kinderdoop. Die ketterij van de Lollards, van wie hij een groot leider was. (Danver ‘s verhandeling, blz.2, 287, door Joseph Ivimey . Geschiedenis van de Engelse Baptisten, 1811 aangehaald, I, blz.72) .

Zelfs als Wycliffe niet volledig tegen de kinderdoop was, dan is het zeker dat veel van zijn volgelingen (Lollards) dat wél waren. De term “Lollard” zoals ook die van “Waldenzen” was een groepsbenaming, die een breed scala van leer en leven omvatte. Terwijl veel van de Lollards aan de kinderdoop vasthielden, is het zeker dat

anderen dat niet deden. Het is belangrijk om te begrijpen dat er tijdens de dagen van **Wycliffe**, al Waldenzen of Baptisten in Engeland waren. De Waldenzen kwamen naar Engeland in de 11e, 12e, 13e en 14e eeuw.

Raynard Lollard was de leer van de Waldenzen toegedaan. Hij was echter eerst een Franciscaner monnik en een vijand van de Waldenzen. Hij werd opgepakt door de inquisiteurs nadat hij ijverig het Evangelie had verkondigd en werd in Keulen verbrand.

Door hem werden de Wycliffieten in Engeland Lollards genoemd en hij was het die de Engelsen, die in Guienne woonden, onderwees in de leer van de Waldenzen. De verbinding tussen Frankrijk en Engeland, tijdens de gehele regeerperiode van Edward III, was zó groot dat het niet onwaarschijnlijk is dat Wycliffe zijn eerste indrukken van de Bijbelse leer van Lollard kreeg.

“Vorsten en staten kunnen oorlogen voeren en met elkaar onderhandelen, terwijl Hij, die alle dingen regeert, elke gebeurtenis ondergeschikt maakt aan het volmaakte ontwerp van het verspreiden van het Koninkrijk van Zijn Zoon.” (Milner, de geschiedenis van de Kerk van Christus, 1819, III, blz. 509).

Veel mannen en vrouwen verlieten de Rooms-Katholieke Kerk en volgden de Lollards. Dit wekte de woede op van de rooms-katholieken. In het jaar 1400 is de Rooms-Katholieke Kerk gestart met een campagne tegen hen en velen werden op de brandstapel gebracht. Het “zaad” was echter gestrooid en het gedachtegoed van Wycliffe was zó bekend onder de mensen, dat er gezegd werd dat, als je twee personen ontmoette op de weg, je er zeker van kon zijn één van hen een Lollard was. **Het bleek dat de overtuigingen en praktijken van veel Lollards zeer vergelijkbaar waren met die van de Nieuwtestamentische Baptisten.**

Rooms-katholieke schrijvers verbonden **Wycliffe** met de **Waldenzen**. Thomas Walden, die tegen Wycliffe schreef, zegt dat de leer van Peter Waldo overgebracht werd van Frankrijk naar Engeland en dat o.a. **Wycliffe** deze leer had overgenomen. Dit oordeel wordt bevestigd door Alphonsus de Castro, die zegt dat Wycliffe “het licht kreeg” van de dwalingen van de Waldenzen. Kardinaal Bellarminus was blij dat hij kon zeggen dat Wycliffe niets kon toevoegen aan de ketterij van de Waldenzen. (Jones, Een geschiedenis van de christelijke kerk, II, blz. 91).

Wycliffe en zijn Engelse volgelingen, de Lollards, wezen wedergeboorte door de middel van de doop af. Zoals de puriteinse dr. Wall heeft opgemerkt, was één van de artikelen die de Lollards gedwongen werden te herroepen dat, ook als een zuigeling ongedoopt sterft, hij toch behouden zal worden. Wycliffe had gezegd dat het water op zich, zonder de werking van de Geest in de gelovige, niets uitwerkt. Hij en zijn volgelingen hadden gezegd, dat als de ouders goede christenen zijn en voor hun kind bidden, er hoop is dat het kan worden behouden.

Joshua Thomas beschrijft in zijn: “Geschiedenis van de Welsh Baptisten”, enkele Baptisten die in de 14e eeuw in Olchon, Herefordshire leefden. Zij geloofden dat Wycliffe “in grote mate verlicht werd door het Evangelie”. (Ivimey, I, pp. 65-67).

Frederick Nolan, die ijverig de geschiedenis van de overdracht van de Bijbelse tekst naspeurde, zegt dat de Lollards leerlingen waren van de Waldenzen. (Nolan, onderzoek naar de integriteit van de ontvangen tekst, 1815, p. Xix, voetnoot 1).

Queen Anne, de vrouw van Englands koning Richard was een navolger van Wycliffe, alsmede de zuster van Wenceslaus, Koning van Bohemen (nu de Tsjechische Republiek). Het was waarschijnlijk vooral door haar diensten dat de inzichten van **Wycliffe**, bijna zonder amendementen, werden overgenomen door de **Boheemse hervormer John Huss** en ook door zijn vriend **Jerome van Praag**, die, terwijl hij aan de Oxford University studeerde, een navolger van Wycliffe was geworden. Voordat hij terugkeerde naar Bohemen.

In 1370 schreef Jacob Mehrning: “John Wycliffe, een leraar in Engeland en pastor bij Lutterworth in het bisdom Lincoln, leerde onder andere dat de doop niet nodig is voor de vergeving van de erfzonde. Daarom verwierp hij de kinderdoop, die is gebaseerd op de vergeving van de erfzonde. Eenenveertig jaar na zijn dood werden zijn botten, in opdracht van de paus, opgegraven, en verbrand. De as werd in het water gegooit.” (J. Mehrning, B. Hist., Blz. 737, 738, H. Mont. Nietigh., P. 87. Ook Thom. Waldens., Tone. 2, c. 96. Bellarm., Torn. 3, lib. 1, de Sac. Bapt., Cap. 4, hiecom. de Observat. Eccles., Lib. 2, cap.1.)

John Wycliffe was niet alleen tegen de kinderdoop, maar ook tegen het eden zweren door mannen. Hiervan wordt getuigd in het 42e artikel van zijn belijdenis, aangeleverd op het concilie van Konstanz en daar veroordeeld.

In 1392 belijdt **Walter Brute** dat het niet geoorloofd is te zweren, noch bij de Schepper, noch bij de schepselen. Hij stelt ook een goede belijdenis op over de doop. Dit wordt ook wel genoemd de leer van W. Swinderby en van zijn kerk.

HIËRONYMUS VAN PRAAG 1379-1416.

In het Tsjechisch: **Jeroným Pražský**, (Praag, 1379 en Konstanz, 30 mei 1416), was een **Boheems geleerde en medeoprichter van de Hussieten**. In sommige opzichten was hij net zo radicaal als **Johannes Hus**. Ook was hij aanhanger van John Wycliffe. Toen **Johannes Hus** op het Concilie van Konstanz gearresteerd werd, spoedde **Hiëronymus** zich naar Konstanz om zijn vriend te helpen. Toen hij hoorde dat ook hij vast gehouden zou worden, keerde hij terug, maar werd kort daarop in Beieren aangehouden. **Om de brandstapel te ontlopen, herriep hij zijn uitspraken, waarna hij tot levenslang werd veroordeeld. Kort daarop distantieerde hij zich van deze herroeping en werd uiteindelijk in 1416 in Konstanz verbrand.** (Bronnen: Wikipedia-Baptist History-Martyrs Mirror).

VIJFTIENDE EEUW.

JOHANNES HUS 1369-1415.

Johannes Hus (Tsjechisch: Jan Hus) (Husinec, ca. 1369/1370 -Konstanz, 6 juli 1415).

Hus werd geboren in het Boheemse gehucht Husinec aan de grens met Beieren. Hus ging naar een bescheiden boerenschooltje, maar ontpopte zich als wonderkind. Toen hij op 16-jarige leeftijd ging studeren in Praag, maakte hij een academische bliksemcarrière door. Op zijn 20e jaar was hij meester in de letteren. Op zijn 21e jaar meester in de filosofie en op zijn 23e jaar doctor in de letteren. Vier jaar later was Hus rector van de faculteit filosofie en op zijn 29e jaar werd hij rector magnificus van de universiteit van Praag.

Hus legde in 1398 de priestergeefte af en ging vanaf 1402 preken in een kapel genaamd Bethlehem. Hij bleek een charismatische persoonlijkheid, die hoog en laag wist te boeien. Mede ook, omdat hij er bewust voor koos om in het Tsjechisch te preken. Koningin Sophia, de tweede vrouw van Wenceslaus, ging wekelijks bij hem biechten en maakte hem hofkapelaan. Hus was kritisch op de misstanden binnen de Rooms-Katholieke Kerk. De belangrijkste grieven die Hus tegen de roomse kerk had, waren de wijdverbreide simonie (koop of uitruil van ambten), corruptie en de handel in relieken en aflaten.

De kritiek die Hus gedurende de periode 1400-1410 consistent leverde, was diepgaand beïnvloed door de Engelsman John Wycliffe (1330-1384). Hus was waarschijnlijk de grootste autoriteit van Wycliffe's werken in Europa, mede omdat hij Wycliffe's werken in zijn studentenjaren – als bijbaantje bij de Praagse universiteitsbibliotheek – integraal had moeten kopiëren op duur perkament. Wycliffe was een professor en kerkhervormer die het gezag van de Bijbel en de geloofsbelijdenis predikte en geloofde dat Gods Woord het best in de volkstaal verkondigd kon worden.

Centraal in Wycliffe's theologie stonden het geloof in een «heilige universele kerk», die los stond van de Rooms-Katholieke Kerk, de predestinatie, de verwerping van het gezag van priesters (zeker als deze een doodzonde hadden begaan) en de ver-

werping van de autoriteit van de paus, met name t.a.v. diens wereldlijke ambities (bijvoorbeeld de Inquisitie).

Uit bovenstaande opsomming van belangrijke punten in de theologie van Hus, komt de doop niet voor. Er wordt wel gedacht dat Hus tegen de kinderdoop was, omdat hij sterk beïnvloed was door Wycliffe, maar daarover bestaat geen enkele zekerheid. Ik heb hierover niets kunnen vinden.

Hus voorkwam aanvankelijk excommunicatie door zijn grote populariteit en zijn machtige beschermers (o.a. koningin Sophia). Daarbij speelde, dat door de extreme verdeeldheid binnen de Rooms-Katholieke Kerk gedurende het eerste decennium van de 15e eeuw een krachtdadige veroordeling lang uitbleef: tussen 1409 en 1414 betwisten drie pausen elkaar deze bevoegdheid.

In **1409** werd **Hus** geëxcommuniceerd door aartsbisschop Zbynek van Praag. Maar ingrijpender was het Grote Anathema dat paus Johannes XXIII in 1412 uitsprak. Het Anathema was in feite en dwingende banvloek. Het enige dat het Grote Anathema niet kon afdwingen was gevangenneming, iets dat koning Wenceslaus ook pertinent weigerde. Maar onder deze omstandigheden kon Hus weinig anders doen dan Praag verlaten. Hij bleef prediken en kwam ook geregeld voor een kort verblijf terug naar Praag.

Maar de situatie moest op een hoger niveau worden uitgespeeld. De gelegenheid werd Hus aangereikt door Wenceslaus' broer Sigismund, rooms koning en keizer van het Duitse Rijk, die Hus een vrijgeleide – de *salvus conductus* – beloofde als hij zou getuigen voor het Concilie van Konstanz.

Het Concilie van Konstanz (1414-1418) was één van de scharnierpunten uit de rooms-katholieke geschiedenis. De primaire doelstelling was om het Grote Schisma te beëindigen. Het proces tegen Hus was een bijzaak – maar geen trivialiteit. Hus kwam in oktober 1414 aan in Konstanz. Toen paus Johannes XXIII in november arriveerde, liet hij Hus, ondanks de vrijgeleide van keizer Sigismund, gevangennemen.

Sigismund, die uit Aken naar Konstanz reisde, was woedend maar deed niets om Hus op vrije voeten te stellen. Wel liet Sigismund bij zijn aankomst in Konstanz paus Johannes XXIII gevangenzetten in een Franciscaner klooster, ironisch genoeg, pal tegenover de cel van Jan Hus.

In de tussentijd broeide het in Bohemen. In april 1415 ontving keizer Sigismund een petitie, getekend door 50 Boheemse edelen, waarin de keizer aan zijn *salvus conductus* (vrij geleide) werd herinnerd. In mei kwam een nieuwe petitie, nu getekend door 250 prominenten uit Bohemen, Moravië en Polen. Met dezelfde strekking en het verzoek om Hus onmiddellijk vrij te laten. Keizer Sigismund negeerde de oproep en greep niet in toen het Concilie, Jan Hus tot de dood op de brandstapel veroordeelde – een vonnis dat op 6 juli 1415 werd voltrokken. **Op weg naar zijn brandstapel liep Hus, getooid met een papieren hoed waarop drie dansende helse duivels waren afgebeeld, nog langs Sigismund, keek hem recht in de ogen en herinnerde hem aan zijn belofte. Sigismund kleurde vuurrood. Een uur later werd het zwartgeblakerde skelet van Hus met ijzeren staven vermorzeld, waarna de as werd uitgestrooid in het meer van Konstanz. De laatste woorden die Hus op de brandstapel zou hebben uitgesproken: “*Pravda vítězí*” (de Waarheid overwint).**

Net als Hus, moest Luther zich voor de Rijksdag in Worms van 1521 verantwoorden voor zijn ketterij en net als Hus kreeg hij van de keizer een vrijgeleide. Toen de verzamelde geestelijkheid Karel V smeekte om Luther levend te verbranden, antwoordde Karel: “Ik zal niet blozen zoals Sigismund”.

De volgelingen van Hus werden **Hussieten** genoemd. “De Hussieten van Bohemen“, waren volgens dr. Wall van mening dat als ongedoopte zuigelingen sterven, zij kunnen worden gered door de genade van God. Sterker nog, ze waren volgelingen van Wycliffe.”

De roomse controversialist Eck zei dat Luther later riep: “belaster mij als een ketter en een Boheemse, beschuldig mij publiekelijk van de ketterij van- en steun aan de Boheemse ketteren.” **Want Eck beschuldigde inderdaad Luther: “Veel van de dingen die je aanvoert, zijn ketterijen van Wycliffe en Hus!”**

Dus volgens zowel Luther zelf, en volgens zijn roomse tegenstander dr. Eck, was Luther zowel een navolger van Wycliffe als ook een Hussiet.

Het maakt heel veel uit wie deze feiten over Luther beschrijft. Als Luther echt een volgeling van Wycliffe geweest zou zijn, dan zou hij ook de kinderdoop hebben verworpen en anders over het Heilig Avondmaal hebben geoordeeld. Want Luther verwierp maar gedeeltelijk de roomse Avondmaalsleer.

Vervolging van Baptisten, Waldenzen en gelijksoortige groepen.

In 1400 werd met één klap de gemeente vernietigd, die misschien wel de oudste gemeente in Straatsburg was. Waarvan volgens de overlevering van de Elzasser gelovigen werd gezegd dat ze Nieuwtestamentische christenen (Baptisten) uit de tijd van Julianus de Afvallige (331-363) waren. Bij een inval op basis van de Denunciacion 32 (Openbare veroordeling 32), werden de orthodoxe gelovigen op grond van hun geheime bijeenkomsten in “ole corners”(winkels) en onder gewelven, gearresteerd, gemarteld en door de martelingen vreselijk verminkt.

De vervolgers persten van deze slachtoffers de bekentenis en het getuigenis af, dat hun enige autoriteit niet de kerk was, maar het Nieuwe Testament, die moet worden bestudeerd in de taal van het land. Zij verwierpen alle verering van Maria en van de heiligen en alle verering van beelden of kruisbeelden. Ze ontkenden het gezag van de wijdingen van priesters en bisschoppen, die samen met de geestelijkheid aanspraak zouden maken op de sleutels van het heil en de hemel. Van de feestdagen vierden ze alleen Goede Vrijdag, Pasen, Pinksteren en de eerste dag van de week. Ze noemden de doop van kinderen nutteloos, aangezien er nog geen geloof in deze kleinen gevonden zou kunnen worden.

Alleen de voorspraak van de commandant van de ridders van Sint Jan, die hun gunstig gezind was en van de stadssecretaris Johann von Blunstein, redde de gevangenen van de brandstapel. Ze werden “voor eeuwig” uit de stad verbannen en verdwenen in de eenzaamheid van de valleien van de Vogezen en de Jura.

De “bloedhonden van de Heer”, zoals de Dominicaanse monniken zichzelf trots noemden, trachtten in dienst van de Inquisitie te zoeken naar de geheime “draden” die verspreide kleine gemeenten met elkaar verbonden. De inquisiteurs geloofden dat ze vertegenwoordigers waren van enige rivaliserende kerken onder een ketter-paus in een geheime centrale kathedraal. Dus toen de rondtrekkende bisschop Friederich Reiser werd verraden en werd gearresteerd in Straatsburg, leek dit het beeld te bevestigen.

FRIEDERICH REISER 1401-1458

Geboren in 1401 in Taiting bij Donauwörth uit een Waldenser familie.

Onderwezen door HANS VON PLAUEN.

Reiser, geboren in **Schwaben**, telg uit een familie waaruit al eeuwen lang gelovigen om wille van het Evangelie vervolgd werden, was onvermoeibaar en ingespannen bezig om de Waldenzen- en Baptisten gemeenten te bewerken en te overtuigen om samen te gaan. Hij bezocht, en predikte in veel van deze verspreide groepen in Centraal-Europa. Maar vooral de talloze kleine gemeenten, die opgericht waren in de gildekamers van de wevers en de schuren van de steenhouders, waren hem zeer dierbaar. Met hen brak hij het brood, doopte en predikte in hun samenkomsten. Donauwörth, Augsburg, Neurenberg en Straatsburg waren de centra van zijn zendingswerk.

Friedrich Reiser kwam naar **Tabor** in **1431** en bezocht alle verspreide christenen in Bohemen en Moravië. Hij kwam in contact met de Waldenzen in de aangrenzende Oostenrijkse districten. De **Taborieten**, die geneigd waren het Nieuwe Testament na te volgen, achtten de moedige evangelist zeer hoog, want voor hen was hij de verbinding met de lange keten van gemeenten, die in de leer van de apostelen geloofden. Voor hen was hij een “bisschop van Gods genade, geheel anders dan de bisschoppen van de roomse kerk.” Hij was één van de mede-ouderlingen van de Taborite gemeente in Landscron.

Reiser probeerde zijn opdracht tot een goed einde te brengen door het creëren van een toevluchtsoord voor de navolgers van het Evangelie in het Bohemen dat nog stonk naar het bloed van een burgeroorlog. Zij waren niet onder de directe jurisdictie van de pausen. Vluchtelingen uit Picardië hadden al onderdak gevonden in de buurt van Tabor, alsmede Waldenzen uit Opper-en Neder-Oostenrijk.

Reiser wenste zijn boodschap aan de onderdrukte broeders en zusters van de Boven-Rijn in Brandenburg te brengen, zodat er geen belemmeringen tegen hun komst naar Bohemen zouden zijn. Maar hij werd in Straatsburg herkend door de bewakers van de Inquisitie en werd verbrand op de brandstapel, samen met één van de diaconessen van de kerk, Anna Barbara von Weiler of Weiser , op 6 maart 1458. Zelfs in de doodstrijd getuigde hij: “God is liefde. Alleen wie in de liefde blijft, blijft in God.”

De voormalige militaire aanvoerder van de **Taborieten, Peter von Cheltsehitz**, die lang voor het uitbreken van de burgeroorlog, door middel van gesprekken met Reiser tot de overtuiging was gekomen dat Christus ons de wet had gegeven in antwoord op de vraag van een wetgeleerde in: Mattheüs 22: 35-40, met deze woorden:

Gij zult de Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En een tweede daaraan gelijk is dit: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.

In zijn brief aan de Galaten 6:2 herhaalt Paulus dezelfde wet.
Draagt elkanders lasten, en vervult alzo de wet van Christus.

In zijn geestelijk belangrijk boek: “Het Net van Geloof”, had Reiser uit deze “wet van Christus” de basis van een Nieuwtestamentische (Baptisten) gemeente ontwikkeld en komt in detail tot dezelfde conclusies als de oorspronkelijke gelovigen (Baptisten) in Syrië, Armenië, Koerdistan, Spanje, Bulgarije, Albanië, Bosnië, Italië en Frankrijk.

In 1430 heeft de rooms-katholieke inquisitie door de vervolging de Waldenzen verspreid naar Zwitserland. In deze tijd werden de Waldenzen zwaar verdrukt. Twee belangrijke dwalingen die door hen aan de kaak werden gesteld, zorgden ervoor dat de rooms-katholieken de Waldenzen haatten. Dat was hun verwerping van het vagevuur en dat je de zonde niet kon afkopen en een plaats in de hemel verwerven door middel van aflaten. Deze twee zaken leverden de Rooms-Katholieke Kerk namelijk veel geld op.

Boheemse broeders.

In 1467 werd in het bos van **Lhotka** bij **Lochovice**, een beslissende conferentie gehouden van ongeveer 60 gelovigen, zestig zoekers naar Gods wil, die allen Nieuwtestamentische principes aanhingen. Onder hen waren voormalige Taborieten, mensen uit het district van Peter von Cheltschitz, voormalige Waldenzen en christenen van het “oude geloof”. In vurige gebeden smeekten zij om Gods zegen op de nieuwe Broederschap die daar gevormd werd.

Ze kozen drie broeders uit hun midden tot oudsten Zij kregen de opdracht om de

gemeente in te richten naar het apostolische patroon. De drie gekozenen werden door handoplegging ingezegend door een voormalig rooms-katholiek priester en twee Waldenzen oudsten. De vergadering besloot de weg van de Heiland te gaan inzake geweldloosheid. Dus door een voortdurend beroep te doen op het Nieuwe Testament, verwierpen zij de dienstplicht en de doodstraf en de eedaflegging in de rechtbank.

Met betrekking tot het bezit van aardse goederen gaven ze de opdracht, dat het apostolische beginsel moet prevaleren. Dat betekende dat degenen die over goederen beschikten, moesten leven alsof ze niets bezaten en dat zij zich bewust moesten zijn van hun rentmeesterschap aangaande de goederen hen door Gods genade toevertrouwd. De bediening van de oudsten was allereerst gericht op de geestelijke zorg voor de gemeente en op het handhaven van de kerkelijke tucht.

De Lutherse onderzoeker, Von Zetschwitz, moest later tegen zijn wil het volgende toegeven: **“De onpartijdige historicus zal moeten toegeven, dat er sinds de tijd van de apostolische kerk, geen gemeenschap van gelovigen hun principes meer heeft benaderd en soortgelijke resultaten heeft bereikt, wat betreft zuiver en edel leven, als de Boheemse Broeders.”**

De **Boheemse Broeders** vermenigvuldigden zich sterk in die tijd. Sommige historici schatten, dat bijna een kwart van de bevolking van Bohemen gelovigen in Christus waren. De rooms-katholieken maakten zich daarover zó bezorgd, dat Koning Ottocar II de paus vroeg om hen uit te roeien. In Grugenheim noemden de rooms-katholieke geestelijken de christelijke **Broeders** in Bohemen en Moravië spottend “Pit-Men”. Omdat ze in de grotten van het Sudeten- en Reuzengebergte vergaderden. Deze gelovigen namen al snel in aantallen toe. In 1940 waren er in deze landen meer dan 300 gemeenten met meer dan 100.000 leden.

Deze **Boheemse Broeders** werden langzamerhand weer dichter naar de leerstellingen en praktijken getrokken van de kerk van Rome en niet naar de lutherse kerken die nu opkwamen. In een brief aan Luther, verdedigde Lukas van Praag de sacramenten, vooral het “heilige getal zeven,” en het celibaat van de priesters. In 1575 richtte deze beweging tenslotte zijn eigen geloofsbelijdenis op, de Confessio Bohemen, waarin de doop van volwassenen, die zonder onderbreking gepraktiseerd werd tot 1535, volledig werd geschrapt.

Op basis van deze Geloofsbelijdenis volgde in hetzelfde jaar hun hereniging met de **Hussieten kerk**. Maar deze ontrouwe gelovigen werden bespot als zijnde “fanatici” en “legalisten”. In **1621** werd de **Boheems-Moravische vereniging van United Brethern** door **een ramp getroffen**. “Duizenden van hen, die lauw waren geworden vielen als slachtoffer van de rooms-katholieke contrarevolutie. Anderen werden gedwongen om hun geliefde huizen te verlaten en beroofd van al hun bezittingen, keerden de meeste van hen terug naar de Roomse-Katholieke Kerk, onder druk van de staat.”

SAVONAROLA 1452-1498.

Savonarola was een man die het Woord van God lief had en hij was bijzonder te spreken over de hervormingen in de hiërarchie van de Rooms-Katholieke Kerk. Hij werd geboren op 14 september 1452 in Ferrara, Italië. Hij was een vroom rooms-katholiek, maar hij verachtte de corruptie in de Rooms-Katholieke Kerk.

Savonarola predikte krachtig dat de Rooms-Katholieke Kerk moest terugkeren naar de leer van het Nieuwe Testament. Daarom haatte de Rooms-Katholieke Kerk hem. **In 1498 verordende Paus Alexander VI, dat Savonarola moest sterven. Op de 23 mei 1498 verbrandden zij hem op de brandstapel in Florence, Italië.**

Uitvinding van de drukpers.

Een andere historische gebeurtenis die een revolutionaire verandering in het drukken van Bijbels veroorzaakte, was de uitvinding van de drukpers in 1450. Met de hulp van de drukpers konden exemplaren van de Bijbel nauwkeuriger en sneller geproduceerd worden. (Bronnen: Baptist History, Wikipedia, Martyrs Mirror).

Engelse Baptisten in de vijftiende eeuw.

Omstreeks **1400** was er in Engeland een rooms-katholiek priester, **Willem Sautre** genaamd. Onder het voorzitterschap van Thomas Arundel, aartsbisschop van Canterbury, werd hij door de provinciale kerkvergadering van bisschoppen te Londen, op grond van acht stellingen, van ketterij beschuldigd en door die vergadering als ketter veroordeeld. Hij werd in Londen in het openbaar verbrand, in **1400**.

Men veronderstelt dat hij na Wycliffe, in Engeland de tweede was die in het openbaar werd omgebracht. Veel Engelse Lollards hadden soortgelijke overtuigingen als de Baptisten, maar velen waren niet bereid om de banden met de Rooms-Katholieke Kerk volledig te verbreken. In het begin van de vijftiende eeuw nam het parlement van Engeland een wet aan voor het verbranden van ketters. Daardoor werd de natie verantwoordelijk voor hun moord. **“De Engelse plaatselijke leiders werden gedwongen om een eed af te leggen om de Lollards te vervolgen. De rechters moesten een ketter overgeven om te worden verbrand, binnen tien dagen na zijn beschuldiging”.**

Op 1 maart 1409 arresteerden de rooms-katholieken een Lollard, genaamd John Badly. Hij zei dat hij geloofde in de almachtige God en in de Drie-Eenheid. Maar als elke ouwel, gebruikt tijdens het sacrament, Christus' echte lichaam en ziel vertegenwoordigden, er wel 20.000 goden in Engeland waren. Zij veroordeelden hem tot de dood op 16 maart. Hij werd gebonden met kettingen en geplaatst in een leeg houten vat en verbrand in Smithfield, Engeland.

Sir John Oldcastle, Lord Cobham, werd ten gevolge van zijn navolging van de leer van Wycliffe, beschuldigd van ketterij en veroordeeld om te worden opgehangen en verbrand. Dit werd uitgevoerd in Lincoln's Inn Fields, 1419. **We weten weinig over John Oldcastle, een Welshman van groot vermogen en eenvoudige toewijding aan Christus. Historici zeggen dat vlak voor zijn dood hij devoot op zijn knieën viel en God vroeg om zijn vijanden te vergeven. Hij werd boven een vuur opgehangen aan kettingen, totdat het vuur hem verteerd had.**

Aartsbisschop Chichele probeerde verdachte ketters in zijn bisdom te arresteren in de zomer van 1428. **White** was één van degenen die aan zijn greep ontsnapte, met de hulp van beschermheren, zoals Baxter. Kort daarna werd hij echter gevangen genomen en door de bisschop van Norwich, William Alnwick, voor de rechter gebracht.

Het onderzoek dat in de kapel van het bisschoppelijk paleis in Norwich op 13 september plaatsvond, was een soort schouwspel, waar zeer veel geestelijken aanwezig waren. Dat zegt iets over zijn reputatie. Thomas Netter, provinciaal prior van de Engelse Karmelieten, die een van de aanwezigen was, beschreef hem als een 'grote despoot' en 'vazal' van **John Wycliffe**, een 'doctor' en 'grote aanhanger' van de navolgers van Wycliffe. (Netter, doctrinale, 3, cols. 412, 630 en 795-6).

Hij verdedigde zich op een eerlijke en subtiële manier. Hij gaf een aantal punten toe, ontkende sommige en nuanceerde in andere gevallen. Hij legde met volle overtuiging de nadruk op het recht en de wenselijkheid van priesters om te trouwen. Ten aanzien van de eucharistie ontkende hij de transsubstantiatie. Opmerkelijk is ook de sociale kant van zijn leer. Hij wees de doodstraf en het recht van oorlog voeren, af.

De punten die door **White** werden erkend, waren voldoende om zijn veroordeling te verzekeren. Als een recidief ketter werd hij overgedragen aan de burgerlijke autoriteiten van Norwich om te worden gestraft. Dienovereenkomstig werd hij kort daarna geëxecuteerd door middel van de brandstapel, tezamen met zijn collega's **Lollard Hugh Pye**, voorheen kapelaan van Loddon en **John (of William) Waddon**. Zij waren al iets eerder veroordeeld in afzonderlijke processen. Margery Baxter, die aanwezig was bij zijn executie, zei, dat hij nog vlak voor zijn dood probeerde tot de mensen te prediken. Maar één van de ambtenaren van de bisschop sloeg hem op de mond om dit te voorkomen.

ZESTIENDE EEUW.

EEN EEUW MET VEEL HERVORMERS.

De zestiende eeuw is een eeuw met veel hervormers. Dat wil zeggen dat er veel hervormers waren die vanwege de misstanden in de Rooms-Katholieke Kerk, deze kerk verlieten. Niet dat het in eerste instantie hun bedoeling was om deze kerk te verlaten. Integendeel, zij wilden deze kerk hervormen naar Bijbelse maatstaven.

Maar de leiding van deze kerk was van hun Bijbelse denkbeelden niet onder de indruk en vele hervormers werden vanwege hun Bijbelse overtuigingen met de dood gestraft. Het trieste is echter dat deze hervormers zelf niet radicaal waren. Op bepaalde onderdelen van de geloofsleer bleven zij de rooms-katholieke leer volgen, zoals het dopen van zuigelingen en de transsubstantiatie van het Heilig Avondmaal.

Ook de vervangingsleer, dat wil zeggen dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen en de haat tegen de Joden, bleef veelal bestaan. Zeker was dit het geval bij de hervormers Luther en Calvijn. Daarbij kwam ook nog dat, evenals de roomsen dit deden, zij ieder die het niet met hun eens was, gingen vervolgen.

In deze eeuw waren er ook veel christenen, die zichzelf geen hervormers wilden noemen, maar die wel altijd de zuivere Bijbelse leer trouw bleven. Zij waren altijd al vervolgd door de Rooms-Katholieke Kerk, omdat zij nooit lid wilden worden van deze valse kerk. Aan deze gelovigen willen we in dit hoofdstuk extra aandacht besteden. Zij werden vervolgd door de roomsen en de reformatoren, maar desondanks bleven zij de Bijbelse waarheid trouw.

Er is door de eeuwen heen weinig aandacht aan deze gelovigen geschonken. Begrijpelijk, want de lutherse- en calvinistische hervormers beschouwden hen als dwaalleraars, die uitgeroeid moeten worden. Zoals ook art. 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis nog steeds aangeeft.

Baptisten gemeenten in Moravië en Thessalonica.

In deze eeuw wordt niet alleen van de **Waldenzen** melding gemaakt, maar ook van een aantal kerken in **Thessalonica**, in Griekenland. Waarvan wordt verklaard dat deze onveranderd zijn gebleven wat betreft hun leer en geloof, sinds de begintijd van de Gemeente op de Pinksterdag. Zij stemden overeen met het geloof en de praktijk van de Baptisten kerken in Zwitserland. Hiervan getuigt een verslag in "The Spectacles" gedrukt in Haarlem door Hans Passchiers, van Wesbusch, 1630.

Dit getuigenis is als volgt: **"In ca. 1540 werden bepaalde personen in Moravië gevangen genomen door de Turken en in Thessalonica, Griekenland, als slaven verkocht. Die slaven kregen kennis aan de christenen in Thessalonica. Toen ze hun leven en conversatie observeerden, zeiden zij tot deze Thessalonicenzen, dat er in Moravië mensen leefden, die met hen overeenstemden in leer en leven en dat deze Baptisten werden genoemd. Dit motiveerde de Thessalonicenzen om te onderzoeken of dit de Bijbelse leer en waarheid was."**

Trouwens, wat we hebben opgemerkt met betrekking tot de gemeenten in **Thessalonica**, hiervan geeft **Balthasar Lydius** het volgende verslag: "We zullen eerst spreken van de Griekse kerken, die in grote aantallen onder de heerschappij van de grote Turk zijn, want in de stad Thessalonica, door de Turken nu genoemd **Saloniki**, hebben de christenen of de Grieken meer dan dertig kerken. Terwijl de Turken slechts drie moskeeën hebben. Dit vinden we ook op andere plaatsen in de omgeving. Deze kerken erkennen de paus niet als het algemene hoofd van de kerk. Dat blijkt uit het boek van Nilus. (Balth 4ydii, 3. Tract. van de Waldenzen, §. 33, EOL. 1. Nilus de Primatu Papa, blz. 48, 51, Wechel, 1608.)

Op pagina 42 van het hierboven genoemde boek, lezen we: "Kort verslag van enkele Moraviërs die gevangen waren genomen door de Turken en naar Thessalonica waren gekomen. En hoe de christenen van Thessalonica informatie verkregen over hen die in Moravië woonden en geloofsgenoten waren van degenen die Baptisten werden genoemd. Hoe, om de waarheid van deze zaak vast te stellen, ze drie van hun broeders naar Moravië stuurden.

Ik, ondergetekende, getuig dat in Moravië daar met mij woonde, voor de tijd van drie jaar, een man van onze broeders, ongeveer honderd jaar oud, genaamd

Leonard Knar. Hij vertelde mij dat in zijn tijd, toen hij een dienaar was van de Gemeente in Popitz, onder de leider:

Hans Fuhrman, drie broeders van de kerk van Thessalonica naar Duitsland werden gestuurd om te informeren naar hun geloofsgenoten, die, zoals zij van de gevangenen hadden vernomen, in Moravië leefden. Zij kwamen eerst naar Nickelsburg, op de grens van Hongarije, waar ze naar een priester gingen en hem ondervroegen over deze mensen. Hij spande zijn rijtuig aan en reed met deze drie mannen naar Pausrom, naar degenen die men **Hutterieten** noemde.

Na gedegen onderzoek wat betreft hun leer en leven, spraken ze met hen in de Latijnse taal. Omdat ze Latijn kenden waren ze goed op de hoogte van de inhoud van alle artikelen van het geloof. Maar ze gingen niet akkoord met de drie belangrijkste artikelen,

namelijk ten eerste inzake wereld mijding. Ten tweede over de invulling van “het gemeenschappelijk bezit van goederen”, die vrijwel hoofdzakelijk bestond uit overheersing en slavernij, en niet uit gelijke verdeling. Ten derde, dat zij niet van hen, die hun gemeenschap verlieten, de woningen verkochten. Deze moesten beschikbaar blijven voor andere gelovigen.

Door dit verslag, scheidden deze drie mannen van hen met tranen in hun ogen. Omdat hun zo moeilijke opdracht en moeizame tocht tevergeefs waren geweest. Dit waren niet de mensen die zij gehoopt hadden te ontmoeten. (Ze waren zeer teleurgesteld).

Dezelfde priester bracht hen toen naar de plaats Pausrom, naar de Schwitzer gemeente, die zijn naam ontleende aan **Hans Schwitzer**, die met broeder John Peck (in het Latijn) alle artikelen van hun geloof besprak. **John Peck** had met Hans Fuhrman en twaalf andere personen, gedurende negen jaar, vanwege het getuigenis van hun geloof, gevangen gezeten in het kasteel Passau aan de Donau in Beieren.

Zij waren het op alle punten met elkaar eens. Op grond daarvan werden zij onderling vervuld met grote vreugde en erkenden elkaar als geliefde broeders. Als teken daarvan, vierden ze gezamenlijk het Heilig Avondmaal met grote blijdschap, belijdende dat zij de ware kerk van God waren. Ze verklaarden verder dat de

Gemeente Gods in Thessalonica, vanaf de tijd van de apostelen ongewijzigd was gebleven in geloof en leer. En ook dat ze daar nog steeds de Brieven bewaarden die de apostel Paulus eigenhandig aan deze gemeente schreef. Deze verkeerden nog in zeer goede staat.

Nadat dit alles had plaats gevonden, scheidden zij in vrede en na elkaar onder tranen en met de kus van de liefde in Gods Hand te bevelen, reisden de broeders terug naar **Thessalonica**. Ze beloofden elkaar en de Heere trouw te blijven. Eén van hen, die kleermaker van beroep was, liet zijn scharen als aandenken achter in de kerk van **Pausrom**. Deze geschiedenis is niet alleen mij bekend, maar is algemeen bekend. Niet alleen in Moravië, maar ook in de bovenste Palts.

Hij, de vader van deze **Leonard Knar**, die dit zelf meemaakte en betrokken was bij dit alles, was ouderling van de Baptisten, die nu bestaan uit twee belangrijke groepen, namelijk de **Hutterieten** en de **Schwitzers**, die toen nog één gemeente waren.

Deze ouderling **Leonard Knar**, bediende de doop, het Heilig Avondmaal en deed voorbede volgens de leer van de apostelen. Omdat Leonard goed bekend was met John Peck, bracht de laatste alles over aan Leonard wat hij mondeling had besproken met de broeders uit Thessalonica. Van deze dingen geeft Jacob Mehrning (ca. 1648) dit verslag:

“We hebben dus gegevens, dat er zelfs tot op de dag van vandaag, broeders en gelovigen in Thessalonica zijn, die het met de Mennisten eens zijn in alle artikelen van het geloof. Ook in de doop. Twee van hen die er nog in de tijd van onze vaders waren, spraken met de broeders in Moravië en spraken ook in Nederland met de broeders, die uitdrukkelijk verklaarden dat zij nog steeds in Thessalonica de originelen bewaarden van de twee brieven van Paulus aan de Thessalonicenzen. Deze verkeerden nog in goede staat.

Ze verklaarden ook dat veel van hun broeders nog in leven waren. Ze waren verspreid over Ethiopië, Griekenland en andere oosterse landen, evenals andere gelovigen, die net als zij, ook door God waren bewaard en bleven in de Bijbelse leer. Zij zetten ook de Bijbelse praktijk van de doop voort, ononderbroken, vanaf de begintijd van de apostelen tot op heden. Bapt. Hist., blz. 739.

D. Vicecomes, lib. 1, cap. 23, citeert van Nicephorus Callistus, dat in Thessalië de doop alleen werd bediend met Pasen, waardoor velen stierven zonder gedoopt te zijn.

Dit komt heel goed overeen met het voorgaande, namelijk dat de Thessalonicenzen kerken niet gewend waren, of in ieder geval het niet nodig achtten om kinderen te dopen, gezien het feit dat ze met de doop een heel jaar wachtten. Aan de andere kant, zij die de kinderdoop noodzakelijk achtten, durfden deze vaak niet één maand, niet één week, ja soms niet één dag uit te stellen.

Omdat ze bang waren dat het kind eerder zou sterven. Vandaar dat de roomsen, als ook de lutheranen niet alleen priesters of leraren, maar ook leken, ja, vrouwen toestonden om te dopen. Zodat er geen kind ongedoopt kon sterven. (Anthon. Jac. Babel der Kinderdoopers, gedrukt 1626, p. 107, hoofdstuk 8, zoektocht. 5, van Bellarm de doop, col. 307.)

De **Thessalonicenzen kerken** hadden de gewoonte alleen met Pasen te dopen, omdat ze het nodig achtten om de personen eerst gedurende een lange tijd, bijna een jaar, te onderwijzen wat betreft geloof en leer, voordat zij konden worden gedoopt. (Bron: Baptist History).

Waldenzen in de zestiende eeuw.

Voorstanders van de kinderdoop komen met het argument, dat de Waldenzen in hun belijdenis wel over de kinderdoop spreken. Hieronder zetten we uiteen hoe deze misvatting kan zijn ontstaan.

De Geloofsbelijdenis werd inderdaad opgesteld door de dienaren en de hoofden van de kerken in de valleien, in Angrogue, 12 september 1532. [Morland, *ibid.* ch. 4. p. 39]. Nu moet het bekend zijn, dat dit werd gedaan nadat Peter Masson en George Morell naar Duitsland waren gestuurd in het jaar 1530. Zoals Morland verklaart: om te spreken met de belangrijkste dienaren van Duitsland, namelijk Oeclampadius, Bucer en anderen over de hervorming van hun kerken.

De hervormers ontvingen de afgevaardigden van de Waldenzen met grote vreugde. Zij dankten God, dat het Hem genadig behaagd had om in de donkere eeu-

wen, die voorbijgegaan waren, Zich een overblijfsel te bewaren in de Waldenzen, die zozeer de hitte des daags hadden moeten verdragen.

Wél wisten de hervormers, dat er veel misbruiken waren ingeslopen en dat er veel verkeerde zaken bij de Waldenzen geduld werden. Doch, vervuld met de liefde, die geen kwaad denkt en alle dingen hoopt (1 Korinthiërs 13), begonnen zij niet met datgene wat hen verdeelde op de voorgrond te plaatsen, maar wel met hetgeen hen onderling samenbond: niet verbitteren, maar verbeteren was hun doel.

Dit blijkt uit de brief die **Oeclampadius** 13 Oktober 1530 aan de afgevaardigden uit de Provence meegaf. “Het is, zo schreef hij, met grote blijdschap in Christus, dat wij van George Morel, die zulk een getrouwe zorg heeft voor het heil van uw zielen, vernomen hebben, welke de gronden van uw geloof zijn en hoedanig bij u de Godsdienstoefening is ingericht.”

Enige punten uit de brief:

1. Zo hebben wij vernomen, dat vrees voor vervolging er u toe gebracht heeft om uw geloof voor de mensen te verloochenen of te verbergen. Maar gij behoort te bedenken, dat de belijdenis van de lippen met het geloof des harten moet overeenstemmen.
2. En toch houdt gij het Avondmaal met de ongelovigen en gij woont hun missen bij, waarin het lijden en sterven van Christus verloochend wordt.

De brief van Oeclampadius maakte een diepe indruk. Hij werd in alle kringen uitvoerig besproken. Men gevoelde wel, dat men in menig opzicht van het pad was geraakt en dat het nodig zou zijn om in een speciale samenkomst van de kerken, wegen tot herstel te zoeken. Een synode werd belegd, waarop Farel en Saunier als afgevaardigden uit Zwitserland tegenwoordig waren, in 1532. Het was een plechtige vergadering, waar gewichtige en afdoende besluiten werden genomen. Om eenheid en vastheid te verkrijgen in de belijdenis en om de band met de andere broeders te versterken, nam men de Zwitserse Confessie aan.

Peter Masson werd bij **Dyon** gevangen genomen. Echter, zoals Fox zegt, **Morell**

ontsnapte en ging alleen terug naar **Merindol** met de boeken en brieven die hij meegebracht had uit de kerken van Duitsland. Hij verklaarde aan zijn broeders alle aspecten van zijn opdracht en legde hen uit hoeveel grote fouten daar in voorkwamen. Ik ben geneigd om te denken dat de woorden van het artikel in de genoemde belijdenis, zo dienen te worden opgevat als geen betrekking hebbend op de kinderdoop.

We hebben maar twee sacramentele inzettingen ons door de Heere Jezus nagelaten. Deze zijn: De doop en het Heilig Avondmaal.

Op **12 oktober 1532** werd een belangrijke vergadering gehouden, waarin **Farel** een voorname rol speelde. Zes dagen lang werd er een bijeenkomst gehouden en deze synode werd gehouden in het dal van **Angrogna**, in **Chanforan**, waar nu een monument staat. Zelfs uit Bohemen kwamen er afgevaardigden, terwijl tussen de aloude Waldenzen-kerk en de pas ontstane lutherse-calvinistische kerken banden gesmeed werden.

Hoewel de Boheemse broeders maanden tot voorzichtigheid om niet zomaar het kostbare vaderlijke erfgoed los te laten. Eén van de besluiten was om een Bijbelvertaling in het Frans te maken en Robert Olivétanus, neef van Calvijn, ondernam deze enorme taak. Volgens sommigen daarbij geholpen door Calvijn, die ook het voorwoord zou schrijven.

Zowel Luther, alsook Melanchton, Bucer en Oeclampadius gaven met blijdschap en dankbaarheid getuigenis van het feit dat de waarheid onder de Waldenzen zovele eeuwen bewaard was gebleven.

Dr. J.A. Wylie schrijft: “De Kerk der Alpen had nu vrede gedurende 28 jaren. Dit was een tijd van grote geestelijke bloei. Heiligdommen verschenen in al haar valleien. De menigten die haar diensten bijwoonden namen voortdurend in aantal toe.” Nadat het vanaf 1555 mogelijk was gebleken om kerken te bouwen in Angrogna, Serre en Torre Pelice, was er zoveel belangstelling om Gods Woord te horen, dat ds. Etienne Noël te Angrogna niet alleen op zondag preekte, maar ook op dinsdag, woensdag en donderdag. Op 25 juni 1557 werd er Avondmaal gevierd waaraan 6.000 mensen deelnamen!

De paus deed een nieuwe poging om deze ‘ketterij’ uit te roeien. In 1560-1561 vond een wrede expeditie plaats onder Graaf de la Trinita, maar op bijzondere wijze konden de **Waldenzen** de vijandelijke macht verslaan. Regelmatig vonden er allerlei schermutselingen plaats, totdat het er op leek dat in **1655** de **Waldenzen** geheel uitgeroeid zouden worden.

Het ‘Bloedig Pasen’ is zo’n weerzinwekkende slachtpartij geworden, dat o.a. Engeland en Nederland het voor de martelaars hebben opgenomen. Een klein overblijfsel kon naar Zwitserland vluchten.

HANS DENCK 1495 -1527.

Hans Denck had evenals **Balthasar Huebmaier** een universitaire opleiding genoten en werd door zijn invloed bekeerd tot Baptist. **Denck** was één met **Huebmaier** in zijn aanval op de leer van de onvrije wil en de predestinatie (uitverkiezing) van Luther. **Denck** wilde het gegeven van de menselijke vrijheid en verantwoordelijkheid vergroten. Niet beperken. Te dien einde, benadrukte hij dat God Zich onmiddellijk openbaart aan het menselijke hart en dat de Schrift, waaraan **Denck** werkte om die nauwkeurig te vertalen, niet het Woord van God is, maar slechts een getuige van het universele Woord. Omdat het Woord van God onmiddellijk spreekt tot het vrije menselijke hart, geloofde **Denck** dat God de mens verantwoordelijk zou houden.

Na een klassieke opleiding aan de Universiteit van Ingolstadt, werd hij leraar vreemde talen in Regensburg en in **1523** werd hij rector van de parochieschool van St. Sebald in Neurenberg. In **1524** trouwde hij. In datzelfde jaar was hij betrokken bij het proces van de drie kunstschilders, spiritisten en radicale volgelingen van **Carlstadt, Wilhem Panz** en **Barthel Beham**. Deze werden verdreven uit de school van Albrecht Dürer. Hij werd voor de raad gebracht, waar hij zijn “geloofsbelijdenis” las waarin hij de zogenaamde “innerlijke doop” benadrukte. Op 21 januari **1525** werd hem bevolen om uit Neurenberg te vertrekken.

Denck ging toen naar **St. Gallen**, waar hij betrokken werd bij de Baptisten beweging en hij ging vervolgens naar **Augsburg**, waar hij werd gedoopt door **Baltasar Huebmaier**. In **1526** kwam hij naar **Straatsburg** waar hij verbleef bij **Ludwig Haetzer**. Hij werd uiteindelijk toch verbannen en moest door Zuid-Duitsland en Zwitserland reizen, totdat hij een toevlucht vond in **Bazel** bij **Juan Ecolampadio**.

Na het bijwonen van de “Synode van de Martelaren “ in **Augsburg**, verwierp hij de beschuldiging van sektarisme. **Hij keerde terug naar Bazel, waar hij stierf aan de pest in 1527.**

Denck onderwees dat God Zijn genade geeft aan alle mensen door hen een vrije wil te geven om te kunnen kiezen (voor of tegen God). De mens is verantwoordelijk voor zijn eigen keuze, wanneer hij geconfronteerd wordt met Gods genade: “Het is niet genoeg dat God in u is, u moet ook in God zijn.” (Johannes 15:7). Hij geloofde dat de sacramenten geen nut in zichzelf hadden (zonder geestelijke beleving HS) en dat de zichtbare doop slechts een getuigenis is van de innerlijke doop op het geloof.

Het Heilig Avondmaal heeft ook een uiterlijke betekenis, die de innerlijke werkelijkheid van degene, die brood eet en de kelk drinkt illustreert. Het levende Woord van God is ook beslissend ten opzichte van het formele Woord van de Bijbel, geschreven door getuigen van de Waarheid. De meest recente studie over **Hans Denck (Kiwiet, 1957)** bewijst dat **Denck geen unitariër (bestrijder van de Drie-Eenheid) was**, hoewel Weis en Wilbur, beiden unitaire historici, beweren dat hij een voorloper was van het moderne unitarisme.

Adam Pastor, een unitariër, die reeds twee jaar oudste was bij Menno Simons, werd op een conferentie van oudsten in Goch (1547) geëxcommuniceerd. Een bewijs dat de doopsgezinde beweging van Menno Simons Trinitarisch was.

Ludwig Haetzer (ook **Ludwig Hetzer** en soms **Ludwig Hatzler** genoemd) **1500 - 1529**) onderschreef de leer van de Baptisten, maar was waarschijnlijk ook een unitariër. Geboren in Bischofszell, Thurgau, Zwitserland, schreef hij een artikel tegen het gebruik van beelden in de eredienst, vertaalde een aantal Latijnse teksten met betrekking tot de bekering van Joden en samen met Hans Denck vertaalde hij de Profeten in het Duits (1528). Hij schreef een boekje om het gebruik van alcohol te ontmoedigen. Hij werd geëxecuteerd voor zijn radicale Bijbelse leer aangaande de doop en gedood door onthoofding in Konstanz, Duitsland, op 4 februari **1529**.

WOLFGANG ULLMANN 1500-1530.

Wolfgang Ullmann ook Uliman, Ullmann of Uolimann; eigenlijk **Wolfgang Schorant** (* 1500 in St. Gallen, † 1530 in Waldsee,) was een Zwitserse Baptisten voorganger. Wolfgang Ullmann was mede-oprichter van een Baptisten gemeente.

Conrad Grebel (1498 - 1526) werd in de Rijn bij Schaffhausen gedoopt en werkte als Baptistenprediker in St. Gallen. Zijn vader was de gildemeester Andreas Ullmann. Tot **1523-1524** was hij samen met **Jörg Blaurock**, monnik in het St. Luciuskloster in Chur. Hij begon in St. Gallen, samen met John Kessler de Bijbel publiekelijk uit te leggen. In 1525 liet hij zich door Conrad Grebel in de Rijn bij Schaffhausen dopen.

Samen met **Lorenz Hochrütiner** nam hij het nu op voor de zaak van de Baptisten. Als gevolg daarvan werd Ullmann herhaaldelijk gearresteerd en uit de stad verbannen. Later ging hij naar Moravië. Toen hij vandaaruit zijn St.Galler geloofsgenoten probeerde te redden, werd hij met tien medegelovigen in Waldsee gearresteerd en in 1530 verbrand, waaronder zijn eigen broers. Dapper en zonder te aarzelen gaven zij hun leven als een getuigenis, dat hun geloof en doop waren gebaseerd op de Goddelijke Waarheid.

LORENZ HOCHRÜTINER 1490-1528.

Lorenz Hochrütiner ook wel Hochreutiner, was een zoon van Hans Hochrütiner, gerechtsdienaar in St. Gallen, Zwitserland. Over zijn jonge jaren is niets bekend. Vanaf **1520** werd hij aangetroffen als wever in Zürich. Als volgeling van Zwingli, was hij één van de Mitinitianten van de Castelberger Bijbel leeskring.

Hij werd betrappt terwijl hij en de timmerman Wolf Inniger in september 1523 het “Eeuwige Licht” (beeld) in de Fraumünster kathedraal ontmantelden en onder de preekstoel gooiden. Toen hij in november 1523 deelnam aan de eliminatie van de kruisen in Stadelhofen (nu onderdeel van Zürich) met Klaus Hottinger, werd hij verbannen uit de stad.

Voorzien van aanbevelingsbrieven van **Grebel** en **Zwingli Vadian** keerde hij terug naar zijn geboortestad **St. Gallen** en werd lid van de reformatorische kring rond **John Kessler**. Op één van de Bijbel lezingen van Kessler, ging hij openlijk tegen de leer van de kinderdoop in en eiste dat een brief van **Grebel** over dit onderwerp zou worden voorgelezen. Volgens **Kessler**, was het **Hochrütiner**, die Wolfgang Ullmann had onderwezen om de Bijbelse leer van de doop te omarmen. **Hochrütiner en zijn familie werden al snel verdreven uit St. Gallen.**

Hij verhuisde naar Bazel in 1524 waar hij het burgerschapsrecht kreeg. Hij ver-

bond zich daar met de Baptisten. Hun activiteiten werden ontdekt. Na een bijeenkomst in het huis van de Freiburgse kleermaker Michel Schurer werd een aantal leden van de Baptisten gemeente gearresteerd.

Hochrütiner werd samen met **Ulrich Hugwald** en een andere Baptist in augustus 1525 uit **Bazel** verbannen. In juli 1526 werd hij opnieuw uit Bazel verbannen en een week later ook zijn gezin. Vervolgens werkte hij als Baptisten voorganger in de **Elzas**. Vanaf het einde van 1527 woonde hij in **Straatsburg**, waar hij in 1528 het burgerrecht verwierf. Over zijn andere activiteiten is niets bekend. Zijn zoon **Jacob Hochrütiner** was ook een Baptist. Hij ging in 1527 naar Bern, maar werd daar spoedig verbannen.

Melchior Veit, die een metgezel was van **Georg vom Hause Jacob**, ook wel **Blaurock** genoemd, werd verbrand in Ettach vanwege zijn geloof.

LEONHARD KEYSER 1525.

Het wonder van een martelaar.

Toen de gelovigen sterk in aantal toenamen ondanks de vervolging (vgl. Exodus 1:12, de Israëlieten in Egypte), was er in Beieren een geleerd rooms-katholiek priester, **Leonhard Keyser**, die de geschriften van Zwingli en Luther onderzocht en ook naar Wittenberg ging. Daar sprak hij met de geleerde doctoren en vierde het Avondmaal met hen. Teruggekeerd naar Beieren, onderzocht hij de leer en het leven van de Baptisten en vergeleek deze met die van Zwingli en Luther. Hij voegde zich onder het kruis bij de afgescheiden Kruisdragerkerk van de Baptisten in het jaar 1525. Hij stelde zich terstond in hun dienst, met grote kracht en ijver, onverschrokken, ondanks de tirannie waaronder de gelovigen te lijden hadden. Ze werden omgebracht door middel van verdrinking, verbranding en op andere wijzen.

Wij moeten door veel verdrukkingen het Koninkrijk Gods binnengaan. Handelingen 14:22.

In het tweede jaar van zijn bediening, werd **Leonhard Keyser** aangehouden bij **Scharding**, in **Beieren** en door de bisschop van Passau en andere priesters en kapittelleden veroordeeld om op vrijdag te worden verbrand vóór St. Lawrence-dag, in augustus van hetzelfde jaar.

Men bond hem op een kar, bracht hem naar het vuur, terwijl men naast hem lopende hem toesprak in het Latijn. Maar hij, omwille van het volk, antwoordde hen in het Duits. Ze hadden hem geweigerd om voor de rechter in het Duits te spreken.

Toen hij buiten in het veld het vuur naderde, bukte hij zich en plukte een bloem en zei tot de rechter, die te paard langs de kant van de wagen reed: “Heer rechter, ik pluk hier een bloem; als u deze bloem en mij kunt verbranden, hebt u mij terecht veroordeeld, maar, als u mij en deze bloem niet kunt verbranden, overweeg dan wat u hebt gedaan en bekeer u.”

Toen het hout volledig verbrand was, kwam zijn lichaam ongeschonden uit het vuur. De drie beulen en hun assistenten bouwden een ander groter vuur van hout, maar ook toen bleef zijn lichaam ongedeerd!

Daarop gooiden de rechter en de drie beulen een extreme hoeveelheid hout in het vuur, om hem onmiddellijk tot as te verbranden. Maar toen het hout volledig was verbrand, was zijn lichaam door de brand niet verwond.

Daarna bouwden de drie beulen en hun assistenten een ander groter vuur van hout, maar toen dat tot as was verbrand, bleef zijn lichaam nog steeds ongedeerd! Alleen zijn haar en zijn nagels waren enigszins bruin verbrand en toen de as van zijn lichaam was verwijderd, werd de laatste glad en gaaf bevonden en de bloem in zijn hand was niet verdord of verbrand.

De beulen sneden zijn lichaam daarna in stukken en gooiden die in een nieuw vuur. Toen het hout verbrand was, lagen de stukken niet verbrand in het vuur. Tenslotte namen ze de stukken en gooiden ze in de rivier.

De rechter was zó bang geworden door dit voorval, dat hij ontslag nam en naar een andere plaats verhuisde. Zijn voornaamste knecht zag en hoorde dit alles en kwam bij ons in Moravië. Hij werd onze broeder en leefde en stierf als een vroom christen. Opdat dit niet vergeten zou worden, hebben onze leraren dit opgetekend, zoals ze het uit zijn eigen mond hebben gehoord, en zorgden er toen voor dat deze gebeurtenis werd afgekondigd en bekend gemaakt. Website © 2014 Ephrata Ministries.

BALTHASAR HUEBMAIER 1480-1528.

Balthasar Huebmaier werd geboren in Friedberg, Beieren (nabij Augsburg) rond 1480. Hij studeerde aan de Latijnse School in Augsburg en ging naar de Universiteit van Freiburg op 1 mei **1503**. Geldgebrek dwong hem de universiteit te verlaten en tijdelijk te studeren in Schaffhausen.

Hij keerde terug naar Freiburg in **1507** en ontving zowel een bachelor als een master's degree in **1511**. In **1512** behaalde hij een doctoraat aan de Universiteit van Ingolstadt onder John Eck, en werd vice-rector van de universiteit in **1515**.

Huebmaier stond wijd en zijd bekend als een dienstknecht van God. Hij verliet de universiteit van Ingolstadt voor een pastoraat in de Rooms-Katholieke Kerk van **Regensburg** in **1516**.

Als meest prominente prediker van de stad, bestreed hij heftig de Joodse gemeenschap in Regensburg. Hij verzette zich voornamelijk tegen hun woekerpraktijken. Wrijving tussen christenen en Joden in Duitsland en in heel Duitsland was niet nieuw. Echter, omdat de economie in Regensburg in verval was en de Joodse gemeenschap bloeide als gevolg van het verstrekken van leningen en hun handelspraktijken, was de wrok onder christenen tegen hen intens. In feite werden ze al sinds 1470 lastig gevallen door de gemeenteraad. Gelukkig hadden de Joden een beschermer in Maximilian I. Hij was keizer in die tijd en had erop gestaan dat de Joodse geldschieters een billijke rente betaald zouden krijgen en dat priesters, die ten onrechte de Joden hadden beschuldigd, zouden worden gestraft. In **1518** beval Maximilian I aan **Huebmaier** dat hij moest stoppen met de Joden te vervolgen.

Huebmaier hield zich daar niet aan en in **1519** werden ca. 500 Joden uit Regensburg verdreven en hun synagoge werd verwoest, nadat zij eerst de inventaris eruit hadden verwijderd. Later werd op die plaats een rooms-katholieke kapel gebouwd, omdat er een wonder zou zijn gebeurd. Toen dit gebeurde was **Huebmaier** nog geen Baptist.

Hervormer en Baptist.

In **1521** ging hij naar **Waldshut**. In **1521** werd **Huebmaier** gekozen door de gemeente-

raad en door de mensen van Waldshut om als priester te dienen in de parochiekerk. Ongeveer twee jaar nadat hij priester werd in Waldshut, begon Huebmaiers theologie te veranderen. Hij begon te corresponderen met verschillende Humanisten en hervormingsgezinde voorgangers rond Waldshut.

Onder deze waren de Humanist Desiderius Erasmus, Johannes Oecolampadius, Ulrich Zwingli en Wolfgang Rychard, stadarts in Ulm, Duitsland. Huebmaier las ook de werken van de Wittenbergse theologen en begon aan een serieuze studie van de brieven van Paulus.

In 1522 maakte hij kennis met Heinrich Glarean, (leraar van Conrad Grebel) en Erasmus in Bazel. In maart 1523 had Huebmaier in Zürich een ontmoeting met Ulrich Zwingli en heeft zelfs deelgenomen aan een dispuut in oktober van datzelfde jaar. Tegen alle tegenstand in ging hij door met schrijven van de waarheid, in gehoorzaamheid aan de Schrift: “In alle geschillen omtrent geloof en religie, moet de Schrift alleen, voortkomend uit de mond van God, onze basis en regel zijn.”

Huebmaier keerde terug naar Regensburg vanaf december 1522 tot maart 1523. Tijdens zijn ambtstermijn ontmoette hij daar een groep Lutheranen en had, wat sommigen noemen, een bekeringservaring en hij werd Baptist. Bij zijn terugkeer naar Waldshut, in het voorjaar van **1523**, pleitte **Huebmaier** openlijk voor reformatie en wisselde ideeën uit met Zwingli en:

Joachim Vadian, was de zwager van **Conrad Grebel**. Hij meldde later dat tijdens een gesprek met Zwingli in mei 1523, Zwingli met **Huebmaier** had besproken dat het Nieuwe Testament geen kinderdoop leerde en dat kinderen niet gedoopt moesten worden, totdat ze oud genoeg waren om te worden “onderricht in het geloof.” Zwingli riep hem op voor een tweede openbaar dispuut in Zurich in oktober 1523. **Huebmaier** was niet alleen aanwezig bij het dispuut, maar sprak nog vijf keer in het voordeel van Zwingli om niet te haastig de hervorming in Zürich door te voeren.

De nieuwe theologie van **Huebmaier** bleef niet onopgemerkt door rooms-katholieke functionarissen. In december van **1523** kwamen ambtenaren van Ensisheim, Oostenrijk, aan in Waldshut. Ze stelden drie beschuldigingen tegen **Huebmaier** op:

a. lid zijn van een lutherse “sekte,” b. het vertegenwoordigen van een aantal steden in de regio bij het tweede Züricher dispuut. c. een verkeerde interpretatie van de Schrift in zijn preken.

De gemeenteraad van Waldshut verdedigde **Huebmaier** en weigerde om hem aan de ambtenaren over te leveren om door de bisschop van Konstanz te worden berecht. De delegatie gaf de gemeenteraad veertien dagen tijd om te voldoen aan hun eisen. Het stadsbestuur van Waldshut schreef een brief aan de ambtenaren in Ensisheim en verkondigde een week later dat **Huebmaier** onschuldig was en dat hij duidelijk en klaar de Schrift verkondigde.

Omdat de Oostenrijkse regering verwickeld was in een oorlog tegen Frankrijk, waren zij niet in staat om de dreiging tegen **Huebmaier** in Waldshut uit te voeren.

In **1525 trouwde hij met Elizabeth Hüglina van Reichenau**, een trouwe en moedige vrouw, die tezamen met hem zou lijden als martelaar. Hij begon met het houden van diensten waar kinderen een zegen kregen in plaats van de doop te ondergaan. In een brief geschreven in januari aan **Oecolampadius** verklaarde Huebmaier, dat hij nog steeds kinderen doopte als ze ziek waren en hun ouders er op aandrongen.

De Baptist **Wilhelm Reublin**, aangekomen in Waldshut in **1525**, was verdreven uit Zürich. In april werden **Huebmaier** en zestig anderen in Waldshut door Reublin gedoopt. **Huebmaiers** toegenomen Baptisten inzichten, deden hem in ongenade vallen bij keizer Ferdinand I. Het was deze rivaliteit die uiteindelijk zou leiden tot **Huebmaiers** martelaarschap.

Huebmaier ging aanvankelijk naar **Schaffhausen** om bescherming tegen de keizer te vinden. 1) Ferdinand I (Alcalá de Henares, 10 maart 1503 - Wenen, 25 juli 1564) was keizer van het Heilige Roomse Rijk, koning van Bohemen en Hongarije. Hij was de jongere broer van keizer Karel V.

In december **1525 vluchtte Huebmaier opnieuw naar Zürich om aan het Oostenrijkse leger te ontsnappen. In plaats van hem een toevlucht te bieden, liet Zwingli hem arresteren. Terwijl hij gevangen zat, verzocht Huebmaier om een dispuut over de doop, die werd toegekend.**

Het dispuut leverde enkele ongewone gebeurtenissen op. Tien mannen, van wie er vier door **Huebmaier** waren gevraagd, waren aanwezig voor het dispuut. Tijdens de discussie bracht **Huebmaier** verklaringen van **Zwingli** naar voren, waarin deze beweerde dat de kinderen niet gedoopt zouden worden, totdat ze konden worden onderwezen. **Zwingli** antwoordde dat hij verkeerd begrepen was. **Huebmaiers** kritiek ging verder over het plaatsvinden van Zwingli's bekering, over de kwestie van de hervorming van Zwingli tegen de rooms-katholieken.

Huebmaier schreef: "Als je de kinderdoop niet kunt aantonen uit de Schrift, zal de vicaris klagen dat je tegen hem een zwaard hebt gebruikt dat je nu aflegt."

Ondanks de argumenten van Huebmaier koos de Raad voor de kant van Zwingli en besliste in Zwingli's voordeel. De verbijsterde Huebmaier ging akkoord met herroeping. Maar voor de vergadering van de volgende dag, getuigde hij en verklaarde: "Ik kan en ik zal niet herroepen." Terug in de gevangenis en onder de marteling van het rek, bood hij de vereiste herroeping aan. Vanwege zijn ernstige ziekte, ging Huebmaier akkoord met een herroeping van zijn visie op de doop. Hem werd toen geadviseerd dat hij de herroeping moest voorlezen in de Fraumünster de volgende zondag, nadat Zwingli die ochtend had gepreekt.

De vernederde prediker was niet in staat in het openbaar te herroepen. Na de preekstoel te hebben beklommen in de Fraumünster, verklaarde hij dat hij niet zou herroepen en begon uit te leggen waarom hij het niet eens was met de kinderdoop. Zwingli onderbrak hem snel en hij werd meegenomen naar het rek om te worden gemarteld. Na zeven maanden van marteling, waren zowel Huebmaier en de Zuricher ambtenaren klaar gemaakt voor een onoprechte herroeping.

Hij las de herroeping voor in drie kerken in het gebied en hij mocht Zürich eind april verlaten. Na een kort verblijf in Augsburg, waar hij **Hans Denck** doopte, een toekomstig Baptisten leider, ging **Huebmaier** naar Moravië, naar Nikolsburg, een toevluchtsoord voor Baptisten. Deze zwakte beroerde hem diep en bracht zijn korte Apologie voort in 1526, waarin hij stelt: "Ik ben een man, maar een ketter kan ik niet zijn ... O God, vergeef mij mijn zwakheid".

Gevangenis en dood.

In Nikolsburg maakte Huebmaiers prediking al snel bekeerlingen tot het Baptisme uit de groep van Zwinglianen die in het gebied woonden.

De tijd in Nikolsburg was vruchtbaar t.a.v. publicaties en Evangelisatie. Sommigen hebben verondersteld dat maar liefst 12.000 Baptisten emigreerden naar Nikolsburg en de omliggende gebieden door de aanwezigheid van Huebmaier.

Leonhard von Liechtenstein, heerser van Moravië, nodigde Simprecht Sorg uit Zürich, om zijn drukkerij naar Nikolsburg te verhuizen en de werken van Huebmaier te drukken. **Huebmaier** droeg ongeveer twaalf werken aan de familie Liechtenstein op. Mikulov (Duits: Nikolsburg) is een stad in Zuid-Moravië in Tsjechië. Het ligt direct aan de grens met Neder-Oostenrijk.

Het politieke fortuin keerde echter en keizer Ferdinand I, van wie Huebmaier al een vijand geworden was in Waldshut, kreeg controle over Bohemen, zodat derhalve Huebmaier opnieuw in het rechtsgebied van Ferdinand I kwam.

Huebmaier en zijn vrouw werden gevangen genomen door de Oostenrijkse autoriteiten en meegenomen naar Wenen. Hij werd gevangen gehouden in het kasteel Gratzenstein (nu genoemd “Burg Kreuzenstein”), tot maart 1528. Dit kasteel ligt bij het dorp Leobendorf, enige kilometers noordelijk van Wenen.

Hij werd gemarteld op het rek en berecht voor ketterij en veroordeeld. Op 10 maart 1528 werd hij naar het plein gebracht om te worden verbrand. Zijn vrouw maande hem om standvastig te blijven. Drie dagen na zijn executie werd zijn vrouw, met een steen gebonden om haar nek, verdrongen in de rivier de Donau.

Wat heeft Huebmaier onderwezen?

Over de Drie-eenheid:

Huebmaier was conservatiever dan sommige Baptisten, zoals Hans Denck en Leonhard Schiemer, die vermeden de leer van Menno Simons te benadrukken.

Over de mis:

Hij wierp licht op de ware betekenis van het Avondmaal op dezelfde grondige manier en weerlegde de afgodische mis en zijn grote dwaling en bedrog.

Over het Regeringsbeleid en het Zwaard:

De Baptist **Huebmaier** geloofde dat de overheid een instelling van God is. Volgens deze zienswijze, weergegeven in zijn geschriften, hebben de christenen de verantwoordelijkheid om de overheid belasting te betalen en te ondersteunen. Hoewel Huebmaier kan worden beschouwd als een gematigd pacifist, had hij duidelijk zijn opvattingen over de verantwoordelijkheid van de overheid om de rechtvaardigen te verdedigen, de onschuldigen en de hulpelozen bij te staan. Bovendien geloofde hij dat als christenen opgeroepen werden om te strijden voor een rechtvaardige zaak, ze het zwaard mochten opnemen. Dit is het primaire onderscheid tussen Schwertler's leer en het totale pacifisme van Stäblers Baptisme.

Over de Doop:

Een groot deel van het werk van Huebmaier heeft de leer van de doop tot onderwerp. Huebmaier verwierp de leer van de kinderdoop als onschriftuurlijk en was een voorstander van de doop op het geloof. Dat wil zeggen dat de doop een inzetting is voor diegenen die het Evangelie geloven. Het belang van dit punt in Huebmaiers theologie wordt aangetoond door het feit dat de eerste helft van zijn catechismus is gereserveerd voor de verduidelijking van de leer van de doop.

Hij heeft de rooms-katholieke leer van de doop ex opere operato afgewezen en gezien als een rite. Het is niet geheel duidelijk welke wijze van dopen Huebmaier beoefende, maar het lijkt alsof hij het besprengen bleef uitoefenen, zoals hij ook zelf gedoopt was en dat de onderdompeling een wat latere ontwikkeling was. Huebmaier doopte zelf zo'n driehonderd gelovigen in Waldshut. Dit deed hij door besprengen of door overgieten, maar niet door onderdompeling.

“Zij die de kinderdoop praktiseren”, zei Huebmaier, ”beroven ons van de ware doop Men moet zuigelingen niet dopen kinderdoop is een misleiding, uitgevonden door mensen De besprenkeling van zuigelingen is geen doop, noch

is het een dergelijke naam waard.”

Huebmaier had Luther aangehaald ter ondersteuning van sommige van zijn opvattingen. Luther antwoordde: “Balthasar Huebmaier citeert mij onder andere in zijn godslasterlijke boek over de herdoop.... . Alsof ik het eens ben met zijn dwaze gedachten. Maar ik troost mij met het feit dat noch vriend noch vijand een dergelijke leugen zal geloven. Want ik heb in mijn preken duidelijk genoeg mijn geloof in de kinderdoop getoond.”

Het was duidelijk dat **Huebmaier** zich er voor inzette om de kinderdoop los te laten. Hij hield deze visie, zelfs wanneer de Schrift soms tegenstrijdigheden leek te bevatten. Zijn stellingname is vergelijkbaar met de leer van de Bijbelse onfeilbaarheid.

Over Maria:

Ondanks zijn breuk met de Rooms-Katholieke Kerk, heeft Huebmaier nooit zijn geloof in de eeuwige maagdelijkheid van Maria verlaten en bleef hij Maria achten als Theotokos (“moeder van God”). Deze twee leerstellige standpunten worden afzonderlijk behandeld in artikel negen en tien van Huebmaiers werk “Apologie”.

Over de volkstaal:

Doordat hij een universitaire opleiding had, was **Huebmaier** vertrouwd met het Latijn, de taal waarin alle officiële kerkelijke communicatie op dat moment werd gevoerd. Ondanks zijn bekendheid met de taal, koos hij ervoor om te communiceren in de volkstaal, die voor hem het Duits was. Met het doel om te communiceren met de gewone mensen die het Latijn niet zouden hebben begrepen. Dit blijkt uit het feit dat zijn geschriften in het Duits geschreven zijn. Verder bewijs hiervan komt uit dit citaat van hem: “De dood van de Heere moet gepredikt worden na gelang de taal van elk land is ... Het is veel beter dat een enkel vers van de Psalmen wordt gesproken in de taal van het gewone volk, dan dat er vijf hele Psalmen gezongen worden in een vreemde taal, die niet begrepen wordt in de kerk.”

Over vernieuwing:

Huebmaier geloofde dat wedergeboren mannen en vrouwen een vrije geest (de Heilige Geest) hadden, Die niet meer werd aangetast door de erfzonde.

Over de werken:

In april 1524 organiseerde **Huebmaier**, naar het voorbeeld van Zwingli, een dispuut in Waldshut. Het dispuut verschilde van die in Zürich doordat het publiek niet werd uitgenodigd. Er was geen uitspraak van de gemeenteraad en er was geen debat tussen de aanwezige partijen. Op de aanklacht presenteerde Huebmaier zijn eerste werk "Achtzehn Schlußreden of Achttien Theses.

Hoewel de Achttien Theses geen radicale Baptisten theologie weergeven, lijken ze wel in die richting te wijzen. Het werk eindigt met wat Huebmaiers motto zou worden: "Die wahrheit ist untödlich." Sommigen hebben de uitdrukking vertaald in "de waarheid is onsterfelijk," maar als vervolgte volgeling van Christus is de volgende vertaling ook waar: "De Waarheid (Gods Woord) is onsterfelijk."

Huebmaier vluchtte in **1525 naar Schaffhausen**. Hij bleef twee maanden in Schaffhausen. Tijdens zijn verblijf daar schreef hij drie artikelen:

- 1. Een beroep op de stad.**
- 2. Een scriptie tegen Johann Eck.**
- 3. Aan ketters en aan degenen die hen verbranden.**

In deze drie werken pleitte hij voor de mogelijkheid deel te nemen aan openbare debatten om zo zijn positie te verdedigen en erkende hij nederig zijn verlangen om van anderen te leren. Door deze nederige oproep voor open debat toonde **Huebmaier** zijn verlangen naar religieuze tolerantie (binnen de christelijke traditie) en zijn respect voor het gezag van de lokale overheden.

In **1525** publiceerde **Huebmaier** twee Theologische werken. Het eerste werk:

“*Summa van heel het christelijk leven*”, gepubliceerd op 1 juli, was gewijd aan de drie steden waar hij “ het christelijk geloof slecht had vertegenwoordigd.” Hij vat het christelijke leven met vijf belangrijke punten samen:

1e De christen beseft dat hij of zij hulpeloos is om het gebod van Christus na te volgen, om zich te bekeren en het Evangelie te geloven.

2e **Huebmaier** gebruikt een soort van allegorie. Zo beschrijft hij het heil van de zondaar in termen van het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Jezus, de barmhartige Samaritaan, komt met wijn en olie om de wonden van de zondaar te genezen. De wijn brengt de persoon er toe om berouw over de zonde te voelen en de olie verzacht de pijn en drijft de zonde weg. De zondaar onderwerpt zich vervolgens aan de wil van Christus.

3e Openbare belijdenis. Na de beslissing om in een nieuw leven in gehoorzaamheid Christus te volgen, moet de christen dit geloof in de christelijke kerk belijden en in de gemeente door de doop getuigen van wat er innerlijk gebeurd is. Als lid van de christelijke kerk is de christen vervolgens medeverantwoordelijk voor de gemeenschap en onderworpen aan disciplinaire maatregelen volgens Mattheüs 18.

4e Personen zijn in staat om de geboden van Christus te volgen door de kracht van de Heilige Geest, om zo getuigen te zijn van de waarheid van het Evangelie, zodat anderen ook tot geloof kunnen komen. Christenen moeten het Evangelie prediken, zodat het koninkrijk van Christus wordt verhoogd. Daarbij zullen ze zeker geconfronteerd worden met vervolging, omdat de wereld het licht haat en de duisternis liefheeft.

5e Het Heilig Avondmaal. **Huebmaier** beschrijft de maaltijd als een herinnering en herdenking. De maaltijd is een gedenkteken dat de christen er aan herinnert hoe het vergoten bloed van Jezus redding biedt voor de zondaar. De maaltijd is ook een eschatologisch feest. **Huebmaier** interpreteert:

1 Korintiërs 11:26 *Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heere, totdat Hij komt.*

Als weerlegging van het rooms-katholieke standpunt (evenals dat van Luther en

Calvijn) van de Eucharistie. Hij betoogde: “Van dit vers horen we dat Hij niet aanwezig is, maar pas op het uur van het laatste oordeel zal verschijnen.”

Het tweede werk, gepubliceerd in 1525: “**Op de christelijke doop van gelovigen**”, is vaak beschreven als **Huebmaiers** meest significante werk. Het is een reactie op Zwingli’s “Doop, Herdoop en Kinderdoop”, gepubliceerd in mei van hetzelfde jaar. Het werk is vrij lang, ongeveer zeventien duizend woorden en is verdeeld in zeven hoofdstukken. **In dit werk behandelt Huebmaier talrijke Nieuwtestamentische passages betreffende het onderwerp van de doop.**

Het werk was enorm populair en veroorzaakte een woedende reactie van Zwingli, evenals een antwoord van Johannes Calvijn. Hoewel het werk een uitgebreid inzicht geeft in de doop van het Nieuwe Testament, is de argumentatie vrij eenvoudig. **Huebmaier** toonde aan dat men moest stoppen met de doop van zuigelingen en dat alleen gelovigen gedoopt mogen worden. Hij toonde aan dat er geen enkele passage in het Nieuwe Testament bestaat, die de kinderdoop beveelt en dat alleen gelovigen werden gedoopt.

In het algemeen moet men beginnen met het prediken van het Woord van God, gevolgd door een nadruk op het horen van het Woord, gevolgd door verandering en bekering. Pas als geloof of bekering blijkt, ontvangt de persoon de doop. Vaak volgen goede werken na geloof en doop, zoals we lezen in het Nieuwe Testament.

In 1527 zag deze publicatie het licht: “De reden en oorzaak waarom iedere man, die gedoopt werd in de kindertijd, verplicht is om gedoopt te worden volgens de verordeningen van Christus, hoewel hij honderd jaar oud is.” En in zijn laatste polemische geschrift (over de kinderdoop), veroordeelt hij niet alleen de kinderdoop, maar verklaart zelfs dat het eigenlijk het kind kwaad doet.

Zijn geschriften laten zien, hoe krachtig hij de ware doop verdedigde tegenover de kinderdoop, met bewijzen uit de Heilige Schrift. Het is heel jammer dat deze geschriften niet bewaard zijn en dat slechts één van zijn liederen nog bewaard is gebleven. Een lied beginnende met: “*Freut euch, freut euch in dieser Zeit.*” (Philippenzen 4:4).

Twee van de werken, gedrukt in Nikolsburg, werden geschreven door **Huebmaier**

tijdens zijn gevangenschap in Zürich. De twaalf artikelen van het christelijk geloof zijn uitgebreid met de weergave van de apostolische geloofsbelijdenis, en aangevuld met gebeden. Dit werk toont aan dat Huebmaier de basics van het christelijk geloof bevestigde. Bovendien geeft het werk inzicht in de enorme impact van de vervolging van Huebmaier, vanwege zijn geloof en opvattingen.

Het tweede werk, een verkort “Onze Vader”, is een uitgebreid gebed, gebaseerd op het Onze Vader in het Mattheüs Evangelie.

De eerste tekst, gedrukt door Simprecht Sorg in Nikolsburg, bevat waarschijnlijk het advies van kerkvaders uit de begintijd van de Gemeente en ook van kerkvaders uit latere periodes van de kerkgeschiedenis, dat men geen jonge kinderen mag dopen totdat ze zijn onderwezen in het geloof. In dit werk, citeert Huebmaier kerkvaders zoals Origenes, Athanasius, Tertullianus, en Jerome ter ondersteuning van zijn leer tegen de kinderdoop. Hij citeert ook zijn tijdgenoten Martin Luther, Zwingli, Oecolampadius, Leo Jud en Capito.

Hoewel Huebmaier geprobeerd heeft om zoveel mogelijk bronnen te gebruiken om zijn betoog te ondersteunen, is zijn werk als exegeet veel indrukwekkender dan zijn gebruik van historische bronnen.

Een belangrijke verdediging van de leer van Huebmaier wordt beschreven in een korte apologie, gedrukt in het najaar van 1526. Een historicus heeft gesuggereerd dat de familie von Liechtenstein, Huebmaier kan hebben aangemoedigd om het werk te schrijven, om zo zichzelf te verdedigen tegen de beschuldigingen tegen hem gericht door Ferdinand I en Zwingli. Dit werk was vooral een gelegenheid voor Huebmaier om de beschuldigingen, dat hij mensen aanzette tot ongehoorzaamheid aan de autoriteiten, te weerleggen en ook dat hij een “nieuwe leer” onderwees.

Hij trachtte zijn leer steeds door middel van Gods Woord te ondersteunen. Hier volgt een interessante toevoeging van zijn beschrijving van drie soorten van doop.

De eerste is de innerlijke doop van de Geest. De tweede is de waterdoop, die fungeert als een uiterlijke expressie van de innerlijke verandering. De derde doop is de doop van bloed. Dit gebeurt wanneer een christen martelaar wordt vanwege het geloof.

In “Een Christelijke Catechismus”, gedrukt in 1527, beschreef Huebmaier “de doop van bloed” als de dagelijkse afsterving van het vlees. De catechismus is gesteld in de vorm van een dialoog tussen Leonard en Hans von Liechtenstein en betreft zaken als geloof, doop, Avondmaal en het in de ban doen.

Huebmaier schreef ook twee extra werken over de doop en het AVONDMAAL. HIJ SCHREEF TWEE WERKEN OVER WAT GELOVIGEN MOETEN NALATEN EN OVER DE VRIJHEID VAN DE WIL.

Geschiedenis van de Baptisten in Moravië in de 16e eeuw.

Moravia werd een open en vrij werkterrein voor de Baptisten en in dat land groeide de bediening voorspoedig. **Balthasar Huebmaier** was de grote apostel van de Baptisten van Moravië. Hij was echt een opmerkelijk man en een prediker met gezag. Hij had niet de impulsiviteit van Grebel, of de glans van Hatzer, of de welsprekendheid van Denck, maar straalde rust, soberheid, logische helderheid en consistentie uit. Hij was toegewijd aan de waarheid en stond aangeschreven als een ongeëvenaard man in zijn reformatie pogingen. Hij verkondigde de waarheid van de Schrift op verstandige wijze.

Dit is opmerkelijk wat betreft zijn verwerping van de kinderdoop. Hij was zo ver gevorderd, dat op hij 16 januari 1525, in twijfel zijnde over de kinderdoop, een inwijdingsdienst hield voor kinderen, in plaats van het doop ritueel. Maar hij doopte wel kinderen als de ouders dit wensten. Toen daarna zijn boek verscheen: “Von dem christlichen Taufe der Gläubigen” was het voor iedereen duidelijk dat hij Baptist was geworden. Hij werd inderdaad gedoopt met 110 anderen op een Paasdag door William Roubli, één van de Zwitserse Baptisten die pastor in Bazel was geweest. (Fusslin, Beytrage, I. p . 217).

GEORGE BLAUROCK 1491 -1529.

Georg vom Haus Jacob (Georg Cajacob, of George van het Huis van Jacob), beter bekend als George Blaurock (c.1491 - 6 september 1529), was met Conrad Grebel en Felix Manz oprichter van de Zwitserse Broeders in Zürich.

George Blaurock werd geboren in 1491 in Bonaduz in Graubünden, Zwitserland.

Hij werd opgeleid aan de universiteit van Leipzig en diende als priester de Rooms-Katholieke Kerk tot aan zijn bekering tot het Baptisme.

Blaurock was blijkbaar afgeweken van de Rooms-Katholieke Kerk, voordat hij in 1524 in Zürich kwam, want hij was al getrouwd. Hoewel hij kwam om Huldrych Zwingli te zien, had hij al snel contact met de meer radicale volgelingen van Zwingli. Deze radicalen leerden alleen hetgeen door de Bijbel werd ondersteund. Ze verwierpen de mis, beeldenverering en kinderdoop. Het stadsbestuur veroordeelde hun leerstellingen, beval hen te stoppen met hun vergaderingen en beval dat alle ongedoopte baby's binnen acht dagen moesten worden gedoopt.

Op 21 januari 1525 hield de groep een geheime vergadering in het huis van Felix Manz. Deze gelovigen gingen op hun knieën in gebed om ontferming en bescherming af te smeken en om Gods wil te mogen leren kennen. George Blaurock verzocht Conrad Grebel hem te dopen op zijn belijdenis van het geloof in Christus. Grebel deed dat en daarna voegde Blaurock zich bij de anderen die aanwezig waren om zich te laten dopen.

George Blaurock werkte nauw samen met **Felix Manz**, totdat Manz in Zürich werd gevangengenomen en gemarteld op 5 januari 1527. Op diezelfde dag werd ook Blaurock ernstig mishandeld en permanent verbannen uit Zürich. Hij bleef zijn activiteiten voortzetten in Bern, Biel, Graubünden en Appenzell.

Na zijn arrestatie en verbanning in april 1527, verliet Blaurock Zwitserland om nooit meer terug te keren. Vanaf dat moment wendde hij zich tot de Tirolers.

In 1529 werd hij voorganger van de gemeente in de Adige Vallei (nu Zuid Tirol in Noord Italië), nadat hun vroegere predikant **Michael Kürschner** was om gebracht op de brandstapel. **Blaurock kreeg** een zeer gezegende bediening in Tirol. Vele gelovigen werden gedoopt en veel gemeenten werden gesticht. In augustus werden hij en **Hans Langegger** gearresteerd door de autoriteiten van Innsbruck. In gevangenschap werden zij gemarteld om zo informatie van hen los te krijgen.

Op 6 september 1529 werden Blaurock en Langegger verbrand op de brandstapel, in de buurt van Klausen. De enige geschriften, achtergelaten door Blaurock, waren een brief en twee liederen, geschreven tijdens de laatste drie weken van zijn leven.

De gezangen genaamd: “*Gott Führt Ein Recht Gericht*” (*God houdt een rechtvaardig oordeel*) en: “*Gott, Dich wil ich loben*” (*God, U wil ik loven*). Beide liederen zijn bewaard gebleven in de “Ausbund”, een oud Mennonisten liedboek. Nu nog steeds in gebruik door de Amish.

CONRAD GREBEL 1498 -1526.

Conrad Grebel (ca. 1498-1526), zoon van een vooraanstaand Zwitsers koopman en wethouder, was medeoprichter van de Zwitserse Broeders. In 1963 werd een Mennonite University College naar hem vernoemd in Waterloo, Ontario, Canada.

Conrad Grebel werd waarschijnlijk geboren in Grüningen, in het kanton Zürich, ongeveer in **1498** als zoon van **Junker Jakob** en **Dorothea Grebel**. Hij was de tweede van zes kinderen. Hij bracht zijn jonge leven in Grüningen door en kwam met zijn familie naar Zürich rond **1513**. Hij studeerde een aantal jaren in het buitenland, werkte als corrector in Bazel, trouwde in **1522** en werd voorganger rond **1523**.

Conrad Grebel zou zes jaar hebben gestudeerd aan de Carolina, de Latijnse school van de Grossmünster kerk in Zürich. Hij werd ingeschreven aan de Universiteit van Bazel in oktober 1514. Hij studeerde daar onder Heinrich Loriti, een bekende humanistische geleerde. Zijn vader kreeg voor Conrad een beurs van Keizer Maximiliaan om te studeren aan de Universiteit van Wenen. In 1515 kwam hij daar wonen en bleef er tot **1518**.

Conrad Grebel werd een goede vriend van Joachim Vadian, een Zwitserse humanist, professor in St. Gall. In St. Gall werd Vadian benoemd tot stadsarts en op 18 augustus 1519 trouwde hij met Martha Grebel, de zus van Conrad Grebel. In **1521** volgde hij zijn vader Leonard Vadianop, die was overleden, op. Hij was lid van de gemeenteraad. Aan het begin van de reformatorische opwekking (hij was een vriend van Huldrych Zwingli) werd hij gestimuleerd om de Bijbel te gaan bestuderen. Hij had geen theologische scholing gehad. Vanaf **1522** was hij de belangrijkste voorstander (in St. Gallen) van de nieuwe leer. Toen hij werd verkozen tot burgemeester van de stad in **1526**, werd hij gebruikt om St. Gallen te veranderen in een protestants bolwerk. Hij slaagde er in om de nieuwe leer, zelfs na de overwinning van de rooms-katholieke kantons in de tweede oorlog van Kappel, te handhaven.

Vadian schreef na **1522** verschillende theologische artikelen en hielp de reformatische opvattingen verspreiden. Na een verblijf van drie jaar in Wenen keerde **Grebel** terug naar Zürich voor ongeveer drie maanden. Zijn vader kreeg een studiebeurs voor Conrad van de koning van Frankrijk aan de universiteit in Parijs. Hij studeerde daar twee jaar. In Parijs leidde **Grebel** een lichtzinnig leven en was betrokken bij diverse vechtpartijen met andere studenten. Toen Grebels vader bericht ontving over de escapades van zijn zoon, stopte hij met Conrad te ondersteunen en eiste zijn terugkeer naar Zürich.

In **1521** trad Grebel toe tot een groep om met hen te gaan studeren onder leiding van Huldrych Zwingli. Met hem bestudeerden ze de Griekse klassieken, de Latijnse Bijbel, het Hebreeuwse Oude Testament en het Griekse Nieuwe Testament. Het was in deze studiegroep dat Grebel bevriend raakte met Felix Manz.

Er vond een bijeenkomst plaats tussen Ulrich Zwingli, Conrad Grebel en Felix Manz. Alle drie waren mannen die kennis hadden van het Duits, Latijn, Grieks en Hebreeuws. Ze begonnen met elkaar geloofszaken te bespreken en realiseerden zich op een gegeven moment dat de kinderdoop niet noodzakelijk is. Ulrich Zwingli weigerde hier mee in te stemmen. Hij was bang dat dit standpunt een oproer zou veroorzaken. De andere twee vonden dit geen reden om God ongehoorzaam te zijn.

Conrad Grebel werd bekeerd in het voorjaar van **1522**. Zijn leven toonde een dramatische verandering en hij werd een aanhanger van de prediking- en hervormingen van Zwingli. **Hij was een leider onder de jonge en enthousiaste volgelingen van Zwingli.**

Grebel en Zwingli pleitten voor het afschaffen van de mis. Zwingli was, voor de afschaffing van de mis en het verwijderen van beelden uit de kerk. Maar toen hij zag dat de gemeenteraad niet klaar was voor dergelijke ingrijpende veranderingen, koos hij er niet voor om met de gemeente te breken. Maar hij ging door met de mis. Totdat deze werd afgeschaft in mei 1525. Grebel zag dit als een zaak om God meer te gehoorzamen dan de mensen. Met enige medestanders hielden zij gewetensvol vast aan hun mening, aan datgene wat zij als onschriftuurlijk hadden veroordeeld. Deze jonge radicalen voelden zich door Zwingli verraden, terwijl

Zwingli vond dat ze onverantwoordelijk bezig waren.

Ongeveer 15 mannen braken met Zwingli en, terwijl zij geen specifieke actie op dat moment ondernamen, ontmoetten ze elkaar wel regelmatig voor gebed, gemeenschap en Bijbelstudie. Gedurende deze tijd van wachten op de leiding van God, zochten ze religieuze connecties buiten Zürich.

Grebel schreef zowel aan Andreas Karlstadt als aan Maarten Luther in de zomer van 1524 en aan Thomas Müntzer in september. Karlstadt reisde naar Zürich en hij had een ontmoeting met hem in oktober van dat jaar. Ondanks de schijnbare overeenkomsten, kwam er geen overeenkomst tussen de Züricher radicalen en Karlstadt tot stand.

In zijn brief aan Müntzer, moedigde Grebel Müntzer aan in zijn verzet tegen Luther, maar ook verweet hij hem meerdere dwalingen. Hij drong er bij Müntzer op aan om geen wapens op te nemen. De brief werd teruggezonden naar Grebel en heeft Müntzer nooit bereikt.

De laatste vraag die oorzaak werd van het volledig verbreken van de banden tussen de radicalen en Zwingli, was de vraag naar hun uitleg over de kinderdoop. Een openbaar debat werd gehouden op 17 januari 1525. Zwingli betoogde tegen Conrad Grebel, Felix Manz en George Blaurock. De gemeenteraad besliste in het voordeel van Zwingli en was vóór de kinderdoop. Zij gaven de Grebel groep het bevel om hun activiteiten te staken. Ze gaven de opdracht dat alle ongedoopte kinderen binnen acht dagen moesten worden gedoopt. Het niet naleven van dit bevel van de raad, zou resulteren in verbanning uit het kanton.

Grebel had een dochtertje, Issabella, die niet was gedoopt en hij bleef resoluut op zijn standpunt staan. Hij was niet van plan om haar te laten dopen. De groep kwam bij elkaar om zich te beraden op 21 januari 1525 in het huis van Felix Manz. Deze bijeenkomst was illegaal volgens het nieuwe besluit van de gemeenteraad.

George Blaurock vroeg Grebel om hem te dopen op zijn belijdenis van het geloof. Daarna werd Blaurock gedoopt in aanwezigheid van de anderen. Als groep verplichtten ze zich om zich aan het geloof van het Nieuwe Testament te houden en te leven als broeders, gescheiden van de wereld. Ze verlieten de kleine bijeen-

komst vol ijver om alle mensen aan te moedigen om hun voorbeeld te volgen.

Wegens zijn bekendheid in Zürich, liet Conrad Grebel het werk aan anderen over en werd uitgezonden met een Evangelisatie opdracht naar de omliggende steden. Grebel doopte in februari **Wolfgang Ulimann** door onderdompeling in de rivier de Rijn. Ulimann was in St. Gall en Grebel reisde daar in het voorjaar heen.

Conrad Grebel en Wolfgang Ulimann predikten enkele maanden met veel zegen in het gebied van St. Gall. In de zomer ging hij naar Grüningen en predikte daar opnieuw met veel zegen. **In oktober 1525 werd hij gearresteerd en gevangen gezet.**

In de gevangenis was Grebel in staat om een verdediging van de Baptisten visie op de doop voor te bereiden. Met de hulp van enkele vrienden ontsnapte hij in maart 1526. Hij ging door met zijn bediening en kreeg het voor elkaar om op een gegeven moment een brochure gedrukt te krijgen.

Grebel ging naar het Maienfeld, een gebied in het kanton Graubünden (waar zijn oudste zus woonde). Kort na aankomst stierf hij, waarschijnlijk rond juli of augustus.

De werken van **Conrad Grebel** bestaan uit 69 brieven van september 1517 tot juli 1525, drie gedichten, een petitie aan de Züricher raad en gedeelten van een pamflet, geschreven tegen de kinderdoop, zoals geciteerd door Zwingli in zijn tegenargumenten. Drie brieven aan **Grebel** (Benedikt Burgauer, 1523; Vadian, 1524 en Erhard Hegenwalt, 1525) zijn bewaard gebleven. De meeste van de 69 brieven geschreven door Grebel, zijn echter uit zijn studententijd en werpen weinig licht op zijn bediening als Baptist.

Hoewel hij niet ouder werd dan 28 jaar, werd zijn christelijke bediening als het ware samengeperst in minder dan vier jaar. Gedurende anderhalf jaar was hij overtuigd Baptist. De invloed van **Conrad Grebel** leverde hem de titel “**Vader van de Baptisten**” op. Hij werd aangeduid als de “leider” van de Baptisten in Zürich.

Zwingli klaagde erover geen grote meningsverschillen te hebben met Grebel op kardinale punten van de theologie en bagatelliseerde Grebels verschillen als zijnde “*onbelangrijke uiterlijke dingen, zoals kinder- of volwassendoop en of een christen wel magistraat kan zijn.*”

Dit lijkt behoorlijk hypocriet van Zwingli, want om deze verschillen heeft hij anderen op de brandstapel geholpen.

Toch blijkt uit deze verschillen, dat er een diepe verdeeldheid was in het denken over het wezen van de kerk en de relatie tot de kerk en het christen zijn in de wereld. De overtuigingen van **Conrad Grebel** en de **Zwitserse Broeders** hebben grote invloed gehad op het leven en denken van de **Amish, Baptisten, Schwarzenau Broeders/Duitse Baptisten en Doopsgezinde gemeenten**, evenals tal van piëtistische en vrije-gemeente bewegingen.

Grebel en zijn groep traden krachtdadig op en zij brachten daardoor hun levens in gevaar. Vrijheid van geweten en de scheiding van kerk en staat zijn twee grote erfenissen van de Baptisten beweging. Geïnitieerd door deze Zwitserse Broeders. De Grebels kwamen uit een vooraanstaande Zwitserse familie. Zijn vader Jakob was een ijzerhandelaar en diende als een magistraat in Grüningen 1499-1512. Daarna diende hij als vertegenwoordiger in de raad van het kanton Zürich en werd ook vaak opgeroepen als ambassadeur van Zürich naar de vergaderingen van de Zwitserse Confederatie.

Jakob Grebel was het oneens met de religieuze standpunten van zijn zoon, maar hij was ook van mening dat de maatregelen van Zwingli tegen de Baptisten te streng waren. **Jakob Grebel** werd geëxecuteerd in Zürich op 30 oktober **1526**, veroordeeld wegens het ontvangen van illegale fondsen van buitenlandse heersers. **Sommige geleerden/historici beschouwen zijn verzet tegen de maatregelen van Zwingli als de (waarschijnlijk) echte reden achter de executie.**

Tegen de wens van zijn familie trouwde **Conrad Grebel** met **Barbara** op 6 februari 1522. Ironisch genoeg werden de kinderen van **Conrad en Barbara**, na zijn dood, opgevoed in de **gereformeerde leer** en de familienaam bleef prominent aanwezig in Zürich. Zijn kleinzoon, ook genoemd Conrad, was penningmeester van de stad in 1624 en een latere afstammeling, ook een Conrad Grebel, was burgemeester in 1669.

Zelfs tot de huidige dag hebben Grebels nakomelingen de rechtbanken en kerkelijke gemeenten van Zürich gediend. (Wikipedia)

HANS HUT 1490 – 1527.

Hans Hut was een zeer actief Baptist in Zuid-Duitsland en Oostenrijk.

Hut werd geboren in Haina, Römhild, Thüringen en was reizend boekverkoper. Hut was enkele jaren stafdrager bij de ridder Hans von Bibra (de broer van bisschop Lorenz von Bibra).

Hij kwam onder de invloed van Thomas Müntzer, weigerde om zijn kind te laten dopen en werd verdreven uit de gemeenschap in 1524. Hij heeft deelgenomen aan de beslissende slag van Thüringen tijdens de Duitse Boerenoorlog op 15 mei 1525 in Bad Frankenhausen. In zijn latere jaren distantieerde Hut zich van Müntzer door te zeggen dat hij het zelf kennelijk bij het verkeerde eind had en dat hij Müntzer niet had begrepen. Na een gevecht slaagde hij erin te vluchten en reisde door de hele regio. **Op Pinksteren 1526 werd hij gedoopt in Augsburg door Hans Denck, die eerder zelf was gedoopt door Balthasar Huebmaier.**

In 1528 vestigden een aantal dienaren van het Woord en hun mede gemeenteleden (Baptisten) zich in Moravië, in Znaim, Eibenschitz, Brunn en elders.

Een zekere **Gabriel Ascherham** kwam in Rossitz (Zuid-Moravië). Hij was geboren in Neurenberg en was bontwerker in Scharding (Beieren) geweest. In Rossitz verzamelde hij een groep mensen en onderwees hen. Kort na hem kwam **Philip Blauarmel** met enkele anderen tot hem uit Schwaben.

Philip Blauarmel, ook wel bekend als Philip Plener, kwam uit Straatsburg en was wever en werd daarom ook wel Philip Weber genoemd. Omdat hij blauw gekleurde mouwen droeg, het kenmerk van de gilde van de wevers, werd hij algemeen bekend als Philip Blauarmel.

Gabriel nam hen in zijn huis en in de geestelijke bediening bevoorrechte hij Philip en zijn assistent. Maar al snel was Gabriel niet blij met de acties van Philip. Gabriel nam de leiding over zijn eigen groep gelovigen opnieuw op zich. Philip trok weg met zijn volgelingen en begon een nieuwe gemeenschap. Ze beweerden nog steeds broeders te zijn, maar hun harten waren verdeeld. Met als gevolg dat er twee groepen ontstonden, de Philippites en de Gabrielites.

Hans Hut ging ook naar Nikolsburg, een centrum van Baptisten, waar nog meer predikanten en leraren werden aangesteld om het Woord van God uit te dragen, namelijk:

Oswald Glait, Hans Spittelmaier, Christian Rotmantel, Klein Utz (Little Utz) en Gross Utz (Big Utz), Hans Werner, Andreas Moezel, en Strutzel. Sommigen van hen waren al eerder predikers geweest. Deze en nog anderen verzamelden zich bij het kasteel in Nikolsburg voor een bespreking of het toegestaan was om het zwaard te dragen en belastingen te betalen. Zij bespraken ook andere problemen. Maar ze konden niet tot een gemeenschappelijk standpunt komen en bleven verdeeld.

In augustus **1527** was **Hans Hut** een belangrijke deelnemer aan de Martelaren Synode in Augsburg, een bijeenkomst van 60 Baptisten uit de omliggende regio. Ze wilden een poging ondernemen om tot een gemeenschappelijk standpunt en wederzijds begrip, wat betreft de verschillende leringen te komen. Toen de Augsburgse gemeenteraad hoorde van de bijeenkomst, probeerden ze de groep te arresteren.

Hut werd gearresteerd, samen met de groep Baptisten. Hoewel de arrestatie niet het einde van Huts onderwijs betekende, werden hij en de anderen wel veroordeeld tot gevangenisstraf voor onbepaalde tijd.

Hans Hut werd vreselijk gemarteld en overleed door verstikking als gevolg van een brand in de Augsburgse gevangenis op 6 december **1527**. De volgende dag verbrandden de autoriteiten zijn dode lichaam.

Hut is de auteur van "Ausbund" nr.8: "O Gij, Almachtige Heere en God", dat in dit liedboek van de Noord-Amerikaanse Amish congregaties is opgenomen.

Werken: "Over het geheim van de doop, van het teken en de betekenis, een begin van het echte christelijke leven. (1527 *Ein Christlicher Unterricht, wie Göttliche geschrift vergleicht und geurtailt Solle Werden. Aus kraft des Heiligen Geistes und zeuknus der dreitail christlichen Glaubens sambt Iren verstand.* (1527)

JACOB HUTTER 1500 – 1536.

Hutteriten.

Jakob (of James) Hutter (ook Huter of Hueter) was een Tioolse Baptisten voorganger en oprichter van de Hutteriten Gemeenschap.

Hutter werd geboren in Moos in de buurt van St. Lorenzen in het **Pustertal** in het graafschap Tirol (**Zuid-Tirol - Italië**). Hij leerde hoeden maken in Prags in het Pustertal en werd een rondreizend ambachtsman.

Hij kwam voor het eerst in aanraking met de Baptisten in Klagenfurt en spoedig daarna ging hij over tot hun geloof. Hij begon te prediken in de regio Tirol en vormde een aantal kleine gemeenten. In het begin van 1529 begonnen de autoriteiten in Tirol, de Baptisten te vervolgen. Hutter en enkele medebroeders gingen naar Moravië, omdat zij hoorden dat daar de vervolgingen niet zo hevig waren. Daar ondervonden ze dat men veel toleranter was in hun houding ten opzichte van de Baptisten. Met als gevolg dat de Tioolse Baptisten besloten te emigreren. Toen kleine groepen zich verplaatsten naar Moravië, bleef Hutter in Tirol als pastor voor de mensen die achterbleven.

Hutter ontsnapte aan de autoriteiten, omdat andere gevangen Baptisten zijn verblijfplaats geheim hielden. Zelfs onder zware martelingen, verraadden ze hem niet. In 1527 verklaarde Ferdinand I, Aartshertog van Oostenrijk dat de misleidende leerstellingen van ketterse sekten niet zouden worden getolereerd.

Hutter ging naar **Moravië in 1533**, toen de vervolging van de Baptisten in Tirol op haar hoogtepunt was. Veel Baptisten uit de Pfalz, Schwaben en Silezië kwamen ook naar Moravië.

Hutter verenigde de plaatselijke Baptisten gemeenten, waardoor het Baptisme in Moravië begon te bloeien. Onder Hutters leiding werd in de gemeenten de vroegchristelijke praktijk van gemeenschappelijk eigendom van goederen geïmplementeerd, de volwassen doop en men was voorstander van geweldloosheid.

In **1535 verdreef de Moravische regering alle Baptisten uit Moravië**. Ze verspreid-

den zich naar de omliggende landen. **Hutter** ging terug naar Tirol, waar hij werd gearresteerd op 30 november 1535 in Klausen en naar het kasteel Branzoll gebracht. Op 9 december 1535 werd Hutter verplaatst naar Innsbruck, waar hij werd ondervraagd en onder druk gezet om te herroepen. Zelfs onder zware martelingen zou hij zijn standpunt niet herroepen of de namen onthullen van andere Baptisten. Hutter werd veroordeeld tot de dood door verbranding en overleed op 25 februari 1536 op de brandstapel in Innsbruck aan de voorzijde van het “Gouden Dak”.

Volgens de “Hutterian Chronicle” werden in Tirol in totaal 360 Baptisten geëxecuteerd. Hutters woorden zijn opgenomen in acht brieven, geschreven onder zware vervolging. In Innsbruck wordt aan Hutter herinnerd door een straatnaam, Hutterweg en door een plaquette op het “Gouden Dak”. Sinds 1992 heeft de Oostenrijkse Dienst Buitenland, die werkt aan wereldwijd begrip en verzoening, een kantoor op de Hutterweg.

In 2006-2007 heeft een werkgroep met vertegenwoordigers van protestantse en rooms-katholieke kerken, de vredesbeweging Pax Christi en de Vereniging van Evangelische kerken in Tirol gewerkt in de richting van verzoening met de Hutteriten. Op 25 februari 2007 hebben dezen gezamenlijk drie groepen Hutteriten uitgenodigd om met hen een herdenkingsplechtigheid bij het “Gouden Dak” te houden, alsmede een gezamenlijke gebedsdienst in het oude stadhuis van Innsbruck. Er zijn nu nog kolonies van Hutterian Brothers in de USA.

FELIX MANZ 1498 – 1527.

Felix Manz (ook Felix Mantz) was een van de medeoprichters van de oorspronkelijke Zwitserse Broeders, een Baptisten gemeente in Zürich, Zwitserland. Manz werd geboren in Zürich en stierf in Zürich. Hoewel de informatie over zijn opleiding schaars is, is er bewijs dat hij liberaal onderwijs heeft genoten en een grondige kennis bezat van het Hebreeuws, Grieks en Latijn.

Manz werd een volgeling van Huldrych Zwingli, nadat deze naar Zürich kwam in 1519. Hij voegde zich bij de groep van Conrad Grebel in 1521. Grebel en Manz werden vrienden. Zij verwierpen de mis, de verbinding van kerk en staat en de kinderdoop. Na het Tweede Dispuut van Zürich in 1523, kregen ze verschil van mening met Zwingli en ze geloofden dat Zwingli hun hervormingsplannen bij het

stadsbestuur had gebracht.

Grebel, Manz en anderen deden verschillende pogingen om hun positie te bepleiten. Verschillende ouders weigerden om hun kinderen te laten dopen. Een openbaar dispuut met Zwingli werd gehouden op 17 januari 1525. De raad verklaarde Zwingli tot overwinnaar.

Conrad Grebel doopte George Blaurock en Blaurock doopte de anderen. Daardoor werd de breuk met Zwingli en de raad definitief. De beweging verspreidde zich snel en Manz was zeer actief. Hij gebruikte zijn talenkennis om zijn studies te vertalen in de taal van het volk en werkte enthousiast als Evangelist. Manz werd een aantal keren gearresteerd tussen 1525 en 1527.

Terwijl hij predikte met George Blaurock in de regio Grüningen, werden ze overrompeld, gearresteerd en gevangen gezet in Zürich in de Wellenburg gevangenis.

Op 7 maart 1526 had de gemeente Zürich een edict uitgevaardigd, dat indien volwassenen werden herdoopt, dit gestraft zou worden door middel van verdrinking. Op 5 januari 1527 werd Manz het eerste slachtoffer van dat edict en de eerste Zwitserse Baptist die werd gemarteld door de handen van andere protestanten.

Zwingli en de raad beschuldigden hem van het halsstarrig weigeren: *“om zijn fout te erkennen en van willekeur”*. Men leidde hem van de Wellenburg in een boot. Onderwijl preees hij God en predikte aan de mensen het Evangelie. Een gereformeerd predikant ging mee. Hij had de opdracht om hem tot zwijgen te brengen en hoopte hem daardoor nog een kans te geven om zijn geloof te herroepen.

Manz's broer en moeder moedigden hem aan om stand te houden en te lijden om Jezus' wil. Hij werd in een boot naar de rivier de Limmat gebracht. Zijn handen en knieën werden gebonden aan een paal. Hij werd omgebracht door verdrinking in het meer van Zürich. Zijn vermeende laatste woorden waren: *“In uw handen, o God, beveel ik mijn geest.”* Zijn bezittingen werden in beslag genomen door de regering van Zürich en hij werd begraven op de St. Jakobs begraafplaats.

De executie van Manz dateert van vóór de Münsterse Opstand, die officieel begon in 1534. Manz schreef een getuigenis van zijn geloof in een uit 19 strofen

bestaande hymne en was blijkbaar de auteur van: “*Protest und Schutzschrift*” (een verdediging van het Baptisme). De 18-strofige hymne van Manz is bewaard gebleven en is te vinden in de “Ausbund”, een 16e-eeuws liedboek. Nog steeds in gebruik bij de Amish. Het is een lofzang op God voor Zijn grote Heil.

PILGRAM MARPECK CA. 1500 – 1556.

Pilgram Marpeck, ook Pilgram Marbeck of Pilgrim Marpeck , was een belangrijke Zuid-Duitse Baptisten leider in de 16e eeuw.

Marpeck woonde in Tirol, Oostenrijk. Zijn vader, Heinrich Marpeck, verhuisde van Rosenheim in Beieren naar Rattenberg, Oostenrijk, waar hij raadslid was. Heinrich diende ook als rechter (1494-1502) en als burgemeester (1511). Pilgram ging naar de Latijnse school in Rattenberg.

Vóórdat hij Baptist werd, genoot Pilgram Marpeck een goede financiële status en was hij een zeer gerespecteerd burger van Rattenberg aan de rivier de Inn. Hij was mijnningénieur, lid van de broederschap van mijnwerkers en diende in Rattenberg diverse raden.

Registraties van Marpeck’s bekering tot Baptist zijn niet bewaard gebleven. Het is bekend dat hij in zijn positie als mijnbouw-magistraat, van aartshertog Ferdinand mijnwerkers moest aangeven die sympathiseerden met het Baptisme.

Leonhard Schiemer werd door de autoriteiten geëxecuteerd, twee weken voordat Marpeck zijn mijnbouwplaats op 28 januari **1528** verliet.

Men neemt algemeen aan, dat hij zijn positie verloor, omdat hij weigerde overheden te helpen bij het aangeven van de Baptisten.

Marpeck werd snel teruggebracht van zijn positie als vooraanstaand burger van Rattenberg tot een “zwervend vagebond onder de hemel”. Van 1528-1532 woonde Marpeck in Straatsburg, waar hij twee jaar als opzichter bij een houthandel werkte, voordat hij uit de stad werd verbannen vanwege zijn activiteiten als Baptist.

De volgende 12 jaar trok hij als zwerfer door Zwitserland en reisde naar Tirol,

Moravië, Zuid-Duitsland en de Elzas. Er wordt verondersteld dat hij Baptisten gemeenten heeft gevestigd in deze gebieden.

In 1544 werkte Pilgram Marpeck in het stadsbos van Augsburg. Op 12 mei 1545 was hij werkzaam als stad-ingenieur, een functie die hij hield tot zijn dood in december 1556. Er was blijkbaar grote vraag naar zijn diensten, want ondanks berispingen en waarschuwingen, zette Marpeck zijn werkzaamheden als voorganger van de Baptisten voort.

Naast zijn werk als voorganger en als kerk-organisator, schreef Marpeck belangrijke theologische werken als lering voor de Baptisten. **Marpeck** debatteerde met **Martin Bucer** en **Kaspar Schwenkfeld**, maar viel ook de incarnatieleer van **Melchior Hoffman** aan en de **Münsteriten** in verband met het gebruik van geweld en de **Hutteriten** gemeenschap met betrekking tot het gemeenschappelijk bezit van goederen. Hij hield zowel het Oude- als het Nieuwe Testament voor het Woord van God, maar onderscheidde het Nieuwe Testament als de gezaghebbende regel voor geloof en praktijk in de gemeente.

Marpeck schreef over de **Duitse Boerenoorlog**, de **Münsterse Opstand** en de **dood van Ulrich Zwingli** en heel veel over de **excessen van de Rooms-Katholieke Kerk**.

Pilgram nam een gematigde positie in onder de Baptisten en had kritiek op een in zijn ogen te wettische visie of een te spirituele visie. De geschriften van zijn hand zijn: *Der Vermanung* (een herziening van Rothmann's Bekenntnisse), *Der Verantwortung* (een antwoord op Schwenkfeld), en *Der Testamentserläuterung*.

Pilgram Marpeck trouwde Sophia Harrer en zij kregen één kind. Na haar dood trouwde hij met een vrouw genaamd Anna. Ze hadden geen nakomelingen, maar wel drie kinderen geadopteerd.

Interesse in het leven en denken van **Marpeck** heeft een grote opleving laten zien in de laat 20e- en in de vroeg 21e eeuw. **De ontdekking van het "Kunstbuch", een collectie werken van Marpeck en zijn kring, heeft bijgedragen aan deze opleving.** **Uitgebreide** monografieën geven inzichten in zijn hermeneutiek (William Klassen), zijn sociale denken (Stephen Boyd), zijn christologie (Neal Blough), en zijn theologische methode (Malcolm Yarnell).

Jason G. Duesing zegt in januari 2012, op een door het Western Baptist Theological Seminary belegde conferentie, over zijn vijfdelige serie van: *“Pilgram Marpeck’s christelijke doop”* het volgende:

“In Marpecks Confession, laat hij het contrast zien tussen de basis van de kinderdoop, gerelateerd aan de besnijdenis: Verbond Oude Testament met de eenvoud van het geloof in Christus. Waar de kinderdoper een beroep doet op een teken van het Oude Verbond, is de christelijke doop een getuigenis van het geloof op basis van het Nieuwe Verbond.”

Marpeck ontvouwt twee aspecten van de christelijke doop als getuigenis.

1. Christelijke doop functioneert als getuige van een innerlijke transactie. Opnieuw verwijzend naar het gesprek tussen Filippus en de kamerling, benadrukt Marpeck de geloofsbelijdenis van de kamerling, dat hij geloofde met heel zijn hart in Jezus Christus, voorafgaand aan de doop in Handelingen 8:37.
2. De doop van de eunuch was daarom: “het getuigenis, dat de troost die is gepredikt aan de gelovige, echt uit zijn hart komt.”
3. Marpeck onderstreept het getuigenis van de christelijke doop als het getuigenis van de staat van dood in zonde en ongeloof waarin wij op de wereld kwamen en waardoor wij gebonden waren. Alsmede het getuigenis van de innerlijke zekerheid dat iemands zonden zijn vergeven.
4. De christelijke doop functioneert als getuigenis van een inwendige transactie en van ontvangen liefde. Bovendien ziet Marpeck de externe doop als de “aardse en elementaire getuige” van de innerlijke doop door de Heilige Geest.
5. Hij legt uit dat de passage in Efeze 4: 5 verwijst naar : “één doop”. De verwijzing in: Efeze 5: 25-27 naar het “wassen van het water met het Woord”, en dat de verklaring in 1 Korinthiërs 12:13, verwijst naar de doop van de Geest, sprekende over de innerlijke doop, die zichtbaar wordt uitgedrukt in het getuigenis van de christelijke doop.
6. Voor Marpeck is de christelijke doop het beste getuigenis van het nieuwe le-

ven, dat voortkomt uit de innerlijke verandering van de christen (wedergeboorte).

7. De christelijke doop dient als een getuigenis van de liefde van Christus naar buiten toe. Marpeck noemt de “interne werking van de Heilige Geest,” Die dit veroorzaakt. De Geest het, Die het leven van de christen transformeert en hem uiteindelijk leidt tot de christelijke doop.”
8. Deze boodschap van liefde onthult de cyclische aard van de door Christus-gevestigde orde voor Marpeck t.a.v. de christelijke doop. Wanneer de christelijke doop functioneert als getuige voor de wereld, dient het tegelijkertijd als leerfunctie om mensen tot geloof in Jezus Christus te bewegen. Dit geloof, zoals hierboven aangegeven, is de voorwaarde voor de christelijke doop, die op haar beurt functioneert als de deur van de gemeente en als een getuige voor de wereld.

Marpecks christelijke doop, zoals toen beoefend door plaatselijke gemeenten, geeft het Evangelie door van de liefde van God voor de wereld, door middel van het getuigenis van de veranderde levens van Gods volk.

Pilgram Marpeck was de tweede meest invloedrijke theoloog van de Evangelische Baptisten beweging. In zijn recente werk: “De vorming van de christelijke leer”, concludeert Malcolm Yarnell, dat “bovenaan de lijst van theologisch interpretaties, Pilgram Marpeck’s theologische methode staat.....” Rollin Armour zegt dat Pilgram Marpeck “misschien wel de meest doordachte interpretatie van de doop onder de Baptisten heeft gegeven”. In tegenstelling tot de meeste Baptisten theologen, diende Marpeck een burgerlijke overheid en niet een geestelijke.

Harold Bender beschrijft het leven van Marpeck als: “een goede illustratie van de overgang van het rooms-katholicisme via het lutheranisme naar het Baptisme. Hij veranderde van een geloof gebaseerd op traditie naar een leven zoals voorgeschreven door de Schrift.”

Dit getuigenis naar de wereld, zoals Marpeck dat heeft weergegeven, wordt gemist bij de doop van baby’s, omdat deze nog niet kunnen geloven en dus ook niet getuigen.

Marpeck vatte zijn leer als volgt samen: **“Deze drie dingen: de ware verkondiging van het Evangelie, de Bijbelse doop en het Bijbelse Avondmaal moeten gevonden worden.** In geval van twijfel bij één van deze onderdelen, kan er geen ware kerk van Christus zijn. Als één van deze onderdelen ontbreekt, is het niet mogelijk een ware christelijke kerk in stand te houden en te ondersteunen.“

Marpeck inzake de christelijke doop:

- 1. De kinderdoop, van welke aard dan ook, is geen christelijke doop.**
- 2. De christelijke doop volgt op een Christus-gevestigde orde.**
- 3. De christelijke doop volgt altijd op het nieuwe leven.**
- 4. De christelijke doop is een getuigenis.**

Jörg Maler’s Kunstbuch:

Geschriften van de Pilgram Marpeck kring.

John D. Rempel, ed. Jörg Maler’s Kunstbuch: Geschriften van de Pilgram Marpeck Kring.

Kitchener, ON: Pandora Press, 2010. Met deze twaalfde en laatste uitgave in de serie Classics van de Radicale Reformatie (CRR), bieden het Instituut voor Baptist Studies, redacteur John Rempel en zijn team van elf vertalers, voor het eerst in het Engels, een verzameling van geschriften aan van wat wel de Marpeck Kring (Pilgram Marpeck en zijn medewerkers) wordt genoemd.

Het is gebaseerd op de kritische Duitse editie gepubliceerd in 2007, “Briefe und Schriften oberdeutscher Täufer 1527-1555”: “Das “Kunstbuch” des Jörg Probst Rotenfelder gen. Maler, bewerkt door Heinold Snel. Ca. 700 pagina’s. Deze collectie was niet het product van recente geleerden, maar van de 16e-eeuwse Marpeck Kring zelf. Eén van de Kring, voorganger en schilder Jörg Maler, leverde zijn eigen handgeschreven bewerkte kopie aan, aan een Zwitserse boekbinder in 1561.

De Duitse editie van 2007 is gebaseerd op de helft van dit originele boek, dat overleefde in de Burgerbibliotheek in Bern, Zwitserland. Namen, plaatsen en data verbonden aan deze geschriften geven aan, dat ze gedurende drie decennia in het midden van de 16e eeuw werden verspreid onder Baptisten gemeenten in Zuid-Duitsland, Moravië (nu Tsjechië) en Zwitserland.

Het Kunstbuch, zoals we die nu hebben, omvat 56 geschriften. Zestien geschriften waren door Marpeck geschreven en elf door andere voorgangers in de Marpeck Kring, waaronder de naaste medewerker van Marpeck, Leupold Scharnschlager en andere bepalende figuren zoals Hans Hut, Hans Schlaffer en Leonhard Schiemer.

Maler zelf schreef zes stukken. Een aantal zijn anoniem. Deze geschriften omvatten verhandelingen, devotionele verklaringen, getuigenissen (van geloof en zonde), didactische gedichten, spreuken en een flink aantal gedateerde pastorale brieven waarin advies, onderwijs, geestelijke begeleiding en bemoediging aan gemeenten en personen wordt gegeven.

Voorbeelden van pastorale brieven omvatten Marpecks brieven aan de Zwitserse Broeders over hun rigide discipline en het veroorzaken van conflicten. Een brief van Jörg Maler, waarin hij Ulrich Ageman aanmoedigt om zich volledig aan Christus toe te wijden; een brief met troost aan de gevangene Hans von Halstatt, die in afwachting was van de doodstraf.

Rempel schreef inleidingen voor ieder belangrijk onderdeel en een inleiding op het gehele boek. Hij legt de historische en theologische context uit, geeft de relatie aan tussen de verschillende teksten, biedt samenvattingen en biedt interpretatieve opmerkingen en vragen. Deze introducties zijn zeer informatief en inzichtelijk en maken de geschriften toegankelijk. Met name voor de niet-specialist. De editor vergelijkt deze collectie met “een album met foto’s van een familie en haar vrienden”.

Het is een weergave met theologische referentiepunten, die de Apostolische Geloofsbelijdenis, de leer van de Drie-Eenheid, het Baptisme weerspiegelen in de Schleithem belijdenis en de gedachten van Pilgram Marpeck omvatten. Duidelijk zijn in de geschriften van Marpeck zijn concepten van discipelschap, de gemeente

het lichaam van Christus en zijn zoektocht naar eenheid, vermijdende de valkuilen van wettisme en spiritualiteit. Deze collectie toont ook diversiteit en spanningsvelden. **Jörg Maler** voegt frequent kwalitatieve noten toe en belijdt zijn moeite met het absolute verbod van de eed. **Marpeck** twist met de **Zwitserse Broeders** inzake hun starre kerkelijke tucht en zegt zelfs tot een gemeente dat zij niet een echte kerk zijn. **Scharnschlager** staat het vertegenwoordigen van een openbaar ambt toe, als een persoon trouw Christus volgt.

Het **Kunstabuch** is bedoeld om te lezen en te luisteren naar de gesprekken tussen een groep Baptisten van de 16e eeuw. Ze spreken met elkaar. Maler voegt zijn commentaar- en verklarende noten toe. Hij of anderen citeren het verband met de Schrift. Dit boek is een steekproef van Gemeente theologie, maar niet louter van abstract theologiseren. Om zeker te zijn en u veel meer inzicht te geven in het leven en denken van een groep Baptisten, zijn theologische reflecties ingebed in getuigenissen, bekentenissen en pastorale brieven. In Rempels woorden: “ze doen hartstochtelijke pogingen om het lichaam van Christus getrouw te zijn en om God volkomen te vertrouwen te midden van angstaanjagende onzekerheid”.

Oorspronkelijk bedoeld om te instrueren en gewone christenen geestelijk te voeden, wordt deze vertaling ons nu aangeboden voor hetzelfde doel. Dit maakt het **Kunstabuch** meer dan een samenstelling van historische theologie. Na 500 jaar blijven deze geschriften dezelfde relevante boodschap verkondigen die **Maler** voorzegt in zijn inleiding: “**Veel van een Goddelijk mysterie ligt in dit boek; indien u dit wenst, zal het uw hart verlichten, moed en inzicht geven. Daarom maak er ruimte voor om er kennis van te nemen, met een hart vol toewijding.**” (Ron Kennel, gepensioneerd predikant, Goshen, Indiana, USA.)

DE VIJF VRUCHTEN VAN ECHE BEKERING.

Door Pilgram Marpeck – Augsburg, 24 augustus 1550.

Overgenomen uit Jörg Maler’s Kunstabuch. Writings of the Pilgrim Marpeck Circle. Edited by John D. Rempel. Blz. 387 – 388. Pandora Press, Kitchener, Ontario 2010.

“De eerste vrucht van bekering is de belijdenis van schuld. Zondaren beven voor het aangezicht van God, in de steek gelaten door alle schepselen. Dit is de eenzame

ervaring van de verlatene in het dodenrijk, die Christus in onze plaats doormaakte en die wij nu ondergaan ten behoeve van Hem, om Hem te dienen. Deze diepte vinden we alleen in Christus. (Hier ontmoeten we het centrale thema van Marpecks vroomheid.)

Een ander aspect is het nederdalen in het dodenrijk. Christus geeft Zichzelf niet alleen voor ongelovigen van de eeuwen die achter ons liggen, maar ook voor alle zondaren van elke komende generatie. Deze kunnen erop rekenen dat ze Christus zullen ontmoeten op het volkomen dieptepunt van hun zonde en verlorenheid.”

“Het is deze ontmoeting die uitgebeeld wordt in de doop van de gelovige.

De tweede vrucht is de erkenning dat iemand moet wachten op Gods genade en deze niet met oppervlakkige woorden van berouw kan verkrijgen, maar tot zonde besef moet komen.

De derde vrucht is dat zondaren verdriet en spijt hebben van hun zonden en niet in de eerste plaats bang zijn voor de gevolgen van de zonde. Hun grootste wens is, dat God hen gedachtig is.

De vierde vrucht is de vastberadenheid waarmee ze zich voornemen niet meer te zondigen. Zonder dit is alles ijdel en een schijnvertoning.

De vijfde vrucht is dat men de volledige verantwoordelijkheid neemt voor zijn eigen zonden en weigert iemand of iets anders er de schuld van te geven. Als men dat doet, geeft men uiteindelijk God de schuld. (Hierna maakt de auteur een kenmerkende theologische uitspraak). Verdorvenheid heeft zijn oorsprong in zichzelf. De positieve kant van de vijfde vrucht is dat de zondaar bevestigt dat God, met al Zijn engelen, waar en goed is. Om iemands eigen schuld af te zwakken door de zonden van iemand anders te openbaren, wordt streng veroordeeld. Door dit te doen maakt men inbreuk op Gods heilig Wezen.” (Pilgram Marpeck.)

JÖRG PROBST ROTHENFELDER (JÖRG MALER) 1500-1562.

Jörg Probst Rothenfelder, ook wel genoemd Jörg Probst, Jörg Brobst, Jörg Brobst, Jörg Maler, schilder Jörg. Waarschijnlijk geboren in Augsburg en waarschijnlijk gestorven in St. Gallen. Hij was kunstschilder in Augsburg en behoorde tot de Baptisten beweging. **Hij verwierf bekendheid door zijn verzameling Baptisten geschriften, waaruit hij het zogenaamde kunstboek heeft samengesteld.** Meer gedetailleerde informatie over de afkomst en de kindertijd van Jörg Propst Rothenfelder zijn niet bekend. Een vermelding in het gildeboek van Augsburgse kunstschilders is tot dusver het oudste bewijs van zijn biografie. Hier wordt vermeld dat Hans Knoder, de keizerlijke hofschilder van Maximiliaan I, de “jongen met de naam van Jorg Brobst” bij het gilde heeft aangemeld en de verplichte vergoeding heeft betaald. De geschiedenis leert alleen dat Rothfelder af en toe een Steekspel, gehouden op de Augsburgse Rijksdag, geschilderd heeft en daarvoor per werkweek een halve gulden ontving. In november **1526** moest hij de stad Augsburg verlaten, na een veroordeling wegens dronkenschap en de molestatie van een dienstmeisje. (Maler was toen nog niet bekeerd H.S.)

In het voorjaar van **1532** werd **Jörg Rothfelden** gedoopt door de goudsmid **Sebolt Feichter** in het huis van **George Nessler** in Augsburg. Feichter was eind 1531 naar Augsburg verhuisd en werd begin 1532 gekozen tot leider van de Baptistengemeente. Op dat moment was de Baptisten beweging al over haar hoogtepunt heen in deze keizerlijke stad. De beslissing om tot de kleine Baptistenkerk toe te treden, moet voor Rothfelder niet gemakkelijk zijn geweest. Men had hem aangeboden om een vacante predikplaats van een Evangelische gemeente in Augsburg in te nemen. In een dagboek uit die tijd leest men: “Hij was zo bekend vanwege zijn uitleg van het Woord, dat hij bijna tot voorganger was gekozen. Uiteindelijk werd zijn geloofsdoop bekend.”

Kunstbuch (Kunstboek).

Het door Rothfelder samenstelde Kunstboek, is ontdekt tijdens een onderzoek in de Openbare Bibliotheek van Bern door Heinold Snel en J.F. Gerhard Goeters in 1955 en bevat een verzameling van 42 geschriften van Baptisten, waaronder brieven aan kerken en particulieren. Alsmede gemeentelijke verordeningen en

geloofsgetuigenissen. Acht geschriften zijn van de hand van Pilgram Marpeck. Andere auteurs zijn vooral leiders uit de naar Marpeck genoemde kring. In 2007 werd dit boek als band XVII gepubliceerd in de serie: “*Quellen zur Geschichte der Täufer*“ (Bronnen van de geschiedenis van de Baptisten.)

In het Kunstboek staan de navolgende geschriften van Rothfelder zelf:

- *Rechenschafft des glaubens im 1547*, Appenzell.
- *Epistel Jörg Malers an Ulrichen Egenmann, schaffnern zun Armen Lüten vor Constntz, am 13. tag Octobrisim 1552*, St. Gallen.
- *Ein bekantnuß des glaubens im 1554*.
- *Das Kunstbuch bin ich genannt* (Titelseite des Kunstbuches; verfasst am 26 September 1561).

Feichters herroeping van de vijf stellingen op 29 maart 1533 kan een negatief effect gehad hebben op **Malers** stabiliteit. In ieder geval blijkt uit het Augsburgs Strafboek dat op 18 september 1533 **Maler** ook de stellingen herriep, waarna hij werd verbannen uit de stad. Deze “herroeping” door Maler is nu in de Augsburgse archieven (III FASC. No. 24. Manuscript Kopiëren van Box Catalogus in Schwenckfelder Library, Pennsburg).

In deze verklaring zegt **Maler** dat hij zou antwoorden op de vijf artikelen die tegen hem waren ingediend. In zijn verklaring draait Maler om de essentie van de zaak heen en zegt dat hij het niet had begrepen enz. Er zijn opvallende overeenkomsten tussen deze herroeping en die van **Hans Denck**. Gelukkig gaf **Maler** zelf een verklaring over deze herroeping in 1550 toen de Augsburgse Raad hem daarnaar vroeg. Hij vertelde hen dat hij toen net tot geloof was gekomen (1532) en in de gevangenis zat en dat Musculus en andere predikers niet in staat waren om hem op andere gedachten te brengen. Bonifacius (Wolfhart), de voorganger van de Sint-Annakerk, bedroog hem in de ondertekening van de vier of vijf artikelen door te stellen dat ze weinig voorstelden. Weinig, omdat de gemeenteraad verdeeld was tussen roomsen en lutheranen.

Maler gaf toe dat hij niet voldoende aandacht had gegeven aan de zaak en dat hij hypocriet was geweest in het niet ontkennen en stelling nemen tegen de brief, die hem werd voorgelezen. Daarom had hij zich al weer snel bij de Baptisten gevoegd (1535) en werd opnieuw verzocht om te herroepen. Dit keer weigerde hij, omdat zijn geweten hem dit niet toestond.

Hij vernam toen dat de Raad het niet eens was met de weergave van Bonifacius, betreffende zijn zaak in de gevangenis. Maler bleef erop staan dat hij nooit openlijk had herroepen. Maler werd aangehouden op een grote bijeenkomst van Baptisten in Augsburg op 4 april 1535. Zijn rechtbankverslagen van 5 en 7 april geven aan, dat sinds zijn eerdere verblijf in de stad, hij in Zwitserland en Moravië was geweest. Hij werd verdacht van het smokkelen van een brief van daar naar de broederschap in Augsburg.

Op 15 april werd hij buiten de stad gebracht en met de zweep gestraft. Gedurende de zes volgende jaren (1535-1541), woonde Maler in St. Gall en daarna gedurende bijna acht jaar (1541-1548) in Appenzell. In die tijd correspondeerde hij met Pilgram Marpeck, die hij had leren kennen door zijn inspanningen in St. Gall voor het verkrijgen van water voor een volmolen.

In Appenzell ontving hij een brief van Pilgram Marpeck, die probeerde een aantal problemen onder de Appenzeller Broeders glad te strijken. (Kunstabuch, # 8, gedateerd 1543). Maler was daar blijkbaar ouderling, want hij doopte twee personen. Hij leerde het vak van weven. Hij verliet Appenzell door onenigheid over de volgende punten:

De Appenzeller Broeders verwierpen het eden zweren geheel. Hij ging ervan uit, dat als het de behoeften van de Broeders diende en bijdroeg aan het handhaven van de gerechtigheid en de waarheid, de eed was toegestaan. **De Broeders** verwierpen het dragen en gebruiken van het zwaard. **Maler** wees alleen misbruik ervan af. **De Broeders** wilden niet toestaan dat men een ongelovige vrouw kon trouwen, maar **Maler** dacht dat dit verkeerd was in het licht van het advies van Paulus. **De Broeders** wilden niet dat één van hen iets gekleurds of iets van dikke stof zou weven. **Maler** kon er geen kwaad in zien. **De Broeders** waren van mening dat men zijn vrouw niet mag straffen of slaan. **Maler** geloofde, dat de bestraffing van je vrouw in bepaalde gevallen gerechtvaardigd was, net zoals een vader zijn kind straft. Ten

slotte weigerden de Broeders om hun huwelijken te melden aan de overheid, terwijl **Maler** had begrepen dat sinds de overheid is ingesteld door God en gezag had over mensen die overspel pleegden, zij ook moet worden geïnformeerd met betrekking tot huwelijken.

Dat **Maler** niet resistent was, blijkt uit zijn weigering inzake de oproep om de wapens op te nemen om Appenzell te beschermen. Dat resulteerde in een bevel om de stad te verlaten. Hij arriveerde in Augsburg ongeveer 7 februari 1548 en sloot zich bij **Marpeck** aan.

Toen **Maler op 23 april 1550** in hechtenis werd genomen, was zijn geloof sterker dan bij zijn vorige arrestatie (1533) en hij weigerde te herroepen. Vervolgens werd hij gevangengenomen. Een bezoek van de vijand had geen resultaat en hij moest in de gevangenis blijven tot 22 april 1552. Het bezoek van de geestelijkheid is zonder twijfel door Maler beschreven in het Kunstbuch (fol. 164), toen hij werd veroordeeld om in de gevangenis te blijven totdat hij zou herroepen. **Op 5 mei werd hem een marteling bespaard, omdat hij een zeer been had en omdat hij een zwakke constitutie had.**

Toen hij op **22 april 1552** werd ontboden wilden de rechters, uit medelijden met zijn toestand, hem vrij laten. Op 25 april beloofden zij dat te doen, als hij zou afzien van propaganda maken en het houden van vergaderingen, binnen of buiten de stadsgrenzen. Hoewel een dergelijk voorstel een ernstige verleiding voor de zieke man moet zijn geweest, antwoordde hij dat hij de stelling goed begreep en deze zorgvuldig had overwogen. Maar vanwege zijn geweten kon hij het voorstel niet aanvaarden, omdat hij niet wist wat Gods plan met hem was. In wat tijdelijke zaken betrof, was hij bereid de overheid te gehoorzamen, alleen wenste hij, wat Gods Woord en zijn geloof betrof, niet te worden beperkt. **De raad besliste dat hij de stad moest verlaten en opnieuw binnen kon komen op straffe van lijfstraffen.**

Op 4 juli 1553, schreef Sigmund Bosch een troostbrief aan Maler en vermaant hem geduldig te zijn in alle verdrukking. (Kunstbuch, # 26).

Dat **Maler** werd beschouwd als een leider in de Broederschap (Kunstbuch, fol. 164, 168 f.) kan worden afgeleid uit de correspondentie tussen Marpeck en de Moravische Baptisten. **Marpeck** meldde dat hij Maler naar hen toe zou sturen. Zij antwoordden dat ze blij waren dat deze zou komen. Aangezien dit al snel werd

geschreven, nadat Maler werd vrijgelaten uit de gevangenis, kan worden aangenomen dat hij zijn kerkelijk werk meteen weer hervatte. **De tweede belijdenis van het geloof, de “Bekentnis des Glaubens”, gedateerd 1554, is kort (Fol. 331B-35b) en volgt het patroon van de Apostolische Geloofsbelijdenis. De marges zijn gevuld met verwijzingen naar Schrift passages. Het is het soort concordantie dat veel voorkomt bij de Baptisten.**

De overeenkomst van zijn belijdenis met de Apostolische Geloofsbelijdenis, geeft ook de bereidheid aan van veel Baptisten om kennis te nemen van andere christelijke belijdenissen. Ook op dit punt waren ze zeker niet ketters, maar een deel van de universele kerk. In alle punten is deze belijdenis van Maler in harmonie met de theologie van de Baptisten.

De derde brief van **Maler** in het Kunstbuch, is zijn brief aan **Ulrich Agemann**, die de wederdopers vriendelijk gezind was, maar nooit tot hen toetrad. In deze brief, gedateerd te St. Gall op 15 oktober 1562 (Fol. 144-57), wordt Agemann gevraagd een openbare belijdenis van het geloof af te leggen, de doop te accepteren en lid te worden van de gemeenschap van Christus' lijdend lichaam. Hij begint met erop te wijzen dat het koninkrijk van Christus niet bestaat uit kracht, maar dat elk lid uit eigen vrije wil is toegetreden. **Malers** tweede punt, met de nadruk op het belang van een duidelijk onderscheid tussen de kerk en de wereld, leidt hem naar de aard van de christelijke doop. De doop is niet voor de onwetenden, zoals wordt gepraktiseerd door de tegenstanders van Christus (de term “Widerchristen” hier gebruikt, was duidelijk een antwoord op de term “Wiedertäufer” en was gebruikt door **Eleutherobios** in 1528). Maar alleen voor degenen die geloven.

Maler werkte verder de doopopdracht van Christus uit en gebruikte dezelfde aanpak als gevonden wordt bij alle Zuid-Duitse Baptisten, zoals Denk, Marpeck, Hut, enz. De opdracht staat in Marcus 16 en Mattheus 28 en hij dringt erop aan dat het onderwijs aan de doop vooraf moet gaan.

HANS SCHLAFFER 1501? - 1528

Hans Schlaffer, een Baptisten martelaar, hoog gewaardeerd door de Baptisten als een echte prediker van het Woord van God en een hoogbegaafde man (Kroniek). Zijn verantwoording voor de magistraat van Schwatz, Tirol, in 1527 (Müller, 115-

21) vermeldt dat hij rooms-katholiek priester werd in 1511 en diende in Opper-Oostenrijk. Met de komst van Luther begon hij het zuivere Evangelie te prediken, maar dat werd al snel verboden. **In 1526 trad hij uit als priester, omdat hij zich realiseerde dat “het de staat was van een valse profeet.” Voor een tijd (1526-1527) verbleef hij met de protestantse heer Zelkin op zijn kasteel Weinberg in de buurt van Freistadt, Opper-Oostenrijk.**

Het was daar, dat hij in contact kwam met de Baptisten, waarschijnlijk met **Hans Hut**. Het is niet bekend wanneer of door wie hij werd gedoopt, maar **Grete Mecenseffy** laat zien hoe zwaar de Baptisten gemeente van Freistadt op **Schlaffer** leunde, die min of meer de lijn volgde van **Hans Hut**. Hij verliet dat gebied en begon aan een periode van rondtrekken. De bezochte plaatsen zijn niet duidelijk. Hij bezocht Mikulov (Nikolsburg) in **1527**, waar hij van het geschil hoorde tussen **Hubmaijer en Hut**. Dit gebeurde voorafgaand aan de komst van Hut naar Opper-Oostenrijk.

Hij is bij die gelegenheid waarschijnlijk bekeerd tot de ideeën van Hut en keerde tijdelijk terug naar Freistadt en richtte daar een Baptisten gemeente op. Maar het is ook mogelijk dat hij al in Mikulov (Nikolsburg) geweest was, nog voordat hij naar Lord Zelkin kwam. In ieder geval werd Freistadt al snel een onveilige stad en daarom ging hij vervolgens naar Beieren. Hij ging eerst naar Augsburg, waar hij een ontmoeting had met **Jacob Wideman** en opnieuw met **Hans Hut**. Hij is waarschijnlijk aanwezig geweest op de ‘Martelaren Synode’ van Augsburg. Daarna ging hij naar Neurenberg, waar hij een ontmoeting had met **Hans Denck** en **Ludwig Haetzer** in september **1527**. (Fellmann): “Twee uitstekende, van God geleerde mannen”.

Tenslotte ging hij naar Regensburg, waar hij een ontmoeting had met **Oswald Glait** en **Wolfgang Brandhuber**, twee van de leidinggevende broeders van de in aantal groeiende Baptisten gemeenten. **Van Regensburg ging hij zuidwaarts naar het Inntal en via Tirol, naar Brixlegg en Rattenberg, waar hij enkele familieleden had. Maar na een kort verblijf ging hij verder in de richting van Hall aan de Inn. Onderweg woonde hij een bijeenkomst van de Baptisten bij in de mijnbouw stad Schwatz aan de Inn, een paar mijl ten westen van Rattenberg, op 5 december 1527.**

Daar werd hij gevangen genomen door de autoriteiten en opgesloten in het na-

bijgelegen Frundsberg kasteel, samen met broeder Leonhard Frick (of, zoals het Kunstbuch hem noemt, Funck). Hij werd vóór de magistraat gebracht en een schriftelijke verantwoording werd verzonden naar de provinciale overheid in Innsbruck. Zijn verdediging was zeer waardig. Hij had niets kwaads gedaan, alleen maar de Goddelijke waarheid gezocht. Rebelle was hem vreemd.

“Kinderen, betoogde hij, moeten niet worden gedoopt, want “ze waren van de Heere”, zolang zij nog in hun onschuld waren en ze zouden niet veroordeeld worden. Het Woord van God moet eerst worden onderwezen en alleen degenen die het horen, begrijpen, geloven en ontvangen, zijn klaar om gedoopt te worden. Dit is de ware christelijke doop en geen wederdoop.”

De regering van Innsbruck stuurde instructies naar rechter S. Capeller voor de uitvoering van deze zaak. De verklaringen van de gevangenen zouden naar de autoriteiten in Beieren worden gestuurd, die ook deze mannen wilden onderzoeken. Aan het Hof, met twaalf in gezwoeren, werd opdracht gegeven om oordeel te vellen over de twee gevangenen. Tegelijkertijd werd een geheim rapport door de rechter gemaakt over de houding van de juryleden, omdat het bekend was dat sommigen van hen de doodstraf niet zouden goedkeuren in de onderzochte gevallen.

Ze vroegen ook welke verborgen motieven er meespeelden in deze leer van de Baptisten. Ze hadden hen namelijk vermaand om geen oproer en opruiing te veroorzaken. Hij antwoordde dat het nooit zijn bedoeling was, om een oproer te veroorzaken; noch had hij het ooit in anderen goedgekeurd. Hij had altijd in vrede geleefd met degenen met wie hij samenwoonde. Zij wilden ook van hem weten wie de ware auteurs en opdrachtgevers van deze belangrijke “sekten” waren. Hij vertelde hen dat hij geen andere opdrachtgever had dan de Zoon van God, Jezus Christus, Die de ware Leider van het geloof is.

Maar, wat betreft hun beschuldiging dat zij hen kettters en opruiende “sekten” noemden, verwees hij hen naar de klachten van de Joden tegen Christus voor Pilatus en de klachten tegen de apostel Paulus voor Felix de Gouverneur. (Mattheüs 27:1; Handelingen 24:2). Hem werd ook gevraagd om welke oorzaak en onder welke beïnvloeding hij zijn bediening als priester had verlaten. Hierover vertelde hij hen, dat hij het om des gewetens wil had gedaan. Omdat hij wist dat hij een andere taak van God gekregen had.

Zij wilden ook weten wie hem verteld had naar Duitsland te gaan, om daar het “kwade zaad” van het Baptisme te strooien. Hij vertelde hen, dat niemand hem daarheen had gezonden. Maar dat, aangezien hij nog geen verblijfplaats had en in ellendige omstandigheden verkeerde, hij daar een verblijfplaats bij één van zijn vrienden kreeg en vandaar naar Schwatz kwam, waar hij werd aangehouden. Met betrekking tot het “kwade zaad” waarvan zij spraken, daarvan wist hij helemaal niets. Hij was niets kwaads van plan, maar wilde veel liever de zuivere Goddelijke waarheid brengen. Daarna, toen hij al enige tijd in de gevangenis had gezeten en niet kon worden verplaatst, werden hij en zijn medegevangenen broeder ter dood veroordeeld en geëxecuteerd met het zwaard in Schwatz, op 4 februari 1528. Zij getuigden aldus met hun bloed van de Goddelijke waarheid. Hij liet de volgende bede en vermaning na aan zijn broeders in Christus:

Gebed: “O God, ik smEEK om Uw genade. Reken mij mijn zonden niet toe, omdat Christus ze verzoend heeft, voordat ik geboren werd, (Rom. 5:10). Ik was uw vijand en Gij hebt mij liefgehad en mij genadig aanvaard en mij verlossing gegeven door het onschuldige bloed van Uw geliefde Zoon (Petrus 1:19). Hoewel ik nog veel hinder ervaar van resterende zonde, die ontspringt in mijn vlees. *Want als ik het goede wil doen, is het kwaad mij ook nabij*, (Romeinen 7:21). Om deze oorzaak ben ik bedroefd en zucht met de apostel Paulus: *“ellendig mens die ik ben! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezès doods?”* (Romeinen 7:24). Maar ik moet antwoorden en zeggen: *“Maar Gode zij dank, die mij de overwinning geeft door Christus”*. U bent mijn troost; want als ik dit geloof met mijn hart, kan ik niet veroordeeld worden. De geest is gewillig en klaar, maar het vlees is zwak, zodat ik de wet van God niet kan vervullen totdat Christus mij sterkt met Zijn Geest.

Waar menselijke wetten regeren op aarde, waar de in nood verkerende geesten worden verleid; ja, waar Christus Jezus niet de enige Heerser is en ook wat Hij niet bouwt, wordt altijd gescheurd en afgebroken. Geen gebouw kan blijven staan, indien Hij het niet in stand houdt. Als de wereld andere dingen boven God waardeert, zijn ze veroordeeld. Vandaar dat we allemaal samen bidden, jong en oud, groot en klein, dat Gij, o God, U over ons wilt ontfermen. En stuur ons arme kinderen trouwe herders en rentmeesters als een geschenk van U, (Mattheüs 9:38). Moge alle menselijke leer worden uitgeroeid, want het is nu tijd om echt berouw te hebben en het kwaad na te laten; want het strenge oordeel van God is nabij, (Markus1:15). Amen.”

Vermaning: “Daarom laten we onze toevlucht nemen tot de kastijding die ons de Vader geeft en ons in gehoorzaamheid onderwerpen aan Hem, opdat Hij ons kan straffen als Zijn kinderen. De wereld is verblind. Hypocrieten weten niet wat christelijk leven is, verafschuwen het, vluchten van het kruis weg en denken dat het genoeg is als ze vroom spreken van het christelijk leven, maar het niet in praktijk brengen.”

“Maar, mijn broeders, hij die een ware christen wil zijn moet Christus aandoen (Rom. 13:14) en op Hem lijken in Zijn nederige staat en vol goede moed zijn op aarde in alles wat hem overkomt in deze wereld. Geen schijn vertonen van Christus lief te hebben en van het lijden voor Zijn naam. We moeten ons niet schamen voor Hem, Die ons eerst heeft liefgehad (Johannes 4:19) en Zichzelf voor ons gaf in een smadelijke dood. Het is in waarheid niet anders dan dat het oordeel eerst moet beginnen bij het huis van God”. (Petrus 4:17).

“Aldus is de Heilige Schrift nu vervuld, zodat de straf waarmee de wereld zal worden bezocht, komende is. Niemand mag nalatig zijn, want het zwaard wordt getrokken, de boog is gespannen, de pijl ligt klaar. Gods plan is gereed. Om de straf te ontgaan, moeten we de toevlucht bij Hem zoeken. Hij heeft ons toegerust voor datgene, waartoe Hij ons heeft verzegeld, namelijk dat wij verzekerd mogen zijn van het eeuwige en onvergankelijke Koninkrijk met Hem. In Hem bezitten we het eeuwige leven. Moge God ons allen versterken. Amen.”

Schlaffer liet negen geschriften na, die allemaal goed bewaard gebleven zijn in tal van Hutterite codices. Zijn lange gebed, geschreven in de nacht voor de executie, wordt ook in het Kunstbuch van 1561 gevonden onder No 12. Van deze geschriften was slechts een klein onderdeel bestemd voor de plaatselijke broederschap in Freistadt. Het is een soort verkorte parafrase van Huts: “*Vom Geheimnus der Tauff*”. (Mecenseffy). Alle andere geschriften werden in de gevangenis geschreven tussen 6 december 1527 en 3 februari 1528. Iets meer dan acht werken. Dit zijn de geschriften:

(1) “*Kort verslag van een christelijk leven*” (of “*Kort verslag en onderwijzing van een waar christelijk leven*”); Het is samengesteld uit de “Hut parafrase” (Müller, 94-96) en twee gebeden (ibid., 96-98, Beck, 651). **Al in het eerste document herkennen we Schlaffers grootste potentieel: zijn diepe gave van gebed of het communiceren met zijn God.**

(2) “Een eenvoudige onderwijs voor het begin van een Godzalig leven” opnieuw geïntroduceerd door een mooi lang gebed (Müller, 84-94). Dit traktaat, geschreven 19 december 1527, onthult sterk Schlaffers afhankelijkheid van Hut. (Müller, 85, noot).

(3) “Korte en eenvoudige vermaning wat betreft de kinderdoop en hoe deze niet gebaseerd is op de Heilige Schrift.” Het werd geschreven 2 januari 1528 (Müller, 98-105).

(4) “Brief aan een zwakke broeder; Antwoord op een aantal vraagstukken”, 2 januari 1528 (Müller, 105-10).

(5) “Van het Wezen en de gedaante van Christus, hoe Hij geestelijk en lichamelijk geschapen is”. (niet gepubliceerd, gevonden in de Canadese Hutterite codices).

(6) “Bekentenis en verantwoording aan de rechter te Schwatz. Schriftelijke reactie”, geen datum. (Müller, 110-15).

(7) De andere verantwoording: Antwoord op vijf vraagstukken voor de rechter (Müller, 115- 21). Vanuit dit geschrift is alle biografische informatie verkregen. Dit verslag was blijkbaar eerst mondeling gegeven voor de rechter en later door Schlaffer opgeschreven voor zijn broeders.

(8) “Een verslag van zijn verantwoording voor de overheid. Gezonden aan de broeders van de gemeente. Januari 1528 (Müller, 121-25).

Dit is een andere samenvatting van de verdediging van **Schlaffer**. Hij deelde zijn broeders (misschien de gemeente van Schwatz) mee, dat de autoriteiten in Innsbruck zijn schriftelijke verklaring hadden vervalst (nr. 6). Ja, volledig al zijn opvattingen hadden vervalst. Daarom wilde hij zijn broeders informeren over wat hij werkelijk had geschreven. We hebben dus drie verschillende documenten (nrs. 6-8), waarin Schlaffer verslag geeft van de belangrijkste principes van de Zuid-Duitse Baptisten, zoals die zich in die tijd hebben ontwikkeld.

(9) “Een eenvoudig gebed, ook genoemd gebed, belijdenis en openbare Bekentenis, Hans Schlaffers testament en bekentenis aan God”, geschreven 3 februari 1528, in de nacht voor zijn executie.

Dit wordt gevonden in het Kunstbuch, als nr. 12, en in veel Hutterite codices (Beck, 652, een zeer gebrekkige versie van dit gebed). In de Mennonite Historical Library (Goshen, Indiana) bestaat de getypte kopie van dit gebed uit 18 pagina's. Dit gebed is zonder twijfel één van de meest diepgaande en ontroerendste gebeden in de gehele Duitse devotionele literatuur.

Net als Augustinus in zijn Belijdenissen, spreekt hij met God uitvoerig over zijn leven en gedachten, op deze wijze zijn geest versterkende gedurende de pijnlijke uren voor zijn dood. Het is zeer waarschijnlijk dat de grootste kracht van Schlaffers boodschap hierin te vinden is en daarom is het ook zijn grootste bijdrage aan de geschiedenis van de Baptisten.

Schlaffer dichtte ook twee liederen: “*Ongenade begeer ik niet van U*”, Nr. 32 in de “Ausbund”, en blz. 22-23 in Liederen van de Hutteriaanse Broeders. De hymne werd in 1527 ook verspreid als een pamflet en herdrukt in 1550 en 1551 in Neurenberg; “*Here God, Mijn Eeuwige Vader*”, in Liederen van de Hutteriaanse Broeders, 21-22. Het is geschreven in de laatste uren van zijn leven, vóór of na het bovenstaande gebed. Schlaffers belangrijkste inzichten waren niet van hemzelf, maar waren overgenomen van Hans Hut. Maar dit was niets ongewoons in die dagen. Vergelijk ook:

Pilgram Marpeck en Bernhard Rothmann). Belangrijk was dat ze het over de kern van de zaak eens waren. In alle geschriften van Schlaffer vinden we dezelfde geestelijke adem als in die van **Leonhard Schiemer, Ambrosius Spittelmayer, Hans Nadler** en andere mannen die verbonden waren met **Denck en Hut**. “Zelfs als Christus honderd keer was gestorven, zou het geen nut hebben als de levende Christus niet wordt verkondigd.” (Wiswedel, 197, geciteerd uit een kopie van de Beck collectie, dossiernummer 46, in Brno). “Wie ooit afdaalt in de Hades (het dodenrijk) met Christus, dat is in Christus, zal ook uit de Hades worden verlost door God “.(Müller, 96). **Hiermee wordt bedoeld: “met Christus sterven en met Hem opstaan in een nieuw leven”.**

AMBROSIUS SPITTELMAYR 1497- 1528.

Ambrosius Spittelmayer (Spittelmaier) was een vroegere Baptisten leider, een burger van Linz, Opper-Oostenrijk. Hij had een universitaire opleiding en beheerste het Latijn. Geboren rond 1497 in Linz, waar hij werd gedoopt en de opdracht kreeg

van Hans Hut om te prediken op 25 juli 1527. Hij werkte als een Baptisten voorganger in de buurt van Linz tot ongeveer twee weken na zijn doop, maar werd daarna gedwongen te vluchten.

Hij reisde naar Augsburg, Neurenberg, Schwabach en Gunzenhausen. Predikte en doopte, totdat hij aankwam in Erlangen, waar hij gevangen werd genomen op 9 september 1527. Na zijn eerste proces werd hij overgeplaatst naar Ansbach en op 2 oktober naar Cadolzburg, **waar hij werd gemarteld en vastgebonden en uiteindelijk onthoofd op 6 februari 1528.**

Hij moet niet worden verward met **Hans Spittelmaier, Baptist te Nikolsburg** en medewerker van **Balthasar Huebmaier**. Er bestaan vijf verslagen (Schornbaum, Karl Quellen zur Geschichte der Wiedertäufer, II Band: Markgraftum Brandenburg [Bayern I. Abteilung] Quellen und Forschungen zur Reformationsgeschichte XVI Band Leipzig. M. Heinsius Nachfolger, 1934: [TA] 25. f.) van zijn antwoorden op de vragen van de autoriteiten tijdens zijn proces. Hij schreef zijn antwoord voor het proces op 25 oktober en het uit 3000 woorden bestaande document is een ontroerende belijdenis van zijn ware geloof. Het omvat:

- De behandeling van zijn visie op het kennen van God.
- De aard van het verbond in de gemeente.
- De verdeling van goederen en eigendommen.
- Vermaning en tucht.
- De zeven beschikkingen van de Schrift, namelijk: 1. het verbond van God. 2. het Koninkrijk van God. 3. het lichaam van Christus. 4. het einde van de wereld. 5. het oordeel. 6. De opstanding en 7. het eeuwige vonnis.
- De Persoon en het werk van Christus.
- Discipelschap en de navolging van Christus.
- De relatie van de christen met de staat.

- **De betekenis van het Heilig Avondmaal.**
- **Het mens- zijn van Maria.**
- **De Tweede komst van Christus.**
- **Het vagevuur.**

Een vergelijking van **Hans Huts** antwoorden op dezelfde vragen, (TA, 41 f.) maakt de gelijkenis tussen hun standpunten heel duidelijk. **Spittelmays** belijdenis is bijzonder belangrijk, omdat het een licht werpt op de leer van Hut, die niet volledig wordt behandeld in Huts eigen traktaten en belijdenissen. Huts zeven beschikkingen bijvoorbeeld, worden meer in detail behandeld in deze belijdenis dan ergens anders in de geschriften van Hut en zijn volgelingen. Spittelmays zicht op de essentie van de christelijke leer en het wezen van de gemeente, wordt geïllustreerd door vijf vragen die geleidelijk dieper doordringen in de praktische toepassing van het christelijk geloof. Hij stelde deze vragen aan onbekenden tijdens de uitoefening van zijn ambulante bediening als Baptisten voorganger.

Eerst vroeg hij of de persoon een christen was.

Ten tweede informeerde hij naar zijn getuigenis voor de wereld en zijn wandel als christen. Was hij een discipel?

Ten derde vroeg hij wat zijn relatie was met zijn christelijke broeder. Was hij een meelevend lid van de gemeente?

Ten vierde vroeg hij of hij alle materiële gaven deelde met zijn broeders en zij met hem. Geen broeder zou gebrek moeten lijden aan voedsel en kleding.

Ten vijfde informeerde hij over de praktijk van de broederlijke vermaning en tucht.

Spittelmayr zei van Christus dat Hij is: “waarachtig God en waarachtig Mens, het Hoofd van al Zijn leden, Die met Zijn lijden en sterven, de eeuwige toorn van God heeft gestild, die wij hadden verdiend. Hij heeft ons verzoend en de vrede met

God hersteld en als onze persoonlijke Bemiddelaar heeft Hij door Zijn lijden en sterven voor ons het Koninkrijk der hemelen geopend, waaruit wij waren gevallen als gevolg van de ongehoorzaamheid van Adam.” **Spittelmayer** benadrukte in zijn getuigenis dat christenen moeten leven, lijden en sterven zoals Christus stierf voor ons als ze het Koninkrijk Gods willen beërven.

De geduldige aanvaarding van het lijden is een terugkerend thema in de getuigenissen van **Spittelmayer** en wordt gepresenteerd als een integraal onderdeel van een leven van discipelschap. Wie niet zal lijden met Christus, zal niet met Christus erven. Hij moet sterven aan zijn eigen ego en opstaan in een nieuw leven met Christus. Daarvan getuigt de Bijbelse doop.

Spittelmayers nadruk ligt op discipelschap, de navolging van Christus, in plaats van op fysiek lijden, zoals Thomas Müntzer en een aantal van de vroegere mystici dit leerden en onderhielden. Het verbond bestaat uit broederlijke vermaning, het delen van materiële zaken. Geen kwaad met kwaad vergelden en deelnemen aan de doop en het Avondmaal. “Dit verbond wordt gerealiseerd in de Geest, in de doop en in het drinken van de beker, die Christus heeft genoemd de doop van Zijn bloed. We verbinden ons aan God door met Hem in de liefde te blijven: één Geest, één geloof en één doop. Aan de andere kant verbindt God Zich aan ons om onze Vader te zijn en bij ons te blijven in de verdrukking.”

Spittelmayer zei dat hij zich liet dopen, omdat hij een echte en gehoorzame christen wilde zijn. Christus leerde Zijn discipelen toen Hij hen verliet, zeggende: “Gaat heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie; wie gelooft zal hebben en gedoopt zal zijn, wordt behouden.” De prediking van Gods Woord moet vóór en niet na de doop komen.

In het spreken over het Heilig Avondmaal beschuldigde **Spittelmayer** de priesters van een zeer on-geestelijke uitleg van de woorden van Christus in Johannes 6: “Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven.” Men moet niet materieel en letterlijk verstaan: de letter doodt en de Geest maakt levend. Je eet het vlees van Christus door het geloof en het geven van jezelf hier en nu als lid van het lichaam van Christus. Een christen moet dit gedeelte geestelijk verstaan. Datgene wat Christus zichtbaar deed in het vlees, mogen wij in geloof aanvaarden. Het is op deze manier dat het Woord vlees wordt en in een christen woont. De viering van

het Avondmaal zelf is om ons te herinneren aan het lijden van Christus en aan onze toewijding om Hem te volgen.

Spittelmayr is een mooi voorbeeld van het vroegere Zuid-Duitse standpunt ten aanzien van de verdeling van goederen. “Niemand kan het Koninkrijk erven tenzij hij arm is met Christus, want een christen heeft niets van zichzelf; geen plaats waar hij zijn hoofd kan neerleggen. Hij moet leven als niets bezittende, omdat hij rijk is in Christus. **Dit betekent niet dat hij moet gaan liggen in het bos en geen handel mag drijven, of dat hij geen landerijen zou mogen bezitten, of dat hij niet zou moeten werken. Hij moet niet denken dat dit alles voor eigen gebruik is en in de verleiding komt om te zeggen: dit huis is van mij, dit gebied is van mij, dit geld is van mij. Veeleer zou hij moeten zeggen dat het van ons is, zoals we bidden: Onze Vader.**

Samengevat: “een christen zou niets van zich zelf moeten hebben, maar zou alle dingen gemeenschappelijk moeten hebben met zijn broeder. Dat wil zeggen, dat hij niet mag toestaan dat deze gebrek lijdt. Met andere woorden: ik wil niet dat mijn huis wordt gevuld, dat mijn voorraadkast wordt gevuld met vlees. Maar ik zie veel liever dat mijn broeder genoeg heeft, want een christen let meer op zijn buurman dan op zichzelf. Wie rijk wenst te zijn in deze wereld, die er op uit is alles voor zichzelf te houden, die geëerd en gevreesd wil worden door mensen en die weigert te knielen aan de voeten van zijn Heere, zal vernederd worden.” **Dit betekende niet absolute bezitsloosheid, zoals de Hutteriten later leerden.**

Spittelmayr deelde Huts dynamische zicht op het apostolaat. Hij zegt van zijn eigen rol als een apostel: “Het is mijn verlangen om te prediken en te dopen en mensen tot het christelijk geloof te leiden. God stelde dit werk (het apostolaat) in door Zijn Zoon na de opstanding.” Hij verwijst naar Hut als een “gezonden apostel” in deze laatste- en meest zware tijden.

Spittelmayr interpreteert de opdracht van Christus als de prediking van het Evangelie “door” de hele schepping. Dit betekent dat Christus de mensen geschapen dingen gegeven heeft, opdat zij de zichtbare zouden gebruiken om de onzichtbare te begrijpen en te verklaren. Christus deed dit toen hij echt water gebruikte om uit te leggen, wat levend water en eeuwig leven is. Het leven van een gelovige kan voor zijn omgeving een “open boek” zijn om Christus te leren kennen (een

leesbare brief HS). Dit moet niet verstaan worden als een substituut voor het geschreven Woord van God. Deze uitleg van een aspect van het Baptisme kwam van Hans Hut.

Er is niets gevaarlijks of radicaals in **Spittelmayrs** eschatologie. De dag en het uur van Christus' wederkomst is verborgen voor alle mensen. Het einde van de wereld is nabij. De wereld en haar begeerlijkheden zullen voorbijgaan. In het toekomstig oordeel zal Christus verschijnen om de levenden en de doden te oordelen. Iedereen zal in de eeuwigheid oogsten wat hij heeft gezaaid in de tijd. In de grote opstanding zal de goddeloze opstaan tot de dood, want zij hebben hier geleefd naar hun eigen begeerten en die van God zijn, zullen opstaan tot het leven. Want ze zijn hier reeds gestorven met Christus. Het eeuwige vonnis zal het lot van de goddeloze verzege- len tot het eeuwige vuur, dat niet verteert.

Spittelmayr geloofde dat de burgerlijke overheid oorspronkelijk door God was ingesteld en dat het de plicht van de overheid was "om de woorden en de daden die tegen God gericht zijn, te oordelen." Overheden hadden deze oorspronkelijke opdracht verzaakt en leken nu op Pilatus. Dit betekent niet dat Spittelmayr verzet bepleitte tegen de autoriteiten. Integendeel, hij riep op tot gehoorzaamheid. De autoriteiten hebben echter niet het recht om het christelijk geweten te dwingen. Naast het principe van geweldloosheid, zei hij niets specifiek over de eed en de dienst aan de overheid.

Spittelmayr, een leerling van **Hans Hut**, laat ons een aantal geloofszaken zien, die overeenkomen met die van **Hans Schlaffer**, **Leonhard Schiemer**, **Wolfgang Brandhuber** en later ook de leiders van de Zuid-Duitse Baptisten, zoals **Leupold Scharnschlager** en **Pilgram Marpeck**.

HANS NADLER ...?-1529.

Hans Nadler was een **Baptisten voorganger in Erlangen, Duitsland**. Hij werd **gedoopt, samen met zijn vrouw, door Hans Hut in 1527**. Hij begon toen met **prediken, waarheen hij ook reisde**. Hij **ontsnapte aan gevangenisstraf door naar Moravia te vluchten**. In Nikolsburg nam hij deel aan een grote bijeenkomst van Baptisten waar 72 personen werden gedoopt.

Nadler keerde terug naar Erlangen en werd daar gearresteerd op 17 januari 1529. Hij onderging daar een kruisverhoor. In antwoord op de vraag, waarom hij zo stoutmoedig was om terug te keren naar Erlangen, zei hij, dat God hem de genade gegeven had om terug te keren naar zijn vrouw en kinderen. Hij had nooit iemand gedoopt en had ook geen opdracht om dit te doen.

Zijn ouders hadden hem inderdaad verteld dat hij gedoopt was, maar persoonlijk wist hij er niets van, want hij was een kind geweest zonder begrip en geloof. Daarom had hij zich laten dopen op zijn geloof. Wat betreft de communie zei hij, dat hij niet geloofde dat het lichaam van Christus in het brood is. Maar men ontvangt het geestelijk. Wat betreft bezittingen zei hij, dat als ze werden gebruikt zoals Christus bevolen had, ze konden dienen om zondaren te behouden. Hij zou niet handelen in strijd met de overheid, want deze is door God ingesteld. Betreffende geweldloosheid zei hij, dat het niet de weg van een christen was om te vechten.

Er waren onder hen broeders, die wensten dat alle broeders hun wapens zouden neerleggen en hij had dat ook gedaan. Maar het was niet een wet die de Broederschap oplegde. Hij ontkende krachtig dat hij aanzette tot opstand. We zijn schuldig elkaar liefde en trouw te betonen. We moeten niemand beledigen, maar goed doen aan iedereen.

Op 13 februari 1529 werd hij opnieuw verhoord. Deze keer werd hij gemarteld. Hij bleef trouw aan zijn geloof. Op zijn verzoek, werd hem toegestaan zijn woning te verkopen en te verhuizen naar Moravië met zijn vrouw en drie kinderen. Verder is er niets meer over hem bekend.

Nadlers persoonlijke, directe en eenvoudige benadering, lijkt de norm voor Evangelisatie van Baptisten te zijn geweest. (Snyder 1995:107).

Hoewel hij niet in de positie was om te dopen, probeerde hij wel in de gesprekken het principe van geloof en dopen aan de orde te stellen. En daarin de Baptisten te volgen. **Nadler** zou afsluiten met een 'basisinstructie' voor het nieuwe geloof, door te wijzen op twee bekende 'tools': de Apostolische Geloofsbelijdenis en het Onze Vader.

Nadlers gebruik van het Onze Vader en de geloofsbelijdenis laten zien dat de Baptisten een scala van middelen gebruikten, die hen hielpen om hun geloof te

communiceren. Vooral onder de ongeletterde en slecht opgeleide mensen. Twee benaderingen vallen in het bijzonder op:

1. Liedereren.

Baptisten waren geweldige “songwriters”. Het was niet ongevoerd dat hun liederen 20 of meer coupletten bevatten. Dergelijke liederen vertelden vaak het verhaal van de Baptisten-martelaren en via deze liederen herhaalden zij de kern van hun geloofsovertuiging. Hier is een voorbeeld, vertaald (uit het Duits) door Hans Kasdorf (1984):

“As God His Son was sending. Into this world of sin. His Son is now commanding, That we this world should win, He sends us and commissions: To preach the gospel clear, To call upon all nations, To listen and to hear. And if thou, Lord, desire, And should it be Thy will, That we taste sword and fire, By those who thus would kill, Then comfort, pray, our loved ones. And tell them, we’ve endured, And we shall see them yonder. Eternally secured”.

Wanneer men ziet hoe de Baptisten de liederen en de Schrift gebruikten, zou dit moeten leiden tot een inzicht in alle aspecten van hun liturgie. Was de liturgie missionair gericht? Komen in de liederen alle aspecten van het geloofsleven aan de orde? Of is de liturgie alleen gericht op aanbidding?

2. Thematische concordanties.

Baptisten verzamelden hun belangrijkste Schrift referenties en namen ze op in Concordanties. Meestal onder thema-rubrieken. Sommige leken te zijn bedoeld om uit het hoofd te leren, terwijl anderen met de hand werden gekopieerd om van persoon tot persoon doorgegeven te worden. De thema’s betroffen doop, de tucht, het Avondmaal, discipelschap, lijden, martelaarschap en afvalligheid. Dergelijke Concordanties waren blijkbaar zeer effectief om de gelovigen te helpen het ware geloof en de Bijbel te begrijpen.

3. Apostolische teams.

Aanvankelijk werden Baptisten predikers vaak van stad tot stad gedreven vanwege

vervolging. De Baptisten begonnen al spoedig hun missionaire activiteiten goed te organiseren. **De Augsburgse Synode verdeelde Europa in missionaire gebieden en dit leidde tot de vorming van verschillende ‘teams’ voor Gemeentestichting.**

Binnen twee weken na die vergadering had de Augsburgse Gemeente al meer dan 24 zendelingen gestuurd naar plaatsen in Duitsland en Oostenrijk. De teams bestonden uit drie personen, een voorganger, een diaken (belast met de praktische bediening) en een gewone leken broeder (die als boodschapper fungeerde tussen de gemeente en het team.) |

in het geval één van de teamleden werd aangehouden, werd de gemeente onmiddellijk op de hoogte gesteld, zodat versterking kon worden gezonden en degene die in de gevangenis was terechtgekomen, kon worden bezocht en werd voorzien van wat hij nodig had. Het was waarschijnlijk dat onder de **Hutterianen** de missionaire inspanningen het best georganiseerd waren.

Ieder voorjaar en najaar zonden zij Evangelisatie teams en bereikten daarmee het grootste deel van Duitsland en Oostenrijk. Ze bezochten ook Zwitserland, Italië, België, Nederland, Polen, Bohemen, Denemarken en Slowakije. Ze ontwikkelden een vast missionair trainingsprogramma, dat verplicht onderwijs zou moeten zijn voor iedere gelovige.

4. Zicht op de eindtijd.

De Baptisten geloofden dat “de tijd kort was”. Er was brede apocalyptische ijver in die tijd, om met andere hervormers te getuigen dat de laatste dag bijna was aangebroken. Dit zal ongetwijfeld bijgedragen hebben aan de verspreiding van het Baptisme. **In de leer van de Baptisten was de verwachting van de wederkomst een levende, reële zaak. Dit was voor hen een reden te meer om te Evangeliseren en om de mensen te waarschuwen voor het toekomstige oordeel en om op te roepen tot geloof en bekering.**

5. Samenvatting.

Het geheim van de zegen die rustte op de Evangelie verkondiging van de Baptisten, kan niet worden samengevat of toegeschreven aan een formule of

methode. Ze verkondigden en onderwezen alleen de oorspronkelijke beginselen van de eerste Gemeente na de Pinksterdag en dit veranderde hun leven. Voor hen was dit de waarheid en de Heere werkte mee door middel van Woord en Geest.

Evenals zij, moeten we het Nieuwe Testament opnieuw, onbevangen, biddend, met open ogen en een open geest durven te lezen en te bestuderen. Niet om onze bestaande overtuigingen te bevestigen, maar met een hart dat zegt: “Heere, maak mij duidelijk wat U bedoelt.” Voor hen betekende dat een christendom waar gemeenschap op de voorgrond stond, waar het geloof leidde tot een veranderd nieuw leven, waar discipelschap echt iets betekende en waar geheel het leven werd geleefd in de schaduw van de wederkomst van Christus.

WOLFGANG BRANDHUBER ...? -1529.

Wolfgang Brandhuber was een Baptist en een martelaar, een gezegend leider van de Baptisten in Opper-Oostenrijk. Er is weinig bekend over het eerste jaar van zijn toetreding tot de Baptisten. Hij werd geboren in Passau, waar hij predikte en doopte in 1527. Na de verwoesting van de gemeente in Stiermarken verhuisde hij naar Linz en werd daar de oudste van de gemeente. Hier opende zich een breed arbeidsterrein voor hem. Vanuit de hoofdstad als centrum, werd de zegen van zijn prediking gevoeld door de gehele Oostenrijkse erflanden en het bisdom van Passau. Overal predikte hij het Woord van God, getroost en gesterkt door zijn zwaar verdrukte medebroeders.

In veel aangrenzende dorpen werden gemeenten gevormd: in Wels, Enns, Ried, Grein, Gallneukirchen, Gmunden, Lambach, Mauthausen, Schärding, Vöcklabruck, Püchl en Attersee, traden velen toe tot de nieuwe leer en werden door Brandhuber en andere predikers uit Linz gediend. “De eenvoud en de kracht van het Evangelie dat zij verkondigden,” schrijft Nicoladoni, de historicus van Linz, werd ondersteund door het moreel gedrag van de predikers, hun sobere leven, onderdanigheid en vooral door de trouw aan hun overtuiging, hun enthousiasme en zelfopoffering. Deze wisten zij over te brengen op de harten van het volk. Zelfs hun vijanden moesten dit toegeven.” (Bünderlin, 32).

De pastorale invloed van **Brandhuber** breidde zich helemaal uit tot Tirol. Dit weten we uit een brief aan de gemeente in Rattenberg, die veel licht werpt op zijn leer en

prediking. Net als alle Baptisten leiders van die tijd, legde hij de grootste nadruk op een Schriftuurlijk geloof, geestelijk leven dat de wereldse hovaardigheid verwerpt, geduldig is in het lijden en bereid tot wederzijdse hulp. Zijn visie op de organisatie van de zorg voor de armen en de distributie van gaven van naastenliefde zijn opmerkelijk. “In de gemeente moet niet ieder lid zijn eigen rentmeester of penningmeester zijn, maar de middelen van rijk en arm moeten worden verdeeld, door degene die door de kerk voor dat doel wordt aangesteld. Dit alles dient bovenal om God te eren. (Beck, 88). Een “bevel tot algehele gemeenschap van goederen” wordt hier niet vermeld, zoals sommigen veronderstellen. Maar zijn “*Sendbrief an die Gemeinde Gottes*” heeft de basis gelegd voor de praktijk van gemeenschap van goederen, die werd ingesteld door de **Hutteriaanse Broeders in 1528**.

Hij raadt zijn leden aan niet deel te nemen aan het bedrijfsleven, vanwege allerlei verleidingen die dat met zich mee zou kunnen brengen. Hij vindt dat het onverenigbaar is met een waar christelijk leven om wraak te nemen of aan de oorlog deel te nemen. Maar de overheid moet wel worden gehoorzaamd in alle dingen, die niet in strijd zijn met Gods Woord. Hij lijkt een verbinding met de Baptisten in Thüringen te zijn aangegaan. Paul Wappler vermeldt (Thüringen, 159 en 425) dat het hoofd van de Thüringer Baptisten, **Jakob Storger** van Coburg, **werd gedoopt in Wels in Opper-Oostenrijk door Brandhuber**. De werkperiode van Brandhuber was kort. **In 1529 werd hij gevangen genomen te Linz met nog 70 leden, werd daar gemarteld en gedood met zijn collega-voorganger Hans Niedermayer**.

Hans Schlaffer, die kennis had gekregen aan **Brandhuber** in Regensburg in **1527 en onthoofd werd in 1528 bij Schwatz in Tirol**, zei, dat hij niets anders in hem had gevonden dan een vurige ijver voor een vroom christelijk leven. Zijn opvolger was **Peter Riedemann**, die later de leider werd van de **Hutteriaanse Broeders** in Moravië.

PETER RIEDEMANN 1506 – 1556.

Peter Riedemann (Rideman, Rydeman, Ryedeman), Hutteriaans bisschop, missionaris en een uitstekende leerstellige schrijver. Door sommigen wel genoemd, de tweede stichter van de Hutteriaanse Broederschap. Vanwege zijn lengte werd hij ook wel “lange Peter” genoemd en vanwege zijn eerste gevangenschap in Gmunden, Opper-Oostenrijk, ook wel “Peter van Gmunden”.

Riedemann werd geboren in 1506 in Hirschberg, Silezië, Duitsland, waar hij het vak van schoenmaker leerde. **In 1529 werd hij voor het eerst gevangen genomen in Gmunden vanwege zijn Baptisten getuigenis.** Blijkbaar had hij zich enige tijd daarvoor gevoegd bij de Baptisten Broeders in Opper-Oostenrijk, waar **Hans Hut** en later **Wolfgang Brandhuber** actief waren geweest als zendelingen. Vooral rond de steden **Linz, Steyr en Gmunden** van **1527-1529**.

Riedemann werd ingezegend als “dienaar van het Woord” in 1529. Tijdens zijn gevangenisstraf van drie jaar (1529-1532) schreef Riedemann zijn eerste grote leerstellige werk: “Rechenschaft unseres Glaubens geschrieben zu Gmunden im Land ob der Enns im Gefencknus”, een werk van diep geestelijke kwaliteit, die Riedemann leerstellig zeer dicht bij zijn broeders **Hans Schlaffer** en **Leonhard Schiemer** plaatste.

Hoewel **Riedemann** op het moment van het schrijven van dit werk nog niet was aangesloten bij de **Hutterianen**, hebben ze dit “Verslag van ons geloof “ trouw bewaard in talrijke manuscripten en boeken. Naast dit hoofdwerk, bevat het ook twee afzonderlijke hoofdstukken van grote schoonheid, niet direct behorend tot de belijdenis:

(1) *Hoe men het huis van God moet bouwen en wat verstaat men onder het huis van God?*

(2) *En van de zeven pijlers van dit huis. (Spreuken 9:1).*

In **1532** ontsnapte **Riedemann** uit de gevangenis. Hij werkte eerst met de Broeders in Linz, maar al spoedig voegde hij zich bij de **Hutteriaanse Broederschap in Moravië**. In 1533 werd hij voor de eerste keer als zending naar **Franconia** gezonden om de Boodschap van de Baptisten te verspreiden. Op zijn reis bezocht hij opnieuw de overgebleven gelovigen van de oudere Baptisten Gemeenten in Opper-Oostenrijk en nodigde hen uit zich bij de Moravische gemeenten aan te sluiten.

Van 1533-1537 werd hij opnieuw gevangen gezet in Nürnberg omwille van zijn geloof. Maar er is weinig van hem bekend gedurende deze periode. In juli 1537 werd hij vrijgelaten uit de gevangenis, met de belofte niet te preken in Nürnberg. Hij keerde via Opper-Oostenrijk terug naar Moravië. Hier ontmoette hij de overgebleven gelovigen van de **Philippiaanse Broeders** en zorgde voor hen alsof hij

hun eigen bisschop was. Vier brieven van zijn hand (1537-1539), geschreven aan deze **Philippiaanse Broeders** in Linz, Steyr en Gmunden en nog twee naar andere Philippianen in Duitsland (Württemberg, Palts, etc.) zijn bewaard gebleven. Deze brieven geven een goede indruk van zijn pastorale zorg aan deze groep. Sommigen van hen voegden zich later bij de Hutterianen in Moravië.

In **1532** trouwde **Riedemann** met een **Baptisten zuster Katharina**, in de wandeling "**Treindl**" genoemd. In 1539 stuurden de broeders hem opnieuw op zendingsreis naar **Hesse**. In de eerste plaats om een onaangename affaire met **Hans Both** recht te zetten, een vriend van **Melchior Rinck** en een voormalig Philippiaan. In **Holzhausen** schreef **Riedemann** een belangrijke brief. Hij keerde in **1539** terug naar de Broederschap, een paar dagen na de inval van het leger in Steinabrunn, Neder-Oostenrijk. Verschillende brieven vol troost, geschreven aan de gevangenen in **Falkenstein** zijn bewaard gebleven. Hieruit blijkt opnieuw dat **Riedemann** een echte pastor was, liefdevol en zorgzaam.

Twee maanden later was hij weer op weg naar Hessen door Oostenrijk, Tirol, Württemberg en Schwaben (Lauingen). Daar bezocht hij alle groepen die hij maar kon bereiken. **In Hessen lijkt zijn arbeid zeer zegenrijk te zijn geweest, omdat een groot aantal mensen (90-100) hun weg vonden naar Moravië.** Sommige van deze nieuw gewonnen leden werden tijdens de reis gevangen gezet in Württemberg.

Riedemann troostte ze als een echte herder. Niet lang daarna, waarschijnlijk eind februari **1540**, viel **Riedemann** in de handen van de autoriteiten van Hessen en werd vastgeketend in een donkere, streng gesloten gevangenis in **Marburg**. **Filips van Hessen** stond niet toe dat Baptisten werden gedood. Uit de vele brieven, door Riedemann geschreven tijdens deze gevangenschap (1540 tot begin 1542) blijkt, dat de strenge regels spoedig werden versoepeld. **Hem werd toegestaan de cipier te helpen bij het vervaardigen van schoenen en daarna werden hij en een andere broeder verplaatst naar het nabij gelegen kasteel van Wolkersdorf. De beheerder daar (Vogt) stond sympathiek tegenover de Baptisten en hij bekende dat hij zich schaamde over de gevangenneming.**

Riedemann had nu volledige bewegingsvrijheid, maar hij voelde zich verplicht in het kasteel te blijven. Zijn activiteiten waren divers. Hij ontving bezoekers uit Hessen en uit Moravië. Zijn oude vriend **Hans Gentner**, een voormalige **Philippiaan**

uit Oostenrijk, maar nu een **Hutteriaan**, werd naar hem gezonden om hem te raadplegen met betrekking tot een moeilijke zaak in de gemeente. **Hij bleef bekeerde broeders en zusters naar Moravië zenden.**

In **1541** werden zijn brieven schaarser. Aangenomen mag worden dat hij op dat moment werkte aan zijn grote leerstellige werk: "**Der Rechenschaft**". Eén van de brieven (nr. 21) geeft aan, dat zijn belangrijkste motief voor het schrijven van deze belijdenis was, om Filips van Hessen te informeren over de ware overtuigingen en opvattingen van de Baptisten. Omdat hij veel vrije tijd had, werd het boek nogal lang, maar zorgvuldig uitgewerkt. Meer problemen in de Moravische Broederschap en de dood van de leider **Hans Amon** in februari 1542, brachten de broeders ertoe hem te vragen naar huis te komen als hij daartoe in staat was, zonder zijn geweten geweld aan te doen.

In februari **1542** was **Riedemann** terug in Moravië, waar hij na de dood van **Hans Amon** werd gekozen als leider van de Broederschap, naast **Leonhard Lanzenstiel**. **Riedemann** werd nu assistent-bisschop en deze samenwerking pakte zeer goed uit. **Lanzenstiel** was meer een man van de praktijk, terwijl **Riedemann** de grote spirituele leraar en leider was. Vanaf toen tot aan zijn dood in 1556, bleef Riedemann bij de Broederschap. Hij was een krachtig leider, gevormd door jaren van hevige vervolging en diverse berechtingen. In 1545 legde de Broederschap aan de heren van Moravië een petitie voor (te vinden in Beck, 169-73, onvolledig) die zonder meer kan worden toegewezen aan de hand van Riedemann.

De jaren 1547-1551 brachten de zwaarste vervolgingen die de Broederschap ooit heeft moeten doorstaan, voordat ze geheel uit Moravië werden verdreven in 1622. De Broeders waren dakloos en zwierven rond als opgejaagd wild, verhuisden constant en groeven ondergrondse tunnels (in het Tsjechisch genoemd lochy), als tijdelijke verblijfplaatsen. Velen vielen af van het geloof, maar de standvastige kern bleef trouw aan het geloof. In feite werd de groep versterkt door nieuwkomers uit Silezië (voormalige Gabriëliënen).

Eén van **Riedemanns brieven** uit deze periode was gericht aan deze Silezische broeders en sprak openhartig over hun lijden. Men kan bijna de sterke geestelijke kracht voelen, die de Broederschap onderling verbond in die dagen, onder de leiding van **Riedemann, Lanzenstiel en Walpot.**

“Der Rechenschaft” kan heel goed hebben bijgedragen aan de betrouwbaarheid en kracht van hun overtuiging, omdat de kerk nu een belijdenis/dogmatiek had, die goed onderbouwd en gedocumenteerd was door niet minder dan 1800 Bijbelse referenties. Een laatste brief van Riedemann (1549-1550) was gericht tot de broeders die naar een nieuw- en veilig onderkomen zochten, ten oosten van de Karpaten in Slowakije (toen Hongarije).

Riedemann overleed in december 1556 op de Bruderhof van Protzko, Slowakije, in de leeftijd van vijftig jaar. Hij was gedurende 27 jaar een dienaar van het Goddelijk Woord geweest. Hij overleed nadat hij negen jaren in de gevangenis had geleden ter wille van zijn geloof. De “Hutterite Chronicle” bevat een lange rouwbrief, waarin alle aspecten van zijn bediening worden genoemd met het commentaar: “Want hij was ingewijd in elk Goddelijk geheimenis en tijdens zijn prediking kwamen er stromen van levend water uit zijn binnenste. Alle zielen die zijn Boodschap hoorden, ontvingen vrede Op zijn sterfbed troostte hij zijn broeders met de woorden van Ezra 8:3 en 9.” Kort voor zijn dood componeerde hij de lofzang: “Quitt, ledig, los hat uns gemacht Christus vom Tod, des Teufels Macht”, (Lieder der Hutterischen Brüder, 516).

Het geschreven werk van Riedemann is vrij omvangrijk en is nog niet volledig onderzocht. Het kan worden ingedeeld in drie delen: leerstellige geschriften, brieven en lofzangen.

(a) De leerstellige geschriften bestaan uit twee grote werken:

(1) De Gmundener Rechenschaft (1529-1532). Eén van de zeer krachtige onderbouwingen van het vroege Baptisme. Biblicistisch en toch grondig en geestelijk. (ook wel “Bijbels spiritualisme” genoemd, tegenover het algemene spiritualisme van het type van Sebastian Franck, 1499-1543, Duitse vrijdenker en humanist).

(2) De grote Rechenschaft unseres Glaubens, geschreven in 1540-1541, één van de weinige boeken die in gedrukte vorm door de Hutteriaanse Broeders werd uitgegeven. Gepubliceerd in 1565. (zie Rechenschaft unserer Religion.) Tot op heden is dat de basis gebleven van de leerstellige verklaring van de Hutterianen.

(b) De brieven.

Tot voor kort was bijna niets bekend over **Riedemanns brieven**. **Wolkan** verwijst naar hen als “een belangrijke bron van onze kennis van de Hutteriaanse leerstellige positie”. Maar slechts vier brieven werden door hem opgenomen in de Kroniek. Voor zover kon worden vastgesteld, slechts één manuscript codex (aan de Bruderhof in Montana). Verscheidene recente kopieën van deze bevatten een bijna complete collectie van de meest waardevolle brieven: 34 in getal (waarvan zes zijn gericht tot “Treindl”, zijn vrouw). Daaraan moet de brief aan de heren van Moravië (Landesherren 1545) worden toegevoegd, zoals hierboven vermeld.

De huidige biografische schets is gedeeltelijk ontleend aan de inhoud van deze brieven. Ze drukken een diep en praktisch persoonlijk christelijk geloof uit, alsmede geven ze blijk van echte broederlijke liefde en pastorale zorg voor de medebroeders en zusters, die hij noemt zijn “lieve kinderen.” **Geen gevangenis of vervolging kon hem stoppen de Heere te dienen. De brieven zullen in de nabije toekomst in extenso worden gepubliceerd in een Täuferakten publicatie.**

(c) Hymns. “*Die Lieder der Hutterischen Brüder*” (Scottsdale, 1914) bevatten (pp. 450-537), 45 liederen van Riedemann.

Een extra hymne: “**O Herr, wie reichlich trostest Du**”, gecomponeerd in 1529, werd ontdekt door Elias Walter, de redacteur van de Lieder. De andere is als “Glaubensbekenntnis” opgenomen in de “Ausbund”, nr. 2).

“**Wir glauben al een einen Gott**,” wordt eveneens toegeschreven aan Riedemann, hoewel de Broeders denken dat het werd gecomponeerd door Siegmund Wiedemann (Rechenschaft, nieuwe editie, Bern, 1902, laatste pagina). Hymn 37 in de “Ausbund”.

“**Komm Gott Vater vom Himmel**”, is eveneens van Riedemann (Lieder, 483), gecomponeerd terwijl hij gevangen zat in Gmunden in 1529, waarin hij de marteldood van Hans Langenmantel prijst. Het is mogelijk dat nog meer liederen werden geschreven door deze opmerkelijke man.

Rudolf Wolkan, die deze hymnen zorgvuldig bestudeerd heeft (Lieder, 185-206), beschouwt **Riedemann** als de grootste Hutteriaanse hymne schrijver. De liederen zijn te vinden in tal van Hutteriaanse bundels, in zowel Europa als Amerika. Men kan gerust zeggen dat het feit dat de Broederschap de kritieke jaren van 1545-1551

doorstaan heeft en haar geestelijk getuigenis zo hoog heeft gehouden en dat zij deze tot ver in de latere eeuwen onbesmet heeft bewaard, is niet in het minst te danken aan het werk van deze man. Een echte bisschop van zijn kudde. **Zijn geschriften zijn bewaard gebleven en opgenomen in talrijke boeken en worden nog steeds vandaag gedrukt door de Hutterian Brethren in Amerika.**

Bibliografie:

Anonymous. "Peter Riedemann aus Hirschberg, ein schlesischer Wiedertäufer." *Literaturblatt zu den schlesischen Provinzialblättern*. September, 1793 (According to S. Calvary, 1870). Beck, Josef. *Die Geschichts-Bücher der Wiedertäufer in Oesterreich-Ungarn*. Vienna, 1883; reprinted Nieuwkoop: De Graaf, 1967: 88, 169-73, 195. Hege, Christian and Christian Neff. *Mennonitisches Lexikon*, 4 vols. Frankfurt & Weierhof: Hege; Karlsruhe: Schneider, 1913-1967: v. III, 500-505. Loserth, Johann."Der Communismus der mährischen Wiedertäufer im 16. and 17. Jahrhundert: Beiträge zu ihrer Lehre, Geschichte and Verfassung." *Archiv für österreichische Geschichte* (1895): 81, 1.

Mencik, F. "Ueber ein Wiedertäufergesangbuch." *Sitzung Ber. der hgl. Böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften* (1896): No. XI (Mentions a hymn by Riedemann which is not found in the *Lieder der Hutterischen Brüder* (according to Wiswedel, 193). For the several editions of the **Rechenschaft**, see that article; the recent editions published by the Society of Brothers in England (1938, 1950) contain a brief appreciation of Riedemann. Schirmmelpfennig, "Huterische Wiedertäufer in Mähren und Peter Riedemann, ihr Vorsteher."

Jahresbericht der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Kultur (1885): 295-315.

Wolkan, Rudolf. *Die Lieder der Wiedertäufer*. Berlin, 1903. Reprinted Nieuwkoop : B. De Graaf 1965: 185-205, 483. Wiswedel, Wilhelm. "Peter Riedemann, ein Gefangener Jesu Christi." *Bilder* I: 169-94, including extensive excerpts from the *Rechenschaft*: (180-93).

Zieglschmid, A. J. F. *Die älteste Chronik der Hutterischen Brüder: Ein Sprachdenkmal aus frühneuhochdeutscher Zeit*. Ithaca: Cayuga Press, 1943: 194, 356 f.

PHILIPPIANEN-GABRIËLLIANEN-TIROLERS 1527-1540.

De **Philippianen**, een groep Baptisten, vernoemd naar **Philipp Plener**, bestond als onafhankelijke groep van ca. 1527 tot midden 1540. Haar oorsprong gaat terug naar Pleners activiteiten rond Bruchsal in het zuidwesten van Duitsland.

In **1527** kwam **Plener** naar Moravië en in **1529** vestigde hij zijn eigen Bruderhof in Auspitz. **Pleners** woongebied was Württemberg en Baden. In 1531 kwam **Blasy Kühn** met de laatste gelovigen van de oude Bruchsal congregatie. **Kühn** werd de assistent van **Plener**. Er waren nu drie groepen in Moravië, die in een soort gemeenschap leefden: de **Gabriëllianen**, geleid door **Gabriël Ascherham**, meestal Sileziërs, in Rossitz. De **Philippianen** en de **Tirolers** (onder **Schützing**, beiden woonachtig in Auspitz).

Een kleinere Bruderhof van de **Philippianen** bestond ook in **Pulgram**, Moravia, die zich verenigde met de **Hutterianen** in **1538**. De Auspitz Philippiaanse groep trok veel nieuwkomers en bestond in 1535 uit ca. 400 leden. De namen van sommige leden worden in de Hutterian Chronicle en sommigen in de Passau documenten besproken. Het waren **Adam Schlegel** en **Hans Both**, die beiden van de **Hutterianen** naar de **Philippianen** waren overgegaan. Hans Haffner, de auteur van een opmerkelijke brochure, Hans Gentner, die Hutteriaan werd in 1538 en daarna voegden zich bij deze groep nog twee bekende hymne schrijvers, Hans Betz van Eger en Michael Schneider van Bruchsal.

LEUPOLD SCHARNSCHLAGER 1485 – 1563.

Leopold Scharnschlager werd ook wel **Leupold de zeepmaker** genoemd, geboren waarschijnlijk in **Hopfgarten, Tirol**. Gestorven in **Ilanz, Graubünden**. Hij was een Tirols landeigenaar en een leidende figuur in de Baptisten gemeenten. Over de kindertijd en jeugd van Scharnschlager is niets bekend. Zijn exacte geboortjaar is geschat. Uit overleveringen weten we dat hij zijn brood verdiende als landeigenaar en een ambacht uitoefende als zeepzieder.

Zijn landgoed was in **Hopfgarten in Kitzbühel**. Hij trouwde met de rijke weduwe **Anna, geboren Honigler**, weduwe van **Steger**. Uit dit huwelijk werd een dochter

Ursula geboren die, tijdens **Scharnschlager** verblijf in Straatsburg, horlogemaker **Hans Felix** leerde kennen, met hem trouwde en met hem verhuisde naar Moravië. Aan de beginreis van Leupolds weg naar de Baptisten, stond een water/mijnbouwkundig ingenieur, later hoofd van de zogenaamde Marpeck Kring. **Pilgram Marpeck** kwam ook uit Tirol. Rond 1530 verliet **Scharnschlager** zijn land en volgde **Marpeck** naar **Straatsburg**. Waar hij zijn belangrijkste medewerker is geworden. Onder zijn invloed werd de Baptisten kring in **Speyer** één van de belangrijkste Baptisten gemeenschappen van de zuidwestelijke Duitse regio.

In 1544 ongeveer, volgde **Scharnschlager**, **Pilgram Marpeck** naar **Augsburg**. Hij werd daar echter veroordeeld tot een boete van 40 gulden voor zijn Baptisten missionaire activiteiten en werd daarna, samen met zijn vrouw, het land uitgewezen. Vanaf 1546 woonde het echtpaar in **Illanz/ Graubünden**, waar Leopold een baan als schoolmeester had gevonden. Hij werkte daar in het geheim, tot zijn dood, als voorganger van een kleine Baptisten gemeente en hield door middel van brieven contact met diverse, verspreide Baptisten gemeenschappen in Moravië. Na de dood van het echtpaar, kwam er geschil over de erfenis, waarvan een uitgebreid archief bestaat.

Werken: In 1542 werd samen met **Marpeck**: “*De getuigenissen van de Baptist Bernd Rothmann*”, uitgegeven. Ook uit 1542 dateert waarschijnlijk een gezamenlijk door hem en Marpeck geschreven brochure, met de korte titel “*Vermaning*”. Hij was ook betrokken bij het opstellen van Marpecks geschrift: “*Verantwortung über Casparn Schwenckfeld Judicium.*”

LEONHARD SCHIEMER, CA. 1500-1528.

Leonhard Schiemer was een Baptist, schrijver, pacifist en martelaar, wiens werk wordt weergegeven in de “*Ausbund*”, een liederenbundel van de Amish. Bekend van hem is de preek: “*De drievoudige genade*”, 1527. Dit is Leonhard Schiemers preek voor de gemeente van God in Rattenberg, Oostenrijk, geschreven terwijl hij in de gevangenis zat, kort voordat hij werd gemarteld en gedood. Het gaat in de preek over de drievoudige genade, zoals deze te vinden is in de Geschriften van het Oude- en Nieuwe Testament. Eertijds was hij een Franciscaner monnik, later werd hij een uitstekend Baptisten voorganger in Oostenrijk.

Schiemer werd geboren rond 1500 in **Vöcklabruck**, waar hij opgroeide in een religieuze omgeving en opgeleid werd om kleermaker te worden. Hij wilde oorspronkelijk priester worden in de roomse kerk en als puber trad hij toe tot het Franciscaner klooster in Judenburg. Zes jaar later verliet hij het klooster en aangekomen in Nürnberg, waar hij, teleurgesteld over het monastieke leven, terug ging naar zijn vorig beroep.

Biografen zijn het niet eens of Schiemer voor het eerst contact maakte met de Baptisten in Neurenberg. Schiemer zou afspraken gemaakt kunnen hebben om naar Nikolsburg in Moravië te reizen, waar Balthasar Huebmaier een belangrijke Baptisten leider was. Hier was hij getuige van het “mei 1527 dispuut”, tussen de Stäbler (herdersstaf) und Schwertler (zwaard) Baptisten groepen.

Terwijl de **Stäbler** onder leiding van **Hans Hut** zich hielden aan absolute geweldloosheid, beleden **Huebmeier** en **Schwertler**, dat christenen zichzelf en anderen mochten verdedigen met het zwaard. Het is niet bekend welke van deze posities **Schiemer** heeft ingenomen. Sommige biografen denken dat hij waarschijnlijk de opvatting van **Huebmeier** heeft gedeeld. Want later in Wenen was hij terughoudend om **Hans Hut** op te nemen.

Slechts een paar weken na het dispuut in Nikolsburg ging Leonhard Schiemer naar Wenen. Daar ontmoette hij opnieuw, zoals reeds vermeld, Hans Hut en de Baptisten gemeente in de Kärntnerstraße. Binnen twee dagen was Schiemer gewonnen voor de Bijbelse leer van de Baptisten met betrekking tot de doop en tegelijkertijd was hij overtuigd van de pacifistische overtuigingen van de Stäbler. Hij werd gedoopt en werd lid van de Weense gemeente.

Schiemer begon onmiddellijk met intensieve evangelisatie activiteiten. Vervolgens werkte hij een korte tijd in Steyr en Salzburg. Hij nam deel aan de in augustus 1527 gehouden Augsburgse Martyrs Synode en werd vanaf daar als evangelist gezonden naar Tirol, waar hij zich vestigde in Rattenberg aan de Inn. Hij werd lid van een bestaande Baptisten gemeente, die hem kort na zijn aankomst beriep als bisschop. Een paar weken later werd **Schiemer** gearresteerd, op aanwijzing van de rooms-katholieke autoriteiten. **Een bisschop, aanwezig bij de ondervraging, bracht verslag uit over zijn activiteiten: binnen zes maanden na zijn doop predikte hij in 28 steden en won meer dan 200 bekeerlingen tot het Baptisme. Schiemer gebruikte**

het korte verblijf in de gevangenis (tot januari 1528) voor het samenstellen en publiceren van een aantal werken, waaronder:

- *Eine hübsche Erklärung der 12 Artikel des christlichen Glaubens.*
- *Was die Gnad sey. Eine Vorred.*
- *Vom Fläschl (Zoals een fles smal is aan de top en breed naar onderen, zo is de weg naar de hemel smal en moeilijk ...maar de Heere troost die in diepe ellende zijn. Lijden is niets anders dan de prijs van het eeuwige leven.)*
- *Von der Tauff im Neuen Testament, andere Titel: Von dreyerlei Tauff.*
- *Trostbrief an einen schwachen Bruder.*
- *Ein wahrhaft kurz Evangelium, heut der Welt zu predigen.*
- *Ein Bekantnus vor dem Rickter zu Rotenburg (1528.*
- *Ordnung der Gemein, wie ein Christ leben soll.*

Bovendien zijn nog vijf anonieme stukken aanwezig, waarvan Schiemer waarschijnlijk de auteur is. Onder de brochures is ook een korte catechismus.

Door Schiemer gedichte liederen:

- ***“Dein heilig statt hond sie zerstört.”***
- ***“Wir bitten dich, ewiger Gott, neig zu uns deine Ohren.” (im Ausbund unter der Nummer 31).***
- ***“Sollstu bei Gott dein wolmung han.” (Lieder der Hutterischen Brüder unter den Nummern 28-29).***
- ***“Wie köstlich ist der Heil’gen Tod.”***

Schiemers geschriften werden op grote schaal verspreid en na zijn dood hadden deze een belangrijke invloed op de ontwikkeling van het Oostenrijkse- en Zuid-Duitse Baptisme.

Schiemer blijkt de leer van de Drie-Eenheid te hebben bevestigd. Hij onderscheidde het buitenste Woord van God, de Bijbel, gekregen via het oor en het binnenste Woord, het directe Woord van God, dat alleen te horen is door een persoon die de Heilige Geest bezit. Het binnenste Woord leidt tot het liefhebben van God en het volgen van Christus, terwijl het buitenste Woord alleen wordt gebruikt om externe wet- en regelgeving uit te werken. Het maakt mensen alleen maar tot goede burgers, maar niet tot toegewijde- en opofferende volgelingen van Jezus.

De volgelingen van **Schiemer** hadden ook hun privé-eigendommen afgezworen. Hij was sterk beïnvloed door het voorbeeld van de eerste christen Gemeente en onderwees hun beginselen als een voorbeeld van de ware christen Gemeente. **Hutterianen volgen** zijn ideaal als beginsel van hun gemeenschap.

De centrale boodschap van Schiemers schrijven is de theologie van het kruis en de lijdens-mystiek van de late Middeleeuwen. Christus leed voor de gelovigen van deze wereld. Zijn theologie blijkt ook uit de Hymnen die hij componeerde, die zijn uitgegeven in de “Ausbund”, die nog steeds wordt gebruikt door de navolgers van de Baptisten, de Amish in de USA.

In januari 1528 begon Leonhard Schiemer te zoeken naar een manier om te ontsnappen uit de gevangenis, maar dat mislukte. Hij werd opnieuw gearresteerd en vervolgens overgedragen aan de beul. Na vele martelingen werd hij uiteindelijk onthoofd op 14 januari 1528 in Rattenberg. Schiemers was niet de enige martelaar in Rattenberg. Tussen 1528 en 1540 gelastten de rooms-katholieke autoriteiten de executie van 70 andere Baptisten, mannen en vrouwen, die voor het getuigenis van hun geloof hun leven moesten laten.

Leonhard Schiemer wordt gerekend, ondanks zijn korte leven, tot één van de belangrijkste vertegenwoordigers van de Baptisten in relatie tot Hans Hut. Ondanks zijn intellectuele relatie met Hut, bleef **Schiemer** een onafhankelijk denker. Hij legde niet de nadruk op de apocalyptische leer zoals **Hut** dat deed. Hij streefde naar een getrouwe gemeente, die voorbereid is op lijden en het brengen van offers in deze wereld en bewust afziet van het gebruik van macht en geweld.

MICHAEL SATTLER, 1490 – 1527.

Michael Sattler was na de dood van Conrad Grebel (1526) en Felix Manz (1527) de meest opmerkelijke leider van de Zwitserse Broeders. Zijn marteldood vond plaats een paar maanden na die van Manz.

Michael Sattler was geboren in 1490 in Staufen bij Freiburg, in Baden, Duitsland. Na zijn opleiding aan de Universiteit van Freiburg, werd **Sattler** monnik in het klooster van St. Peter bij Freiburg. Zijn opdracht was de positie van de prior van het klooster te versterken. Door zijn studie van de Schriften en ongetwijfeld beïnvloed door de nieuwe theologie, wilde Sattler het klooster verlaten. In mei 1525 marcheerden een groep boeren uit het Zwarte Woud naar het St. Peters klooster om te protesteren tegen de hoge belastingen, die door de abt werden geheven. Dat was voor Sattler de directe aanleiding om het klooster te verlaten. **Kort na het verlaten van het klooster trouwde Sattler met Margaretha, een voormalige Begijn. Vanwege de plannen van Ferdinand I van Oostenrijk om de ketterij uit de regio te elimineren, vluchtten Sattler en zijn vrouw naar Zürich in 1525, waar zij Baptist werden.**

Hij ging uiteindelijk naar **Straatsburg** en bleef bij **Wolfgang Capito**, een Duitse Humanist die een vooraanstaande hervormer werd. Tijdens zijn verblijf bij **Capito** sprak **Sattler** met zijn gastheer en **Martin Bucer** over theologische onderwerpen. Ze waren het oneens over een aantal punten, waaronder de kinderdoop. Sattlers ervaringen met de hervormers waren anders dan die met de Zwitserse Baptisten. Maar de onenigheid over de kinderdoop veroorzaakte geen vijandigheid tussen **Sattler** en zijn vrienden. **Sattler** schreef over hen als zijn “geliefde broeders in de Heere” in een brief, nadat hij Straatsburg had verlaten.

Na Sattlers executie, beschreven Capito en Bucer hem als een “dierbare vriend van God.”

Sattler werkte samen met de Zwitserse Broeders in Zürich, vanwaar hij werd verbannen op 18 november 1525. Hij was aanwezig bij het Derde Dispuut in Zürich op 6 november 1525. Hij werkte in de gemeenten van Horb en Rottenburg en Württemberg. Later in Straatsburg in de Elzas. **Teruggekeerd naar Horb en Rottenburg, leidde hij op 24 februari 1527 een conferentie van Zwitserse Broeders te Schleithem in het Canton Schaffhausen. Hij presenteerde op deze conferen-**

tie een geloofsbelijdenis, die werd goedgekeurd en zonder één tegenstem werd aangenomen. Deze werd later gedrukt onder de titel:

“Bruderliche Vereinigung etlicher Kinder Gottes.”

(*Broederlijke vereniging van sommige kinderen van God*). Zijnde de geloofsbelijdenis van de Zwitserse (Baptisten) Broeders. Deze belijdenis werd belangrijk genoeg gevonden, om te worden weerlegd door zowel Zwingli als Calvijn. Zwingli voelde de behoefte om te reageren op dit werk en publiceerde:

“Weerlegging van Baptistische trucs”, om deze leer te weerleggen.

De “*Bruderliche Vereinigung*” is geen systematische belijdenis van het geloof, maar het behandelt zeven belangrijke kwesties die de Baptisten overeengekomen waren. De zeven artikelen betreffen:

//de doop, //het verbod (banvloek), //het breken van het brood, //afzondering van de wereld, //de rol van predikanten, //het zwaard en eden zweren

Michael Sattler werd gevangengenomen door de rooms-katholieke autoriteiten in Horb op 17 mei 1527 in Rottenburg en werd gemarteld en gedood op 21 mei 1527. Zijn vrouw werd ook gearresteerd.

Op de ochtend van die dag bad deze nobele man tot God, in het zicht van gruwelijke martelingen, voor zijn rechters en vervolgers en riep de mensen op tot bekering. Hij verdroeg de onmenselijke martelingen. Daarna werd zijn verminkte lichaam vastgebonden aan een ladder. Hij bad opnieuw voor zijn vervolgers, terwijl de ladder geplaatst werd op de brandstapel. Hij had zijn vrienden beloofd om hen een teken vanaf de brandstapel te geven, om hen te laten zien dat hij standvastig bleef tot het einde. Hij verdroeg dit lijden om Christus’ wil, gewillig. Nadat het vuur de koorden waarmee hij gebonden was had verbroken, hief hij zijn hand op tot een teken voor de medebroeders. Al snel merkte men dat de Heere hem tot Zich had genomen om voor eeuwig bij Hem te zijn, in Wie hij standvastig had geloofd, onder de meest verschrikkelijke martelingen. Een echte geloofsheld. Het volgende verslag van de berechting en executie van Michael Sattler wordt gegeven in de *Martelaren Spiegel*, Thieleman J. van Braght, Herald Press, 1987, pp

416-418. (Niet weergegeven vanwege de lengte).

De rechters kwamen met de volgende uitspraak: “In de zaak van de gouverneur van zijne keizerlijke majesteit tegen **Michael Sattler**, wordt geoordeeld dat **Michael Sattler** aan de beul moet worden overgegeven en zijn tong moet worden afgesneden: “Gooi hem op een wagen en brand zijn lichaam twee keer met een roodgloeiende tang en nadat hij is opgesteld buiten de poort, zal dit nog vijf keer worden herhaald.” Nadat dit op de voorgeschreven wijze was gedaan, werd hij als ketter tot as verbrand. Zijn medebroeders werden geëxecuteerd met het zwaard en de zusters verdronken. Zijn vrouw, **Margaretha Sattler**, nadat ze was onderworpen aan vele smeekbeden, vermaningen en bedreigingen om te herroepen, waaronder zij zeer standvastig bleef, werd een paar dagen later verdronken. Dit vonnis werd voltrokken op 21 mei, 1527. Martyrs Mirror bevat ook een brief geschreven door **Michael Sattler** in de gevangenis aan de gemeente Gods in Horb.

De Zeven Artikelen van Schleithem:

Aangenomen op een conferentie van Zwitserse Broeders, 24 februari 1527 te Schleithem, kanton Schaffhausen, Zwitserland.

“Broederlijke Vereniging van een aantal kinderen van God met betrekking tot zeven artikelen”, of wel “De Zeven Artikelen van Schleithem”. De artikelen die wij bespraken en waarover wij eensgezind waren, zijn deze:

//Dooop.//De Ban (banvloek).//Breken van het brood.//Afscheiding van de gruwel.//Voorgangers in de kerk.//Het zwaard hanteren.//De eed zweren.

I. **Betreffende de doop** : “De doop wordt gegeven aan al diegenen, die berouw hebben over hun zonden en die wedergeboren zijn. Dat wil zeggen, dat zij ook echt geloven dat hun zonden verzoend zijn door Christus. Zij wandelen in het nieuwe leven met Christus en wensen met Hem begraven te worden in de dood, zodat ze kunnen worden opgewekt met Hem. Allen die dit belijden mogen verzoeken om gedoopt te worden, als het zichtbare teken. Dit sluit de kinderdoop uit: de ergste en hoofdgruwel van de paus. In deze zaak hebben wij de basis en het getuigenis van de apostelen aan onze kant. Zie: Mattheüs 28, Markus 16, Handelingen 2, 8, 16, en 19. hieraan willen we eenvoudig, volkomen overtuigd en met zekerheid vasthouden.”

Alleen het artikel over de doop heb ik opgenomen in dit boek. Niet dat de overige artikelen niet van belang zijn, maar de hoeveelheid informatie is zo omvangrijk, dat ik hier en daar keuzes moest maken. HS

ANDREAS VON BODENSTEIN – (KARLSTADT) 1486-1541.

Andreas Rudolf Bodenstein ook genoemd **Karlstadt** (*1486 in Charles City, † 24 december 1541 in Bazel) was een Duitse hervormer.

De vader van **Andreas Bodenstein** was waarschijnlijk de wijnbouwer **Peter Bodenstein** en bovendien was hij burgemeester. De jonge Andreas bezocht eerst het atheneum en werd in 1499 ingeschreven aan de universiteit van Erfurt. In 1503 behaalde hij de graad van bachelor en bezocht daarna de universiteit van Keulen, waar hij vertrouwd raakte met de leer van Thomas van Aquino.

In 1505 ging **Karlstadt** naar de nieuw opgerichte universiteit van Wittenberg, waar hij nog in hetzelfde jaar promoveerde. In de volgende jaren werkte hij als docent aan de Faculteit der Letteren en hield lezingen over Thomas van Aquino, maar las ook de geschriften van Johannes Duns Scotus en Willem van Ockham. In 1510 werd hij tot priester gewijd. In 1511 werd hij docent aan de Faculteit Godgeleerdheid. Als decaan promoveerde hij in 1512 bij Martin Luther als doctor in de theologie. In 1516 verwierf hij ook een doctorale graad als jurist.

Na de pauselijke bul, waarin gedreigd werd met de excommunicatie *Exsurge Domine* tegen **Luther** en zijn volgelingen in 1520, brak **Karlstadt** met de paus en de kerkelijke traditie. Voor een korte tijd werkte hij in Denemarken, maar al snel keerde hij naar **Wittenberg** terug. Daar was hij tijdens Luthers verblijf in de Wartburg de belangrijkste voorvechter van de “Wittenberg beweging”.

Karlstadt predikte voor een vernieuwing van de eredienst, de afschaffing van de heiligenbeelden, maar behield zijn mening over het celibaat. Tijdens Kerstmis 1521 vierde **Karlstadt** zijn eerste Avondmaal in de protestantse Duitse kerk. De leken namen de beker in hun eigen handen. De bemiddeling van het heil door de priesters werd vrijwel afgeschaft. Zijn huwelijk met **Anne van Mochau** begin van het jaar 1522, getuigde van zijn breuk met het celibaat. In februari 1522 waren er rellen

vanwege het verwijderen van beelden uit de kerk.

Luther had veel kritiek op de preken van **Karlstadt** en liet zijn geschriften door de universiteit in beslag nemen. **Zij verschilden van mening over het Avondmaal. Teleurgesteld in Luther, trok hij zich terug van de universiteit in Wittenberg en ging in Wörlitz wonen.**

In 1523 werd hij gekozen als pastor in Orlamünde. Hier hervormde hij de liturgie, schafte de kinderdoop af en verwijderde het orgel en de heiligenbeelden.

Met **Martin Reinhardt** en **Gerhard Westerburg** onderhield hij nauwe contacten. Ook werden diverse geschriften van hem gedrukt. De Zwitserse- en Zuid-Duitse hervormers veroordeelden de aanvallen van **Karlstad** op **Luther** door middel van zijn geschriften. Hij was ook een korte tijd verbonden met **Thomas Müntzer**, maar hij verwierp geweld als middel voor dwangmatige reformatie. **Afgezien van hun leer van gemeenschappelijk bezit, was zijn standpunt te vergelijken met dat van de Zwitserse Broeders (Baptisten).**

Toch zag **Luther** in hem een aanhanger van **Müntzer** en zorgde voor zijn ontslag en uitzetting. De volgende periode werd gekenmerkt door rusteloze omzwervingen door verschillende Duitse steden. Hij werd overal na korte tijd verdreven. Met de hulp van **Luther** kon hij in **1525**, nadat hij zijn leer wat betreft de eucharistie had ingetrokken, terug naar **Wittenberg**. Maar hem werd verboden te prediken en te onderwijzen aan de universiteit. Tijdens een acht maanden durend verblijf in **Holstein** en **Oost-Friesland** ontmoette hij de Baptist **Melchior Hofmann**.

In **1530** ging **Karlstadt** via Straatsburg en Bazel naar Zürich, waar hij eerst als diaken in het ziekenhuis werkte en daarna in **1531** het pastoraat in Altstaetten op zich nam. Deze arbeid moest hij echter als gevolg van de overwinning van de orthodoxe kantons in de Tweede Kappel Oorlog weer opgeven. Vervolgens werkte hij in Zürich aan de School van Groot Münster. **Op voorspraak van Heinrich Bullinger werd hij in 1534 docent in Bazel. In 1537 werd hij rector van de universiteit van Bazel. Na een bewogen leven stierf hij daar in 1541 in de Kerstnacht aan de pest.**

CASPAR SCHWENCKFELD 1489-1561.

Caspar (of Kaspar) Schwen(c)kfeld von Ossig was een Duits protestantse voorganger en schrijver, die ook één van de eerste initiatiefnemers was van de protestantse reformatie in Silezië.

Schwenckfeld werd geboren in **Ossig** in de buurt van Liegnitz, Silezië nu Osiek, in de buurt van Legnica, Polen, uit adellijke ouders in **1489**. Van **1505-1507** was hij student in Keulen en daar werd hij in 1507 ingeschreven aan de universiteit van Frankfurt aan de Oder. Tussen 1511 en 1523 diende Schwenckfeld het hertogdom Liegnitz als adviseur van Hertog Karel I (1511-1515), hertog George I (1515-1518) en Hertog Frederik II (1518-1523). **Schwenckfeld** werd beïnvloed door **Thomas Müntzer** en **Andreas Karlstadt**. Hij ontwikkelde echter zijn eigen principes en twistte met **Martin Luther** over de viering van het Avondmaal (1524).

Hij had zijn eigen visie op de sacramenten en de vleeswording in het Avondmaal ontwikkeld, in nauwe samenwerking met zijn humanistische collega Valentin Crautwald (1465-1545). Zijn volgelingen vormden een nieuwe groep gelovigen, die in Duitsland werd verboden. Maar hun ideeën beïnvloedden de Baptisten, de puriteinen in Engeland en de piëtisten op het vasteland van Europa. In 1518 of 1519 ervoer **Schwenckfeld** een opwekking die hij een “bezoek van God” noemde. **Luthers geschriften hadden een diepe invloed op Schwenckfeld en hij omarmde de lutherse reformatie en werd een ijverig onderzoeker van de Schrift**. In 1521 begon **Schwenckfeld** het Evangelie te verkondigen en hij won in **1522 Hertog Friedrich II** voor het protestantisme. Hij organiseerde in **1523** een Broederschap van zijn bekeerlingen om samen te komen voor studie en gebed.

In **1525** verwierp hij **Luthers** idee van de vleeselijke aanwezigheid van Christus in het Avondmaal en kwam tot een spirituele interpretatie van het Avondmaal des Heren. Die vervolgens door **Luther** werd verworpen. **Schwenckfeld** begon te leren, dat de ware gelovigen het geestelijke lichaam van Christus tot zich namen. Hij spande zich zeer in voor de Hervorming, waar hij ook ging, maar kritiseerde hervormers als hij dacht dat ze te extreem werden. Hij benadrukte, dat indien iemand een echte christen wilde zijn, men niet alleen uiterlijk maar ook innerlijk moest veranderen. Vanwege het **Avondmaal** en **andere controverses** brak **Schwenckfeld** met **Luther** en volgde hetgeen beschreven is als een “middenweg”. Hijzelf verliet vrijwillig

Silezië in **1529** om de druk op- en de schaamte van zijn hertog te verlichten. Hij woonde in **Strassburg** van **1529-1534** en vervolgens in **Schwaben** en daarna blijkbaar weer in **Silezië**, waaruit hij door **Martin Luther** in **1540** werd verdreven.

Een deel van de leer van **Schwenckfeld** ging over het recht tot verzet in oorlogstijd, was gericht tegen geheime genootschappen, en hij verbood het zweren van eden. Hij leerde ook dat de overheid geen recht heeft om te heersen over iemands geweten; dat wedergeboorte plaats vindt door genade en door het innerlijke werk van de Geest. Gelovigen moeten zich geestelijk voeden met Christus en gelovigen moeten het bewijs van de wedergeboorte zichtbaar maken aan de buitenwereld.

Hij verwierp de kinderdoop, de uiterlijke vormen van kerk zijn en “denominaties”. Zijn opvatting over het Avondmaal zette Luther aan tot verschillende preken over dit onderwerp in zijn: “Het sacrament van het Lichaam en Bloed van Christus tegen de fanatici”, in 1526.

In **1541** publiceerde **Schwenckfeld** de: “*Grote belijdenis van de heerlijkheid van Christus*”. Hij leerde dat Christus twee naturen had, de Goddelijke en de menseelijke, maar dat hij steeds meer Goddelijker werd. Hij publiceerde in **1550** ook een aantal werken over de uitleg van de Schrift en reageerde regelmatig op de weerleggingen van de hervormer **Luther**.

MATTHIAS FLACIUS ILLYRICUS.

In **1561** kreeg **Schwenckfeld** dysenterie en werd geleidelijk zwakker, totdat hij stierf in Ulm op 10 december **1561**. Omwille van zijn vijanden werd het feit van zijn dood en de plaats van zijn begrafenis geheim gehouden.

Schwenckfeld heeft tijdens zijn leven geen aparte kerk gesticht, maar volgelingen verzamelden zich rond zijn geschriften en preken. In **1700** waren er ongeveer 1.500 van hen in **Neder-Silezië**. Velen vluchtten uit Silezië onder de vervolging van de Oostenrijkse keizer en sommigen vonden onderdak op het land van graaf **Nicolaus Ludwig Zinzendorf**.

Deze volgelingen werden bekend als **Schwenckfelders**. Een groep emigreerde naar **Philadelphia** in **1731**, gevolgd door nog eens vijf emigraties tot **1737**. In **1782** werd de

Vereniging van Schwenkfelders gevormd en in **1909** werd de Schwenkfelder Kerk gesticht.

De **Central Schwenkfelder Church** is klein gebleven en momenteel zijn er vijf gemeenten met ongeveer 3.000 leden in het zuidoosten van Pennsylvania. Al deze gemeenten liggen binnen een straal van vijftig mijl van **Philadelphia, Pennsylvania**.

Het **Schwenkfelder Library & Heritage Center** bevat een klein museum, bibliotheek en archief in **Pennsburg, Pennsylvania**. Zij is de enige instelling gewijd aan het behoud en de interpretatie van de **Schwenkfelder** geschiedenis. Het **Schwenkfelder Library & Heritage Center** organiseert het hele jaar door exposities en speciale programma's.

BERNARD ROTHMANN CA. 1495 – 1535.

Bernhard Rothmann, een luthers theoloog in Münster, Westfalen, Duitsland, werd geboren in Stadtlohn in het bisdom Münster. Hij diende als leraar in Warendorf, werd pastoor van de kerk St. Maurice in Münster in 1529, ging naar Wittenberg, waar hij een vriend werd van **Melanchthon**. Hij reisde naar Zuid- Duitsland, Speyer en Straatsburg. Hij keerde terug naar Münster en werd benoemd tot predikant van de St. Lambertijkerk en introduceerde de hervorming in die stad in **1532**. Hij werd lid van de “Wassenberg” predikers in 1533 en tenslotte verbond hij zich met **Jan Matthijsz uit Haarlem en Jan Beukelszn uit Leiden**, die uit Holland gekomen waren in het begin van **1534** en op wiens verzoek hij een aantal belangrijke pamfletten schreef. Er is niets definitiefs bekend over zijn dood, maar het is zeer waarschijnlijk dat hij zijn leven verloor in de belegering van de stad in juni **1535**. **Bernard Rothman was zeker geen Baptist. Hij doopte kinderen.**

De opstand in Münster.

De Baptisten waren niet de stuwende krachten van de opstand van Münster. In deze periode (1533-1535) waren er enige dwalende Baptisten (AnaBaptisten) die meewerkten, en zelfs mede leiding gaven aan de opstand.

We moeten er echter terdege rekening mee houden, dat de geschiedenis vertekend is door Baptisten vijandig gezinde historici. Het doen en laten van Jan

Beukelszn (Jan van Leiden) en zijn volgelingen was die van een kleine minderheid en zij werden verafschuwd door de overgrote meerderheid van de **Baptisten**. Niemand ontkent dat er **AnaBaptisten** onder de mensen van **Münster** waren, maar de opstand begon met- en werd geleid door **lutheranen** (Ten Cate, *Gesch der Doopsg. In Nederland. I, p. 11*). **Het merendeel van de leiders waren lutheranen.**

Gregory en Ruter zeggen:

“Ook is het niet aan de orde om voor alle opstanden in die tijd de Baptisten de schuld te geven. Noch in Münster, noch in andere plaatsen, waar de Baptisten gemeenten vertegenwoordigd waren. De eerste opstandelingen verzetten zich tegen de zware verdrukkingen en namen de wapens op ter verdediging van hun burgerrechten. De Baptisten lijken eerder de gelegenheid te hebben benut ten goede, dan dat ze er de oorzaak van waren.” (Gregory en Ruter, *Geschiedenis van de christelijke kerk*, p. 500).

Het is zeker, dat de leiders in Münster in principe verschilden van degenen die elders de naam Baptisten droegen. De mannen van Münster hanteerden het zwaard. De Baptisten echter onderscheidden zich van andere christenen door te weigeren wapens te dragen.

De mannen van Münster droomden van de oprichting van een aards koninkrijk. De Baptisten waren alleen gericht op de geestelijke heerschappij van Christus.

JAN VAN LEIDEN 1509-1536.

Jan van Leiden, ofwel *Johan van Leyden*, eigenlijk *Johann Bockelson* of *Johan Beukelszoon* (Leiden, 1509 - Münster, Westfalen, 22 januari 1536) was een rondtrekkende Nederlandse prediker, die eerst het geloof van de Baptisten was toegedaan, maar later daarvan afweek. Hij werd één van de leiders van de zgn. AnaBaptisten. Hij benoemde zichzelf later tot koning van het kortstondige AnaBaptisten koninkrijk in Münster.

Johan Beukelsz werd geboren als kind van **Beukel Gerritsz**, verwekt bij diens dienstmeisje **Alijdgen Jansdochter**. **Jan van Leiden** werd opgeleid tot kleermaker en werkte als zodanig in Vlaanderen en Engeland. Daarna trok hij naar Leiden,

waar hij de weduwe van een schipper trouwde. Als koopman reisde hij naar Lübeck en Lissabon. In Leiden dreef hij de herberg “In den Witte Lely” en was meesterzanger, rijmdichter en toneelspeler bij de stedelijke festiviteiten.

In 1533 leerde **Jan van Leiden** de **AnaBaptist Jan Matthijs** kennen en hij liet zich door hem dopen. Zijn belangstelling voor deze nieuwe christelijke groepering was al eerder gewekt, toen hij bij een bezoek aan Münster een preek van **Bernhard Rothmann** had gehoord. **Jan van Leiden** werd door **Jan Matthijsz** als apostel uitgezonden om “*de Boodschap te verkondigen en uitverkorenen in te wijden*”. Al gauw werd hij in **Münster**, naast **Matthijsz**, leider van de **AnaBaptisten** in de stad. De **AnaBaptisten** verkregen een meerderheid in de gemeenteraad en maakten **Münster** tot één van hun bolwerken. De uit de stad verdreven bisschop Frans van Waldeck, belegerde de stad al sinds 28 februari **1534** met behulp van de troepen van landgraaf Filips van Hessen.

Jan Matthijsz kwam op 5 april **1534** bij een uitval uit de belegerde stad om het leven. **Jan van Leiden** was daarna de enige leider van de AnaBaptisten in Münster. Hij nam in september **1534** de titel van koning aan, richtte het theocratische “Koninkrijk Sion” op en omgaf zich met een luisterrijke hofhouding. Met behulp van een raad van “**twalf apostelen**”, zijn stadhouder en scherprechter **Berend Knipperdolling** en zijn “rijkskanselier” **Hendrik Krechting** zou Jan van Leiden een waar schrikbewind hebben uitgeoefend en ieder verzet in bloed hebben gesmoord.

Het rijk van **Jan van Leiden** kwam op 25 juni **1535** ten einde, toen de troepen van de bisschop en de landgraaf van Hessen, dankzij verraad, Münster innamen. Pas na harde straatgevechten werden de AnaBaptisten verslagen. **Jan van Leiden** werd gevangengenomen en een zestal maanden als “circusbeer” door het omliggende land gevoerd. Op 22 januari **1536** werd hij met **Berend Knipperdolling** en **Berend Krechting** doodgemarteld. Hun lichamen werden in ijzeren kooien opgehangen aan de toren van de **Lambertikerk** in **Münster**. In deze kooien lagen de lichamen ter afschrikking tot **1585** te vergaan. De kooien zijn nog steeds te bezichtigen. De termen **AnaBaptisten** en **wederdopers** worden met name gebruikt voor de korte revolutionaire fase van deze **afvallige Baptisten**. Deze kwam tot een hoogtepunt rond 1534 met het rijk van Jan van Leiden in Münster.

Hierna kwam een deel van de West-Europese Baptisten onder leiding van

Menno Simons in rustiger vaarwater. Tot zijn volgelingen, die internationaal als **Mennonieten** worden aangeduid, behoren uiteenlopende groepen zoals de **Doopsgezinden** in Nederland en de **Amish in Amerika**. Er waren echter in veel andere landen ook nog Baptisten, die weinig of niets te doen hadden met de **dwaalgeesten in Münster**.

De nederlaag in Münster betekende nog niet het einde van het (revolutionaire) Anabaptisme. In **1535** werd nog een mislukte aanslag op Amsterdam uitgevoerd, het zgn. “**wederdopersoproer**” en daarna maakten de aanhangers van **Jan van Batenburg** de Nederlanden onveilig. Hij werd in **1537** gevangen genomen, waarna het pacifisme, ook in de Nederlanden, weer een belangrijk kenmerk van de Baptisten werd. **De rooms-katholieke overheid bleef de Baptisten echter vervolgen.**

WILLIAM TYNDALE 1494-1536.

William Tyndale was een **Bijbel vertaler** en werd een martelaar om wille van het geloof; waarschijnlijk geboren in North Nibley (15 mijl ten zuidwesten van Gloucester), Engeland in **1494** en overleden te Vilvoorde (6 mijl ten N.O. van Brussel), België in **1536**.

Tyndale stamde uit een oude Northumbrian familie, studeerde aan Magdalen Hall, Oxford. Eén van de vele colleges. Hij behaalde zijn **Master's Degree** in **1515** op de leeftijd van 21 jaar! Hij bleek een begenadigd linguïst te zijn. **Eén van Tyndale's medestudenten merkte op, dat Tyndale “zo bekwaam was in acht talen: Hebreeuws, Grieks, Latijn, Spaans, Frans, Italiaans, Engels en Duits, dat je dacht dat elk van deze talen zijn moedertaal was.”** Dit talent heeft hem ongetwijfeld geholpen in zijn succesvolle ontduiking van de autoriteiten tijdens zijn jaren van verbanning uit Engeland. **Hij ging theologie studeren en werd in 1517 tot priester gewijd.**

Rond **1520** werd **William Tyndale** gouverneur bij de familie van **Sir John Walsh**, te Little Sodbury in Gloucestershire. Na bekend geraakt te zijn met de leerstellingen van de reformatie, wijdde hij zich aan de studie van de Schrift en maakte zijn gevoelens in het huis van Walsh bekend.

Steeds op de vlucht voor de rooms-katholieke geestelijkheid, werkte hij ten slot-

te in **Antwerpen**, waar hij bij **Merten de Keyser** een herziening van zijn **Nieuwe Testament (1534)**, een vertaling van de Pentateuch en verscheidene theologische geschriften het licht liet zien.

Andere geschriften van Tyndale's hand zijn: *'Inleiding tot de brief van de Romeinen'*, *'The Parable of the Wicked Mammon'* en *'The Obedience of a Christian Man'* die bij de Antwerpse drukker **Jan Hoochstraaten** (pseudoniem **Hans Lufft**) werd uitgegeven. Ook de Pentateuchvertaling van Tyndale kwam bij deze drukker tot stand en werd naar Engeland verscheept. Bij de Inquisitie aangebracht door de Engelse bisschop **Stokesley**, werd hij in Antwerpen gevangengenomen en wachtte hem in Vilvoorde de marteldood door wurging en verbranding.

Van Tyndale's uitstekende vertaalwerk is veel in latere Engelse Bijbeluitgaven bewaard gebleven, met name ook in de King James Bijbel.

Uitspraak van Tyndale: *"als u besneden bent in het vlees en niet in het hart, hebt u geen deel aan Gods goede beloften, zo ook zij, die gedoopt worden in het vlees en niet in het hart, hebben geen deel aan het bloed van Christus."*

Hieruit blijkt dat Tyndale geen voorstander was van de kinderdoop

Luther en Zwingli.

John Gill schrijft over Zwingli: "Luther en Zwingli, belichtten alle bedrog en schurkenstreken van de paus. **Maar ze zetten er niets beters voor in de plaats.** Ze begonnen zich vast te klampen aan de wereldlijke macht en stelden hun vertrouwen op menselijke hulp en werden al snel net zo slecht. Om in een gelijkenis te spreken, zij sloegen de kan uit de hand van de paus, maar hielden de gebroken stukken in hun eigen hand. En dus moest het zijn zoals **Jezus** zei: **"Een man die niet trouw is in kleine dingen zal niet met grote worden vertrouwd, maar wat hij had zal van hem worden weggenomen."** De twee hierboven genoemde personen wonnen snel een grote aanhang van mensen die hun onderwijs accepteerden als de waarheid. Sommigen gaven hun leven daarvoor, geloofden dat zij heil hadden gevonden in Christus. Dit is te zien in de twee jonge monniken, **Johannes en Heinrich**, die in **1523** werden verbrand in Brussel.

Hetzelfde gebeurde met **Kaspar Tauber**, een rijke burger van Wenen, Oostenrijk, die vanwege zijn geloof werd veroordeeld en verbrand door zijn medeburgers in **1524**. Maar hoe prachtig het begin ook was, **Luther en Zwingli** en hun volgelingen werden al snel verdeeld in twee goddeloze kampen als gevolg van de sacramenten en omdat ze alle tekenen van een nieuw Babel toonden. **Er was geen verandering in hun leven, maar waren trots en hadden een soort kennis waardoor ze anderen verachtten. Het eten van vlees, het schelden van pausen, monniken en priesters (die dit natuurlijk rijkelijk verdienden) was de omvang van hun dienst aan God.**

Martin Luther en zijn volgelingen leerden dat het lichaam van de Heere Jezus Christus in het brood van het Avondmaal en zijn bloed in de wijn aanwezig was en dat deze vergeving van zonden meedeelde.

Zwingli en zijn volgelingen leerden dat het Avondmaal een herdenking was van de verlossing en genade van Christus. Het was geen offer voor de zonde, want dat was aangeboden door Christus aan het kruis. Beiden doopten zuigelingen en verwierpen de ware doop van Christus, dat zeker het kruis met zich meebracht voor degenen die de zuigelingendoop verwierpen.

Ze volgden de paus in de praktijk van de kinderdoop, door van hem het zuurdesem over te nemen dat aanleiding geeft tot allerlei kwaad en de toegangspoort is tot het (dwalende) christendom. Terwijl ze de paus beschimpten over andere punten, negeerden ze het feit dat hij net zo weinig Bijbelse basis had voor de kinderdoop als voor het vagevuur, de mis, de verering van heiligen, de brieven van aflaat en dergelijke.”

Luther, Zwingli en ook Calvijn verdedigden hun onderwijs met het zwaard en wilden mensen dwingen om hun geloof te accepteren, maar het geloof is een gave van God en is niet onderworpen aan de menselijke controle. Eerst had Zwingli geschreven en onderwezen dat er niet één duidelijk woord in de Schrift aanwezig is om de kinderdoop te rechtvaardigen.

Reformatie in Zürich.

Zwingli's radicale volgelingen maakten gebruik van de situatie in Zürich om afbeeldingen en beelden uit de kerken te verwijderen, de liturgie te veranderen en

de mis te versoberen. Tegen het einde van 1524 waren de kloosters afgeschaft. Van 1526 tot 1531 werd Zwingli's vertaling van de Bijbel, de Froschauer Bijbel, gedrukt. Op de donderdag in de Goede Week van 1525 werd de eucharistie voor het eerst gevierd volgens Zwingli's nieuwe liturgie. De mannen en vrouwen zaten toen aan weerszijden in de kerk langs een lange tafel, waarop brood op houten borden en wijn in houten bekens stonden.

Het verschil met het rooms-katholieke heilige misoffer was zeer groot, maar Zwingli's optreden wekte geen volksoptand op. In hetzelfde jaar kreeg Zwingli de eretitel Antistes (hoofd van de kerk). Wat betreft het Avondmaal verschilt Zwingli met Luther en Calvijn. De opvatting van Zwingli was meer symbolisch en kende geen daadwerkelijke tegenwoordigheid. Luther leerde dat Jezus in en door en om brood en wijn aanwezig was. Zwingli (zoals in mindere mate Calvijn) zag daarentegen het Avondmaal als een geestelijke gebeurtenis. Zoals brood en wijn het lichaam versterken, zo zal de Heilige Geest de ziel versterken.

Zoals John Gill al schreef, Zwingli was evenals Luther gedeeltelijk een dwaalle-raar, die de gemeente van Christus ook veel kwaad heeft gedaan.

John Gill (historicus) verder over Zwingli:

“De Baptisten beweging groeide snel, mede door vervolging en verdrukking. De vijand kon de goddelijke waarheid niet verdragen en gebruikte Zwingli als hulpmiddel. Zwingli begon fanatiek te schrijven en te prediken dat de doop van volwassen gelovigen vals was en niet mag worden getolereerd. Dit was in tegenstelling tot zijn eerdere bekentenis, toen hij zelf had geleerd dat er niet één duidelijk woord van God kinderdoop rechtvaardigt.

Maar nu wilde hij de mensen en de wereld behagen in plaats van God en ver-zette zich tegen de ware christelijke doop. Hij overtuigde de autoriteiten om de keizerlijke wet te gebruiken om Baptisten te onthoofden, zij die aan God waren toegewijd en die hun geweten voor de Heere zuiver wilden bewaren. Uiteindelijk slaagde Zwingli erin twintig mannen, weduwen, zwangere vrouwen en jonge meisjes in de ellende te storten en in een donkere toren op te sluiten.

Ze waren opgesloten, gevoed met alleen brood en water en zagen zon noch

maan voor de rest van hun leven, veroordeeld om in de donkere toren te blijven, de levenden en de doden samen, te sterven en te verrotten, tot niet één van hen was overgebleven.

Tegelijkertijd zette Zwingli aan tot ernstige mandaten: vanaf nu moet elke persoon in de regio van Zürich, die gedoopt wordt, in het water gegooid en verdrinken worden, zonder enige vorm van proces of vonnis.”

Als je dit leest komt bij mij de gedachte boven dat Zwingli een antichrist is geworden. Hoe verschrikkelijk om kinderen van God zo te mishandelen. (h.s)

DESIDERIUS ERASMUS 1466-1536.

Desiderius Erasmus (*Rotterdam, 28 oktober 1466-+Bazel, 12 juli 1536) was een Nederlands priester, augustijner kanunnik, theoloog, filosoof, schrijver en humanist. Desiderius Erasmus was de meest briljante vertegenwoordiger van de humanistische cultuur van de zestiende eeuw. Zijn invloed op de opgeleide predikanten onder de Baptisten van de lagere Rijnlandse provincies, zoals **John Campanus** en anderen (Rembert), was zeer groot. Die Wiedertauffer im Herzogtum Julich) en de Baptisten spraken over hem als de versiering van de Duitse natie (Beck, Die Geschichte der Bucher Wiedertauffer, 12 noot). **Of dit laatste waar is, valt zeer te betwijfelen. Hij was geen Baptist.**

Alhoewel **Erasmus** in principe sympathiek stond tegenover Luthers actie, had hij als vredelievende en relativiserende humanist van het begin af, bezwaren tegen diens optreden. **Erasmus** bleef in eerste instantie liever afzijdig in de twisten tussen de reformatoren en de Rooms-Katholieke Kerk. Na veelvuldig aandringen nam Erasmus in **1524** echter de pen op tegen Luther in het geschrift: “*De libero arbitrio diatribe sive collatio*” (collatie over de vrije wil). In dit geschrift trok **Erasmus** de leer van **Luther** in twijfel omtrent de verlossing van de mens. **Luther** zou volgens **Erasmus** de rol van de vrije wil van de mens onderschatten ten opzichte van de rol van de Goddelijke genade. Ondanks de weloverwogen uitspraken in zijn boek, bleef zowel van de kant van de rooms getrouwen als van de kant van de andere reformatoren, kritiek op **Erasmus** bestaan.

Erasmus over de Joden.

Over de Joden deed Erasmus (polemist en satiricus als hij was) krasse uitspraken. Frankrijk was voor hem het “bloeiendste deel” van de christenheid, omdat dat land niet met ‘Joden en half-Joden is geïnfecteerd’. De Joodse godsdienst zag hij als de ‘verderfelijkste plaag en bitterste vijand van de leer van Jezus Christus’. Zijn bezwaar tegen de Joden lag in het rituele karakter van hun godsdienst. Waardoor, volgens hem, de vroomheid werd ondermijnd en men van Christus afdwaalde.

Erasmus was desnoods bereid geweest om het Oude Testament op te geven als Heilig Geschrift voor de christenheid, als hij daarmee de invloed van het Jodendom had kunnen indammen.

Maarten Luther ging op dit punt veel verder.

Volgens prof. dr. Hans Jansen koesterde Erasmus een diepe verachting voor de Joodse godsdienst, omdat haar aanhangers hun zaligheid meenden te kunnen bereiken door een nauwgezette naleving van de Wet van Mozes. Hij zag het Jodendom als een voortdurende bedreiging voor het Evangelie van Jezus Christus. Erasmus noemde het Jodendom „de meest verderfelijke pest.” (Reformatorisch Dagblad 16-04-2010).

MELCHIOR HOFMANN 1500-1543.

Melchior Hofmann (* Schwäbisch Hall, ca. 1500 - +Straatsburg, 1543) was een Duitse Baptist, maar dan wel een Baptist met een dwaling inzake de toekomstverwachting. Met zijn apocalyptische preken en geschriften had hij invloed op het ontstaan van het “Doperse rijk” van Münster in 1534 onder leiding van Jan van Leiden.

Hofmann was van 1523 tot 1526 werkzaam als bontwerker en luthers lekenprediker in Lijfland (bij Letland). Hij werd uit het gebied verbannen vanwege zijn voorspelling dat de wereld in 1533 zou vergaan en vanwege zijn betrokkenheid bij een beeldenstorm in Dorpat (Estland) in 1525. Via Stockholm kwam hij in het Deense Kiel terecht, waar hij een aanstelling kreeg als diaken van de Nikolaikerk. Samen met Johannes Campanus bestreed hij de lutherse Avondmaalsleer en stelde dat

Christus alleen in de Geest en niet letterlijk in brood en wijn aanwezig is.

Om deze reden werd hij in 1529 ook daar het land uitgewezen. Vervolgens ging hij met **Andreas Karlstadt**, een geestelijke leerling van Maarten Luther, via de sacramentariërs in Oost-Friesland naar Straatsburg, waar hij zich aansloot bij de Baptisten. In **Emden** stichtte hij een **Baptisten gemeente**. Hij zou daar vele gelovigen gedoopt hebben door onderdompeling in een kuip. Hij schreef in korte tijd een groot aantal boeken en drukte die zelf. Ook hier kwam hij echter al snel in conflict met de plaatselijke voorgangers en in het voorjaar van **1530** ontvluchtte **Hofmann** de stad om aan arrestatie te ontkomen. Hij reisde tot 1532 in Oost-Friesland rond als prediker. **Hofmann** was pacifist en wees alle geweld af. Hij predikte het Evangelie in Oost-Friesland en de aangrenzende gebieden in Nederland.

In **1533** keerde **Hofmann** terug naar **Straatsburg**, omdat hij geloofde dat hier letterlijk de grote eindstrijd, uit de Openbaring aan Johannes, tussen de goede en kwade machten zou plaatsvinden, waarna de stad het nieuwe Jeruzalem zou worden. De goede machten aan de zijde van Christus waren de rijkssteden, terwijl de boze machten gepersonifieerd werden door keizer Karel V en de paus. De strijd zou gewonnen worden door gebed en vestingbouw en niet door openlijke gevechten. Hierna zou er een zichtbare heerschappij van de gelovigen op aarde zijn.

Voor deze vergadering had **Bucer** een document met zestien kerkelijke leefregels opgesteld. Sectarische leiders werden voor de synode gebracht en ondervraagd door **Bucer**. Een synode onder leiding van **Martin Bucer** veroordeelde op 3 juni **1533 Hofmanns** opvattingen als ketterij.

Hofmanns ideaal van de geweldloosheid werd overgenomen door de latere leider **Menno Simons** en is tot op heden een kenmerk van de Doopsgezinden en Mennonieten.

MENNO SIMONS 1496-1561.

Menno Simons (*Witmarsum, ca. 1496 – +Bad Oldesloe (Sleeswijk-Holstein), 31 januari 1561) {Fries: Minne Simens} was een Nederlands, rooms-katholiek priester en een leidinggevende Baptisten hervormer.

Doopsgezinden – naar hun leider **Menno Simons** ook wel **Mennonieten** genoemd – laten zich op volwassen leeftijd dopen (meestal door besprenkeling) en kennen geen centraal kerkelijk gezag. Kenmerkend voor hun geloofsovertuiging is ook de zelfstandig denkende geest, die zich niet laat insnoeren door dogma's of groepsdwang. Enkele doopsgezinde-, nog altijd actuele, kernwaarden zijn tolerantie, eigen verantwoordelijkheid en pacifisme.

Menno werd in Utrecht tot priester gewijd en in **1524** aangesteld als kapelaan in Pingjum (Friesland). Hij sympathiseerde eerst met Luther, daarna voelde hij zich meer aangetrokken tot Huldrych Zwingli. Rond **1531** raakte hij onder de indruk van de uit Zwitserland stammende Baptisten (Zwitserse Broeders). In **1532** werd hij pastoor te **Witmarsum**. Hij preekte in de jaren **1534-1536** vurig tegen de militante praktijken van Jan van Leiden en Jan van Batenburg. In **1535** liet hij zich opnieuw dopen en daarmee kwam het tot een openlijke breuk met de Rooms-Katholieke Kerk.

Hij zou bekeerd zijn tot God en tot het Baptisme toen, in **1531**, Seike Feerks en/of Sicke Snyder op de brandstapel werd verbrand. Na zijn bekering predikte hij terstond Jezus en werd al spoedig een opvallende leider onder de Baptisten. Er is geen verslag bekend van de wijze van dopen van Menno. Afgaande op de teneur van zijn geschriften, werd hij gedoopt door onderdompeling.

In een groot aantal voorbeelden in zijn geschriften, verwijst hij naar de doop als een dompelen in water. Op 30 januari **1536** verliet hij Witmarsum. In verband met de vervolgingen vertrok hij naar Groningen en Oost-Friesland. Bij de vergaderingen van Bocholt (**1536**) en Oldenburg (**1538**) was zijn aanhang een minderheid ten opzichte van die van David Joris (**1501-1556**), maar later zouden de Mennonieten, vooral in Noord-Amerika, de hoofdstroming van de Doopsgezinden worden.

Simons organiseerde door heel het Duits-Nederlandse taalgebied gemeenten, wees leidlieden aan en ondersteunde zijn geloofsgenoten door middel van geschriften. In **1539** verscheen zijn '*Fundamentenboek*', dat binnen zijn geloofsgroep zeer geliefd was. Menno's eerste drie boeken droegen de titels: "*Christelijke doop*", "*Stichting van de christelijke leer*" en "*Waar christelijk geloof*". Simons was streng met betrekking tot de levenswijze van de gelovigen: de gemeente moest 'zonder vlek of rimpel' (Efeziërs 5:27) zijn. Hij legde daarbij de nadruk op de noodzaak van geestelijke wedergeboorte, het zuivere apostelschap van de christelijke ge-

meente en verwierp de kinderdoop als Bijbels niet-gefundeerd. Hij bleef verdacht vanwege zijn leer over Christus, welke hij aan Hoffman had ontleend: het eeuwige Woord van God zou niet de menselijke natuur verkregen hebben uit Maria, maar het Woord was vlees geworden door een scheppende daad van God.

Menno Simons overleed op 65-jarige leeftijd te Bad Oldesloe in Sleeswijk-Holstein en ligt daar begraven onder een linde die, naar wordt aangenomen, door hem zelf is geplant. Op 11 september **1878** werd bij zijn geboortedorp een monument onthuld ter nagedachtenis aan **Simons**. Op de plaats van het monument heeft een huisje gestaan, waarin de Doopsgezinden vroeger bijeen kwamen. Simons zou zijn geloofsgenoten hier hebben toegesproken. Van oudsher heeft de doopsgezinde denominatie een stevige voet aan de grond gekregen in Friesland.

In het standaardwerk van Samme Zijlstra over de Doopsgezinden: “Om de ware gemeente en de oude gronden, Geschiedenis van de dopersen in de Nederlanden **1531-1675**”, wordt gemeld, dat het hoogtepunt in de eerste helft van de 17e eeuw lag. Nog te bestellen bij Uitgeverij Verloren, Hilversum.

Met name de doopsgezinde Waterlandse voorgangers **Hans de Ries (1553-1638)** en **Leenaert Bouwens (1515-1582)** hebben op hun reizen, grote aantallen mensen tot het doopsgezinde geloof bekeerd. Er zijn lijsten bewaard gebleven waarop tellingen van honderden door Bouwens gedoopte personen, alleen al in Noordoost Friesland voorkomen (**453 in Dokkum**). **Er liep een doopsgezinde connectie door de Nederlanden van pakweg Dordrecht via Amsterdam, Hoorn, Alkmaar, Workum, Sneek, Harlingen, Franeker, Leeuwarden, Dokkum, de Waddeneilanden tot aan Emden in Noord-Duitsland.** Het was een kring van intimi die onderling trouwde en elkaar op vele vlakken hielp. Ondanks hun vrome en pacifistische instelling waren de Doopsgezinden vaak rijk en hadden beroepen als lakenkoopman, apotheker/kruidenier en reder.

Naar **Menno Simons** noemden zijn aanhangers zich, Mennisten of Mennonieten. Vanaf ca. **1560** kwam de aanduiding ‘Doopsgezinden’ in zwang, verwijzend naar de volwassendoop, die pas wordt toegediend na het afleggen van een belijdenis. **In feite zijn Doopsgezinden gewoon Baptisten, zoals die in de eeuwen daarvoor ook al bestonden. Met veelal dezelfde principes. Maar van hun vijanden kregen ze steeds weer andere namen of ze noemden zichzelf naar de naam van hun leider.**

Ook onder kunstenaars en wetenschappers hadden ze goede connecties. Bekend zijn de banden met **Rembrandt**, **Govert Flinck** en van **Vondel** met de Doopsgezinden en de Friese kunstschilders **Lambert Jacobsz** (ca.1598-1637) en **Wybrand de Geest**. En natuurlijk de familie **Uylenburgh**, van wie **Saskia** met **Rembrandt** trouwde, neef Hendrik kunsthandelaar was en Saskia's vader **Rombert**, als **burgemeester van Leeuwarden**, de laatste was die op 10 juli **1584** Willem van Oranje persoonlijk sprak. Vlak voordat hij door Balthasar Gerards werd vermoord. De grote wiskundige **Sybrandt Hansz Cardinael** uit Harlingen en later te Amsterdam was ook doopsgezind.

Het oudste “doperse” martelaarsboek draagt de titel: “Het offer des Heeren”. Het verscheen voor het eerst in 1562 en heeft daarna nog vele herdrukken beleefd. Op basis van dit soort boeken zijn veel schattingen over aantallen vervolgd gegeven. Wat betreft de periode van 1530 tot 1600 spreken W.J. Kühler en N.J. van der Zijp van resp. 1.500 en 2.500 Baptisten die vervolgd en gedood werden.

We merken hierbij wel op dat, na het gewelddadige optreden van de AnaBaptisten in bijvoorbeeld Amsterdam en Münster, alle ‘kettters’ door de regering als oproermakers werden gezien en ook vaak ‘**Dopersen**’ worden genoemd. Het is wel duidelijk dat mede daardoor de meeste slachtoffers in die jaren onder de “**Dopersen**” gevallen zijn. Hun opvattingen met betrekking tot overheidsgezag en hun actief getuigen tegen wereldgelijkvormigheid, werden ook als bedreigend ervaren. Ondanks haar grote verbreiding onder brede bevolkingsgroepen, vooral in de noordelijke gewesten, krijgt de beweging te maken met zware tegenslagen. De mislukte aanslag op Amsterdam op 10 mei 1535 en de val van Münster in juni betekenen het begin van de achteruitgang. Er vallen in die tijd de meeste slachtoffers. Hoewel veel Doopsgezinden een afkeer van geweld hebben, blijven de overheden hen vooral zien als de erfgenamen van de gewelddadige “**Dopersen**” en werden ze streng vervolgd.

Het aantal martelaren onder de Doopsgezinden is daarom ook in de jaren veertig van de zestiende eeuw niet gering. Aan het eind van die jaren gaat, onder invloed van Menno Simons, het Baptisme als zelfstandige beweging zich duidelijker profileren. Ze worden ‘de stillen in den lande’ genoemd. De omvang en de spreiding van de beweging is aanzienlijk.

In alle delen van de Nederlanden blijven de vervolgingen door woeden. In Gent, in Amsterdam, maar ook in Leeuwarden vallen slachtoffers. Toch zijn de vervolgingen in het zuiden het zwaarst. In de jaren zestig en zeventig van de zestiende eeuw vluchtten daarom veel vervolgte Doopsgezinden uit de zuidelijke gewesten naar het noorden. Daar breekt vooral in Friesland een hevige strijd los tussen de verschillende “doperse” richtingen. De latere geschiedenis van de Doopsgezinden in de zestiende en zeventiende eeuw kenmerkt zich door veel tegenstellingen. Na de eerste roerige jaren, leven ze meestal wat teruggetrokken in de Republiek.

Eerste Baptisten/Doopsgezinde Gemeente in Nederland.

Reeds in 1530 waren er Zaanse Baptisten/Doopsgezinden. Dat was nog vóórdat Menno Simons Baptist werd, (1535). In 1543 ontstond er een Baptisten/Doopsgezinde Gemeente in de buurtschap ‘t Kalf.

Zij verwierven welvaart door handel en scheepvaart. Hierdoor en door de betrekkelijke veiligheid die ze ervoeren, kwamen er meer Baptisten/Doopsgezinden naar deze streek.

Na 1578 was er geen geloofsvolging meer en ook de **Tachtigjarige Oorlog** was toen in deze streken voorbij. Er waren nu meerdere soorten Mennonieten/Doopsgezinden, zoals: de **Friezen** (die door immigratie hierheen waren gekomen) en de **Waterlanders**. De Friezen bouwden in 1628 hun Vermaning **Het Oude Huys**. De **Waterlanders** bouwden een Vermaning aan de Oostzijde, en in 1649 ook één aan het Dampad in **West-Zaandam**. Dan waren er nog de **Vlamingen**, die in 1649 een **Vermaning** bouwden aan het Stikkelspad (de huidige Stationsstraat). Er waren nog een aantal andere groepen Doopsgezinden, zoals de **Groninger Oude Vlamingen** en het **Aris Jansz Volk**.

In 1687 fuseerden de **Vlamingen** en de **Waterlanders**. Ze bouwden een nieuwe Vermaning, die **Het Nieuwe Huys** ging heten. Delen van het meubilair waren afkomstig van de oude Vermaning aan het **Dampad**. De **Vermaning** aan het **Stikkelspad** werd in 1714 verbouwd en als wees- en armenhuis in gebruik genomen. Dit gebouw bestaat nog altijd.

In **1784** kwam er een orgel, dat gebouwd was door de Rotterdamse orgelbouwer **Johannes Petrus Künckel**. Nadat in **1841** een fusie met de Friezen plaatsvond, werd het houten voorhuis door een bakstenen gebouw vervangen. In **1948** was er weer een fusie, nu met de Waterlanders van Zaandam-Oost. Nadat het orgel in **1970** door Flentrop werd gerestaureerd, nam men in 1980 en 1981 ook de restauratie van Het Nieuwe Huys ter hand.

Nadat het calvinisme rond 1566 als nieuwe concurrent opkwam en omstreeks 1578 de vervolging zou ophouden, raakten de min of meer getolereerde Doopsgezinden zeer verdeeld. In de Gouden Eeuw liet het meest vooruitstrevende deel van de Doopsgezinden de afzondering van de wereld varen, terwijl een steeds kleiner deel zich bij voorkeur Mennoniet liet noemen en vasthield aan de oude leer en tradities.

In de achttiende eeuw werden veel Doopsgezinden voorvechters van de verlichting, met haar ideaal van algemene tolerantie en politieke vrijheid, wat echter een sterk ledenverlies tot gevolg had. **In 1811 werd de Algemene Doopsgezinde Sociëteit opgericht en daarmee zette een tweede periode van bloei in.** Doopsgezind Nederland ontwikkelde zich verder tot een niet-dogmatische richting met veel aandacht voor praktisch christendom.

De “Gemeentedag beweging” aan het begin van de twintigste eeuw, zorgde voor een verdieping van het geloofsleven en herijking van teloorgegangene principes. Hieruit zouden ook de Broederschapshuizen voortkomen. Zo zijn met vallen en opstaan, dankzij een sterk individueel bepaald geloof dat in gemeenschap beleefd wordt, de belangrijkste geloofskenmerken steeds overeind gebleven. Deze ontwikkeling heeft de Nederlandse Doopsgezinden ‘anders’, vrijzinniger gemaakt dan hun geloofsgenoten elders in de Wereldbroederschap.

Grote groepen Mennonieten zijn in- en na de Tweede Wereldoorlog uit Rusland verdreven, vanwege vermeende contacten met de Duitse bezetters. Een deel van deze Mennonieten is in Canada terechtgekomen. Momenteel zijn er meer dan 1,3 miljoen Doopsgezinden wereldwijd.

In een werk getiteld “**De geschiedenis van de Gereformeerde Kerk in Nederland**”, schreven twee Pedo Baptisten historici, I.J. Dermout, 1777-1867, hofprediker van de

koning van Holland en professor A. Ypeij, 1760-1837, hoogleraar theologie aan de Universiteit van Groningen:

“De Mennonieten zijn afstammelingen van de tamelijk zuivere Evangelische Waldenzen, die door vervolging naar verschillende landen werden verdreven en die in de tweede helft van de twaalfde eeuw naar Vlaanderen vluchtten en in de provincies Holland en Zeeland, waar ze een eenvoudig- en voorbeeldig leven leidden in de dorpen als boeren (in steden als handelaren), vrij van beschuldigingen van grove onzedelijkheid en belijdende de meest pure en eenvoudige principes, die zij toelichtten in een “heilig” gesprek.

Ze bestonden dus al lang voordat de Gereformeerde Kerk in Nederland ontstond. We hebben nu gezien dat de Baptisten, die vroeger ook wel Wederdopers werden genoemd en in latere tijden Doopsgezinden, oorspronkelijk Waldenzen waren, die reeds gedurende zeer lange tijd de eer hadden dat dit hun oorsprong was. Daarom kunnen de Baptisten worden beschouwd als de enige christelijke gemeenschap, die heeft bestaan sinds de dagen van de apostelen en die als een christelijke gemeenschap de pure leerstellingen van het Evangelie hebben bewaard, door alle eeuwen heen.

De perfecte juiste externe en interne huishouding van de Baptisten heeft de tendens om de waarheid te bevestigen, die de reformatie in de zestiende eeuw bracht. Deze was dringend nodig en op tijd om de onjuiste mening van de rooms-katholieken te weerleggen dat hun denominatie de oudste zou zijn.” (Vol.1, pagina 148).

De mannen die deze verklaring schreven, waren geen Baptisten, maar Pedo Baptisten (kinderdopers) en geleerden van de Nederlandse Hervormde Kerk .

Menno Simons verbood ook het zweren van eden. De kinderdoop was: “een menselijke uitvinding, waarvan niet één jota of tittel te vinden is in Gods Woord.” Hij veroordeelde het als “een zonde van toverij, een gesneden beeld, een vervalsing van de ordonnantie van Christus, een werk van bijgeloof en afgoderij, een openbare gruwel en een sacrament van de kerk van de antichrist, net zo absurd als de doop van kerkklokken in het pausdom.”

Menno zei, dat christenen het sacrament van de kinderdoop moesten beschouwen als: “**de doop van de antichrist.**” Dus: “wij moeten de kinderdoop weerstaan, niet alleen met onze mond, maar ook als we als getuigenis voor deze waarheid ons leven moeten geven. We moeten gedoopt worden op ons persoonlijk geloof. Zuigelingen kunnen niet geloven of delen in de wedergeboorte, omdat ons verstand ons leert dat ze “geen oren” hebben om Gods Woord te horen.”

Romeinen 6:3,4 werd steeds weer opnieuw genoemd, om de waarheid van het Woord te onderbouwen. In deze passage wordt de symboliek van de doop weergegeven als een begrafenis, een onderdompeling. Sterven met Christus en opstaan in het nieuwe leven. Hij zegt: “Jullie, die het Woord van de Heere niet serieus nemen en Zijn volk vervolgen. Dit is onze leer en onze overtuiging met betrekking tot de doop. Volgens het onderwijs en de woorden van Christus, te weten: we moeten eerst het Woord van God horen, dan het Woord geloven en ons dan laten dopen op het getuigenis van ons geloof.

Wij willen niet opruien of mensen bestrijden. Wij keuren polygamie af en zoeken, noch wachten op enig koninkrijk op deze aarde. Oh nee! Nee! Aan God zij eeuwig lof. We weten wat het Woord van de Heere ons leert en getuigen van de waarheid. Het woord van de Heere gebiedt ons dat wij, met oprechte harten, begeren te sterven aan de zonde, om onze zonden te begraven met Christus en met hem op staan in een nieuw leven.” (Menno, Wercken, p.17).

De praktijk van het dopen in Friesland, begin 1600, toont aan dat de oorspronkelijke vorm van de doop onder de Doopsgezinden, onderdompeling was, maar dat in sommige gevallen het zogenaamde begieten werd gepraktiseerd.

Menno Simons was fel in zijn afwijzing van de kinderdoop en spreekt regelmatig van een “**antichristelijke uitvinding**” of “**gruwelijke afgod**”. De kinderdoop is slechts een uitwendig waterbad, dat volgens hem ook wel blijkt uit het onheiliger leven van veel gedoopten. Alleen wedergeborenen kunnen gedoopt worden. Doop is, met Christus begraven worden, opstaan en met Hem wandelen. **Menno ziet baby's als ongelovigen en Guido de Brès ziet ze als gelovigen, omdat God ze krachtens het verbond tot gelovigen rekent. God rekende echter de besneden kinderen van de Israëlieten ook niet tot de gelovigen.**

Abrahams geloof werd hem tot gerechtigheid gerekend, vóór hij besneden werd.

Mennonieten werden wereldwijd aangesproken door de leer van Menno. In het bijzonder door de oproep tot boete en bekering, de bereidwilligheid om het kruis te dragen en Christus na te volgen.

Zelfs de Hervormde Kerk in Nederland oordeelde in **1649** dat onderdompeling de juiste doop is. **Calvijn** echter had een afkeer van de vroegere geloofsgenoten van zijn vrouw. Onder meer in zijn: “Korte instructie om ons te wapenen tegen de fouten van de sekte der wederdopers”(1544), drong hij aan op hun bestrijding.

De calvinisten in de Nederlanden deelden die afkeer. Marnix van St. Aldegonde drong er zelfs bij Willem van Oranje op aan, de Nederlandse Baptisten/Doopsgezinden als ketters terecht te laten stellen. Ook Guido de Brès liet zich niet onbetuigd. In de Nederlandse Geloofsbelijdenis komen zijn anti-Baptisten opvattingen duidelijk naar voren. (andere godsdiensten moeten uitgeroeid worden, art. 36)

Op 18 januari **1530** werden zes “wederdopers” geëxecuteerd in Reinhardsbrunn in Saksen (zie Kolb, Andreas). Deze executie veroorzaakte grote opwindings. Keurvorst Johann von Sachsen verzocht om een advies van de Wittenbergse theologen. Het werd samengesteld door Melanchthon en ingeleverd eind oktober 1531 onder de titel: “**Gutachten an den Kurfürsten Johann von Sachsen.**” Na een lange inleiding werd het volgende gezegd:

*“Op het gebied van de straffen moet onderscheid worden gemaakt. Want er zijn **drie soorten wederdopers:***

1e De aanstichters en degenen die een hen volgen.

2e De volgelingen en die misleid zijn. Die openlijk opruiende overtuigingen verkondigen, bijvoorbeeld: dat het ongepast is in dienst van de overheid te staan, dat de christenen hun goederen onder elkaar moeten delen, dat een christen niet mag zweren, zelfs niet aan de regering, dat de kerken moeten worden hervormd en de goddelozen vernietigd, dat het verkeerd is om rente te betalen en dergelijke artikelen meer.

3e Er zijn velen die dwalen vanuit onwetendheid. Zij kunnen misschien worden overgehaald om te herroepen.”

“De eerste groep moet gedood worden met het zwaard, omdat ze volharden en in strijd handelen met het mandaat voor het houden van vergaderingen. Zij tonen daarmee dat ze ongehoorzaam zijn aan de overheid.

Maar de tweede groep, die in het bezit is van opruiende artikelen inzake het geloof en daarin volhardt, ondanks de waarschuwingen en bevelen, moet ook als zijnde opstandelingen ter dood gebracht worden.

Tenslotte, de derde groep, die afgeweken is als gevolg van onwetendheid, moet barmhartigheid worden betoond. Nadat ze zijn geïnstrueerd en hun fout hebben herroepen en nadat ze daarvan openbare belijdenis hebben gedaan en zijn gewaarschuwd om niet opnieuw in de fout te gaan.

Maar als ze niet afzien van hun dwaling, want velen van hen zijn door de duivel bezeten, moeten ze worden verdreven uit het land, op voorwaarde dat er geen pogingen tot opruiing of kwaadaardige bedoelingen in hen zijn te vinden, of dat ze gestraft zijn voor een andere milde overtreding.” (Wappler, Kursachsen, 26 f.)

Uit het bovenstaande blijkt wel dat de roomse inquisitie werd voortgezet door een lutherse/calvinistische inquisitie. Dat kon mede gebeuren, omdat overheid en kerk niet waren gescheiden. Zou het niet tijd worden om art. 36 uit de NGB te schrappen, alsmede uit de beginselen van de SGP?

In mei 1536 vroeg ook Philipp van Hessen advies van de Wittenbergse theologen, hoe om te gaan met de “wederdopers”, die in zijn rijk in de gevangenis zaten. Het advies werd op 5 juni 1536 uitgebracht (zie Punishment). Het werd samengesteld door **Melanchthon** en door **Luther, Bugenhagen** en **Cruciger** ondertekend. De titel was:

“Das Weltliche Oberkeit den Widertaufferen mit leiblicher straff zu weren schuldig sey.”
Een editie van het pamflet droeg de ondertitel:

“Melanchthonis iudicium: Ob christliche Fürsten schuldig sind, der Wiedertäufer

unchristlicher Sekte mit leiblicher Strafe und mit dem Schwert zu wehren.” Deze brochure vermeldde dat wederdopers gestraft moesten worden met lijfelijke straffen en met het zwaard geweerd worden.

Ook in een brief aan Hendrik VIII van Engeland, 25 september 1538, ondersteunde **Melanchthon** de zwaarste straf voor de “wederdopers”. In zijn advies van 5 februari 1539, met betrekking tot de religieuze omstandigheden in het hertogdom Jülich, **waarschuwde hij dat: “er daar veel ongedierte van wederdopers was.”** (Rembert, Wiedertäufer, 267).

Het probleem van de Baptisten hield Melanchthon eens te meer bezig bij het dispuut van Worms in **1557**. In de samenvattende verklaring die hij opstelde, genaamd Prozess, ging het over hoe men moet handelen met de Baptisten/wederdopers. Zijn houding was niet soepeler geworden. **“Godslasteraars en zij die afscheidingen veroorzaken,”** zei hij, **“moeten worden gedood met het zwaard, volgens Leviticus 24.”**

Twee jaar later, in 1559, werd de vraag gesteld: **“Doet een vrome regering verkeerd in het doden van Baptisten/wederdopers die vasthouden aan hun verschrikkelijke fouten?”** Hij antwoordde met een lang argument: **“Als ze koppig en hardnekkig volharden in hun dwaling, mogen ze worden gedood als opstandelingen.”**

In deze slotverklaring van Melanchthon tegen de Baptisten/wederdopers getiteld: **“Ob fromme Obrigkeiten Unrecht tun, wenn sie ein schrecklichen Irrtümern festhaltende Wiedertäufer töten”** betoogde hij dat op grond van het natuurrecht de wederdopers gedood moesten worden. (C.R. IX, 1002-4.)

Men kan deze uitspraak van Melanchthon alleen maar betreuren, omdat deze zulke ernstige gevolgen heeft gehad in de kerkgeschiedenis. Tweehonderd jaren moesten voorbijgaan, voordat godsdienstige tolerantie werd gegeven.

Hoewel Melanchthon vele goede dingen gezegd en gedaan heeft, bleef hij evenals Luther en Calvijn, gedeeltelijk een dwaalleraar, met al de vreselijke gevolgen voor het volk dat de Heere oprecht wilde dienen en gehoorzaam zijn aan Zijn Woord.

KASPAR BRAITMICHEL CA.1500 – 1573.

Kaspar Braitmichel, ook Kaspar Schneider (*ca.1500 in Silezië, † 1573 in Austerlitz) was een Baptist, die de eerste hoofdstukken van de oudste kroniek van de Hutteriaanse Broeders in Moravië schreef. Hij sloot zich in **1530** aan bij de Baptisten. Hij werd gevangen genomen, maar ontsnapte en woonde daarna op verschillende boerderijen van de **Hutteriaanse Broeders**. In **1538** werd hij diaken en tien jaar later werd hij gekozen tot dienaar van het Woord.

In 1539 werd hij tijdens een Godsdienstoefening, samen met 150 andere Baptisten, gevangen genomen en naar het kasteel Falkenstein in Neder-Oostenrijk gebracht. De gevangenen moesten vandaar naar Triest worden overgeplaatst om op Venetiaanse schepen als galeislaven te werken.

Braitmichel is er in geslaagd, op een ons niet bekende manier, uit de gevangenis te ontsnappen. Hij keerde terug naar Moravië en sloot zich opnieuw aan bij één van de Hutteriaanse Broeders in de buurt van de Slowaakse grens. Ondersteund door de Hutteriaanse leider **Peter Walpot**, begon hij daar het grote: “*Geschiedenisboek van de Hutteriaanse Broeders*”, te schrijven in de taal van de Hutterianen. Ook bekend als: “*Ons Gemain Geschiedenis-boek*” of “*Het grote Geschiedenisboek*.”

De door **Hauptrecht Zapf** gemaakte en tot 1591 geactualiseerde kopie, wordt nog heden door de Hutterianen in de USA als een schat bewaard. Een zorgvuldige editie werd in **1943** gemaakt door **Andreas Johannes Friedrich Zieglschmied**. Naast zijn werk als kroniekschrijver dichtte **Braitmichel** ook liederen. In het liedboek van de **Hutteriaanse Broeders** staan vier nummers die door **Kaspar Braitmichel** gemaakt zijn:

- *Merkt auf, herzliebe Brüder mein.*
- *O Herre Gott vom Himmel reich.*
- *Christliche Art, Eifer and Trieb.*
- *Ich schrei zu dir, O Herre Gott.*

Van Braitmichel zijn twee brieven bewaard gebleven. Een brief uit **1568** gericht aan de Baptist **Leonhard Dax** en zijn lotgenoten in de gevangenis te Alzey in de Palts. De andere brief, een zogenaamde vermaning, ging naar de door **Gabriel Ascherham** gestichte Baptistengemeenschap van de **Gabrieliten** in Silezië.

Literatuur:

• Josef Beck: *Die Geschichts-Bücher der Wiedertäufer in Oesterreich-Ungarn*, Wien 1883 (Nachdruck).

1967). • Johann Loserth: *Der Communismus der mährischen Wiedertäufer im 16. und 17. Jahrhundert*, in:

Beiträge zu ihrer Geschichte, Lehre und Verfassung, Wien 1894. • Rudolf Wolkan: *Die Lieder der Wiedertäufer: Ein Beitrag zur Deutschen und niederländischen Litteratur und Kirchengeschichte*, Behr, Berlin, 1903.

Uitverkiezingsleer van Calvijn.

Volgens **Calvijn** is de mens slechts rechtvaardig voor God door het verzoenende werk van Jezus Christus en kan de mens zelf daar niets aan toe- of afdoen. Omdat in deze visie de mens niet bij machte is zich te rechtvaardigen voor God, meende **Calvijn** dat God reeds van tevoren heeft bepaald wie deze Goddelijke rechtvaardiging ten deel zou vallen en wie niet, de uitverkiezingsleer.

Zijn predestinatieleer is hoofdzakelijk gebaseerd op de gedachte dat God zo groot is en de mens zo nietig in vergelijking met God, dat de mens nooit in staat zal zijn daar iets aan toe of af te doen. Naar Calvijns inzicht strekt de gedachte dat Gods voorzienigheid alles regeert, de gelovige tot troost. De mens, zo stelde hij, wordt niet geregeerd door het lot, maar door de goede God.

Calvijn werd beïnvloed door de **Augustijner traditie**, die hem leidde tot de leer van de predestinatie en om de absolute soevereiniteit van God uiteen te zetten in de verlossing van de menselijke ziel van de dood en de eeuwige verdoemenis.

Opgemerkt moet worden dat Calvijn en zijn aanhangers niet dachten dat de pre-

destinatie gevolgen had voor het handelen van de mens, het was niet de bedoeling dat men leefde alsof er geen gevolgen te vrezen waren. **De mens bleef dus uiteindelijk wel verantwoordelijk voor zijn eigen daden. De door Calvijn gesystematiseerde leer van de rechtvaardiging door alleen het geloof en de leer van de uitverkiezing, is de hoeksteen geworden van de naar hem genoemde calvinistische of gereformeerde theologie.**

In diverse belijdenisgeschriften van allerlei kerken van deze richting, is deze leer daarom terug te vinden en vormt zij de basis daarvan (bijvoorbeeld de Drie Formulieren van Enigheid). Wel is in de loop der eeuwen de uitverkiezingsleer in grote delen van deze kerkelijke richting afgezwakt of zelfs (min of meer) afgeschreven, maar in bepaalde orthodox-gereformeerde kerken hangt men deze leer nog voluit aan.

Calvijn en zijn relatie tot Michael Servet:

“(Op zondag 13 augustus 1553 woonde **Michael Servet** (een tegenstander van **Calvijn**) in Genève een dienst in de Madeleinekerk bij, die door Calvijn werd geleid. Daar werd **Servet** herkend. **Calvijn** gaf hem aan bij het stadsbestuur en drong erop aan **Servet** te laten arresteren. Het kwam tot een rechtszaak bij de *Raad van Genève*, een wereldlijke rechtbank. Daarbij dolf **Servet** het onderspit en werd, met goedkeuring van **Calvijn** en andere reformatoren (onder wie **Farel, Beza, Pietro Vermigli en Philipp Melancthon**), tot ketter verklaard en vervolgens veroordeeld tot de brandstapel. **Calvijn** stelde voor deze doodstraf door de brandstapel om te zetten in de doodstraf door het zwaard. Hetgeen echter niet gebeurd is. **Calvijn** heeft **Servet** nog meerdere malen opgezocht in de gevangenis, waar hij wachtte op zijn executie. **Servet werd op 27 oktober 1553 levend verbrand.**”

Dr. H.J. Selderhuis beweert in het RD van 22-05-2014, dat het een mythe is dat Calvijn een ketterjager was. Deze mythe zou tot op heden worden gehandhaafd. Ik begrijp wel dat professor Selderhuis als goed calvinist, liever geen slechte dingen van hem wil horen, maar van deze geschiedenis is zo veel opgetekend, dat je moeilijk van een mythe kunt spreken.

Naar aanleiding van de executie van **Servet** ontbrandde een hevige polemiek over tolerantie en over de rol van de overheid in religieuze aangelegenheden. Van kritiek

op zijn heftige optreden in godsdienstige polemieken wilde **Calvijn** niets weten. Hij zag zichzelf als degene die door God geroepen was om de waarheid te verkondigen en hij was ervan overtuigd dat het zijn plicht was om, net als eens de Oudtestamentische profeten dat hadden gedaan, deze waarheid te verdedigen.

De terechtstelling van **Michael Servet** was het begin van een hevige polemiek tussen **Calvijn** en de (reformatorische) geleerde humanist **Sebastian Castellio**.

MIGUEL SERVETO 1511-1553.

Michael Servet (Spaans: Miguel Serveto) (* Villanueva de Sigena, 29 september 1511 - +Genève, 25 oktober 1553) was een Spaanse arts en theoloog. Servet was van Joodse afkomst. Hij was vanaf 1540 lijfarts van de aartsbisschop van Vienne.

Servet studeerde rechten aan de universiteit van Toulouse. Hij was aanwezig bij de kroning van Karel V tot koning en reisde in diens gevolg naar Duitsland. Servet was in dienst bij de keizerlijke biechtvader Quintana.

Servet ontwikkelde inzichten over de Triniteit die afweken van de kerkelijke leer. Rond 1530, probeerde hij tevergeefs **Johannes Oecolampadius** hiervoor te winnen. In oktober van dat jaar ging **Servet** naar Straatsburg, waar hij **Wolfgang Capito** en **Martin Bucer** kende. Zijn werk *De trinitatis erroribus* publiceerde **Servet** in Hagenau (1531). De Raad van Bazel liet vele exemplaren van dit boek vernietigen.

Bucer oordeelde over Servet dat men hem de “de ingewanden uit het lichaam zou moeten rukken”. **Servet** probeerde daarentegen zijn denkbeelden in *Dialogi de trinitate* (1532) verder te onderbouwen. Later ging hij terug naar Frankrijk en woonde meestal in Parijs of Lyon en studeerde astrologie, wiskunde en geneeskunde. Ook maakte hij naam als geograaf door een heruitgave van het werk van Ptolemaeus. Als arts en fysioloog onderscheidde **Servet** zich o.a. door zijn beschrijving van de kleine bloedsomloop. Vanaf 1540 woonde Servet in Vienne. Daar joeg hij zowel de protestantse- als de rooms-katholieke kerkelijkheid tegen zich in het harnas door zijn in 1553 in Lyon verschenen geschrift *Christianismi restitutio*.

Calvijn en **Servet** werden voor het eerst met elkaar in aanraking gebracht in 1546 via een gemeenschappelijke kennis, **Jean Frellon** van Lyon. Ze wisselden brieven en

debatteerden over de leer. **Calvijn** gebruikte een pseudoniem: **Charles d' Espeville**. **Servet** liet zijn brieven ongetekend.

Uiteindelijk verloor **Calvijn** zijn geduld en weigerde te reageren. In deze tijd had **Servetus** zo'n dertig brieven aan Calvijn geschreven. Calvijn was bijzonder verontwaardigd, toen **Servetus** hem een kopie van de Institutie van de Christelijke Godsdienst stuurde, zwaar geannoteerd met argumenten om hem te wijzen op fouten in het boek.

Servet aanvaardde de christelijke leer van de Drie-Eenheid niet. Hij zag Jezus als een voorbeeldig mens en de Heilige Geest als een kracht. Servet vergeleek de Drie-Eenheid met een monster met drie koppen. Hij wilde niets weten van drie Personen binnen de Godheid, maar sprak van drie krachten. Hij verwierp ook de kinderdoop en Calvijns opvatting dat rechtvaardiging (zondeloos worden voor God) uitsluitend mogelijk zou zijn door geloof. Calvijn kon deze kritiek niet verwerken. In het conflict tussen de beiden speelden niet alleen ideologische tegenstellingen een rol, maar ook persoonlijke.

Calvijn had veel moeite met de, in zijn ogen, arrogante houding van Servet. Al op 3 februari 1546 schreef **Calvijn** aan **Guillaume Farel**, dat hij het voornemens was om Servet om te laten brengen zodra hij daar de gelegenheid voor zou hebben: *“Si venerit, modo valeat mea autoritas, vivum exire nunquam patiar”*. (“Wanneer hij hier komt, als mijn gezag ook maar iets waard is, zal ik niet toestaan dat hij levend vertrekt.”)

In de zomer van 1548 schreef **Servet** aan **Pierre Viret**, de hervormer in Lausanne, op vrijwel dezelfde toon als aan de anderen en hoewel de brief niet ondertekend was, herkende **Viret** het handschrift, (dan was dit zeker niet zijn eerste brief). Geneigd om zelf te antwoorden, maar twijfelachtig over wat te zeggen, stuurde hij de brief aan Calvijn en vroeg zijn advies. Calvijn dacht dat het een verspilling van tijd was om verder met deze koppige man in discussie te gaan en wilde niets meer met hem te maken hebben.

In 1553 wist **Servet** te ontkomen uit de gevangenis van Lyon. Op zondag 13 augustus 1553 woonde hij in Genève een dienst bij in de Madeleinekerk, die door **Calvijn** werd geleid. Daar werd hij herkend en gevangengenomen. **Servet** werd voor de keuze gesteld om ofwel te worden uitgeleverd aan het rooms-katholieke

bewind in Vienne of in het protestantse Genève te worden berecht. **Servet koos voor Genève.** Het kwam tot een rechtszaak bij de Raad van Genève, een wereldlijke rechtbank. Daarbij dolf **Servet** het onderspit en werd tot ketter verklaard en vervolgens veroordeeld tot de brandstapel. **Calvijn** heeft daarna nog gepleit om deze straf te veranderen in onthoofding, wat als een mildere straf werd gezien. Dit werd echter geweigerd.

Calvijn bezocht **Servet** in de gevangenis en heeft geprobeerd om hem op andere gedachten te brengen. Op 25 oktober 1553 werd **Servet** levend verbrand, met een exemplaar van zijn *Restitutio Christianismi* aan zijn voeten. Genève had geen professionele beul. Bij de executie ging van alles mis en het stervensproces duurde lang. Op de brandstapel zou **Servet** gezegd hebben: “**Jezus, ontferm u over mij.**”

De geleerde humanist **Sebastian Castellio** was één van de eerste reformatoren, die krachtige kritiek uitte op Calvijns rechtvaardiging van de terechtstelling van **Michael Servet**.

De moord op Servet door Calvijn en het stadsbestuur van Geneve, hield ook in dat het een moord was op een Messias belijdende Jood, zij het dat deze een andere dwaalleer aanhing dan Calvijn. In deze tijd zou de moord op Servet een moord met voorbedachte rade zijn, waarvoor een zeer zware straf geldt.

Gedenkteken in Geneve.

In **Champel**, nabij **Genève** is op de plaats van de brandstapel **een gedenkteken** voor **Servet** opgericht, op 27 oktober **1903**, 350 jaar na zijn executie. Tijdens een internationaal congres van vrijdenkers in Genève, (14 september-18 september 1902) deed de Spanjaard, Pompeyo Gener (1848-1919) het voorstel om **een monument** voor **Servet** op te richten. Daartoe werd een internationale commissie in het leven geroepen.

De gereformeerde kringen in Genève slaagden er in het project te saboteren. Zij richtten een eigen monument op. Dat was niet zozeer een gedenken van het lot van Servet als wel een verontschuldiging voor het handelen van Calvijn. De inscriptie werd opgesteld door Émile Doumergue, hoogleraar aan de theologische faculteit van Montauban en overtuigd calvinist. De voorzijde luidt:

“Als toegewijde en dankbare zonen van Calvijn onze grote hervormer, die echter een fout maakte in deze veroordeling, die eigen was aan het gedachtegoed van zijn eeuw en vast verbonden met de vrijheid van geweten, volgens de ware grondbeginselen van de reformatie en het Evangelie, hebben wij dit verzoeningsteken opgericht op 27 oktober 1903”.

Op de achterzijde van de steen staan slechts de geboorte- en sterfdatum van **Servet** en het “kale feit” van zijn executie op de brandstapel vermeld: Op 27 oktober **1553** stierf op de brandstapel in Champel Michael Servet uit Villanueva in Aragon, geboren op 29 september **1511**.

Een **eigen gedenkteken** voor **Servet** werd in 1908 op Frans grondgebied opgericht in de plaats Annemasse, op 8 km van het stadscentrum van Genève en 4 km van Champel. Deze keer kwam het initiatief van een groep vrijzinnige- unitarische christenen uit Genève en Frankrijk. Het monument was een bronzen beeld, ontworpen door Clotilde Roch (1861-1921). Dit werd tijdens de Tweede Wereldoorlog op 13 september 1941 op instigatie van het met de nazi's collaborerende Franse Vichy-bewind verwoest. Volgens de overlevering heeft het Franse verzet daar toen een krans gelegd met de tekst: “Voor Michael Servet, het eerste slachtoffer van het fascisme”.

Op 4 september **1960** werd in Annemasse een kopie van het bronzen beeld onthuld. Ook in de Franse stad Vienne is een **gedenkteken** voor **Servet**. In veel Spaanse steden is een straat naar Servet vernoemd. In Ravenstein staat de protestantse Garnizoenskerk aan de naar hem genoemde **Servetstraat**.

PIERRE VIRET 1511-1572 – GEEN BAPTIST.

Calvijn wilde alle burgers van Geneve de belijdenis en catechismus laten ondertekenen opdat ze allemaal aan het heilig Avondmaal moesten/konden deelnemen. Spoedig liet **Pierre Viret** dan ook Zwitserland voorgoed achter zich en vestigde zich in het door godsdienstoorlogen geteisterde Frankrijk. **Viret was geen Baptist. Maar vanwege zijn aparte standpunten over de economie en het bankwezen, hebben wij deze informatie opgenomen.**

De Franse hugenoten ontvingen hem met open armen. Velen wilden hem als predikant en de kerken puilden uit, zodanig, dat hij gedwongen was in het open

veld te preken. In de velden van Nîmes preekte hij eens voor 8.000 mensen.

“Viret schreef meer dan vijftig boeken, die destijds heel populair waren. Zijn hoofdwerk was:

“*Instruction Chrétienne*”. Historici beweren dat Viret, Calvijn overtrof in het schrijven over ethiek en apologie en over de praktische toepassing van Gods Woord voor het dagelijks leven. Viret schreef ook over oorlog en vrede. Bijzonder interessant en ook nu nog actueel is wat Viret heeft geschreven over diverse aspecten van de economie o.a. over een economische crisis.

In zijn uitleg over het gebod “Gij zult niet stelen”, schrijft Viret gedetailleerd over “valsemunters.” Hieronder schaarst hij radicaal alle overheden en bankiers die geld en waardepapieren laten drukken zonder een dekking met een tegenwaarde, zoals goud.

Vastgesteld kan worden dat Viret een profetische blik heeft gehad als het gaat om de kwalijke kanten van het kapitalisme. Zijn boek getiteld: “*Le monde à l'empire et le monde démoniaque*” bevat een prachtig woordenspel. Als een ware taalvirtuoos speelt Viret met het woord “empire”, dat zowel “regering” als “slechter worden” kan betekenen. Enigszins parafraserend luidt de titel: “*De regeringen van de wereld en/of de wereld die steeds slechter wordt/uitmondend in een satanische wereld*”.

Zijn koosnaampje: “De glimlach van de reformatie” ten spijt, is Pierre Viret niet bepaald zachtzinnig als hij de graaiende en zakkenvullende hoogwaardigheidsbekleders, koningen, keizers, bankiers en kerkvorsten onder kritiek stelt. Volgens hem is de neiging om alle transacties te belasten, toentertijd vooral de gehate zoutbelasting – de voorloper van de BTW – fnuikend voor de economie en dwingt deze alle onderdanen om de buitensporig luxueuze leventjes van een toplaag te financieren. Zijn analyses zouden zo op de huidige financiële crisis kunnen worden toegepast:

“Er is geen enkele alledaagse handeling, eten of drinken, kopen of verkopen, of er zit belasting op. Een schepje zout op het eten en zie, er gaat alweer ik weet niet hoeveel naar de belasting. Geen wonder dat het volk de vorsten haat.”

De Franse Revolutie heeft Virets analyses bevestigd. Het was vooral de gehate zoutbelasting waardoor het Franse volk de barricaden beklom en instemmend toezag hoe de door de guillotine afgehakte vorstelijke hoofden over de Parijse straten rolden.

Vandaag is het namaken van geld uitgegroeid tot de specialiteit van onze centrale banken, die schandalig de gemeenschap beroven door hun creatie van (virtueel) geld uit de lucht. Een dergelijke ongesteunde creatie van ruilmiddel zal onvermijdelijk leiden tot inflatie. Viret zou veel te vertellen hebben, vanuit een Bijbels perspectief, over ons huidige monetaire systeem.” (Bron: Reformatorisch Dagblad 13 september 2011).

De Waldenzen in de 16e eeuw.

De relatie van de Baptisten met de Prins van Oranje.

In de Nederlanden waren, zoals overal, de Baptisten goede burgers; betaalden belastingen en pleitten voor gewetensvrijheid. Het vuur van de vervolging werd vaak aangestoken in Nederland. De Baptisten hadden de Prins van Oranje bijgestaan in zijn strijd tegen de Spaanse tirannie en hij weerstond alle pogingen om hen te vervolgen.

Twee Baptisten, **J. Cortenbosch** en **Peter Bogaert**, een voorganger, brachten hem een aanzienlijke som geld als een offer van de Baptisten. Ze volvoerden deze taak met gevaar voor eigen leven. De prins verzekerde hen dat zij zouden worden behandeld als gelijken. (Ottii Annales, **1572**).

Motley zegt van de Prins van Oranje:

“Hij was resoluut tegen alle bemoeienis met de gewetens van de Baptisten of om onderzoek te doen naar hun gedachtengoed.

Terwijl zij de Spaanse Inquisitie bezig waren te verslaan, wilde hij geen Calvinistische Inquisitie daarvoor in de plaats. Hij was een oprecht bekeerling tot de gereformeerde religie en haatte de corruptie van de roomse kerk. Maar hij wilde de mensen niet dwingen, te vuur en te zwaard, een ander geloof te aanvaarden.

Men moet vrij zijn in zijn overtuiging. Noch monnik, noch protestants voorganger moet iemand ter dood veroordelen, hetzij verbranden, verdrinken of zijn medeschep-sel hangen, met als argument om zo het probleem van de dwaling op te lossen.”

Het bleek geen kleine deugd om op die leeftijd tot een zodanige inzicht te komen. We weten wat Calvinisten, Zwinglianen en Lutheranen in Nederland hebben ge-daan. In Duitsland en in Zwitserland en bijna een eeuw later in New England.” (Motley, Rise of the Dutch Republic, II. 362).

Met betrekking tot zijn relaties met de Baptisten, vervolgt de historicus: “Het was onmogelijk voor de prins zijn eigen ideeën over tolerantie aan zijn naaste medewerkers over te brengen. Was hij zelf niet het merkteken van smaad onder de hervormers, vanwege zijn clementieverzoek aan de rooms-katholieken? Neen, niemand was hem hierin tot raadgever. Het bracht de talentvolle Sint Aldegonde tot wanhoop. Omdat de prins weigerde Holland voor de Baptisten te sluiten.

Op het moment dat Willem alle moeite moest doen om de strijdende godsdien-stige groepen te verenigen en om de harten van mensen te overtuigen van een systeem waarbij hun gewetens alleen aan God verantwoording schuldig waren en op het moment dat het dringend nodig was, voor het bestaan van het vader-land, dat rooms-katholieken en protestanten hun sociale en politieke ambities moesten relativeren, was het inderdaad een bittere teleurstelling voor hem dat de staten, mannen van hetzelfde geloof, niet in staat waren meer tolerant te zijn.

“De affaire van de “wederdopers/Baptisten”,” schreef Sint Aldegonde, “is ver-anderd. De prins stelde voor om ze uit te sluiten van het burgerschap. Hij ant-woordde mij scherp, dat hun ja, gelijk was aan onze eed en dat we geen druk op de zaak moesten zetten. Tenzij we bereid waren om te bekennen dat het gewoon was voor de Baptisten om ons te dwingen tot een godsdienst, die tegen ons geweten was.” Het is nauwelijks te geloven dat deze zin, met daarin een subliem eerbetoon aan het karakter van de prins, zou moeten worden ervaren als een bittere censuur en dat door een verlichte en beschaafde protestant. (Motley, op-komst van de Nederlandse Republiek, II . 206).

Maar Willem van Oranje bleef op zijn standpunt staan. Toen de Unie van Utrecht (23-1-1579), de stichting van de Nederlandse Republiek werd opgesteld, werd uit-

drukkelijk bepaald dat “ieder individu vrij moet blijven in de keuze van zijn religie en dat niemand mag worden gemolesteerd of ondervraagd over het onderwerp van de goddelijke eredienst.” (Ibid,11,412).

George Morel schrijft in zijn memoires over het jaar 1530 dat er toen ca. 800.000 Waldenzen over Europa verspreid waren. Dat was de tijd waarin de contacten met de leiders van de lutherse en calvinistische reformatie op gang kwamen. In 1526 werd een eerste deputatie uitgezonden om zich op de hoogte te stellen. Hoe verblijd waren de Waldenzen, toen inderdaad bleek dat de Heere een wonderbaar werk begonnen was.

Op 12 oktober 1532 werd een belangrijke synode gehouden in het dal van Angrogna, in Chanforan, waar nu een monument staat. Zelfs uit Bohemen kwamen er afgevaardigden, terwijl Farel een voorname rol speelde. Zes dagen lang werd er zitting gehouden en de gemeenschap tussen de aloude **Waldenzen**-kerk en de pas ontstane lutherse- en calvinistische kerken kwam tot stand, hoewel de **Boheemse broeders** maanden tot voorzichtigheid, om niet zomaar het kostbare vaderlijke erfgoed prijs te geven. **Uiteindelijk pasten zij hun overtuigingen aan, aan die van de gereformeerde kerken.**

Eén van de besluiten was om een Bijbelvertaling in het Frans te maken en Robert Olivétanus, neef van Calvijn, ondernam deze enorme taak, volgens sommigen daarbij geholpen door Calvijn, die ook het voorwoord zou schrijven.

Zowel Luther, als ook Melanchthon, Bucer en Oeclampadius gaven met blijdschap en dankbaarheid getuigenis dat de waarheid onder de Waldenzen zovele eeuwen bewaard was gebleven!

Dr. J.A. Wylie schrijft: “De kerk der Alpen had nu vrede gedurende 28 jaren. Dit was een tijd van grote geestelijke bloei. Heiligdommen verschenen in al haar valleien. De menigten die haar diensten bijwoonden, namen voortdurend toe. Kort gezegd, deze eerbiedwaardige kerk kreeg een tweede jeugd.” Een ander schrijft: “Hier was een adem des levens, die een 30 jaar durende opwekking teweegbracht”, en: “Het gevolg van deze synode [van Chanforan 1532] was een grote opwekking in de valleien; zielen werden gered, vele kerken werden gebouwd en een tijd van geestelijke zegen volgde gedurende bijna 30 jaar.”

De Zwitserse en Franse gereformeerde kerken stuurden Guillaume Farel en Anthony Saunier naar de bijeenkomst van Chanforan, die op 12 oktober 1532 bijeen werd geroepen, waarop Farel hen uitnodigde om toe te treden tot de protestantse reformatie. Een geloofsbelijdenis, met gereformeerde doctrines, werd geformuleerd en de Waldenzen besloten om in het vervolg ook te aanbidden in het Frans.

De Franse Bijbel, vertaald door Pierre Robert Olivétanus met de hulp van Calvijn en gepubliceerd in Neuchâtel in 1535, werd mede de basis van een Nieuw Testament in de Waldenzen volkstaal. De kosten voor de verspreiding ervan, werden gedragen door de Waldenzen kerken die de som van 1.500 gouden kronen voor dit doel verzameld hadden.

Nadat het vanaf 1555 mogelijk was gebleken om kerken te bouwen in Angrogna, Serre en Torre Pelice, waren er zoveel belangstellenden om Gods Woord te horen, dat ds. Etienne Noël te Angrogna niet alleen op zondag predikte, maar ook op dinsdag, woensdag en donderdag. Op 25 juni 1557 werd er Avondmaal gevierd waaraan 6.000 mensen deelnamen!

Het kon niet anders of deze gezegende werken Gods moesten een reactie oproepen uit het rijk der duisternis. De paus deed een nieuwe poging om deze ‘ketterij’ uit te roeien. In 1560-61 vond een wrede expeditie plaats onder Graaf de la Trinita, maar op bijzondere wijze konden de Waldenzen de vijandelijke macht verslaan.

- **Buiten Piemonte, waren de Waldenzen lid geworden van de plaatselijke protestantse kerken in Bohemen, Frankrijk en Duitsland. Nu kwamen zij uit de afzondering en zij werden beschuldigd van opruiing. De Franse koning, Frans I gaf op 1 januari 1545 de “Arrêt de Mérindol” (Vonnis van Mérindol) uit en stelde een leger samen om te strijden tegen de Waldenzen van de Provence, gesteund door strijdkrachten van de paus.**

De aanstichters van de massamoorden in 1545, waren Jean Maynier d’Oppède, eerste voorzitter van het parlement van de Provence en de militaire commandant Antoine Escalin des Aimars die terug kwam van de Italiaanse Oorlogen met 2.000 veteranen, de Bandes de Piémont.

Het aantal doden in de Slachting van Mérindol varieerde naar schatting van hon-

derden tot duizenden en verscheidene dorpen (ca. 22-28) werden verwoest.

In het verdrag van 5 juni 1561 werd amnestie verleend aan de protestanten van de valleien, waaronder de vrijheid van geweten en de vrijheid om erediensten te houden. Gevangenen werden vrijgelaten en aan voortvluchtigen werd toegestaan om naar huis terug te keren. Maar ondanks dit verdrag, hadden de Waldenzen met de andere Franse protestanten, nog steeds te lijden onder vervolging tijdens de Franse godsdienstoorlogen van 1562 tot 1598.

Baptisten in Polen in de zestiende eeuw.

Polen had het christendom aanvaard in de tiende eeuw en Litouwen was gevolgd na de unie met Polen. Maar de edelen waren weinig geneigd om buitenlandse inmenging toe te laten in hun zaken en gedurende eeuwen, nadat de Rooms-Katholieke Kerk een bijna absolute heerschappij had verkregen in West-Europa, was haar invloed in Polen nog maar zwak. Nog vóór Luther hadden de doctrines van de Waldenzen en van Hus grotendeels haar invloed ondermijnd. De wetten tegen de ketterij waren inmiddels opgeheven. Ze waren maar weinig vervolgd, zodat de lutherse reformatie vroeg- en gemakkelijk wortel schoot.

Het protestantse geloof werd geïntroduceerd in verschillende vormen, door de Lutherse Kerk, de Gereformeerde Kerk (calvinisten), de Boheemse Broeders (Hussieten) en de Baptisten – de laatsten zonder een aparte organisatie, maar als een soort zuurdesem, vooral onder de gereformeerden.

Van al deze was de Gereformeerde Kerk de meest invloedrijke. Vooral onder de adel en met hen sloten ook de Boheemse Broeders snel een verbond. Met de actieve sympathie van veel edelen, verspreidde de reformatie van Luther en Calvin zich snel en op grote schaal.

De synodes van de Rooms-Katholieke Kerk voerden verordeningen uit tegen het protestantisme, maar ze konden niet worden afgedwongen. Tegen het midden van de zestiende eeuw was de kracht van het rooms-katholicisme gebroken en ten slotte werden meer dan tweeduizend rooms-katholieke kerken, protestant en een overweldigende meerderheid van de beide staten van de nationale rijksdag was protestant.

Koning **Sigismund Augustus II (1548 - 1572)**, hoewel rooms-katholiek, was tolerant en weigerde om dissidenten te vervolgen (zoals alle niet-rooms-katholieken werden genoemd), door te zeggen dat hij koning was van zowel schapen en geiten en onmiddellijk na zijn dood keurde de Rijksdag in **1573** een wet goed, die gelijke bescherming en rechten garandeerde voor alle burgers, ongeacht religieuze verschillen. Koningen werden na hun kroning later herhaaldelijk verplicht te beloven deze wet te handhaven. Toen kort daarna de kandidaat voor de troon, die een streng rooms-katholiek was, bedenkingen had tegen de eed om deze wet te handhaven, werd hem streng verteld: Si non jurabis non regnabis - Als u niet zweert, zult gij niet koning zijn; en hij moest toegeven.

Waarschijnlijk was de eerste die het Baptisme in Polen introduceerde, Peter **Gonesius**. Hij was afkomstig van de Baptisten uit Moravië, (Lauderbach, Polish Arianischen Socianismus). Het Baptisme verspreidde zich snel onder de mensen. De Synode van Wengrow, 25 december 1565, was samengesteld uit zevenenveertig voorgangers en achttien edelen, naast een groot aantal leken. De synode werd erkend door de kerken van een aantal regio's tot aan de Karpaten. **De synode sprak zich uit voor de doop van volwassenen in de vorm van onderdompeling. Tijdens deze vergadering werd er gedoopt door onderdompeling: Czechovicus James Niemojawski** (Graaf Valerian Krasinski, De reformatie in Polen, I. p.361).

Gregory Paulus was een bekende Baptist. Hij was predikant in **Krakau**. Op 30 mei **1566** gaf hij aan **Johannes a Lasco** te kennen, "dat baby's niet moeten worden toegelaten tot de doop, als de fontein van het leven en de deur van de kerk." Hij maakte indruk op de mensen, zeggende dat de doop voor volwassenen was en niet voor huilende kinderen en toen hij dit gezegd had, leidde hij hen naar de rivier en doopte hen. Hij beweerde dat deze dingen de eerste beginselen waren van de oude Godsdienst en dat we deze moesten herstellen. (Brief aan Beza , 30 mei 1556. In Museum Helveticum, deel XIV. P. 282).

Stanislaus Farnovius, 1568-1614, onderging de volwassen doop door onderdompeling.

Geor Schomann was een groot geleerde onder de Polen. Hij werd geboren in Ratibon in Silezië, in het jaar 1530 . **Hij werd gedoopt door onderdompeling in Chmelnik in 1572 en in 1573 werd hij de assistent van Gregory Paulus in Krakau.** (Wallace, Antitrinitarian Biografie, II. P. 200).

De Baptisten van Polen en Siebenburgen waren in 1574 talrijk en strijdlustig. In dat jaar hebben ze een Catechismus opgesteld die 160 pagina's bevat. Maar kopieën ervan zijn nu zeldzaam.

(Catechese et Confessio fidei coetus per Poloniam congregati). De drukker was Turobinus en het werd in Krakau uitgegeven. De schrijver van de Catechismus was **George Schomann** (Schomann, Testamentum. Jo. Adam Muller, de Unitatorum, XXI. P. 758).

De gewaardeerde **Faustus Socinus, (1539-1604)** ook bekend om zijn Baptisten standpunten, was een gehoorzaam en standvastige gelovige inzake de doop door onderdompeling. Hij werd geboren in Sienna in Italië in **1539** en stierf in Luclawice, Polen, in **1604**. Hij probeerde zich te verenigen met de Baptisten van Polen, maar werd geweigerd, tenzij hij zich liet dopen. Hij weigerde dit, omdat hij zei dat het in zijn geval niet nodig was. Hoewel hij wel een groot voorstander was van onderdompeling (Socinus, De baptismo Aquae, 716. Racoviae, 1613).

Veel Baptisten van die tijd hielden zich niet echt bezig met uiterlijkheden, omdat zij geloofden dat het geestelijke leven alles omvat wat we in wezen nodig hebben. (Otto Fock, Der Socianianismus, 586). De opvattingen van **Socinus** maakten veel indruk op de Baptisten van Polen en hij werd één van de meest invloedrijke leiders onder hen. Zijn adellijke geboorte, groot verstand en gepolijste omgangsvormen deden hem in de gunst staan van de Poolse adel en zijn invloed werd versterkt door zijn huwelijk met een dochter uit de adel.

Martin Czechovicus was een Litouwer. Het eerst werd van hem gehoord op 16 september **1661**, toen hij de koerier was van een brief van Calvijn aan de Synode van Krakau. Hij betoogde dat de doop door onderdompeling noodzakelijk was in het geval van volwassen gelovigen: "hetzij die geboren zijn uit christelijke ouders of bekeerd zijn van heidense volken."

Simon Ronenberg werd geboren in Dantzig op Eerste Kerstdag, **1540**. Hij werd als kind gedoopt door besprenkeling in de Rooms-Katholieke Kerk. Daarna werd hij besprenkeld als volwassene en ten slotte werd hij ondergedompeld, toen hij zich verenigde met de Baptisten. Hiervan geeft hij een verslag in één van zijn boeken. **Zijn gedoopt zijn door onderdompeling werd beschouwd als een zwaar misdrijf**

en werd door de Senaat van Dantzig , 17 augustus 1552 veroordeeld. Om zich te verdedigen tegen deze aanklacht en er niet voor te kiezen dit te ontkennen of te herroepen, werd hij formeel beroofd van zijn kantoor en hij verliet meteen Dantzig met zijn vrouw en acht kinderen. (Wallace, Antitrinitarian Biografie, II. p. 238).

John Caper, Sr., na 28 jaar voorganger te zijn geweest van de Evangelische kerk van **Meseritz**, veranderde later van visie op de doop en ging over tot de Baptisten. Hij werd ondergedompeld in een zwembad te Smigel, op 31 juli 1588, bij welke gelegenheid **Valerius Herberger**, een bekende evangelische predikant enkele satirische verzen schreef. Er werd gezegd dat Caper leiding gaf als Baptisten voorganger in de kerk in **Smigel**, vanaf het moment van zijn bekering tot aan zijn dood. In 1606 werd hij verdrinken door een groep vandalen(?), waarschijnlijk in de vijver waarin hij was gedoopt door onderdompeling. (Bock, Hist. Ant, 92, 93).

De **Racovian Catechismus** werd geschreven in ongeveer 1590, maar werd voor het eerst gepubliceerd in 1605. Deze verving de oude catechismus, die moeilijk te begrijpen was. Deze werd door sommigen gecorrigeerd, door anderen uitgebreid en meer in detail verklaard en werd het credo van de hele gemeenschap. Het artikel over de doop luidt als volgt:

“De doop heeft geen betrekking op kinderen, omdat we daarvoor in de Schrift geen opdracht vinden. We zijn tegen de kinderdoop omdat we bij de kinderen nog geen geloof in Christus zien. Het geloof behoort voor af te gaan aan de doop. In antwoord op de vraag wat dan de reden is waarom kleine kinderen gedoopt worden, geven wij als antwoord: je kunt niet zeggen dat ze kinderen dopen. Want zij dopen hen niet, omdat ze hen niet geheel in water onderdompelen, is er geen sprake van doop, maar van besprenging. Dit ritueel wordt niet alleen ten onrechte toegepast op baby's, maar ook door deze fout inhoudelijk veranderd. Sprekende over de belijdenis van het geloof zegt de Catechismus: “Zij verklaren en geven getuigenis door hun rituele wassing, onderdompeling en opstaan, met het doel om zich te bekleden met Christus, en om met Hem te sterven en op te staan in een nieuw leven”. (De Racovian Catechismus, 252, 253. London 1818).

James a Sienna, Heer van Krakau, 1600, deed afstand van de protestantse kerk en kwam over naar de Baptisten. Twee jaar na het ontstaan van een beroemde protes-

tantse school, die bestemd was als seminarie voor die kerken, richtte hij een seminarie op in zijn eigen stad, welke hij tot het centrum van de Baptisten beweging maakte. (Wissowatius, Naratio Unitairorum een Reformatis, 214).

Polen is vandaag het grootste rooms-katholieke bolwerk van Europa. Dit is niet altijd zo geweest. Weinigen weten dat de reformatie sterk verbreid was in Polen. De zestiende eeuw betekende in Polen een bloeitijd voor het protestantisme. Mede door de komst van de jezuïeten, met hun agressieve tegenoffensief, verdween het protestantisme in korte tijd weer grotendeels uit Polen. (A History of the Baptists by John T. Christian, chapter XII).

Baptisten in Slowakije.

Begin **1500** begonnen Baptisten zich in Slowakije te vestigen. Eerst in de mijnbouw steden van centraal Slowakije en later in andere steden w.o. Levoca. **Eén van de bekendste Baptistenpredikers in Slowakije was Andrej Fischer, die werd gedood vanwege zijn geloof. Hij werd vanaf het kasteel Krásna Hôrka naar beneden gestort in 1539.**

In **1547** begonnen Baptisten die uit Bohemen werden verdreven, zich te vestigen in het westen van Slowakije. Hun aantal nam snel toe tot enkele duizenden. Ze kregen de naam “**Habaner**” van het Duitse woord “**haushaben**”. Ze leidden een autonoom bestaan onder leiding van de dienaar van het Woord. Zij waren meesters in het maken van aardewerk, bouwden watersystemen en molens en blonken uit in de geneeskunde.

Engelse Baptisten in de zestiende eeuw.

Koning George V had een wet aangenomen die iedereen veroordeelde die een ander religie aanhing dan die van de Rooms-Katholieke Kerk. Vooral de Baptistenervaarden daardoor vervolging. De eerste Baptist die door Koning George V gedood werd was een vrouw, genaamd **Wynken Clas**. Hij liet haar eerst ombrengen door verstikking en vervolgens werd haar lichaam verbrand. Op 20 november 1527. Twee andere Baptisten stierven ook vanwege deze wet in **1527**. In **1531** werd een Baptist genaamd **Sikkel Snyder** onthoofd.

We weten niet precies wanneer de eerste Baptist in Engeland aankwam. Sommigen

vermoedden dat het was in het jaar **1523**. Anderen vermoedden dat het op een vroeger tijdstip was. In 1534 wilde koning Hendrik VIII scheiden van zijn vrouw Catherine. Maar dit werd door de paus verboden. Dit irriteerde Hendrik zó, dat hij zich afscheidde van de Rooms-Katholieke Kerk en zelf een kerk grondvestte, die bekend werd als de Church of England of de **Anglicaanse Kerk**. Het merendeel van de beginselen van de Anglicaanse Kerk waren zeer vergelijkbaar met die van de Rooms-Katholieke Kerk. Het belangrijkste verschil is, dat de koning het hoofd van de kerk is in plaats van de paus.

Tijdens zijn bewind voerde koning Hendrik VIII twee wetten in, die Baptisten verboden woonachtig te zijn in Engeland. De eerste wet verbood het preken in cafés en tavernes. Het gaf ook alle Baptisten tien dagen de tijd om het land te verlaten. De tweede wet verklaarde dat al degenen die herdoop ontvangen hadden binnen twaalf dagen Engeland moesten verlaten. Als ze niet vertrokken, zouden ze gedood worden.

De geschiedenis vermeldt, dat in Engeland in 1535 tien Baptisten gedood zijn en veertien in 1536.

Toen Edward VI in 1547 koning werd, koos hij eenendertig mannen om op te treden als inquisiteurs en allen te vervolgen, die niet de leer van de Anglicaanse Kerk wilden volgen.

In **1553** werd **Mary**, de dochter van Hendrik VIII en Catherine, koningin. Zij was boos dat haar vader en moeder gescheiden waren en begon de Anglicaanse Kerk te bestrijden. Zij was vastbesloten heel Engeland terug te brengen in de Rooms-Katholieke Kerk. **Om haar wens te realiseren, liet ze veel leden van de Anglicaanse Kerk onthoofden.** Bijgevolg kreeg zij de beruchte en verdiende titel **“Bloody Mary.”** Niet alleen heeft ze anglicanen laten doden, maar ook veel Baptisten verloren hun leven onder haar regering.

In **1558** werd Elizabeth koningin. Zij was het kind van Hendrik VIII en zijn tweede vrouw Anna Boleyn. Ze had dezelfde religieuze overtuiging als haar vader en begon de Anglicaanse Kerk nieuw leven in te blazen. Binnen vier jaar begon ook zij ze de Baptisten te vervolgen. Hoewel ze werden vervolgd, bleven de Baptisten in aantal groeien.

Ene **Robert Brown**, maakte zich in die tijd los van de Rooms-Katholieke Kerk. Hij stichtte een nieuwe kerk, eerst bekend onder de naam "**Brownists**", maar later als "**the Congregational Church**". Deze kerk nam veel overtuigingen van de Baptisten over, maar ze hielden vast aan de kinderdoop.

Martelaren in de zestiende eeuw.

Het "**Offer des Heeren**" is een compilatie van de verslagen over de martelaren, die, voor zover bekend, verscheen in **1562**. De volledige titel luidt als volgt:

"Dit boek wordt genoemd: het "Offer des Heeren". De inhoud gaat over enkele kinderen Gods, die hun leven gegeven hebben om wille van hun geloof. Zij hebben uit de goede schatten van hun hart voortgebracht: belijdenissen, zendbrieven en getuigenissen, die zij met de mond beleden- en met hun bloed bezegeld hebben. Tot troost en versterking van de vervolgte schapen van de kudde van Christus, volgden ze Hem tot in de dood. Tot eer en verheerlijking van Degene, Die alles in allen is en Wiens macht duurt van eeuwigheid tot eeuwigheid, Amen."

Dit boek bevat beschrijvingen van het lijden van Nederlandse Baptisten (Doopsgezinden), die gevangen zaten, hun brieven aan hun naaste verwanten en broeders. Verslagen van ooggetuigen en ook liederen, die voor een deel geschreven zijn door degenen die gevangen zaten en wachtten op de doodstraf en voor een deel geschreven door anderen.

Uit "het Offer des Heeren":

ESAIASDOCHTER, ANNEKE - CA. 1509-1539.

Hier begint het Testament dat Anneken Esaias haren Sone bestelt heeft, den 24 dach Januarij, 1539. Des morghens te neghen uren over ghelevert, als sy haer bereyde te sterven, voor den name ende dat ghetuychenisse Jesu, ende nam daer mede oorlof aen haren Sone tot Rotterdam.

Hoort mijn Sone die onderwijsinge ws moeders, opent v ooren om te hooren die reden mijns monts. Siet, ic gae huyn den wech der Propheten, Apostelen ende Martelaren, ende drincke den kelc, die sy alle gedroncken hebben. Ick gae den wech, segge ic, die

Christus Jesus dat eeuwige Woort des Vaders, vol genaden...

Esaiasdochter, Anneke, vooral bekend als **Anneke Jans** of **Anneke van Rotterdam** (geb. Brielle ca. 1509 – gest. Rotterdam 24-1-1539). Op beschuldiging van ketterij veroordeeld tot de verdrinkingsdood. Zij trouwde juni 1534 in Brielle met **Arent Jansz. van der Lint, barbier**.

Uit dit huwelijk werd ten minste één zoon geboren. Over de afkomst van Anneke Esaiasdochte, alias **Anneke Jans**, is niets bekend. Waarschijnlijk waren haar ouders gegoede ingezetenen van Brielle en zeker is, dat zij daar in 1534 met haar echtgenoot **Arent Jansz.** woonde in de Cappoenstraat (tegenwoordig Voorstraat).

Begin dat jaar lieten **Anneke en Arent** zich in hun huis herdopen door **Meindert van Emden**, een volgeling van **David Jorisz**. Het was het jaar waarin Jan Beukelsz. van Leiden zijn doperse koninkrijk in Münster had gesticht en sympathisanten werden opgeroepen om de stad gewapenderhand te verdedigen.

Op tal van plaatsen in Holland kwamen zij onder verdenking te staan en velen moesten vluchten. Waarschijnlijk is **Anneke Jans** in 1536 haar man nagereisd, die al vanaf juni 1534 als vluchteling in Londen zat en is zij de vrouw in **Delft** geweest bij wie **David Jorisz.**, in het jaar 1536, inwoonde en op wie hij verliefd werd, terwijl haar echtgenoot afwezig was. In zijn biografie, vermoedelijk een autobiografie, wordt verhaald hoe hij en de vrouw tot God baden om hulp tegen de vleselijke verleidingen. (Packull, 338; Waite, 68).

Vermoedelijk is **Anneke Jans** ook de vrouw geweest die **David Jorisz.** in een brief aanspoorde om gehoor te geven aan zijn roeping en zijn denkbeelden te verkondigen. Ook zou zij gedeeltelijk zijn geschriften hebben gefinancierd.

In december 1538 keerde **Anneke Jans** in gezelschap van een Leuvense geloofsgenote terug uit Londen, om in Delft enige zaken te verrichten, waarschijnlijk omdat zij daar **David Jorisz.** wilde ontmoeten. In Rotterdam werden zij opgepakt, toen zij op de boot naar Delft wilden stappen. Vlak daarvoor hadden zij op de wagen van IJsselmonde naar Rotterdam “geestelijke liedjes” gezongen. Een man uit Brielle herkende haar en gaf haar aan. **Na enkele verhoren, werd zij op 23 januari 1539 veroordeeld en de volgende dag, samen met haar reisgenote, door verdrinking ter**

dood gebracht bij de Delftse Poort. Zij werd begraven in de ongewijde grond van het Rode Zand bij Rotterdam. **Waarschijnlijk, door haar bekentenis, werden nog datzelfde jaar, 27 Baptisten in Delft ter dood veroordeeld, waaronder Marietje Jan de Gortersdr., de moeder van David Jorisz.**

Een aangrijpend element in het verhaal van de dood van **Anneke Jans** is de aanwezigheid van haar veertien maanden oude zoontje, **Esaias van der Lint**. Op weg naar haar doodsvonnis, zou zij de omstanders hebben gevraagd of iemand de zorg voor dit kind op zich wilde nemen. Een andere versie van het verhaal wil, dat zij het kind in een korfje, samen met wat geld en haar geestelijk testament, op het dak van een pothuis had gelegd. Uiteindelijk was een bakkersknecht, zelf vader van zes kinderen die hij nauwelijks kon voeden, bereid het kind onder zijn hoede te nemen. Niet lang hierna, raakte de knecht in goede doen. Hij opende een brouwerij en kon zijn kinderen, inclusief zijn aangenomen zoon, later een groot fortuin nalaten.

De zoon van **Anneke Jans** bracht het zelfs tot burgemeester van Rotterdam, later tot ontvanger van Rotterdam vanwege de Staten van Holland en West-Friesland en hij verkeerde in hoge kringen. Zo was hij bevriend met Oldenbarnevelt.

In schril contrast hiermee staat het lot van de man uit Brielle, die Anneke Jans had verraden. Eén variant van het verhaal is, dat hij in het gedrang van toeschouwers rond Annekes dood door een bruggetje zakte en verdronk. Een andere variant is, dat zijn huis afbrandde en hij tot grote armoede verviel.

Dat **Esaias van der Lint** in **1602** vanwege een faillissement, Rotterdam moest verlaten, wordt in deze opmerkelijke vergelijking meestal niet vermeld. (Engelbrecht 41-42).

Anneke Jans is vooral bekend vanwege het **geestelijk testament** dat zij haar zoon naliet en vanwege het door haar geschreven **Bazuinlied**. Het testament heeft zij waarschijnlijk vlak voor haar dood in de gevangenis geschreven. Het document opent met de woorden:

'Hooft mijn zoon de onderwijzing van uw moeder, opent uw oren om te horen de reden van mijn mond. Ziet, ik ga heden de weg van de profeten, apostelen en martelaren, en drink de kelk, die zij allen gedronken hebben.'

Zij roept hem op om de smalle weg te volgen en het Koninkrijk Gods te zoeken onder de armen en verworpenen. Het Bazuinlied, dat zij rond **1536** moet hebben geschreven, is strijdbaarder van toon: de zevende bazuin zal spoedig klinken, de tijd van vergelding is nabij. Beide teksten heeft **David Jorisz.** nog in het jaar van

Illustratie: Anneke Jans, op weg naar haar terechtstelling, door Jan Luyken, 1685 (Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties).

Annekes dood laten uitgeven, samen met een brief van hemzelf over de geloofsvervolgingen in Delft. Het testament dook niet veel later ook in liedvorm op. In de Baptisten martelaren geschiedenis is het testament van Anneke Jans bekend geworden, dankzij het feit dat het al in 1562 werd opgenomen in de eerste druk van het doopsgezinde "**Offer des Heeren**". Details over haar arrestatie en vonnis, inclusief het verhaal van de bakkersknecht die zich over haar zoon ontfermde, werden voor het eerst vermeld in

de Martelaarspiegel van Van Braght (1685). De documenten, waaronder een brief van **Anneke Jans** aan **David Jorisz.**, had Van Braght toegestuurd gekregen van de kleinzoon van **Esaias van der Lint**.

Literatuur:

- *Het offer des Heeren* (1570), S. Cramer ed., *Bibliotheca Reformatoria Neerlandica* 2 (Den Haag 1904) 70-77.
- Thieleman J. van Braght, *Het bloedig tooneel of Martelaers spiegel der doop-gesinde of weereelse christenen* 2 (Amsterdam 1685) 48-50 en 143-145
- Mennonite Encyclopedia.

Illustratie: Anneke Jans, op weg naar haar terechtstelling, door Jan Luyken, 1685 (Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties).

DIRK WILLEMZ ? – 1569.

Een droef verhaal uit de tijd van de Inquisitie. Dirk Willemz is één van de grote martelaren uit de tijd van de vervolging van de Baptisten/wederdopers in Holland. **Dirk** was een jonge man, die zich liet overdopen en wilde leven in navolging van de woorden van Jezus, maar dat was verboden bij de inquisitie (de radicale reformatie was ook al verworpen door de protestanten van de ‘gewone’ reformatie als zijnde te radicaal). Zijn misdaden waren: de man had een kleine huiskerk en doopte zelf verschillende mensen, die serieus Jezus wilden volgen als wedergeboren christenen.

Om deze redenen werd hij gevangen gezet, maar op de één of andere manier kon hij toch ontsnappen. Het was toen winter en het vroom hard. Hij kon ontsnappen over het ijs, maar werd achtervolgd. Toen zijn achtervolger door het ijs zakte en om hulp schreeuwde, kwamen de radicale woorden van Jezus in de praktijk: ‘heb uw vijanden lief’. Dirk hielp zijn achtervolger uit het ijs en redde zo zijn leven, maar werd opnieuw gevangen genomen. Ondanks het feit dat zijn achtervolger voor zijn leven pleitte, werd hij op 16 mei 1569 na zijn proces toch op de brandstapel gebracht. Op de brandstapel waren zijn laatste woorden een zich herhalend: ‘O mijn Heere, mijn God’.

Sommige Testamenten geschreven door Jan Claesz:

Dit is de belijdenis van **Hans van Ouerdamme**, die hij uit de gevangenis geschreven heeft en daarvoor in Gent ter dood gebracht is in 1550.

“Hans van Ouerdamme met zijn mede gevangenen om het getuigenis van Jezus Christus, wenst alle broeders en zusters in de Heere: Genade, vrede en een vurige liefde van God de Vader en de Heere Jezus Christus welke is prijs, eere, en majesteit, van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.”

“En u mijns harten allerliefste, wees om mij niet bekommert, maar looft de Heere daarvoor, dat Hij voor mij zo’n goede Vader is, dat ik om dat getuigenis van Christus mag lijden banden en gevangenis en ook hoop ik in een vuur daar voor te gaan. De Heere geve mij kracht door Zijnen Heilige Geest, Amen. En wandelt gij in de vreze des Heeren, gelijk als gij geroepen zijt. En al is het dat wij elkaar hier in de.....”

Dit is een brief van **Peter Bruynen**, die hij geschreven heeft in de gevangenis te

Antwerpen en daar is hij om het Woord van de Heere gedood op 2 oktober 1551.

“Genade zij met u en de vrede van God de Vader en van de Heere Jezus Christus. Geloofst zij God van alle barmhartigheid, Die ons door zijn Goddelijk woord wedergeboren heeft tot een levende hoop, die voor ons bewaard wordt in den hemel, wij die door de Goddelijke kracht bewaard worden in het geloof, en beproefd worden tot het Rijk Gods, waarom wij lijden, waarvoor de Heere gedankt zij, omdat Hij ons daar toe verkoren en bekwaam gemaakt heeft, tot het erfdeel van de heiligen in Zijn licht. Dus lieve broeders, weest vroom ende onbevreesd en wandelt met een vast onveranderlijk geloof voor God en Zijn Gemeente en neemt u vast voor niet van de Heere weg te gaan, noch van Zijn liefde te scheiden, door enigerlei druk of vervolging, zo zal Hij u in uw verlatenheid, als u van alle menselijke hulpen troost beroofd bent, bijstand en troost verlenen, want Hij...”

Hier volgt een gebed, vermaning en belijdenis van **Adriaen Cornelisz Glaesmaker**, gevangen te Leiden en hij is daar om het getuigenis van Jezus gedood in 1551.

Zijn gebed tot God: *“Heere des Hemels ende der Aerden, die het al wt niet ghemact hebt, die my leden gegeven hebt nae dat beelt ws Soons, so hope ick die selfde nu op*

Dirk Willemsz – 1569 Dirk hielp zijn achtervolger uit het ijs en redde zo zijn leven,

te offeren om uwen heylighen Naem, want ghy zijt die Heer, voor welcken alle knyen buyghen, beyde die in den Hemel ende die inder Aerden zijn, Verhoort mijn ghebedt, ende laet mijn rueckwerck voor v aenghenaem zijn: Neemt niet van my dijn-der ghenaden, ick beuleckte mensche van onreynne lippen,

Reynicht mijnen mondt, dat uwen Naem daer door ghepresen mach worden.

Neyghet uwe ooren tot my, ende ghy sult aensien die ghene, hoe sy my oueruallen, maer het is my beter te vallen in die handen der menschen, dan te sondighen in v aenschouwen, want uwe ooghen zijn als een vlamme des vyers, ende v woort is als een tweesnijdende

Sweerd, aen beyde zijden snijdende, ende het dringt door, tot dat siel ende geest scheidet, door zenuwen ende march, ende ghy zijt een rechter der gedachten en overleggingen van het hart. En daar is ...”

De belijdenis van **Peter Witses Metselaer**, gevangen zijnde in **Leeuwarden**, die **aldaar om het getuigenis van Jezus, aan een staak is gewurcht en verbrand is in 1553.**

Vraag en antwoord:

*“Vrage. Hoe is uwen naem? Ant. Peter Witses. Vrage. Hoe oudt zijt ghy? Antw. xxvij. Jaer. Vra. Wanneer hebt ghy laetst te biechten geweest? Antw. Ic biecht alle dagen, * ende beken dat ic een sondaer ben. Vra. Wat hout ghy vant Sacrament? Ant. Ick hout van grooter weerden. Vra. Wat hout ghy vant Sacrament, dat de Paep te Paesschen geeft?*

Antw. Daer en houde ick niet af. Vrag. † Christus sprac: Neemt eet, dat is mijn vleesch. Antw. Tis waer, maer hy sprack totten genen die hem gehoorsaem waren. Vra. Sydy ooc wederdoopt? Ant. Ick en wete van genen wederdoop, ic ben eens gedoopt, ende dat ‡ na Gods leer. Vrag. Hoe lange ist geleden? Antw. Ontrent anderhalf iaer. Doen wert Peter in een kelder ghebracht, ende als hy daer ontrent een vre hadde geseten, so is hy weder voor die Heeren ghehaelt, ende hem wert weder op nieu geuraecht...”

Clement Hendriks.

Zie over hem Ter Gouw, Geschiedenis van *Amsterdam*, VI, bl. 280 en de daar aangehaalde plaatsen en stukken. Behalve deze brief hebben de verzamelaars van het Groot Offerboek van 1615 nog vier andere brieven van Clement Hendriks in handen gekregen en afgedrukt: ook Van Braght nam alle vijf op. Volgens de Amsterdamse sententie- en justitieboeken is Clement te gelijk met **Quirijn Jansz.**, een varensgezel uit Haarlem (die evenals Clement den doop nog niet had ontvangen maar betuigde hartelijk daarnaar te verlangen, en die insgelijks evenmin nog “t Breecken des broots ontfangen’ had), en Willem Jansz. uit Waterland 12 Maart 1569 wegens hunne deelneming aan Mennisten vergaderingen en hardnekkige ketterij veroordeeld om geëxecuteerd te worden met het vuur. **Dit vonnis is toen ook aan de beide laatsten en aan nog een ander voltrokken. De executie van Clement daarentegen is telkens uitgesteld totdat ook hij 17 December 1569 op den brandstapel stierf.** (Zie over dat uitstel J. Koning, *Geschiedkundige aantekeningen betr. de lijfstraf-*

felijke rechtsoefening te Amsterdam, 1828, bl. 21-21, en Dr. Hoog, De Martelaren der Hervorming, bl. 175, 176.)

DIRK PHILIPS - LEEUWARDEN, 1504 - EMDEN, 1568.

Dirk Philips was een Nederlands doopsgezinde oudste. Samen met zijn broer **Obbe en Menno Simons** was hij één van de belangrijkste leiders die de doopsgezinde beweging in de noordelijke Nederlanden in rustiger vaarwater bracht na het mislukken van het Munsterse rijk van Jan Matthijsz en Jan van Leiden.

Dirk Philips was de zoon van een rooms-katholiek priester en kwam via zijn oudere broer Obbe onder invloed van de prediking van het duizendjarig rijk door **Melchior Hofmann**. Rond **1534** werd hij gedoopt en al kort daarna, in 1535, aangesteld als oudste. In tegenstelling tot veel andere Baptisten beschouwden Obbe en Dirk de komst van het duizendjarig rijk als een geestelijk en niet als een wereldlijk gebeuren. Zij wezen het geweld af, waarmee Jan Matthijsz en Jan van Leiden dit rijk concreet in Munster wilden realiseren. Na de ondergang van het Munsterse rijk werden zij gedwongen te vluchten en leidden een reizend bestaan. Dirk werkte in deze periode veel samen met de door zijn broer gedoopte pastoor **Menno Simons**, die toen de voornaamste leider van de Doopsgezinden werd. Rond 1545 trad Dirk uit de schaduw van Menno en werd hij één van de belangrijkste bestrijders van het spiritualisme in doopsgezinde kring. Hij polemiseerde in godsdienstgesprekken en boeken onder andere tegen **Adam Pastor** en **Sebastiaan Franck**.

Zijn opvattingen zijn zeer Bijbels en sluiten geheel aan bij de leer van de Baptisten sedert de apostelen. Bijvoorbeeld zijn visie op doop en Avondmaal, die hij als symbolen beschouwde, die verwezen naar een geestelijke werkelijkheid en niet als genademiddelen. Hij vatte zijn verschillende theologische en ethische geschriften in 1564 samen in *Enchiridion*, een boek dat lange tijd veel gezag had onder conservatieve Mennonieten, zoals de Oude Vlamingen en nog steeds bij de Amish.

Dirk was strikter in de leer dan **Menno** en was in **1554** op het convent van **Wismar** betrokken bij het strafbaar maken met de ban van de “*buitentrouw*”, het huwen met een niet-doopsgezinde partner, en het instellen van de “*echtmijding*”, het verbod op omgang met een door de ban getroffen echtgenoot.

Zijn medewerking in **1565** aan het besluit om de oudste **Leenaert Bouwens**, die nog strikter de kerkelijke tucht wilde toepassen dan hijzelf, te schorsen leidde tot een splitsing van de Doopsgezinden in de Lage Landen in Friese en Vlaamse Gemeenten. Het gevolg was dat de hardliner Dirk Philips hierdoor in het kamp van de meer gematigde Vlamingen terecht kwam. Hoewel hij streefde naar een zo zuiver mogelijke gemeente, wees hij de gedachte dat de gemeente volmaakt diende te zijn af. Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie.

THOMAS VON IMBROICH, 1533-1558.

Thomas von Imbroich (Imbroek) was een Baptisten martelaar, ook wel bekend als **Thomas Drucker** of **Thomas van Truden**, geboren in 1533, waarschijnlijk in het dorp Imgenbroich, Duitsland, vijf uur van Aken, vandaar zijn naam Imbroich.

Hij was een handelaar en boekdrukker. Hij kwam naar Keulen in 1554, trad daar toe tot de Baptisten en werd een uitstekende leider van de Mennonieten van het Neder-Rijn gebied. Op 23 december 1557 werd hij gearresteerd en na herhaald kruisverhoor, wrede martelingen en na vergeefse pogingen om hem te bekeren, werd hij onthoofd op 5 maart 1558 op de leeftijd van 25 jaar.

In de gevangenis schreef **Thomas** een belijdenis om zijn geloof te verklaren aan de rechters van de Inquisitie. Een kopie van het manuscript werd naar zijn broeders gesmokkeld en werd blijkbaar onmiddellijk afgedrukt en op grote schaal verspreid in de navolgende jaren.

De ‘*belijdenis*’ gaat voornamelijk over de doop en is buitengewoon gedegen en overtuigend in het verklaren van de Schrift wat betreft de Bijbelse doop tegenover de kinderdoop. Het onthult ook, dat de auteur goed bekend was met **Menno Simons**, onder enige invloed was van Melchior Hoffman en ook kennis had van de kerkvaders, evenals van meer recente literatuur.

Hij was niet bereid om de theologische verklaringen van de protestantse leiders, noch van de rooms-katholieke scholastieke schrijvers te accepteren, maar aanvaardde als waarheid alleen de woorden van het Evangelie. Zijn logische verklaringen maakte zijn boek tot een belangrijk wapen in de grote strijd van de Baptisten met de staatskerken.

Felix Reichmann heeft een zorgvuldige studie gemaakt van de inhoud en het drukken van “*de belijdenis*” in een vroege editie. (Doopsgezinde Quarterly Review), waarin hij stelt dat de eerste editie werd gedrukt tussen 1560 en 1600.

De hertog van Jülich publiceerde een edict tegen de Baptisten boeken op 9 maart 1560, waarin Heinrich Bullinger, in een brief van 1562, vermeldt dat deze specifiek tegen Imbroich's boek was gericht. Bullinger verwijst naar de grote invloed van Thomas door de publicatie en verspreiding van zijn “*belijdenis*”.

De volledige titel van deze eerste editie van de Imbroich Belijdenis is als volgt: *Ein Schöne bekantnus eines Frommen und Gottliebenden Christen samt etlichen Sendbriefffen und Christliche Ermanungen auss heiliger Schrift seiner Hausfrauen und Brüdern auss der Gefängnus geschrieben. Mit kurzem und doch wahrhafftigen anzeigungen wie er seinen Glauben durch krafft Gottes (zu Colln ben Reyn) Anno 1558. den 5. Mertz beständigmit seinem blut bezeugt hoed allen Christen und Gottesfürchtigen Gantz nützlich und tröstlich zu lesen und zu hören. Esaje ben 59. Cap. . . . N.P., n.d.*

In het Museum van Landis Valley, Lancaster, Pennsylvania is een kopie; een vroege herdruk in de Doopsgezinde Historische Bibliotheek (Goshen, Indiana). Een Nederlandse vertaling verscheen in Gent in **1579** (kopie in Amsterdam Doopsgezinde Bibliotheek). De martelaren ‘Spiegel van 1660’ bevat een gedeeltelijke herdruk “**Güldene Aepfel in Silbern Schalen**” (Europese edities 1702, 1742; In Ephrata, Pennsylvania, uitgave in 1745, bevat de volledige belijdenis en de brieven. De “Ausbund”, te beginnen met de 1742 Germantown editie, bevat een korte samenvatting van “*de belijdenis*”. Deze korte vorm werd herdrukt als een traktaat in **1922** door een onbekende Amish uitgever.

Thomas schreef ook zeven brieven (Sendbriefe), waarvan sommige vrij uitgebreid zijn en die werden gepubliceerd met zijn belijdenis. Ze getuigen van een zeldzaam vertrouwen in God en een bereidheid om te sterven en bevatten een schat

aan Bijbelse vermaningen. Hymn No. 23 in de “Ausbund”: “Wil je horen wat er gebeurd is in het jaar 1557?”, vertelt het verhaal van Thomas en zijn martelaarschap in 25 strofen, maar werd waarschijnlijk niet door hem geschreven.

Het verscheen ook tussen 1563 en 1565 in een doopsgezind gezangboek, getiteld: **Ein schön Gesangbuchlein Geistlicher Lieder**. Het verscheen voor het eerst in de “Ausbund” in de 1583 editie. Wolkan (Lieder, 99), zegt dat het werd vertaald vanuit een Nederlands exemplaar, dat hij vond in de Hamburger Stadtbibliotheek en werd geschreven door een Nederlandse Doopsgezinde. Het verschijnt in de eerste editie van het Duitse boek met Thomas ‘*belijdenis*’, ca. 1560, als “Een Nieuw Lied.”

In deze tijd gaf **Thomas van Imbroeck** een zeer goede belijdenis van de Heilige Doop, als ook een weerlegging van de tegenstanders, die hij zond aan de heren van Keulen, waar hij gevangen gezet was voor zijn geloof. Deze luidt als volgt: “Ik geloof en belijd dat er een christelijke doop is, die zowel inwendig als uitwendig plaats moet vinden; inwendig met de Heilige Geest en met vuur, uitwendig met water; in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

De inwendige doop wordt meegedeeld door Christus aan de boetvaardige, zoals Johannes de Doper zei: “Ik doop u wel met water tot bekering, maar die na mij komt, is sterker dan ik, Wiens schoenen ik niet waardig ben te dragen; Hij zal u dopen met de Heilige Geest en met vuur.” Mattheüs 3:11; Marcus 1: 8. (Martyrs Mirror).

ZEVENTIENDE EEUW.

DOOPSGEZINDEN IN DE 17E EEUW.

In het jaar **1619** is er een opleving van doop door onderdompeling in Nederland geweest, door de drie broers **Van der Kodde**. Deze personen werden **Collegianten** genoemd en organiseerden een gemeenschap in de buurt van Leiden bij Rijnsburg. De Collegianten waren voor verdraagzaamheid, verwierpen alle exclusiviteit van de kerken en streefden naar herstel van het apostolische christendom, omdat de reformatie mislukt werd geacht. Vanaf **1621** was Rijnsburg het middelpunt waar de jaarlijkse vergaderingen werden gehouden. Beroemde **Rijnsburgse Collegianten** waren **Spinoza, Coenraad van Beuningen en Jarig Jelles**. Midden 17e eeuw verbreidde het Collegiantisme zich aanzienlijk en werden in vele steden colleges opgericht. Het in Amsterdam door **Adam Boreel** en **Galenus Abrahamsz** opgerichte college werd geruchtmakend.

De gereformeerde orthodoxie beschouwde het als een verwerpelijke vrijplaats voor heterodoxie (dwaalleer). **Het verzet in confessioneel doopsgezinde kring, leidde in 1664 tot een scheuring. In de 18de eeuw kwijnden de kringen weg. Tijdens de 16de eeuw werden de Doopsgezinden en andere Baptisten meedogenloos vervolgd. Deze periode van vervolging heeft een aanzienlijke impact op doopsgezinde identiteit gehad.**

Het boek “**Martelaren Spiegel**”, gepubliceerd in 1660, documenteert een groot deel van de vervolging van Doopsgezinden en hun voorgangers. Vandaag de dag is het boek nog steeds een belangrijk boek naast de Bijbel voor vele Mennonieten en Amish. In het bijzonder voor de Zwitsers-Zuid-Duitse tak van de Mennonieten. Vervolging was nog steeds gaande tot 1710 in verschillende delen van Zwitserland. Meningsverschillen binnen de kerk hebben over de jaren heen geleid tot andere splitsingen, soms waren de redenen theologisch, soms praktisch, soms geografisch.

Terwijl de **Doopsgezinden in Colonial America** aanzienlijke vrijheid van godsdienst genoten, bleven hun broeders in **Europa** worstelen met vervolging en tijdelijke toevluchtsoorden onder bepaalde heersende vorsten. Soms werden zij uitgenodigd om zich te vestigen in gebieden met slechte grond, die niemand anders kon bebouwen.

Daarentegen genoten de **Mennonieten (Doopsgezinden) in Nederland** van een relatief hoge mate van tolerantie. De Doopsgezinden werden vaak gebruikt voor het meewerken aan het droogmaken van polders in ruil voor vrijstelling van de verplichte militaire dienst. Echter, zodra het land gereed was voor akkerbouw, werd deze regeling vaak veranderd en de vervolging kon opnieuw beginnen. Doopsgezinden moesten hun kerken bouwen in achteraf straatjes of steegjes en hen werd verboden om aan het begin van de diensten een bel te luiden. Onder de omstandigheden van verdrukking en uitbuiting (belastingen), ontwikkelden zij een sterke nadruk op gemeenschap.

De muziek in de kerken, meestal eenvoudige Duitse koralen, werd uitgevoerd à capella. Deze muziek dient voor veel Mennonieten als herinnering aan hun eenvoudige leven, evenals aan hun geschiedenis als vervolgd. Sommige takken van Mennonieten hebben in de moderne tijd deze “eenvoudige” levensstijl behouden.

Amish.

In **1693** leidde **Jacob Amman** een poging om de Doopsgezinde Kerk in Zwitserland en Zuid-Duitsland te hervormen, vaker Avondmaal te houden en andere verschillen op te lossen.

Jacob en zijn volgelingen splitsten zich af van de andere doopsgezinde gemeenten. Ammans volgelingen werden bekend als de **Amish Mennonieten**. In latere jaren resulteerden schisma's tussen de Amish Mennonieten in groepen zoals de **Old Order Amish, New Order Amish, Kaufman Amish Mennonieten, Amish Mennonieten, Conservatief Mennonite Conference** en **Bijbelse Mennonite Alliance**.

Martelaren in de zeventiende eeuw.

Nederland.

Aan het einde van de zestiende eeuw (**1597**) werd **Anneken van den Hove** levend begraven. Ook de zeventiende eeuw was niet zonder gevaren begonnen.

Het decreet 1601 van Groningen en Sneek.

Het eerste jaar begon met een decreet tegen de Baptisten in Groningen en Sneek. De burgemeesters en de raad maakten bekend dat geen andere religie toegestaan was dan de Hervormde, het Woord van God niet vervalst mag worden, de heilige sacramenten niet misbruikt mogen worden. Overtredingen zullen worden gestraft. Hier volgen enige maatregelen uit het decreet die speciaal betrekking hadden op de Baptisten.

1e De uitoefening van alle andere religies dan de gereformeerde wordt hierbij strikt verboden. Ook mag niemand zijn huis of plaats beschikbaar stellen voor de Baptisten/wederdopers, in strijd met de kerkelijke voorschriften van deze stad, voor de prediking of het houden van vergaderingen.

2e Indien voornoemde predikers gevonden worden te prediken, zal voor elke overtreding een boete van tien gulden, of twee weken gevangenschap op water en brood; en wanneer dit voor de derde keer wordt ontdekt zal de prediker worden verbannen uit de stad. En zij die zulke prediking of bijeenkomsten houden, moeten elke keer worden beboet met twee gulden.

3e Wie iemand herdoopt, wordt beboet met twintig gulden; indien dit voor de tweede keer gebeurt, wordt hij gevangen gezet op water en brood en of verbannen als voornoemd.

4e Ongedoopte kinderen zullen geen erfenis ontvangen, volgens de statuten van de stad.

5e Ook zal niemand worden toegelaten tot elke administratie of kantoor, openbare of particuliere, noch worden aanvaard als getuige, tenzij hij de plechtige eed zweert die daarvoor nodig is.

6e Die een dergelijke eed weigert, wordt gestraft als getuige, tenzij hij de plechtige eed zweert die nodig is. En allen die een dergelijke eed weigeren, worden gestraft als gepast is volgens de wet.

Met betrekking tot de bestemming van de voornoemde boetes, zal de ene helft

naar de informant en de andere helft, net als andere boetes, aan de stad en haar jurisdictie toekomen. Het voorgaande betreffende de uitoefening van de religie, werd gepubliceerd door de bel (omroeper), de 7e september 1601.

(Zie Chronijck van den Ondergang, editie 1620, pagina 1539, col 2, vergeleken met de verontschuldiging van het decreet, letter A., fol 4; Ook, Tegenberacht, letter A., 3, 4).

Het is niet bekend hoeveel leed deze vorm van ernstige onderdrukking heeft veroorzaakt. Ook niet hoeveel personen vanwege hun geloof en doop verbannen zijn.

In 1620 kwam er een decreet van Deventer tegen de Mennisten of Baptisten. Een verslag van ernstige laster tegen de Doopsgezinden in Nederland en hoe zij, door hun geloofsbelijdenis, zich verdedigden voor de Staten van Holland in 1626.

Duitsland.

Huybert op der Straten, Trynken zijn vrouw, Pieter ten Hove en Lysken te Linschoten, werden in de buurt van Witgensteyn voor hun geloof gezeseld en verbannen uit het land in 1601.

Het gebeurde toen **Johann von Steyn**, graaf van **Witgensteyn**, heer van Hamburg, als lid van de calvinistische kerk, bezig was de leer van de roomsen en luthersen af te schaffen en tegelijkertijd legde hij zijn handen op de weerloze schapen van Christus, die minachtend wederdopers werden genoemd en sloot ze in de gevangenis.

Lysken te Linschoten was een oude vrouw van meer dan zeventig jaar. De eerste drie genoemde gevangen zaten twaalf weken, de laatste zeventien dagen.

Hemes Nimrich, een leraar van de bovengenoemde mensen en anderen werden vier jaar later, in 1605, in de buurt van Steyn, gezeseld en verbannen uit de stad Hemes. (*Chron. van den Ondergang*, page 1590, Col. 2.)

Marcus Eder, een wagenmaker en **Hans Poltzinger**, een kleermaker werden aange-

houden op 24 april **1605** in Nimbach, Beieren en op 26 april gevangen gezet te Riet en voor hun geloof gedood met het zwaard en met vuur verbrand op 26 augustus **1605**. Toen ze aankwamen op de plaats van executie vroeg broeder Marcus aan de beul, of Hans eerst mocht worden geëxecuteerd en dat deed hij ook; en toen dit gedaan was zei Marcus tegen de vele mensen die aanwezig waren: “God zij geprezen Die mijn broeder deed overwinnen en ik zal hetzelfde doen.” Na deze woorden werd broeder Marcus ook onthoofd, waarna beiden samen werden verbrand. (*Chronijck van den Ondergang*, page 1590, Col. 2.)

Zwitserland.

Het meeste onheil in deze eeuw, kwam voor in de delen van Zürich en Bern en werd veroorzaakt door, zoals zij zichzelf noemden, **gereformeerden**. Anderen, die dezelfde naam droegen en vooral de Staten van de Verenigde Nederlanden (als vrienden van de vrede en vijanden van de beperking van het geweten), waren daar tegen en beschermden liefdevol en op een vaderlijke manier de onschuldig vervolgd naar hun vermogen.

Hans Landis werd onthoofd in de stad Zürich in september **1614**. Hij was een prediker en leraar van Jezus Christus.

Hattavier Salr was getuige van de onthoofding van **Hans Landis** en spreekt over zijn persoonlijke verschijning en de wijze van zijn dood, zeggende: “Hans Landis was een lange, statige persoon, met een lange zwarte en grijze baard en een volle stem. Toen hij werd uitgeleid was hij vrolijk en ging met goede moed naar de Wolfsstadt, de plaats voor zijn executie.

De beul, **Paul Volmar**, liet het touw vallen en hief zijn beide handen naar de hemel en sprak deze woorden: “O, dat God, aan Wie ik mijn klacht uit, Zich zou ontfermen, dat jij, Hans, op deze manier in mijn handen moet komen, vergeef me, in Godsnaam, wat ik jou moet aandoen.”

Hans Landis troostte de beul, zeggend dat hij hem al had vergeven en God zou hem ook vergeven. **Hans** wist heel goed dat hij het bevel van de autoriteiten moest uitvoeren. Daarop werd hij onthoofd. Nadat de beul zijn hoofd had afgeslagen, vroeg de beul: ‘Heer baljuw van het Rijk, heb ik deze man terecht geëxecuteerd

volgens keizerlijke recht en bedoeling?” Anders was het gebruikelijk om te zeggen: “Deze arme kerel..... enz.” De mensen waren van mening, dat de beul door het laten vallen van het touw bedoeld had om aan te geven aan Hans dat hij zou moeten weglopen. Ook in het algemeen werd gezegd: “dat als hij was weggelopen, niemand hem zou hebben gevolgd om hem te stoppen.” Tot zover het verslag.

Het jaar **1639** was “vruchtbaar” vanwege het vergoten bloed van martelaren en martelaressen. Velen hebben in de gevangenis in Zürich geleden, zowel lichamelijk als geestelijk. Deze waren **Catharina Mulerin**; de vier zusters, **Barbara Meylin, Ottila Mulerin, Barbara Kolbin en Elizabeth Meylin**; als ook **Elizabeth Hilzin**; de broeders, **Hans von Uticken, Burckhardt Aman, Jacob Egly, Ully Schedme**, bijgenaamd **Schneider, Jacob Rustenhel van Horgerberg, Stephen Zehender van Byrmensdorf, Ulrich Schneider**, met zijn twee zonen, **Henry Gutwol van Lehnmer, Hans Jacobs Hess**, als ook zijn vrouw.

Een zeker manifest gepubliceerd in Zürich als excuus voor de vervolging, werd beantwoord en weerlegd door de vervolgd in 1639.

Werner Phister en zijn schoondochter, als ook **Eelt Schneider, Rudolph Bachman en Ulrich Müller** werden ter dood gebracht in het jaar **1640** in Zürich, in de gevangenis Othenbach.

In 1642 werd een smeekbede van de Raad van Amsterdam aan de Raad van Zürich gericht, ter inperking van de vervolging; alsmede ook het antwoord.

In **1642** sterft **Felix Landis** (de zoon van Hans Landis) van honger in de gevangenis Othenbach.

In 1643 lijdt een aantal vrouwen voor de waarheid, namelijk **Elizabeth Bachmanni, Elsa Bethezei, Sarah Wanry, Verena Landis, Barbara Neff en Barbly Ruff**.

In **1644** sterft **Henry Boller**, gebonden in de gevangenis.

In **1650** wordt melding gemaakt van een decreet, gepubliceerd door de Raad van Schaffhausen, tegen de Baptisten/wederdopers.

Ully Wagman en een andere broeder zijn beiden gevangen; **Ully** sterft in **1654**, terwijl de andere broeder in de gevangenis bleef.

In **1658** schreef **Van Mackhenheym** een brief, ter verdediging van de vervolgte broeders in Zwitserland, aan de **Raad van Amsterdam**.

In **1659** worden zeven leraren aangehouden te Bern, namelijk **Ully Bogart, Anthony Hinnelberg, Jegly Schlebach, Hans Zaug, Ully Baumgartner, Christian Christians** en **Rudi Peters**.

Er wordt door de Raad van Bern een decreet gepubliceerd tegen de Baptisten op 9 augustus.

JOHN SMYTH 1570–1612.

John Smyth was een voorganger in Engeland en een verdediger van de godsdienstvrijheid. Smyth is waarschijnlijk de zoon van John Smyth, een landeigenaar uit Sturton-le-Steeple, Nottinghamshire geweest. Hij werd opgeleid aan het gymnasium in Gainsborough. Hij voelde een roeping van God tot de bediening van priester en studeerde voor Anglicaans priester in Christ's College, Cambridge University en werd voor het leven "Fellow van Christ's College". Smyth werd tot Anglicaans priester gewijd in 1594.

Hij predikte van **1600-1602** in de stad van **Lincoln**. Kort na zijn wijding brak hij met de Anglicaanse Kerk en vertrok naar Nederland, waar hij een kleine gemeente begon en ijverig de Bijbel ging bestuderen. Hij ging kort daarna terug naar Engeland.

In **1609** ging **Smyth** samen met een groep naar Nederland. Hij kwam tot de aanname van de geloofsdoop (in tegenstelling tot de kinderdoop) en stichtte een **Baptistengemeente**. Er worden allerlei verhalen verteld over het zelf dopen van John Smyth en dat hij als eerste "Baptist" genoemd werd. Baptisten waren er echter al vanaf de apostelen en in tegenspraak met het verhaal van het zelf dopen zegt dr. John Clifford: (in de "General Baptist Magazine". "**Londen, juli 1879**, vol. 81), dat "op 24 maart 1606, ... deze nacht om middernacht de ouderling John Morton **John Smyth** heeft gedoopt, vicaris van Gainsborough, in de rivier de Don. Het was zo donker dat we verplicht waren om fakkels te dragen. Ouderling **Brewster** heeft

gebeden en **John Smyth** legde een goede belijdenis af en liep naar Epworth in zijn natte kleren, maar werd er niet ziek van. De afstand was meer dan twee mijl. Al onze vrienden waren aanwezig om de Drie-Enige God lof te brengen...”

De hoofdstroming van de puriteinen wilde werken aan hervormingen binnen de Anglicaanse Kerk, om de kerk van binnenuit te zuiveren. Degenen die het geduld ontbrak voor langzame hervormingen, of die hadden geconcludeerd dat de Anglicaanse Kerk zo ver van het Evangelie was afgedwaald, dat het een valse kerk was, werden bekend als Separatisten of Puriteinen.

Smyth raakte overtuigd van de noodzaak tot hervorming. Hij verzamelde een samenkomst van gelijkgestemde Londense hervormers en ze ontmoetten elkaar in het geheim, omdat Non-Conformiteit met de gevestigde kerk illegaal was. Naarmate hun aantal groeide, werd de groep gesplitst. De ene groep kwam bijeen in Scrooby en de andere, geleid door Smyth, kwam bijeen in Gainsborough. De **Scrooby gemeente**, onder leiding van **John Robinson**, vluchtte spoedig naar **Nederland**, waar een grotere religieuze tolerantie was dan in alle andere West-Europese landen op dat moment. Van daaruit zou de **Robinson gemeente** uiteindelijk naar **New England** varen en de geschiedenis ingaan als de “**Pilgrim Fathers**” van de Amerikaanse koloniale geschiedenis.

In **1607** werd **Smyth's Gainsborough congregatie** te groot om zich verborgen te houden en om aan vervolging te ontkomen, vluchtten ook zij naar **Amsterdam**, gefinancierd door een prominente leek in de groep, **Thomas Helwys (c. 1550-c. 1616)**, een jurist (advocaat). In **Amsterdam** werd **Smyth's gemeente** een ontmoetingsplaats aangeboden voor de eredienst door ene **Jan Munter**, een lid van de Waterlander Doopsgezinde gemeente in de stad. Smyth's gemeente kwam bijeen in het bakhuis van Munter.

Maar tegen **1609**, ongetwijfeld beïnvloed door de Waterlander Mennonieten, ondergingen Smyth en zijn groep een aantal veranderingen:

1) **Ze waren overtuigd geraakt, net als de meeste Puriteinen en Separatisten, van het calvinisme. Zij namen nu een milde vorm van het Arminianisme over van de Mennonieten.**

2) Ze kwamen tot meer strikte standpunten wat betreft Bijbels gezag dan ze voorheen naleefden. **Smyth** wilde voortaan geen vertalingen toestaan voor gebruik in de eredienst, maar predikte ex tempore van de Hebreeuwse Bijbel en het Griekse Nieuwe Testament, dat hij ging vertalen.

3) Ze begonnen te betogen, zoals geen andere Engels puriteinse of separatistische groep deed, voor volledige godsdienstvrijheid en dat kerk en staat gescheiden moesten zijn. Iets waarvoor Baptisten al bijna een eeuw daarvoor hadden gepleit.

4) Ten slotte accepteerden ze de volwassendoop, na belijdenis van het geloof. In **1608** had **Smyth** in zijn boek: “**De Naam van het Beest**”, al betoogd dat de sacramenten van een valse kerk ook vals zijn. Dus zij die gedoopt waren in de Anglicaanse Kerk waren niet echt gedoopt.

Enkele andere separatisten betoogden hetzelfde, maar **Smyth** ging verder en verwierp de kinderdoop totaal, omdat de doop duidelijk moest volgen op bekering en geloof. Vóór zijn dood (in Nederland in 1612), week **Smyth** iets af van zijn opvattingen en begon zijn kudde in de Doopsgezinde Gemeente te brengen. **Hoewel hij stierf, voordat dit gebeurde, ging het grootste deel van zijn gemeente na zijn dood samen met de Doopsgezinde Gemeente.**

Dit zorgde voor een scheiding tussen **Smyth** en een groep onder leiding van **Thomas Helwys**. Helwys en zijn volgelingen konden niet instemmen met het pacifisme. **De gemeenten die afstammen van Smyth en Helwys hadden in het algemeen de doopsgezinde overtuiging. Smyth** verwierp uiteindelijk de leer van de erfzonde en beweerde dat iedere christen het recht had op zijn eigen religieuze opvattingen. Eén van Smyth's werken is: “*The Differences of the Churches of the Separation*”.

Uiteindelijk volgde de meerderheid **Smyth** en zij werden Mennonieten. Smyth's naam is op de kerkmuur vermeld als ouderling. **Helwys** en ongeveer tien anderen gingen in 1611 terug naar Engeland en stichtten een **Baptistengemeente in Spitalfields buiten Londen**. Deze Baptisten (later genaamd “**General Baptists**” om ze te onderscheiden van de bijzondere- of **calvinistische Baptist**en, die een generatie later ontstonden) hebben contact gehouden met de Waterlander Mennonieten door het uitwisselen van brieven.

Er wordt door sommigen gesteld dat de Baptisten gemeenten zijn opgericht door **John Smyth** in Nederland. Uit de geschiedenis kan men dit echter niet opmaken. Zijn Baptistengemeente ging na een paar jaar over naar de Doopsgezinde Gemeente in Amsterdam. En bovendien, Baptisten gemeenten bestonden al vanaf de apostolische tijd en zijn door de jaren heen met **ups en downs** tot op de huidige tijd blijven bestaan.

Engelse Baptisten in de zeventiende eeuw.

Vóór de reformatie van Luther hadden de Baptisten één grote vijand: de Rooms-Katholieke Kerk. Nadat een aantal andere kerken had gebroken met de Rooms-Katholieke Kerk, kregen ze meerdere vijanden. **Alle kerken, voortgekomen uit de reformatie van Luther en Calvijn, vervolgden de Baptisten voor hun Bijbels standpunt met betrekking tot de volwassendoop op het geloof.** Baptisten waren wijdverspreid in de zeventiende eeuw. In Engeland en Amerika waren de Baptisten het meest actief in deze eeuw.

Koning James VI van Schotland erfde de Engels troon en werd koning James I van Engeland (1603-1625). Hij verklaarde dat hij religieuze tolerantie wilde voor alle religies. Helaas waren zijn acties niet volledig in overeenstemming met zijn woorden. Hij werd ook een vervolger van de Baptisten. **Busher**, een bezorgde Baptist, schreef aan koning James I over de vervolging van zijn Baptisten broeders in de Engelse gevangenissen. Maar zijn brief had geen invloed op de situatie. Hoewel Koning James I vele ondeugden had, gaf hij opdracht voor de vertaling van de Bijbel in het Engels. Op de Conferentie van Hampton Court in 1604 werd dit besluit genomen.

In deze eeuw leefden er duizenden Baptisten in Engeland. Zij verzetten zich tegen de kinderdoop. Zij waren het niet eens met het dopen zoals deze beoefend werd door zowel de rooms-katholieke- als de anglicaanse kerken. Veel Baptisten wilden geen “wederdopers” worden genoemd. De term “wederdopers” insinueert dat ze voor de tweede keer werden gedoopt, maar ze geloven dat de ‘doop’ van de kerken van verschillende denominaties niet de juiste Bijbelse doop is. Baby’s worden niet gedoopt, maar besprengd. De Bijbelse doop vindt plaats door onderdompeling na bekering.

Helwys was een Baptist die met **John Smyth** naar Nederland was getrokken, maar later weer naar Engeland terugkeerde. **Helwys** en zijn groep hebben een brochu-

re geschreven van 48 pagina's over de principes van de dissenters en Baptisten. Hierin staat o.a.: "Je zult maar wederdoper worden genoemd, omdat je de doop weigert aan zuigelingen. Dus de christenen uit vroegere tijden waren sektariërs? Dan kunnen zij ook Johannes de Doper en Jezus Christus Zelf en Zijn apostelen wederdopers noemen, want wij belijden in de praktijk niets anders dan zij, namelijk de doop van hen die met de mond belijden en met het hart geloven. Maar wij bidden dat de Heere hun berouw mag geven en hun zonden niet gedenken, ter wille van Christus."

Een ander boek werd gepubliceerd in **1618**, inzake de principes van de Baptisten. Deze werd vertaald uit het Nederlands en **dr. Wall** heeft gezegd dat dit het eerste, in Engeland gedrukte, boek tegen de kinderdoop is geweest. In **1620** schreven de Baptisten een nederige smeekbede aan de koning en het parlement en aan vele andere hoogwaardigheidsbekleders.

Deze petitie in tien delen, heeft als doel vrijheid van geweten en godsdienst te verkrijgen. We leren ook door wat er geschreven is tegen hen, dat, ondanks alle tegenstand, ze hun afzonderlijke **bijeenkomsten** bleven houden en vele volgelingen hadden, die met blijdschap de beroving van hun goederen accepteerden, bespottingen verdroegen en waarschijnlijk ook geselingen en allerlei lasten en gevangnissen, in plaats van hun geweten geweld aan te doen of hun principes over boord te gooien.

Van hun onverschrokkenheid en vervolgingen kan men kennis nemen door het volgende verslag. In het jaar **1614** nam de koning, om zijn ijver tegen de ketterij te tonen, de gelegenheid te baat door twee van zijn onderdanen levend verbranden. Dit waren **Bartholomeus Legate**, die werd beschuldigd van het Arianisme (vrijzinnigheid) en die werd verbrand in **Smithfield** op 18 maart **1611** en **Edward Wightman**, een Baptist, van de stad **Burton**, Trent, die werd veroordeeld op 14 december **1611** wegens diverse ketterijen, door de bisschop van Litchfield en Coventry. Hij werd overgeleverd aan de wereldlijke macht en werd op 11 april **1612** in **Litchfield** verbrand.

De vervolging tegen de puriteinen was zozeer toegenomen, dat in dit jaar velen van hen het land verlieten en naar Amerika vluchtten. Onder dezen waren enkele Baptisten, die op eervolle wijze worden vermeld in **Cotton Mather's: "Geschiedenis van Amerika"**.

Koning Charles I, de zoon van James I, was koning in Engeland van 1625 tot 1649. Hij, evenals zijn vader, was niet al te tolerant ten opzichte van de Baptisten. Binnen twaalf maanden na zijn kroning liet hij een Baptisten pastor gevangen nemen, genaamd **Thomas Brewer**. Brewer werd gedurende 14 jaar opgesloten. **Thomas Lam** was een andere Baptist, die tijdens deze periode gevangen werd gezet. Terwijl hij in de gevangenis zat, hebben zijn vrouw en acht kinderen erg geleden, maar na zijn vrijlating hervatte hij onmiddellijk zijn prediking. Tijdens deze regeerperiode vonden onder de Baptisten enkele gebeurtenissen plaats, die ten onrechte werden beschouwd als het begin van hun geschiedenis in dit land. Dit was de vorming van een aantal kerken in Londen, waarvan werd verondersteld dat zij de eersten met deze benaming in het koninkrijk waren.

Er is echter aangetoond, dat gelovigen met dezelfde opvattingen als de huidige Engelse Baptisten zijn gevonden in elke periode van de Anglicaanse Kerk. Ook dat al in het jaar **1509**, volgens het getuigenis van dr. Some, er vele kerken met deze omschrijving in Londen en in het land waren.

Tijdens het bewind van James zaten er grote aantallen Baptisten gevangen en een verzoekschrift aan de koning werd ondertekend door een groot aantal van hun voorgangers. In de periode van **1640-1653** begon het aantal Baptisten snel toe te nemen. Zij maakten gebruik van de vrijheid en verwarring in die tijd. De tegenstanders schreven veel pamfletten tegen hun, maar dat ontmoedigde hen niet, integendeel.

In 1645 werd een verordening van het parlement aangenomen: “dat niemand mag worden toegestaan om te prediken, die niet gewijd is tot voorganger in de Presbyteriaanse- of een andere Hervormde Kerk en het is zeer gewenst dat Sir Thomas Fairfax er voor zorgt dat deze verordening ten uitvoering wordt gebracht in het leger.” Zonder twijfel werd deze wet aangenomen naar aanleiding van de gewelddadige toespraken van veel presbyteriaanse predikanten tegen het gedogen van de sektariërs, zoals zij de Baptisten en de onafhankelijken noemden, tegen wie de wet voornamelijk leek te zijn gericht.

Jonathan Davis merkt in zijn boek: “**Een geschiedenis van de Welsh Baptisten**”, gepubliceerd in **1835** op, dat de Baptisten in controverse waren over de praktijk van het opleggen van handen bij nieuw gedoopte leden.

De **Presbyteriaanse Kerk** werd steeds sterker in Engeland en ze vervolgde ook de Baptisten. In mei 1645 werd in Engeland een wet aangenomen die verbood om hen die geen presbyterianen waren, een openbaar ambt te bekleden. **Ze verboden ook streng, alle Bijbelse prediking in niet-reformatorisch kerken.** In 1649 wijzigde de overheid de wetten van Engeland om andere religies te gedogen. **In zeer korte tijd ontstonden vele Baptistenkerken in geheel Engeland.**

Oliver Cromwell was op dat moment de leider in Engeland en het was een tijd van aanzienlijke tolerantie voor de Baptisten. Helaas was deze tijd van godsdienstvrijheid een kort leven beschoren. **In het jaar 1660 begon koning Charles II in Engeland te regeren tot 1685.** Hij initieerde zware vervolgingen tegen de Baptisten. In korte tijd vulde hij alle gevangenissen. De Baptisten kerkgebouwen werden afgebroken en hun bezittingen werden in beslag genomen. Degenen die hij niet gevangen zette, werden geslagen en vervolgd. De Baptisten werden gedwongen om samen te komen in schuren en in de velden en de bossen. Veel mensen werden informanten voor de overheid door het melden van de ontmoetingsplaatsen van de Baptisten.

Voor de levensgeschiedenis van **John Bunyan**, verwijs ik u naar een apart hoofdstuk. Hij was een **Baptist** en een krachtig prediker. In de gevangenis heeft hij een aantal boeken geschreven die, naast de Bijbel, tot de meest vertaalde en gelezen boeken in de wereld behoren.

Koning James II begon zijn bewind in **1685** en regeerde tot **1688**. Hij was een rooms-katholiek. Verrassend was dat hij een wet passeerde die godsdienstige verdraagzaamheid toeliet. Zijn voornaamste gedachte hierachter was om de Rooms-Katholieke Kerk in Engeland te herstellen.

Toen dit duidelijk werd, dwong de oppositie hem te vluchten voor zijn leven. Nadat hij het land verlaten had, werd Willem van Oranje de heerser van Engeland. **Willem van Oranje** was tegen alle vervolging op basis van religie. Met de voortdurende en vastberaden inspanningen van Baptisten, Quakers en enkele onafhankelijken stromingen, bleek godsdienstvrijheid dichterbij te komen. **Religieuze tolerantie was althans gedeeltelijk bereikt met het passeren van de "Tolerantie Act van 1689."**

Roger Williams was één van degenen die hard gewerkt hadden om deze wet aange-

nomen te krijgen. Williams was teleurgesteld dat er geen ware godsdienstvrijheid kwam.

WILLIAM KIFFIN 1616-1701.

Grondlegger van de Strict Baptists.

De Strict Baptists in Engeland erkennen hun oorsprong in de grondlegger **William Kiffin (1616-1701)**. Hij leefde in **de tijd van John Bunyan**, toentertijd de meest bekende godsdienstige persoon. De Strict Baptists stelden in 1644 een geloofsbelijdenis op, waarvan Kiffin één van de ondertekenaars was. **Deze belijdenis had veel overeenkomsten met de Westminster Belijdenis van de Presbyteriaanse kerken in Schotland, maar een groot verschil was hun standpunt met betrekking tot de doop der gelovigen, aangevuld met het standpunt dat deze doop noodzakelijk was, voordat deelgenomen werd aan het Avondmaal. Hierdoor verschilden de Strict Baptists van de gewone Baptisten.**

De aanduiding “strict Baptist” heeft te maken met hun strikte visie op het Heilig Avondmaal. Zij verwijst niet naar een strikte of orthodoxe levenshouding, “strict” wil zeggen dat het Heilig Avondmaal alleen bestemd is voor degenen die op volwassen leeftijd gedoopt zijn, nadat zij belijdenis van het geloof gedaan hebben en tot een waar geloof gekomen zijn. (bekeerd zijn).

In **1677** werd hun Belijdenis vollediger en duidelijker verwoord en opnieuw opgesteld. Er werd ook in vermeld dat zij instemden met hen (de Presbyterianen en Independenten) die de gezonde leer voorstonden, die zij met zulke duidelijke bewijspplaatsen uit de Schrift via belijdenissen hadden verklaard en uitgegeven. In **1689** werd nogmaals de Belijdenis uitgegeven, maar nu namens de gehele Vergadering ondertekend door **37 predikanten**. Ook hier stond Kiffin bovenaan.

Een verschil van de Baptisten Belijdenis (1689) met de Westminster Belijdenis (1644) gaat over zaken als bijv. de doop en de verkiezing. De Westminster Belijdenis heeft heel duidelijk een gereformeerd karakter en gaat op het punt van de predestinatie zelfs verder dan de Nederlandse Belijdenis van het Geloof.

Bunyan gaf in 1673 een boek uit, getiteld: ‘*Vershil in oordeel omtrent de waterdoop*,’

geen beletsel voor gemeenschap'. Waarschijnlijk als antwoord hierop gaf **Kiffin** in 1681 een boek uit, getiteld:

'Een ernstige verhandeling van het recht tot het kerkelijk Avondmaal'. Kiffin beweerde altijd: dopen na geloof, vóór enige andere verordening. Na een inleiding: 'Aan de christelijke lezer' en een voorwoord, volgen in zijn boek vijf hoofdstukken:

- Redenen voorgelegd, waarom ongedoopte personen niet mogen worden toegelaten tot het Avondmaal.
- Enige Schriftbewijzen aangevoerd om aan te tonen dat zo'n gewoonte (nl. om hen toe te laten) niet Evangelisch is.
- Aangetoond, dat het in strijd is met de gewoonte en het oordeel van alle christenen, die verordeningen hebben gehad gedurende meer dan 1600 jaren.

Zijn Schriftuurlijke redenering is zeer eenvoudig, beknopt en duidelijk. In het Nieuwe Testament lezen wij niet van enige gelovigen, die niet gedoopt waren en hun doop volgde gewoonlijk spoedig na hun geloof. Handelingen 2:41 wijst duidelijk de volgorde aan: 'Die dan zijn Woord gaarne aannamen, werden gedoopt; en er werden op dien dag tot hen toegedaan omtrent drieduizend zielen.'

Ook is het evenzeer duidelijk dat alle Nieuwtestamentische gemeenten bestonden uit gedoopte gelovigen. Paulus spreekt hen aan als bestaande uit degenen die gedoopt waren. Ook vermeldt Kiffin, dat in het Nieuwe Testament meer de nadruk gelegd wordt op de doop dan op het Avondmaal, maar zelfs als dit niet zo is, is het verkeerd om de ene instelling te verheffen boven de andere.

'Ik ben er goed van overtuigd dat het uitvoeren van alle plichten en verordeningen van geen waarde zal zijn voor enig mens dan wanneer Christus erin genoten wordt. Het hele Evangelie zelf, van Christus afgescheiden, zal de bediening des doods blijken te zijn. De krachtigste prediking en de duidelijkste verhandeling van de vrije genade Gods heeft geen leven in zich, tenzij de ziel door de Geest tot Christus geleid wordt.... Kennis van de waarheid en gehoorzaamheid eraan in uitwendige verrichtingen zullen evenmin iemands ziel redden als het verbond der werken.'

Predikers in dezelfde lijn als van **William Kiffin** waren: **William Gadsby (1773-1844)**, **John Warburton (1776-1857)**, **Arthur Triggs (1787-1859)**, **John Kershaw (1792-1870)**, **Joseph Charles Philpot (1802-1869)**, **William Tiptaft (1803-1864)**, **Thomas Godwin (1803-1877)** en vele anderen. Zij verenigden zich rond het in 1835 uitgegeven blad 'The Gospel Standard', dat nu nog steeds uitgegeven wordt en vanaf het begin tot nu toe al ruim 2000 afleveringen telt.

De Strict Baptists predikers ervoeren ook geestelijke eenheid met de grote prediker van hun tijd: **William Huntington (1745-1813)**, alhoewel hij geen Baptist was. **Warburton** heeft zelfs in Londen een zeer aangenaam onderhoud met de oude Huntington gehad. De vele werken die Huntington gepubliceerd heeft, werden regelmatig door de Strict Baptist predikers aangehaald en ze preekten na zijn dood ook wel op zijn kansel.

Het kerkelijke leven van de Strict Baptists rond 'The Gospel Standard' was en is weinig georganiseerd. Elke gemeente is onafhankelijk en aan geen hogere kerkelijke instantie verantwoording schuldig. In de tijd van Philpot werden er wel jaarlijks bijeenkomsten gehouden in de Kapel van Calne. Dit waren dagen van ontmoeting en geestelijke gemeenschap, maar dit was geen synode en in geen enkel opzicht officieel.

Op vele plaatsen werden kapellen gebouwd waarin men samen kwam om het Woord te horen. Dit wilde echter niet zeggen, dat er al een officiële gemeente gesticht was. Want deze werd pas geïnstitueerd als de eerste doop der gelovigen plaatsgevonden had. Hierover staat o.a. een mooi voorbeeld beschreven in de levensbeschrijving van **William Tiptaft**, toen hij in **1843, 23** gelovigen doopte en daarvoor zelf geestelijk in de ruimte kwam. Ook in andere levensbeschrijvingen staan zulke doopplechtigheden vermeld. **William Gadsby** stichtte, als vrucht op zijn prediking, ruim 40 kerken. Alleen zij die getuigenis konden geven van het werk des Heeren in hun ziel, werden tot de doop door onderdompeling toegelaten en zo lid van de gemeente.

Nog steeds zijn er kerkelijke Strict Baptist Gemeenten in Engeland, ruim 110 "chapels", verenigd rond het blad 'The Gospel Standard'. De gemeenten zijn over het algemeen klein van omvang. Dus anders dan in de tijd van Philpot het geval was. Ze tellen naar schatting 2.500 leden en worden bediend door ongeveer 33 predikanten en 13 hulppredikers.

JOHN BUNYAN 1628-1688.

Geboren in 1628 te Elstow. Zijn vader was een ketellapper, wat hij zelf ook zou worden. Hij was gedurende de Engelse burgeroorlog (Koning tegen Parlement) soldaat. Hij trouwde op 20-jarige leeftijd. Hij leefde in grote armoede. Door het lezen van boeken, die zijn vrouw van haar ouderlijk huis had meegenomen, kwam hij tot bekering. Hij sloot zich aan bij een vrije gemeente te Bedford, genaamd St. John's, waar ds. Gifford predikant was.

John Bunyan is waarschijnlijk gedoopt op 27-jarige leeftijd, na geloofsbelijdenis te hebben afgelegd. Bunyans eerste- en tweede vrouw waren in deze tijd waarschijnlijk niet bij de gemeente van Gifford aangesloten;

Bunyans kinderen zijn ook gewoon gedoopt in de Anglicaanse Kerk. **Bunyan** werd diaken en begon al snel te preken. Onder de regering van Cromwell was dit toegestaan. Echter na de hervorming onder Karel II was het preken door leken verboden en zo belandde **Bunyan** in de gevangenis, omdat hij weigerde ermee te stoppen.

Twaalf jaar lang heeft hij in de gevangenis gezeten, waar hij veel van zijn bekend geworden boeken geschreven heeft, waaronder: **“Genade overvloeiende voor de grootste der zondaren”**, de **“Christen- en Christinne reis”** en **“de Heilige Oorlog”**. Na deze 12-jarige gevangenschap heeft hij drie jaar lang vrijuit kunnen preken. Daarna heeft hij nog eens zes maanden gevangen gezeten. Hij volhardde nog in de prediking, maar om te kunnen verkondigen was hij genoodzaakt zich te vermommen als een voerman. Hij werd vaak geïntroduceerd in vergaderingen via achterdeurtjes, met een juk op zijn rug en een zweep in zijn hand. Als hij alleen aan zijn eigen gemak en veiligheid gedacht had, zou hij het pardon met vreugde hebben begroet. Zijn gemeente nam snel toe; duizenden hingen aan zijn lippen en in Bedford **waar hij gewoonlijk verbleef, werd rijkelijk bijgedragen om een huis voor hem te kunnen bouwen.** (Macaulay, De geschiedenis van Engeland, II. Pp. 177, 178).

Het laatste jaar van zijn leven heeft hij in vrijheid mogen doorbrengen. Bunyan stierf een jaar voordat Willem III in 1689 zijn zegetocht naar Engeland ondernam.

Zijn visie op de doop:

Wat was de **St. John's gemeente** voor soort gemeente, waar **Bunyan** gedoopt was en waar **ds. Gifford** stond? Niet alles is ons hierover bekend, maar wel was het zó, dat er geen verplichting was om zich te laten overdopen. **Bunyan deed dit echter wel. We zoeken tevergeefs naar zijn beweegredenen.** Hoe komt het dan dat hij er nooit iets over geschreven heeft in zijn boeken? Omdat dopen door onderdompeling verboden was in het toenmalige Engeland; er stonden zware straffen op. We kunnen dus kort zijn over **Bunyan** wat dit betreft. Eén van de weinige uitspraken van Bunyan over de doop: **'Het is de liefde en niet de doop die ons openbaar maakt als discipelen van Christus.'**

Bunyan heeft dus zijn standpunt over de doop nooit op de spits willen drijven. Over de doop denkt hij ruimhartig. **Bunyan** ziet het gevaar om zich heen, dat de doop teveel gelijkgesteld wordt met de afwassing der zonden, waardoor de noodzaak van de waarachtige bekering op de achtergrond dreigt te raken. Hiertegen waarschuwt hij scherp in een geschrift, waarvan de veelzeggende titel luidt: **"Differences in Judgement about Water-Baptism, no bar to communion"** (1673).

Tom Nettles: (De Baptisten, 138-142) beschrijft hoe de **"Vader van de Particular Baptists", William Kiffin (1616-1701)** zich bezighield met de controverse met **John Bunyan** in diens overgang naar een geopend kerklidmaatschap. **Net als Piper vandaag, wilde Bunyan niet-gedoopte personen, die voldoende getuigenis gaven van wedergeboren te zijn, als leden van zijn kerk toelaten.** Nettles merkt op: "Consistent apostolische praktijk is volgens Kiffin hetzelfde als Bijbelse regelgeving. De apostelen hebben nooit iemand aan het breken van het brood toegelaten, zonder de initiërende verordening van de doop" (140). Nettles verklaart dat Bunyan niet de kinderdoop accepteerde en leerde, dat niemand dan alleen degene van wie het geloof duidelijk zichtbaar- en in de praktijk geloofwaardig blijkt, moet worden toegelaten tot de doop.

Hoe vreemd, betoogde Kiffin, dat de veronderstelde liefdevolle praktijk van een christelijke voorganger de neiging heeft om de rechten van een soeverein God omver te werpen. **Christus beval te dopen, maar Bunyan zegt dat het maar een klein ding is en er van kan worden afgezien.**

Wedergeboorte door de Geest en geloof in Jezus Christus overtreft ver de doop in belangrijkheid, maar maakt geenszins het Goddelijk gebod overbodig, alsmede de absoluut consistente apostolische praktijk van de doop.

Het lijkt erop dat het antwoord van William Kiffin aan John Bunyan spreekt van zowel de situatie in de Bethlehem Baptist Church en van degenen die het aantoonbaar vinden dat het Baptist- zijn onverenigbaar is met het gereformeerd-zijn. In feite zijn het de gereformeerden en niet de Baptisten die inconsistent zijn.

De vroege Baptisten Hanserd Knollys, William Kiffin en Benjamin Cox, met elkaar verbonden in een schriftelijk project dat dit punt aanvoert, zeggen tot de paedobaptists: “Maar jullie kinderdoop is een religieuze eredienst, waarvoor geen gebod, noch enig voorbeeld is beschreven in de waarheid van de Schrift. Ergo, jullie kinderdoop is eigenwillige godsdienst en onwettig”. (Nettles, de Baptisten, 159, geciteerd uit Benjamin Cox, Hanserd Knollys en William Kiffin, Een verklaring van het publieke Dispuut betreffende zuigelingendoop. London: particulier gepubliceerd, 1645).

WALDENZEN IN DE ZEVENTIENDE EEUW.

De moordpartijen in 1620 op de Waldenzen in Italië.

Een aantal rooms-katholieke leiders hebben in 1620 een complot gesmeed om een groot aantal Waldenzen om te brengen in de plaatsen Tirano, Tell, Sondrio, Amberg, Malenco, Berben, Caspan, Trahona en Brusio.

In Tirano werden 60 personen omgebracht, in Tell 62 personen. In Sondrio, Amberg en Malenco 140 personen, in Berben 9 personen, in Caspan en Trahona 11 personen en in Brusio 27 personen. Onder deze 309 personen waren ook enkele gouverneurs. Allen werden op gruwelijke wijze omgebracht, zowel mannen, vrouwen als kinderen. Van deze moordpartijen bestaan zeer gedetailleerde beschrijvingen. Deze zal ik hier niet weergeven omdat ze te gruwelijk zijn om te lezen. Om echter een beeld te geven hoe dit toeging, volgt hier een weergave van het begin van de moorden in Tirano:

“s Avonds om zes uur vielen zij als wilden de plaats Tirano binnen, kwamen samen

in het huis van doktor Franciscus Venosta, ijlden vier keer naar de plaats van het paleis van de gouverneurs en lieten de grote klokken van Tirano luiden, waarop ieder schielijk onder de wapens kwam en allen zich vergaderden voor het genoemde huis. Men gaf bevel om de brug te Brusio af te breken, terwijl men er een zware bezetting bij legde. Dit geschiedde voor het aanbreken van de dag. Zo gauw de dag was aangebroken werd er weer geluid, waarop de roomsen van alle kanten bij elkaar kwamen. **De Waldenzen, die niets kwaads vermoedden, kwamen op straat, om te zien, wat er te doen was en werden terstond beschoten en op jammerlijke wijze vermoord. De anderen werden in hun huizen overvallen, uit bed gesleept en men sloeg, zonder enig medelijden, dood al wie men in handen kon krijgen.**”

Antonius Bassus, predikant van de Evangelische gemeente te Tirano, een vroom, geleerd en vredelievend man, hoorde het moordgeschrei en werd, met Samuël Adreoscha, predikant te Mell in Neder-Valtellina, die hem die dag was komen bezoeken, in een zaal, nadat zij vooraf hun zielen aan God hadden aanbevolen, gedood. Hiermee waren echter deze gruwelijke vervolgers nog niet tevreden, maar zij hieuwen Bassus het hoofd af en plaatsten dat in de kerk op de predikstoel, waar hij vroeger had gepredikt op een paal, en spraken dat op zeer smadelijke wijze toe door te schreeuwen: *“Bassus, kom af, gij hebt al lang genoeg gepredikt.”*

Tenslotte. Niet alle Evangelische christenen zijn in Valtellina omgekomen. Een groot aantal ontkwam door Gods genade. Zij vluchtten naar Zürich, St. Gallen en Genève, waar zij liefdevol werden ontvangen en verzorgd.

In het Reformatorisch Dagblad van 26-8-2014 stond het volgende bericht:

“Paus schrijft brief aan Waldenzen.”

“Zou de Paus zijn excuses aanbieden en vergeving vragen voor al de moorden die zijn volgelingen op de Waldenzen bedreven hebben? Niet alleen voor de moorden in 1620 maar ook de vele andere in de voorgaande eeuwen? Leest u maar:

“Ik bid dat de Heer, door tussenkomst van de maagd Maria, alle christenen aanspoort tot vooruitgang op het pad van de eenheid, om getuigenis af te leggen van de Heer Jezus Christus en het licht en de kracht van Zijn Evangelie schenkt aan mannen en vrouwen in onze tijd”.

De paus toont blijkbaar nog geen enkele schaamte noch berouw om deze boodschap naar de Waldenzen te sturen. En daarbij ook nog wijzen op de tussenkomst van de maagd Maria, waar de Waldenzen niets van moesten hebben.

In **1631** begonnen protestantse geleerden en ook Waldenzen theologen de Waldenzen te beschouwen als vroege voorlopers van de lutherse reformatie en de hoeders van het apostolisch geloof tegen de rooms-katholieke onderdrukking. **Moderne Waldenzen stelden hun basisprincipes bij. Zij werden lid van de Leuenberger Konkordie (Gemeenschap van Protestantse Kerken in Europa) en haar relaties wereldwijd.**

Hoewel de Waldenzen kerk een aantal rechten en vrijheden van de Franse koning Hendrik IV, met het Edict van Nantes in 1598 werd verleend, nam de rooms-katholieke vervolging in de 17^e eeuw weer toe, met een vernietigingsoorlog tegen de Waldenzen, uitgevoerd door de hertog van Savoye in 1655. Dit veroorzaakte een emigratie en vlucht van de Waldenzen naar andere delen van Europa en zelfs naar het westelijk halfmond.

Gruwelijke vervolging van de Waldenzen in 1655.

Zoals onder de Joden van het OT, zo ook verwekte God onder de Waldenzen van tijd tot tijd kloeke helden om Zijn volk te bevrijden.

Een van de meest opmerkelijke van deze mannen was **Gianavello**, beter bekend als kapitein **Joshua Gianavello**, een inwoner van de **vallei van Rora**. Hij blijkt, uit de verslagen die tot ons zijn gekomen, alle kwaliteiten van een groot militair leider te hebben bezeten. Hij was een man met durf en moed, vastberaden en hij ondernam grote dingen. Zijn toewijding en doorzettingsvermogen waren de middelen, onder Gods leiding, waardoor de verschrikkingen van de slachting van 1655 enigszins verzacht werden en zijn heldenmoed keerde uiteindelijk het tij van die grote ramp en deed het neerkomen op de hoofden van haar aanstichters.

In **januari 1655** beval de Hertog van Savoye de **Waldenzen** de mis bij te wonen of zich te verwijderen van de bovenste dalen van hun thuisland, waardoor ze twintig dagen de tijd kregen om hun land te verkopen. Zijnde in het midden van de winter, was de opdracht uiteraard bedoeld om de Waldenzen te dwingen om voor het eerste te kiezen.

Echter, het grootste deel van de bevolking koos voor het laatste. Ze verlieten hun huizen en land in de lagere valleien en verhuisden naar de bovenste dalen. Door deze vervolging moesten de mensen, met inbegrip van oude mannen, vrouwen, kleine kinderen en zieken, door ijzige wateren waden en over de bevroren pieken klimmen tot ze ten slotte de huizen van hun verarmde broeders van de bovenste dalen bereikten, waar ze hartelijk werden ontvangen.

Piemonte Pasen.

Medio april, toen duidelijk werd dat de inspanningen van de hertog van Savoye om de Vaudois tot het rooms-katholicisme te dwingen hadden gefaald, probeerde hij een andere aanpak. Onder het mom van valse meldingen van Vaud (Waldenzen) opstanden, stuurde de hertog troepen naar de bovenste dalen om de lokale bevolking te onderdrukken. Hij eiste dat de lokale bevolking de troepen in hun huizen inkwartierde, waar men mee in toestemde. Maar de inkwartiering was een list om de troepen eenvoudig toegang tot de bevolking te doen verkrijgen.

Op 24 april 1655, om 4 uur, werd het signaal gegeven voor een algemeen bloedbad. De rooms-katholieke strijdkrachten doodden de bewoners niet alleen. Er werd melding gemaakt van plundering, verkrachting, marteling en moord. Volgens een rapport van ene Peter Liege, werden de bewoners, waaronder vrouwen en kinderen op een verschrikkelijke manier gemarteld en gedood. Het is niet te geloven dat mensen in staat zijn hun medemensen zo te behandelen. Ik heb dan ook lang gearzeld om dit op te schrijven, zo gruwelijk is het. Dit is wel een heel zwarte bladzijde in de geschiedenis der mensheid en in de geschiedenis van het christendom. Het overtreft vele malen de gruweldaden van de huidige IS in het Midden-Oosten.

“Kleine kinderen werden uit de armen van hun moeders gescheurd, vastgepakt aan hun kleine voeten en met hun hoofd tegen de rotsen gegooid; of werden tussen twee soldaten gehouden en hun trillende ledematen werden verscheurd door hun kracht. Hun verminkte lichamen werden vervolgens op de wegen of velden gegooid en werden verslonden door beesten. De zieken en bejaarden werden levend verbrand in hun woningen. Sommigen werden hun handen en armen en benen afgehakt en vuur toegepast op de gescheiden delen om het bloeden te stelpen en hun lijden te verlengen. Sommigen werden levend geïd, sommigen werden levend geroosterd. Sommige opengereten; of vastgebonden

aan bomen in hun eigen boomgaarden en hun hart uitgesneden. Sommigen werden gruwelijk verminkt en van anderen werden de hersens gekookt en opgegeten door deze kannibalen. Sommigen werden neergegooid in de voren van hun eigen velden en geploegd in de bodem zoals mannen mest ploegen. Anderen werden levend begraven. Vaders marcheerden naar de dood met de hoofden van hun zonen, opgehangen om hun nek. Ouders werden gedwongen om te kijken, terwijl hun kinderen eerst werden verkracht en vervolgens afgeslacht, voordat ze mochten sterven.” Dit bloedbad werd bekend als de Piemonte Pasen. Een schatting van ongeveer 1.700 Waldenzen werden afgeslacht. Het bloedbad was zo gruwelijk dat het verontwaardiging wekte in heel Europa.

Op 24 april 1655 werden 500 soldaten door de Marquis de Pianeza naar de Vallei van Rora gezonden om de onschuldige en nietsvermoedende bewoners af te slachten. Zij daalden heimelijk en snel als wolven op de schaapskooi neer. Zij kwamen van de Vallei de Pelice, gingen over de pas en daalden af naar de gemeente Rora. Gianavello, die al weken van te voren wist dat er een aanval zou komen, stond op de uitkijk en met de hulp van zes boeren konden ze de aanvallers verjagen, doordat ze de soldaten in een val lieten lopen. De aanvallers lieten 54 doden achter. [Leger, deel ii., 11, p. 186].

Diezelfde middag gingen de mensen van Rora, die onwetend waren van de vreselijke moorden die op dat moment gaande waren in de valleien van hun broeders, aan de markies de Pianeza klagen over de (eerste) aanval. De markies wendde onwetendheid voor. “Degenen die je vallei binnengevallen zijn,” zei hij, “waren een stel bandieten. Je hebt het recht om ze af te weren. Ga terug naar je familie en vrees niets,... Ik beloof op mijn woord van eer dat jullie geen kwaad zal **overkomen.**” Deze bedrieglijke woorden maakten geen indruk op **Gianavello**. Hij dacht aan de stelregel, vastgesteld door de Raad van Constance en zo vaak in de praktijk gebracht in de valleien: **“Geen belofte met ketters hoeft te worden gehouden.”** **Pianeza**, wist hij, was de agent van de “Raad van uitroeiing.” Zeshonderd gewapende mannen, zorgvuldig gekozen voor deze moeilijke onderneming, werden op de berg Cassuleto gezet om te voltooien wat hun kameraden de vorige dag niet hadden afgemaakt. Gianavello ging met een groep van achttien gewapende mannen opgesteld bij een nauwe doorgang in de berg zich verdedigen en zij wisten de vijand zodanig te treffen, dat ze op de vlucht sloegen. **Dit was de tweede nederlaag van de aanvallers.** De bewoners uitten hun klachten voor de tweede keer bij

Pianeza. Opnieuw verzekerde hij de afgevaardigden dat de aanval het gevolg was van een misverstand; dat van bepaalde beschuldigingen die tegen hen waren ingediend, de onwaarheid inmiddels was ontdekt. Ze konden nu terugkeren naar hun huizen, want zij hadden niets te vrezen. **Nauwelijks waren ze op weg, of Pianeza begon zich heftig voor te bereiden op een derde aanval.** [Leger, deel ii., Pp. 186-7].

Hij organiseerde een bataljon van 800 tot 900 man. De volgende ochtend maakte deze een snelle opmars naar Rora, zette alle wegen die naar de vallei leidden af en joeg de bewoners naar de grotten in Monte Friolante. Hij stak hun woningen in brand, na deze eerst leeg geplunderd te hebben.

Joshua Gianavello, aan het hoofd van zijn troepje, zag de vijand zijn misdaden bedrijven. Hun aantal was zo overweldigend dat hij wachtte op een gunstiger moment om ze aan te vallen. De soldaten trokken zich terug, beladen met hun buit, en dreven het vee van de boeren voor hen uit. **Gianavello knielde neer, gaf dank aan God, Die twee keer door Zijn hand Zijn volk had gered en bad of Hij de harten en de armen van zijn medestanders zou willen versterken om nog eens hen van de vijanden te bevrijden.** Vervolgens viel hij de vijand aan. De plundersaars keerden terug vluchtten vervolgens de heuvel in, in de hoop te ontsnappen in de Vallei van de Pelice. Onderwijl ont deden ze zich van hun buit. Toen ze de pas hadden bereikt en aan de afdaling begonnen, werd hun vlucht nog rampzaliger; grote afgebroken stenen, vielen op hen, vermengd met de kogels, deden ze hun dodelijk werk. De afgronden waarin ze in hun haast stortten, voltooiden hun vernietiging. De weinige overlevenden vluchtten naar Villaro. [Leger, deel ii., P. 187 Muston, pp. 146-7].

De Marquis de Pianeza, zag in dit alles niet “de vinger van God”, maar werd nog heviger in woede ontstoken. Hij besloot elke ketter van de Vallei van Rora uit te roeien. Hij verzamelde al de koninklijke troepen onder zijn bevel. **Dit nu was de vierde aanval op de gemeente van Rora, maar de aanvallers deinsden opnieuw terug voor de heldhaftige verdedigers.** Ongeveer 8.000 mannen waren onder de wapens en klaar om tegen Rora op te trekken. Maar door het ongeduld van een zekere kapitein Mario, die zichzelf had onderscheiden in het bloedbad in Bobbio en doordat hij de eer naar zichzelf toe wilde halen van de onderneming, wachtte niet op de komst van de leider. Hij vertrok twee uur van te voren met drie afdelingen reguliere troepen, van wie weinigen zijn teruggekeerd. Deze **onbesuisde leider werd samen met zijn, in paniek geraakte, soldaten neergeslagen. Hij overleed**

twee dagen later in Lucerna. [Leger, deel ii., p. 188 Muston, pp. 148-9].

De woede van Pianeza kende nu geen grenzen meer. Deze oorlog had hem niets dan schande gebracht en het verlies van zijn dapperste soldaten. Victor Amadeus merkte eens op dat: “de huid van elke Vaud hem vijftien van zijn beste Piemontese soldaten had gekost” Toch besloot hij om de strijd voort te zetten met een veel groter leger. **Hij verzamelde 10.000 soldaten en viel Rora van drie kanten tegelijk aan. Gianavello** streed dapper maar helaas. Wie zal de gruwelijkheden van deze moordenaars beschrijven? Bloed, brand en plundering overweldigden de kleine gemeenschap. Geen onderscheid werd gemaakt tussen leeftijd noch geslacht. Geen van hen had medelijden met hun jeugd; niemand had eerbied voor hun grijze haren. Gelukkig zij, die in één keer werden gedood en zo ontsnapten aan de gruwelijke vernederingen en martelingen. De weinigen die gespaard werden van het zwaard, werden weggevoerd als gevangenen. Onder deze waren de vrouw en de drie dochters van **Gianavello** [Leger, deel ii., P. 189 Monastier, p. 277].

Het was in deze tijd dat **Pianeza** aan **Gianavello** het volgende schreef: “Ik vermaan u voor de laatste keer om uw ketterij af te zweren. Dit is de enige hoop voor u voor het verkrijgen van clementie en om het leven van uw vrouw en dochters te redden, die nu mijn gevangenen zijn en die, als u koppig blijft, ik levend zal verbranden. Wat uzelf betreft, mijn soldaten zullen u niet meer vervolgen, maar ik zal zo’n prijs op uw hoofd zetten, dat als was u Beëlzebub zelf, u zeker gevangen genomen zult worden. En wees ervan verzekerd dat, als u levend in mijn handen valt, er geen kwellingen zijn waarmee ik uw rebellie niet zal straffen”

Op deze bedreigingen antwoordde **Gianavello stoutmoedig** en prompt: “**Er zijn geen kwellingen zo verschrikkelijk, geen dood zo barbaars, dat ik die niet zou kiezen in plaats van mijn Redder te verloochenen. Uw bedreigingen kunnen mij er niet toe brengen mijn geloof af te zweren. Ze sterken mij daarin. Mocht de markies de Pianeza mijn vrouw en dochters door het vuur ombrengen, het kan alleen maar hun sterfelijke lichamen doden; hun zielen beveel ik God aan, in het vertrouwen dat Hij hen genadig zal zijn en ook mij, indien het Hem zou behagen indien ik in de handen van de markies zou vallen.**”[Leger, deel ii., p. 189].

“Het antwoord van **Gianavello,**” merkt Leger op, “kwalificeerde hem als een uitverkoren instrument in de handen van God voor het herstel van zijn schijnbaar ver-

loren land.” **Gianavello** had alleen zijn zoontje weten te redden en zijn eerste zorg was om een veilige plaats voor hem te zoeken. Hij legde hem op zijn schouder, passeerde de bevroren Alpen, die de vallei van Lucerna scheidde van Frankrijk en vertrouwde het kind toe aan de zorg van een **familieel woonachtig in Queyras, in de valleien van de Franse protestanten. Hij bracht daar de tijding van de vreselijke massamoord op zijn volk.** Grote verontwaardiging was gewekt. Niet weinigen waren bereid om zich bij hem te voegen. Moedige geesten zoals hijzelf en met zijn kleine pas aangeworven groep passeerde hij de Alpen in een paar weken, om zijn tweede en meer succesvolle campagne te beginnen. **Bij zijn aankomst in de valleien werd hij vergezeld door Giaheri, onder wiens leiding zich een grote groep had verzameld om de slachting van hun broeders te wreken.**

In **Giaheri**, had **Gianavello** een waardig metgezel gevonden. Van deze heldhaftige man heeft Leger opgenomen dat: **“hoewel hij de moed van een leeuw bezat, was hij zo nederig als een lam, waarbij hij altijd God de eer gaf van zijn overwinningen. Hij was goed thuis in de Schrift, goed in het begrijpen van controversen en had een groot natuurlijk talent.”**

Het bloedbad had de Vaudois bijna volslagen vernietigd en de twee leiders konden met moeite 50 mannen verzamelen voor de tegenaanval. Het leger was in tegenstelling tot hen, 15.000 tot 20.000 man sterk, bestaande uit getrainde en bepakte soldaten. Niets anders dan een ingrijpen van de God der legermachten kon deze twee mannen, met zulk een handvol mensen, bewegen het op te nemen tegen een dergelijke overmacht.

Voor het oog van een gewone held leek alles verloren; maar de moed van deze twee christelijke krijgers was gebaseerd op geloof. Zij geloofden dat God voor Zijn eigen zaak zou strijden en niet zou toestaan dat het licht van het Evangelie van de Valleien zou worden gedooft. Ofschoon ze met weinigen waren, wisten ze dat God in staat was door deze nederige instrumenten, hun land en hun gemeente te redden. In dit geloof ontblootten ze het zwaard en ze hanteerden het zó dapper, dat het zwaard al snel het zwaard werd van de terreur van de Piemontese legers. De oude Bijbelse belofte werd vervuld: “Het volk dat zijn God kent, zal sterk zijn en krachtige daden doen.”

Niets kon de kracht van hun aanval weerstaan. Dorp na dorp werd ontruimd aan de Piemontese troepen. Daarna werd de vijand verdreven uit de bovenste da-

len. De oorlog ging nu verder in de vlakte van Piemonte en daar met hetzelfde resultaat. Men zou deze successen nauwelijks kunnen geloven, indien het niet door betrouwbare historici was opgeschreven aan de hand van verklaringen van betrouwbare ooggetuigen. **Niet zelden gebeurde het aan het einde van een dag van gevechten dat 1.400 Piedmontese doden het slagveld bedekten, terwijl niet meer dan zes of zeven van de Waldenzen waren gevallen.** Een dergelijke overwinning mag zeker wonderbaarlijk worden genoemd; en niet alleen door de **Waldenzen** zelf, maar ook door hun vijanden, die niet konden ontkennen “dat God zeker aan de kant van de Waldenzen stond.”

Overall waar men de berichtgeving over de **Waldenzen** ontving, werd de wreedheid van de regering van Savoye universeel en luid verketterd. Allen bekenden dat ze een dergelijke geschiedenis van vervolging en ellende nog nooit eerder hadden gehoord. Maar de protestantse Staten stelden zich niet tevreden met het simpelweg veroordelen van deze daden; zij achtten het hun duidelijke plicht om op te komen voor dit arme en sterk onderdrukte volk. Cromwell schreef aan Lodewijk XIV van Frankrijk en vroeg om zijn bemiddeling bij de hertog in opdracht van de Waldenzen. De brief is in detail op het internet te lezen.

De Franse koning ging bemiddelen, zoals gevraagd door de protestantse vorsten, maar hij trok zijn eigen conclusie, voordat de ambassadeurs van de protestantse Staten waren aangekomen.

De afgevaardigden van de protestantse kantons van Zwitserland waren aanwezig, en hun werd toegestaan om deel te nemen als toeschouwers. **De grote monarch nam de hele zaak zelf op zich en toen op 18 augustus 1655 een vredesverdrag werd gesloten, was deze zeer nadelig voor de Waldenzen. De Waldenzen werden hun oude bezittingen op de rechteroever van de Pelice afgenomen, welke liggen in de richting van de vlakte van Piemonte.** Binnen de nieuw grens werd hun vrijheid van godsdienst gegarandeerd; amnestie werd verleend voor alle strafbare gepleegde feiten tijdens de oorlog. Gevangenen zouden worden vrijgelaten wanneer dit werd geclaimd en zij werden vrijgesteld van alle heffingen gedurende vijf jaar, op grond van het feit dat zij zo waren verarmd dat ze niet in staat waren om iets te betalen.

Toen het verdrag werd gepubliceerd bleek het twee clausules te bevatten, die de protestantse wereld verbaasden.

In de inleiding werden de Waldenzen als rebellen neergezet, die het hun prins genadig behaagd had, om hun land terug te geven; en in de akte was een artikel, dat niemand zich herinnerde gehoord te hebben tijdens de onderhandelingen, namelijk toestemming aan de Fransen om een fort boven La Torre te construeren. Dit zag eruit als een voorbereiding op een nieuwe oorlog.

Door dit verdrag werden de protestantse Staten beet genomen; hun ambassadeurs werden gedupeerd; en de arme Waldenzen werden als altijd in de macht van de hertog van Savoye gelaten en van de “Raad voor de verbreiding van het Geloof en de uitroeiing van Ketteren”.

Protestantse heersers in Noord-Europa boden hun land aan als toevluchtsoord voor de resterende Waldenzen. Oliver Cromwell, toen heerser in Engeland, begon een petitie namens de Waldenzen; schreef brieven, verhoogde bijdragen, riep een algemeen vasten uit in Engeland en dreigde met militaire troepen te sturen voor hun redding.

Zwitserse en Nederlandse calvinisten bouwden een ‘ondergrondse spoorlijn’ naar het noorden van Zwitserland en gingen zelfs zo ver dat veel van de overlevenden naar de Nederlandse Republiek werden gebracht, waar de raadsleden van de gemeente Amsterdam drie schepen charterden om 167 Waldenzen naar een stad (kolonie) in de Nieuwe Wereld (Delaware) te vervoeren op Eerste Kerstdag 1656.

Degenen die achter bleven in Frankrijk en in de Piemonte vormden een guerrilla verzetsbeweging onder leiding van een boer, Joshua Janavel, die tot in de jaren 1660 geduurd heeft.

Korte Geloofsbelijdenis van de Waldenzen in 1603:

De korte geloofsbelijdenis van de Waldenzen bestaat uit 33 artikelen. Zij is voor het eerst in 1603 uitgegeven en gedrukt. Zij heeft het karakter van een gereformeerde geloofsbelijdenis en draagt duidelijk de invloed van de reformatoren **Luther, Calvin en Farel**. Het artikel 29 over de doop draagt nog duidelijk de sporen van de geloofsdoop, maar ook is de lutherse invloed zichtbaar. **Door dit belijdenisgeschrift zijn deze groep Waldenzen afgeweken van de leer der vaders.**

Enkele artikelen geven we hier weer:

29. Dat Hij de plechtigheid van de Heilige Doop heeft ingesteld, opdat deze zij een getuigenis van onze verkiezing en dat wij daarin van onze zonden door het bloed van Jezus Christus gewassen en tot een heilig leven vernieuwd worden.

30. Dat Hij de plechtigheid van het Heilig Avondmaal heeft ingesteld tot een spijs van onze zielen, opdat wij, door een levend en waar geloof, door de onbegrijpelijke kracht des Heiligen Geestes, inderdaad Zijn vlees eten en Zijn bloed drinken en ons aldus op het innigst en onveranderlijk met Christus verenigen, opdat wij in Hem en door Hem het eeuwige leven hebben.

Korte belijdenis van het geloof der Waldenzen in 1655:

In een korte belijdenis van het geloof door de gereformeerde kerken van Piemonte, verschenen in 1655, hebben de Waldenzen de volgende woorden opgenomen inzake de doop:

“God heeft het sacrament van de doop verordend, hetgeen een getuigenis is van onze goedkeuring en van ons gereinigd worden van onze zonden door het bloed van Jezus Christus en vernieuwd worden in heiligheid van het leven”: [Idem c 4 p 61,67]

Deze formulering kan niet van toepassing zijn op de kinderdoop. Het kan echter niet worden ontkend, zegt dr. Wall dat in de laatste jaren de kinderdoop hier en daar meer ingang heeft verkregen. Maar vanaf oude tijden is dat niet zo geweest. Ook hebben diverse andere groepen of sekten zich getooid met de naam Waldenzen, terwijl ze dat niet waren.

Herroeping van het Edict van Nantes en de “Glorious Return”.

In 1685 trok Lodewijk XIV het “1598 Edict van Nantes” in, dat de vrijheid van godsdienst had gegarandeerd aan zijn protestantse onderdanen in Frankrijk. Franse troepen werden naar de Franse Waldenzen gebieden gestuurd van de Chisone en Susa Valleien in de Dauphiné en veroorzaakten de ‘bekering’ van 8.000 Vaudois tot het rooms-katholicisme en een andere groep van 3.000 Waldenzen vertrok naar Duitsland.

Victor Amadeus II, de nieuwe hertog van Savoye, eindigde met het beschermen van de protestanten in de Piemonte. Er onstond een hernieuwde vervolging, die een echo was van de Piemonte Pasen slachting van slechts drie decennia eerder. **De hertog besloot in een edict op 31 januari 1686 tot de vernietiging van alle Vaud kerken en dat alle inwoners van de Valleien publiekelijk hun dwalingen in de religie binnen 15 dagen moesten erkennen op straffe van de dood of verbanning. Maar de Waldenzen bleven standvastig. Na de 15 dagen, viel een leger van 9.000 Franse en Piemontese soldaten de Valleien binnen tegen de geschatte 2.500 soldaten van Vaud. Zij ondervonden echter dat ieder dorp een defensiemacht had georganiseerd, die de Franse en de Piemontese soldaten op afstand hield.**

Op 9 april 1686 gaf de hertog van Savoye een nieuw edict uit en maande de Waldenzen om de wapens binnen acht dagen neer te leggen of in ballingschap te gaan tussen 21 en 23 april. Indien mogelijk waren ze vrij om hun land en bezittingen aan de hoogste bieder te verkopen.

De Waldenzen voorganger **Henri Arnaud**, die al uit de Piemonte was verdreven tijdens de eerdere zuiveringen, kwam terug uit Holland. Op 18 april 1689 deed hij een emotioneel beroep op de inwoners in een vergadering op Roccapiatta en won een meerderheid voor een gewapend verzet. Toen de wapenstilstand op 20 april afliep, werden de Waldenzen voorbereid voor de strijd.

Ze voerden zes weken lang een moedige strijd. Maar toen de hertog zich terugtrok in Turijn op 8 juni 1686, leek de oorlog besloten: 2.000 Waldenzen waren gedood; 2.000 andere Waldenzen hadden de rooms-katholieke theologie van het Concilie van Trente “geaccepteerd”.

Van een andere groep van 8.000 gevangenen zou meer dan de helft binnen zes maanden sterven door uithongering of door ziekte. Maar ongeveer driehonderd Vaudois vluchtten naar de heuvels en begonnen in de daarop volgende jaren een guerrillaoorlog tegen de rooms-katholieke kolonisten, die arriveerden om het land van de Vaudois over te nemen.

Deze “Invincibles” (Onoverwinnelijken) zetten hun aanvallen voort, totdat de hertog uiteindelijk toegaf en instemde met onderhandeling. De “Invincibles” wonnen het recht voor de gevangen Vaudois om te worden vrijgelaten uit de gevangenis en

een veilige doorgang naar Genève te krijgen. Maar de hertog, na het verlenen van die toestemming op 3 januari 1687, eiste dat de Waldenzen onmiddellijk het land zouden verlaten of zich bekeren tot het rooms-katholicisme. Dit edict leidde ertoe dat 2.800 Vaud uit de Piemonte vertrokken naar Genève, waarvan slechts 2.490 de reis zouden overleven.

Vanuit Genève, zocht Arnaud hulp bij **Willem van Oranje**, die met andere Europese leiders het militarisme van de Franse koning Lodewijk XIV beu was geworden en vormde in 1686 de Liga van Augsburg om de territoriale ambities van de Franse koning tegen te gaan. **Willem van Oranje** was ontvankelijk voor hun smeekbeden en besloot om de Waldenzen ballingen aan zijn oorlogscampagne deel te laten nemen. **In het midden van de oorlog tussen de Liga van Augsburg en Frankrijk in augustus 1689, leidde Arnaud 1.000 Zwitserse ballingen, gewapend met moderne wapens, die door de Nederlanders waren verstrekt, terug naar de Piemonte. Meer dan 30% van de strijdkrachten kwam om tijdens de 130-mijl tocht. Met succes herstelden ze hun aanwezigheid in de Piemonte en verdreven de rooms-katholieke kolonisten, maar ze bleven belegerd door Franse- en Piemontese troepen.**

Op 2 mei 1689 werden 300 Waldenzen strijders in het nauw gedreven op een hoge piek, genaamd de Balsiglia, door 4.000 Franse soldaten met kanonnen. De aanval werd echter vertraagd door de storm en vervolgens door de bewolking. De Franse commandant was zo overtuigd van de voltooiing van zijn werk dat hij de volgende ochtend een boodschap stuurde naar Parijs dat de Waldenzen troepen vernietigd waren. Echter, toen de Fransen de volgende ochtend wakker werden, ontdekten ze dat de Waldenzen, geleid door één van hen, die vertrouwd was met de Balsiglia, tijdens de nacht waren afgedaald van de piek en nu al mijlen ver weg waren.

De Fransen achtervolgden hen, maar enkele dagen later veranderde plotseling de situatie door de politieke alliantie van de hertog van Frankrijk met de Liga van Augsburg en eindigde de Franse vervolging van de Waldenzen. De hertog had ingestemd met de verdediging van de Waldenzen en riep al de Vaud ballingen terug naar huis om hen te helpen de Piemonte grenzen te beschermen tegen de Fransen, in wat bekend kwam te staan als de “Glorious Return”.

Henri Arnaud (*20-9-1641, Embrun, Hautes-Alpes – +8-9-1721) was een voorganger

van de Waldenzen in Piemonte, die soldaat werd om zijn geloofsgenoten te redden van hun verstrooiing onder de vervolging van Victor Amadeus II de hertog van Savoye. Toen de Waldenzen voor de tweede keer werden verbannen, begeleidde **Arnaud** hen in hun ballingschap naar Durrmenz- Schönenberg (Württemberg) ten NW van Stuttgart in 1699 en bleef hun predikant tot aan zijn dood. Veel vluchtelingen vonden een verblijf in de Rhaetian Alpen, (Lit.: Henri Arnaud, *Histoire de la glorieuse rentrée des Vaudois dans leurs vallées*, 1710).

ISAAC AMBROSIUS 1604-1663.

Isaac Ambrose (*1604 - +20 januari, 1663/1664) was een Engelse puriteinse geestelijke, de zoon van Richard Ambrose, vicaris van Ormskirk en stamde waarschijnlijk af van de Ambrose's van Lowick in Furness, een bekend rooms-katholiek gezin. Hij ging studeren in Brasenose College, Oxford, in 1621, op zijn zeventiende jaar. Na afgestudeerd B.A. in 1624 werd hij gewijd en hij diende in 1627 de kleine gemeente van Castleton in Derbyshire. Door de invloed van William Russell, graaf van Bedford, werd hij benoemd tot één van 's konings rondtrekkende predikers in Lancashire en na een verblijf in Garstang werd hij door de Lady Margaret Hoghton geselecteerd als vicaris van Preston. Hijzelf associeerde zich met de Presbyterianen en was lid van de commissie voor het uitwerpen van "schandalige en onwetende predikanten en schoolmeesters" tijdens de Commonwealth.

Op grond van zijn nieuwe inzichten, veroorzaakt door de burgeroorlog, verliet Ambrose zijn grote kerk van Preston in 1654 en werd dienaar van Garstang, waar hij in 1662 werd uitgeworpen met tweeduizend predikanten, die weigerden zich te conformeren. Zijn laatste jaren verstreken tussen de oude vrienden, in stille meditatie in Preston. Hij stierf aan een beroerte op 20 januari 1663.

Als religieus schrijver geeft **Ambrose** een heldere, bevindelijke verklaring van Gods Woord, die door bijna niemand van de puriteinse non-conformisten is geëvenaard. Velen die liefde hebben voor de puriteinse leer en het puriteinse leven, hebben de pathos en de schoonheid van zijn geschriften gewaardeerd en zijn: "**Het zien op Jezus**", is tot op heden hoog gewaardeerd, evenals de geschriften van John Bunyan.

Uit zijn boek "Het zien op Jezus":

“Toen Hij Jezus gedoopt werd, zijn de hemelen geopend en is de Heilige Geest nederge-daald en een stem uit de hemel heeft uitgeroepen dat Hij de Zoon van God was, Degene in Welke Zijn Vader een welbehagen had. En diezelfde zalving , die op het hoofd van onze Hoge priester is uitgegoten, is gedaald in Zijn baard en gevallen op de zoom van Zijn klederen. Want zoals Christus deze werkingen gevoeld heeft in de openbaring zo gevoelen wij door Christus ook dergelijke werkingen in onze doop: de hemelen worden dan ook (om zo te spreken) voor ons geopend en de Heilige Geest daalt op ons neer. En dan worden wij verzegeld tot de erfenis.”

Dr. Calamy voegt daaraan toe: “Eén eigenaardigheid van hem dient hier te worden vermeld. Het was zijn gewoonte om eens in het jaar, voor ongeveer een maand met vakantie te gaan in een hutje in een bos en hij vermeed dan alle menselijke conversatie, om zich te wijden aan meditatie. Hij leidde een geheiligd leven, stierf welgelukzalig en was geëerd door God en alle goede mensen.” (Dit citaat van dr. Calamy wordt op de eerste pagina’s van de Isaac Ambrose boek vermeld). Prima, Media Et Ultima.

De Baptisten en protestanten in de 17e eeuw in Slowakije.

Van 1659 tot 1681 hadden Slowaakse protestanten 900 van hun kerken in beslag zien nemen door de gewapende rooms-katholieke Habsburgers. In 1674 werden alleen al 284 lutherse en 52 calvinistische predikanten naar Bratislava gebracht om veroordeeld te worden wegens hun geloof. Twee derde van de predikanten werd verbannen. De resterende 93 predikanten werden gemarteld en gevangengezet. Later werden 42 van hen op de Spaanse galjoenen geplaatst om te sterven als slaven.

Deze acties leidden tot een opstand in 1680 waardoor keizer Leopold gedwongen werd om de protestanten in 1681 beperkte rechten toe te kennen. Hij stond hen toe om niet meer dan twee kerken te hebben in een provincie. Dit werd echter binnen korte tijd weer ingetrokken. Nog meer kerken werden in beslag genomen door militair geweld en protestanten werden publiekelijk gemarteld en/of ter dood gebracht.

In 1691 legde Leopold nieuwe beperkingen op voor de protestanten met betrekking tot de doop, huwelijk, begravenis en onderwijs. Deze verdrukte protestanten kwamen opnieuw in opstand in 1703-1711. Toen de opstand werd neergeslagen

door de Habsburgse troepen, bleven er geen vrijheden meer over voor de protestanten. De resterende Baptisten vluchtten of werden gedwongen om de rooms-katholieke doop te ondergaan. Er zou geen vrijheid meer voor het protestantse geloof zijn tot 1781 toen Joseph II een beperkt tolerantie edict uitvaardigde.

De Amerikaanse Baptisten in de zeventiende eeuw.

Na de ontdekking van Amerika door Columbus in 1492, gingen veel rooms-katholieken naar Zuid- en Midden-Amerika om zendingswerk te verrichten. Onder hen die kolonies oprichtten in Noord-Amerika waren veel Baptisten. Niemand kan de exacte tijd bepalen wanneer de eerste Baptisten in Amerika aankwamen. Wel weten we dat ze met andere gelovigen arriveerden die ook op zoek waren naar godsdienstvrijheid.

De **Congregational Church** vestigde een nederzetting in het gebied dat nu Massachusetts heet. De **Presbyteriaanse Kerk** vestigde nederzettingen in New York en New Jersey. De **Anglicaanse Kerk** vestigde nederzettingen in Virginia en South Carolina. Geen van deze nederzettingen gaf het recht op godsdienstvrijheid en dus vervolgden ze allemaal de Baptisten.

John Robinson ging eerst met John Smyth naar Holland, maar later ging een deel van de gemeente naar Plymouth in Massachusetts. Zij stonden ook bekend als de **Pilgrimfathers**. **William Bruster** werd de leider van de Pilgrims. In 1629 voegde pastor **Ralph Smith** zich bij de gemeente. In 1628 richtte een andere groep een nederzetting op in Boston, Massachusetts, in de buurt van Plymouth. Deze mensen hadden een groot verlangen om de Anglicaanse Kerk te hervormen en begonnen een nieuwe kerk, de Congregational Church.

In 1638/1639 begon **Roger Williams** een **Baptist Church** in de nederzetting Providence, Rhode Island. Hij was eerst puritein geweest. De puriteinen waren hier woedend over en dwongen hem om Boston te verlaten en te verhuizen naar Providence.

In het jaar 1644 vestigde **John Clark** een **Baptist Church** in Newport, Rhode Island. In 1647 ontwikkelde **Roger Williams** een aantal ongewone doctrines en verliet de Baptisten. Clark bleef trouw aan de Bijbel en zette zijn werk voort met de Newport

Baptist Church. Clark reisde terug naar Engeland om te trachten de bevoegdheid te krijgen om Rhode Island als een officiële kolonie op te richten. In het jaar 1663 verkreeg hij de nodige papieren. **De Kolonie van Rhode Island werd de eerste plaats in de wereld waar de overheid een ieder toestond God te dienen, zoals hun geweten hun ingaf. Ze verboden alle religieuze vervolging. Clark werd gouverneur van deze kolonie. Hij was de eerste krachtige Baptisten leider in Noord-Amerika.**

De Congregational Church in Boston geloofde niet in echte religieuze tolerantie. Daarom hebben zij iedereen vervolgd die niet hetzelfde geloof aanhing als zij.

De Baptisten in Noord-Amerika groeiden snel in aantal en tot aan 1700 waren er zestien Baptisten kerken opgericht. Nu volgt een lijst van steden waar Baptisten kerken waren opgericht en wanneer. Sommige die deze Baptisten kerken hadden opgericht waren **John Myles, William Scherm, Thomas Duncan, Elias Elk en Samuel Jones. John Myles** was een Baptist pastor in Wales. Hij en een aantal leden van zijn kerk gingen naar Amerika in 1663. Ze begonnen de **First Baptist Church in Swansea**, Massachusetts.

William Screven vestigde de eerste Baptisten kerk in Zuid Carolina.

Thomas Dungan was een Baptisten voorganger die betrokken was bij het leiden van **Elias Keach** tot de Heere. Zijn kerk was verantwoordelijk voor het uitzenden van Keach als een Baptist Evangelist.

Elias Keach reisde rond in New Jersey en Pennsylvania en vele andere plaatsen, prekende het Evangelie. Hij schreef ook verschillende boeken. Hij stierf in 1701 toen hij slechts 34 jaar oud was.

Nederlandse Mennonieten in de zeventiende eeuw.

Vervolging en het zoeken naar werk dwongen Mennonieten uit Nederland naar Duitsland te gaan. **Als Quaker Evangelisten verhuisden zij naar Duitsland, Krefeld, Altona-Hamburg, Gronau en Emden. Het was onder deze groep Quakers en Mennonieten, die leefden onder aanhoudende discriminatie, dat William Penn kolonisten won voor zijn nieuwe kolonie.**

De eerste permanente nederzetting van Doopsgezinden in de Amerikaanse koloniën, bestond uit een doopsgezinde familie en twaalf Mennonite-Quaker families van Nederlandse oorsprong, die uit **Krefeld** kwamen en zich in 1683 vestigden in Germantown, Pennsylvania. Onder deze vroege kolonisten was **William Rittenhouse**, een lekenprediker en eigenaar van de eerste Amerikaanse papierfabriek.

Jacob Gottschalk was de eerste bisschop van deze Germantown gemeente. Deze vroege groep van Mennonieten en Mennonite-Quakers schreef het eerste formele protest tegen de slavernij in de Verenigde Staten. De verhandeling was gericht aan slavenhoudende Quakers in een poging om hen te overtuigen om hun handelwijze te veranderen.

Baptisten in Virginia USA.

Geen andere godsdienstige groepering in Virginia ondervond een tijdlang een hardere behandeling dan de Baptisten. Ze werden geslagen en gevangen gezet en hun vijanden waren vindingrijk om nieuwe vormen van straf en ergernis te bedenken. Maar de mannen die niet was toegestaan om in het openbaar te preken, vonden aandachtige toehoorders in de sympathiserende menigte die verzameld was rond de gevangenissen om hen te horen preken door de getraliede ramen.

Ons onderzoek toonde één feit duidelijk aan, dat vanaf de eerste nederzetting, of sinds hun komst in New England, er altijd Baptisten onder ons zijn geweest. Vijf jaar voor de inwerkingtreding van de wet in 1638, richtte **Hanserd Knollys** een **Baptist Church** op. En **John Smyth, John Spur** en vier anderen werden in 1639 gearresteerd voor een poging om een kerk op te richten in Weymouth, veertien mijl ten zuiden van Boston.

ACHTTIENDE EEUW.

De Waldenzen in de 18e eeuw.

Later in de 18e eeuw kwam de geest van ongelooft en revolutie, die evenals in heel Europa, ook onder de Waldenzen zijn slachtoffers maakte. De jeugdige Waldenzer predikanten, die in Bazel, Lausanne of Geneve gestudeerd hadden, werden evenzeer met de nieuwe ideeën van een meer vrijzinnige godsdienst besmet. **Zo werd ook daar het zuivere Evangelie verduisterd.** Zonde was geen zonde meer, doch slechts onvolkomenheid, die door inspanning van eigen krachten overwonnen diende te worden, waarbij dan Jezus nog wel als voorbeeld werd gesteld, maar Zijn borgwerk miskend, zoal niet geloofchend werd.

Er waren echter ook toen nog Waldenzen, die trouw bleven aan de Bijbelse apostolische leer van de vaderen. Zij bleven in hun hart Baptist. Zij kregen meer ruimte toen ook Piémont een deel van de Franse republiek werd. Zelfs een Waldenzer predikant kreeg zitting in de „Centrale Commissie” van het departement van de Po, terwijl de ingevoerde vrijheid van godsdienst hen in staat stelde om Gods Woord vrij te verkondigen en te beluisteren.

Voorts werden door Napoleon de roomse parochies van 28 op 13 gebracht, waardoor de vrijgekomen kerkelijke inkomsten konden benut worden om de Waldenzer predikanten salarissen, die steeds zeer laag waren geweest, wat te verbeteren. Gedurende een groot gedeelte van de 18e eeuw werden de **Waldenzen** beperkt in hun bewegingsvrijheid. Ze zaten min of meer opgesloten in hun valleien, waren het onderwerp van discriminerende wetgeving en werden als tweederangs burgers behandeld.

Doopsgezinden en Mennonieten in de 18e eeuw.

Russische Mennonieten in de achttiende eeuw. In 1768 veroverde Catharina de Grote van Rusland een groot deel van het land ten noorden van de Zwarte Zee (het huidige Oekraïne) na een oorlog met het Ottomaanse Rijk en de overname van hun vazal, de Krim. **Russische overheidsfunctionarissen nodigden Mennonieten uit, die in Pruissen woonden, en boden hun boerderijen aan in de Oekraïense steppen in ruil voor de vrijheid van godsdienst en militaire vrijstelling.** In de loop der

jaren werden de doopsgezinde boeren zeer welvarend. Aan het begin van de 20e eeuw, bezaten zij grote agrarische landgoederen en sommigen waren succesvol als industriële ondernemers in de steden.

Nederlandse en Duitse Mennonieten in de achttiende eeuw.

In het begin van de 18e eeuw emigreerden 100.000 Duitsers uit de Palts naar Pennsylvania. De Palts werd herhaaldelijk onder de voet gelopen door de Fransen in godsdienstoorlogen en koningin Anne had de Duitsers uitgenodigd om naar de Britse kolonies te komen. **Van deze immigranten waren rond 2.500 Doopsgezinden en 500 Amish.**

Deze groep vestigde zich verder naar het westen dan de eerste groep, vanwege de keuze voor minder dure grond in het Lancaster gebied. Het oudste doopsgezinde kerkgebouw in de Verenigde Staten is het Hans Herr House in West Lampeter Township. Doopsgezinden wonen ook in Kishacoquillas Valley (ook wel bekend als Big Valley), een vallei in de Huntingdon en Mifflin, provincies in Pennsylvania.

Tijdens de koloniale periode werden Doopsgezinden op drie manieren onderscheiden van andere Pennsylvania Duitsers:

1. Hun verzet tegen de Amerikaanse Revolutionaire Oorlog.
2. Weerstand tegen het openbaar onderwijs.
3. Afkeuring van religieuze opwekkingdiensten.

Positieve kenmerken van de Mennonieten in deze periode waren onder meer het principe van scheiding van kerk en staat en het verzet tegen de slavernij.

Alexander Mack 1679-1735 Alexander Mack (* 27 juli 1679 - +19 januari 1735), was de leider en de eerste voorganger van de **Schwarzenau Broeders** (of **Duitse Baptisten**) in de Schwarzenau, Wittgenstein gemeenschap van het hedendaagse **Bad Berleburg**, Noord-Rijnland-Westfalen, Duitsland. Mack stichtte de Broeders, samen met zeven andere radicale piëtisten in Schwarzenau in 1708. Mack en de

overige van de vroegere broeders emigreerden naar de Verenigde Staten in het midden van de 18e eeuw, waar hij voorganger bleef van de Broeders tot aan zijn dood.

Engelse Baptisten in de achttiende eeuw.

Na koning Willem van Engeland werd in 1689 een wet aangenomen waarin vrijheid van godsdienst werd geregeld voor alle denominaties. De Baptisten leefden in relatieve vrede gedurende bepaalde tijd. In geestelijke zin was hen deze tijd van vrede eigenlijk niet tot zegen. Het was te gemakkelijk om in deze tijd Christus na te volgen. Ze begonnen apathisch te worden en misten de gedrevenheid om verloren zondaren voor Christus te winnen. Als gevolg daarvan, begon hun aantal te dalen. Veel christenen vielen in deze tijd terug in hun oude manier van leven en werden onverschillig wat betreft geestelijke zaken. Een andere factor waardoor deze lethargie werd versterkt, was de calvinistische leer die gedurende deze tijd ingang vond.

Calvinisme in zijn ultieme vorm is het geloof dat God sommige mensen verkozen heeft om behouden te worden en anderen om naar de hel te laten gaan. Degenen die door God uitverkoren zijn om gered te worden, zullen ongeacht wat ze doen, worden gered. Degenen die God verkozen heeft voor de hel kunnen niet worden gered, ongeacht wat ze doen.

Deze wijze van denken is niet Bijbels en het ontheft de gelovigen van hun verantwoordelijkheid om anderen te vertellen over Christus. Romeinen 10:13 geeft Gods universele aanbod van genade weer: "Want wie de Naam van de Heere aanroept zal behouden worden." Marcus 16:15 herinnert ons aan de christelijke verplichting om te getuigen: "En Hij zei tot hen: "Gaat heen in de gehele wereld, verkondigt het evangelie aan elk schepsel." Helaas werd deze vorm van ultra calvinisme, gemeengoed onder veel Baptisten- en reformatorische gelovigen. Als gevolg hiervan was de reikwijdte van het Evangelie in Europa bijna tot nul gereduceerd tijdens het laatste deel van de zeventiende eeuw.

We kunnen dankbaar zijn dat er in de 18e eeuw een verandering plaats vond in deze neerwaartse trend. In de achttiende eeuw gebruikte God meerdere mannen Gods om de prediking van het Evangelie te doen herleven en Christus' opdracht uit te voeren, onder de leiding van de Heilige Geest. In deze tijd, die bekend werd als

“The Great Awakening”, kwamen er duizenden mensen tot bekering.

Drie mannen werden in die tijd instrumenten in Gods hand, namelijk de twee broers John Wesley en Charles Wesley en hun vriend George Whitefield (1714-1770). Terwijl ze aan het studeren waren voor predikant in de Anglicaanse Kerk, werd hun hart geopend voor het Evangelie en zij namen Jezus aan als hun Redder. Ze kwamen tot het besef dat veel leringen van de Anglicaanse Kerk niet in overeenstemming waren met de Schrift.

Volgens Carroll, waren deze drie mannen blijkbaar niet van plan om een nieuwe denominatie te stichten. Ze hadden echter een sterk verlangen naar de herleving van de zuivere godsdienst en een echt geestelijke reformatie in de Church of England. De deuren van hun eigen kerken werden echter al snel voor hen gesloten en ze hielden hun diensten vaak in het open veld of in de huiskamers.

Door hun prediking werd een nieuwe kerk geboren, die bekend werd als de Methodist Church. **De Methodisten voorgangers predikten redding door het geloof in Christus Jezus alleen, maar zij handhaafden de on-Bijbelse praktijk van de kinderdoop.** We weten niet wanneer de Methodistische Kerk officieel begon. Echter, we weten wel dat Methodisten de eerste Methodist Episcopal Church in Amerika stichtten in Baltimore in 1784.

Hoewel deze mannen geen Baptisten waren, wekte hun prediking het opwekingsvuur in de harten van veel Baptisten. Als gevolg hiervan begonnen de Baptisten weer actief het Evangelie van Christus te prediken.

In 1793 werd William Carey, een Baptist uit Engeland, zendeling in India. Veel mensen hadden kritiek op hem en dachten dat hij gek was, maar hij ging en geloofde dat God hem leidde. Hij werd krachtig gebruikt door de Heere om vele Indiase mensen te bereiken met het Evangelie. Hij vertaalde de Bijbel in niet minder dan vierentwintig verschillende talen, met weinig hulp van anderen, in de talen die door een derde van dat volk gesproken werden.

Amerikaanse Baptisten in de achttiende eeuw.

In 1738 bezoekt **Whitefield** de Verenigde Staten en in Savannah (Georgia) werkte hij

een korte tijd als voorganger. In Georgia hield hij ook een serie opwekkingspreken. **Whitefield** was samen met onder andere **Jonathan Edwards**, één van de krachtigste stimulators van de **First Great Awakening**. Hij stichtte ook een kindertehuis. In Georgia was er in die tijd een verbod op slavernij, maar er kwam in 1749 een beweging op gang die dat verbod wilde afschaffen. **Whitefield** was tegen opheffing van het verbod, omdat hij verscheidene slaven bezat die in zijn kindertehuis werkten. Hij was wel voor een betere behandeling van de slaven.

Whitefields manier van spreken sloeg ook aan bij het Amerikaanse publiek. **Benjamin Franklin**, die op een gegeven moment een bijeenkomst bijwoonde in Philadelphia, was zeer onder de indruk van de manier waarop **Whitefield** erin slaagde een grote massa te boeien. Hij had verhalen van samenkomsten met tienduizend aanwezigen in Engeland afgedaan als overdrijving, maar moest hier op terugkomen.

Leiders in de Amerikaanse opwekkingen waren Frelinghuysen, Gilbert Tennent en Jonathan Edwards. Gedurende de jaren 1736 en 1737 preekte John Wesley in de Amerikaanse kolonie van Georgië. In 1739 en 1740 predikte **George Whitefield** in veel kolonies in Amerika. Gedurende deze periode aanvaardden veel mannen en vrouwen uit de Congregational Churches, Christus als hun Redder en werden gedoopt in Baptisten kerken.

Er waren zelfs momenten dat een hele Congregatie werd bekeerd en Baptist werd. In 1707 werd de eerste Associatie van Baptisten kerken opgericht, de **Philadelphia Association**. Een andere vereniging van Baptisten kerken werd gevormd in Zuid Carolina in 1752. Deze verenigingen hadden geen zeggenschap over de Baptisten kerken die lid waren. Helaas is dit uiteindelijk veranderd en de verenigingen stelden meer eisen.

In 1751 werd **Isaac Backus** gedoopt en hij werd een krachtig Baptisten prediker. In het jaar 1776 (het jaar dat Amerika de onafhankelijkheid uitriep), was het aantal Baptisten kerken in Amerika gestegen tot rond 472 en tot ongeveer 1152 in 1795. In 1784 rebelleerden de Baptisten tegen een belasting die de Anglicaanse Kerk financierde. De Anglicanen daagden hen voor de rechter en wonnen de zaak.

In 1786 tekende **Thomas Jefferson** een wet, waardoor alle bewoners van de staat

Virginia vrijheid kregen om te geloven wat ze wilden, zonder angst voor vervolging. Baptisten kerken werden zeer talrijk en leden trokken als pioniers verder naar het westen. Baptisten kolonisten vestigden de eerste Baptisten kerk in Boonesburo, Kentucky ergens tussen 1769 en 1775. **Daniel Boone** en zijn familie stichtten deze nederzetting.

In 1781 stichtten pioniers een Baptisten kerk in Elizabethtown, Kentucky. Zij begonnen ook een andere Baptisten gemeente in Bradstown, Kentucky in hetzelfde jaar. In 1785 was er een opleving in de staat Kentucky gedurende welke tijd de Baptisten kerken groter werden en groeiden in aantal. Toen kolonisten zich meer in het westen vestigden, stichtten zij een Baptistenkerk in Cincinnati, Ohio in 1790. Er waren weinig Baptisten in de staat Ohio, totdat er een opleving kwam in 1825. De Baptisten hebben gedurende deze periode in Amerika nog steeds veel moeten lijden. Andere religies zetten aan tot hun vervolging, maar ook de Indianen veroorzaakten hen veel leed. Het duurde vele jaren voordat de Baptisten in vrede hun geloof konden belijden. In 1791 kwam er een wet die vrijheid van godsdienst beloofde aan alle mannen en vrouwen in de Verenigde Staten.

NEGENTIENDE EEUW.

De Baptisten gemeenten in Nederland in de negentiende eeuw.

Is de eerste Nederlandse Baptisten Gemeente ontstaan te Gasselternijveen?

Deze Gemeente noemde zichzelf eerst niet zo. **Dr. Henk A. Bakker en vele anderen met hem zeggen, dat de eerste Nederlandse Baptisten Gemeente ontstaan is in 1609 in Amsterdam, gesticht door John Smyth, een Engelsman. Maar zo het al een Baptisten gemeente geweest is, dan heeft deze niet lang bestaan.**

Na enige jaren ging John Smyth terug naar Engeland en de Gemeente sloot zich aan bij de Gemeente van Mennisten. Uiteraard ook een Baptisten gemeente, hoewel deze niet zo genoemd werd. Maar dat zegt op zichzelf niets, want mensen die de kinderdoop afwezen, kregen allerlei namen van hun vijanden en vervolgers. In feite zijn deze groepen gelovigen allemaal Baptisten, maar werden Dopersen, AnaBaptisten, Wederdopers, Mennisten, Mennonieten, Doopsgezinden enz. genoemd.

Onderling waren er wel enige verschillen tussen de diverse groepen, maar verschillen komen in iedere kerkelijke denominatie voor, zelfs heel grote verschillen, variërend van zeer vrijzinnig tot streng orthodox in één kerkgemeenschap. (PKN)

Dat geeft mij het recht om Doopsgezinden onder de Baptisten te scharen, omdat zij ook de doop op het geloof kennen en de kinderdoop afwijzen.

Uitgaande van dit principe, is de eerste **Baptisten Gemeente in Nederland** gesticht door **Menno Simons**.

Johannes Elias Feisser was tot 1 januari **1844** predikant in **Gasselternijveen**. Eind 1843 was hij door conflicten met de kerkenraad over o. a. de kinderdoop uit zijn ambt gezet. Hierna komt Feisser in contact met Duitse Baptisten in Hamburg. De Duitser **Johan Gerhard Oncken** heeft als jongeman in Engeland gewoond, komt daar tot geloof en maakt kennis met het Baptisme. Terug in Duitsland laat

hij zich dopen in de Elbe door de Amerikaanse Baptist **Barnabas Sears**. Hij sticht in Hamburg een nieuwe Baptisten Gemeente.

Op **5 mei 1845** liet **Feisser** zich met enkele volgelingen in een veenkanaal te Gasselternijveen dopen door onderdompeling door de Duitse Baptist **J. Köbner**.

Na deze geloofsdoop werd Feisser gekozen tot voorganger van de ‘Gemeente van gedoopte Christenen’. Op 15 mei 2005 is op de vermoedelijke plaats van genoemde doop door de Baptisten een herinneringszuil onthuld ter herdenking van deze waarschijnlijk eerste Baptisten doop door onderdompeling in Nederland. Of dit de eerste onderdompeling was, is lang niet zeker.

In **1881** werd de “**Unie van Baptistengemeenten**” opgericht, met een eigen opleiding aan “**De Vinkenhof**” te Bosch en Duin. Nu zijn er ongeveer 85 plaatselijke gemeenten bij de Unie aangesloten. In 1948 sloot de Unie zich aan bij de Wereldraad van Kerken, maar daar trad ze in 1963 weer uit, vanwege het lidmaatschap van vrijzinnige kerken. **Vanaf de oprichting van de Unie waren er ook Baptisten gemeenten, die zich niet bij haar aansloten, de zogenaamde Vrije of Onafhankelijke Baptisten gemeenten.**

In **1982** richtten **22 vrije Baptisten gemeenten de “Broederschap van Baptisten Gemeenten”** op; nu zijn daar zo’n **30 gemeenten bij aangesloten**. Verder zijn een aantal gemeenten aangesloten bij de Christian and Missionary Alliance (CAMA). In totaal hebben alle Baptisten gemeenten in Nederland samen ca. **17.000 volwassen leden**. Momenteel (2021) zijn er vergaande besprekingen gaande tussen deze drie verschillende groepen om zich samen voegen tot één Baptisten Kerk.

Er zijn ook **Zevende Dag Baptisten** die de eredienst niet op zondag houden en de rustdag niet op zondag vieren, maar op de sabbat (zaterdag), net als de Joden. Men baseert dit op het Oudtestamentische vierde gebod, waarin gesproken wordt van het houden van de rustdag op de zevende dag van de week.

De Mennonieten in de negentiende eeuw.

Van **1812-1860**, vestigde een nieuwe golf van doopsgezinde immigranten zich verder naar het westen in **Ohio, Indiana, Illinois en Missouri**. Deze Zwitsers-

Duitstalige Mennonieten, samen met de Amish, kwamen uit Zwitserland en Elzas-Lotharingen. Deze immigranten, samen met de Amish in het noorden van de staat New York, vormden de kern van de Apostolische Christelijke Kerk in de Verenigde Staten. Er waren ook Mennonieten nederzettingen in Canada, die daar vooral emigreerden vanuit de Verenigde Staten. De Zwitsers-Duitse Mennonieten die naar Noord-Amerika emigreerden in de 18e en 19e eeuw en die zich eerst vestigden in Pennsylvania en daarna in de Midwest staten Ohio, Indiana, en Kansas, waren leden van de voormalige Mennonite Church (MC), in de volksmond genaamd de "Old Mennonite Church".

Baptisten gemeenten in de USA. In de negentiende eeuw groeiden de Baptisten kerken in de Verenigde Staten enorm. Terwijl de meerderheid van de Baptisten in Amerika woonde, woonden velen nog steeds in Engeland, Australië, Afrika, India, Pruisen, Duitsland, Frankrijk, Zwitserland, Denemarken en Zweden.

Er vonden in Amerika vele opwekkingen plaats tussen 1795 en 1842.

Christenen bouwden grote ontmoetingsplaatsen om de duizenden, die deze conferenties bijwoonden te kunnen herbergen. Veel van deze bijeenkomsten duurden minstens een week en soms wel enkele weken. Evangelisten en voorgangers predikten getrouw Gods Woord in deze opwekking campagnes en duizenden bekeerden zich tot Christus. Tegen het jaar 1802 was de bevolking van de Verenigde Staten sterk toegenomen. Groepen kolonisten hadden zich vanuit de oostelijke kust verder landinwaarts verplaatst op zoek naar nieuwe gebieden.

Veel Baptisten zendelingen reisden met hen mee om kerken in deze nieuwe gebieden te stichten. Sommige zendelingen gingen voor de kolonisten uit en werkten onder de Amerikaanse Indianen om hen te winnen voor de Heere Jezus. Deze pionier zendelingen werden geconfronteerd met zeer moeilijke uitdagingen. Velen reisden wel 7.000 km per jaar. De reis werd hoofdzakelijk te paard afgelegd, hoewel ook velen te voet reisden. Vaak was het noodzakelijk voor hen om over brede rivieren te zwemmen. Niet alleen hebben deze zendelingen velen tot Christus geleid, maar ze waren ook dikwijls een grote hulp voor degenen die na hen kwamen, om zich in deze nieuwe gebieden te vestigen. Zij waren de wegbereiders.

In 1812 vertrokken twee Congregationalisten zendelingen vanuit Amerika naar India om William Carey te helpen in zijn bediening. De namen van deze mannen waren Adoniram Judson en Luther Rice. Tijdens de maanden op zee op weg naar India, brachten zij vele uren door met het bestuderen van de Bijbel. Tijdens hun studie, werden ze ervan overtuigd dat de kinderdoop niet werd gevonden in de Bijbel en dat de Bijbel alleen de doop door onderdompeling van gelovigen leerde. Bij aankomst in India praktiseerden, Adoniram en Ann (ook bekend als Nancy) Judson de doop door onderdompeling. Dit besluit was niet lichtvaardig genomen. Het ging gepaard met veel gebed en intensief Schrift onderzoek.

Op 6 september 1812 doopte William Ward ze in Calcutta's Lal Bazar Kapel. Bijna twee maanden later, op 1 november werd Rice gedoopt door onderdompeling. Ze vertrokken uit Amerika als Congregationalisten, de Congregational Churches ondersteunden hen volledig. Ze schreven brieven naar de hun ondersteunende kerken, om hen te informeren dat ze niet langer hun leerstellingen deelden. De Baptisten gemeenten groeiden snel en vormden "The Baptist Missionary Society for the Propagation of the Gospel in India and Other Foreign Parts."

Judson werd geconfronteerd met veel tegenspoed en tegenwerking in India, wat hem er uiteindelijk toe bracht India te verlaten en een werk te beginnen in Birma. Hij bracht vele jaren door in Birma en won vele zielen voor de Heere. Judsons bekeering tot de leer van de Baptisten, was de aanzet tot een keten van gebeurtenissen in Amerika, die leidde tot de vorming van de algemene Missionary Convention 1814. De eerste nationale organisatie van Baptisten in Amerika. Judson hielp dus mee aan het inluiden van het grote tijdperk van de Baptisten Zendingsorganisaties in Amerika. Het doel van de Algemene Missionary Convention was om zendelingen naar het buitenland te sturen.

Vanaf 1816 tot de jaren 1830 veroorzaakte een man genaamd Alexander Campbell een belangrijk schisma in Baptisten kringen. Zijn verkeerde doctrines beïnvloedden veel onstabiele Baptisten. Deze valse leer leidde uiteindelijk tot de vorming van de Kerk van Christus beweging. Deze beweging omvat de Christian Church en de Disciples of Christ. Campbell had een presbyteriaanse achtergrond vanuit Ierland. Na het onderzoeken van de Schriften over de doop, werd hij in 1812 ondergedompeld en trad het volgende jaar toe tot de Redstar Baptist Association in Pennsylvania. Echter, na enige tijd bleek dat Campbells opvattingen niet zo

Baptistisch waren als eerst gedacht werd. De belangrijkste leerstellige fout die hij propageerde was dat de doop de zonde wegwast en noodzakelijk is voor de zaligheid. In werkelijkheid beweert deze leer niets anders dan dat wedergeboorte door de doop zou plaats vinden.

Baptisten in Amerika ontwikkelden in het begin van de 19e eeuw een groeiende ijver voor zending, zowel thuis als in het buitenland. Ze verspreidden zich naar bijna elke Staat. In **1844 was het totale aantal Baptisten in Amerika 720.046 met 9.385 kerken en 6.364 voorgangers.** Dit betekende een stijging van 360 procent in dertig jaar. De **General Missionary Convention** kwam in de problemen door het feit dat het een verdrag was in plaats van een vereniging. Conventies hebben de neiging om meer gezag uit te oefenen over degenen die lid zijn dan verenigingen. Toen in de Triennial Convention van 1841 zowel de voor- en tegenstanders van de slavernij elkaar ontmoetten, waren ze voorbereid op een strijd. Er werd met tegenzin een compromis gesloten en het probleem werd tijdelijk terzijde gesteld. In 1845 hoopten de spanningen zich op, naarmate de problemen toenamen tussen degenen die eigenaren waren van zwarte slaven en degenen die geen slaven hadden. **In het algemeen waren kerken in het noorden tegen de slavernij, terwijl de kerken in het Zuiden deze verdedigden. Deze spanningen escaleerden toen enkele Zuidelijke kerken hun eigen conventie stichtten, onder de naam Southern Baptist Convention.**

In 1846 en de jaren die volgden, werd “**Old Landmarkism**” ontwikkeld door Dr. **James R. Graves van Memphis, Tennessee** en Dr. **J.M. Pendleton van Bowling Green, Kentucky.** Zij leerden dat apostolische christenen van de vroege kerk, Baptisten waren. Dus iedereen die geen Baptist was, kon niet met recht als christen worden beschouwd. Zij verzetten zich tegen elke doop die niet door onderdompeling plaatsvond en beperkten het Avondmaal strikt tot de leden van de kerk. **”Landmarkers”.** Ze geloofden ook dat Jezus en Zijn apostelen Baptisten gemeenten opgericht hadden en dat Baptisten kerken, onder welke naam dan ook, een onafgebroken en doorgaande historische opvolging gekend hebben vanaf het Nieuwe Testament tot het heden. Het effect van deze beweging veroorzaakte aanzienlijke onrust in de Southern Baptist Convention tijdens het jaar 1850. Volgens Mc Beth: “Geen beweging had in de negentiende eeuw meer diepgaande invloed in het vormgeven van de Southern Baptist identiteit en intense confessionele loyaliteit dan de Landmark beweging.”

Hoewel de “fundamentele” Baptistenleer is gebaseerd op het Nieuwe Testament, kan een persoon echt wel worden gered zonder Baptist te zijn. De leer en de praktijk van een kerk, maakt deze kerk tot een “Baptist Church”, niet alleen de naam. Dus een kerk, gezond in Bijbelse leer en -praktijk, zonder dat hij de naam Baptist draagt, is nog steeds een Baptisten kerk. Er zijn naar onze mening altijd gemeenten geweest, die vanaf de apostolische tijd, trouw zijn gebleven aan de leer van het Nieuwe Testament, hoewel die gemeenten verschillende namen hebben gehad. Het was geen onafgebroken keten van gemeenten met de naam Baptist, maar wel een keten van gemeenten die trouw zijn gebleven in leer en leven aan de Bijbel en aan de Bijbelse doop op het geloof.

In het midden van 1800 werd de trein een populair middel van vervoer. Daardoor werd het gemakkelijker om het Evangelie naar nieuwe gebieden te brengen en Baptisten kerken te vestigen. In 1848 vestigden zendelingen de eerste Baptisten kerk in de staat Oregon. In 1849 predikten zendelingen het Evangelie in de staten Indiana, Wisconsin, Illinois en Iowa. In 1854 begonnen ze te evangeliseren in de staat Kansas en in Nebraska in 1856. Zendelingen begonnen in 1864 te evangeliseren in Colorado, North Dakota, South Dakota, Wyoming en Idaho en in 1870 in de staat Washington.

De Burgeroorlog (1861-1865) was een tijd van verschrikkelijke gevechten tussen de noordelijke- en de zuidelijke staten in Amerika. Deze onrust heeft de verspreiding van het Evangelie sterk belemmerd, vooral in het zuiden. Gedurende de rest van deze eeuw, hebben zowel de noordelijke- als de zuidelijke Baptisten zending bedreven onder de Indianen en de zwarte bevolking.

JOSEPH CHARLES PHILPOT 1802-1869.

Joseph Charles Philpot (* Ripple, 13 september 1802 - +9 december 1869) was een Engels predikant. **Philpot werd geboren in Ripple in het Engelse graafschap Kent, iets ten noorden van Dover. Hij studeerde in Londen en in Oxford en werd op 26-jarige leeftijd in Stadhampton (Oxfordshire) bevestigd tot predikant in de Anglicaanse Kerk.**

Na een lange ‘worsteling’ van zeven jaar onttrok Philpot zich in 1835 aan de staatskerk. Hij schrijft daarover in één van zijn preken: “Ik verlaat de Kerk van

Engeland omdat ik in haar nauwelijks een merkteken van de ware kerk bespeuren kan.” Hij sloot zich aan bij de Baptisten gemeenten die later de Gospel Standard Strict Baptists zouden worden genoemd. Hij sloot zich hierbij aan, omdat ze de volwassendoop leerden en het Avondmaal alleen openstond voor gedoopte gelovigen.

John Warburton heeft Philpot gedoopt op 33-jarige leeftijd. Veel van zijn preken zijn uitgegeven en ook vertaald in het Nederlands. Philpot was één van de eerste redacteuren van het kerkblad “The Gospel Standard” en bleef dit gedurende twintig jaar. **In 1838 werd Philpot predikant van de Strict Baptist-gemeenten Stamford en Oakham. Zijn laatste levensjaren bracht hij door in de Londense buitenwijk Croydon. Hij stierf eind 1869.** Joseph Charles Philpot ligt begraven op de Algemene Begraafplaats aan de Queens Road in Croydon.

Philpot was zeer fel in het uiten van zijn afkeer van de Anglicaanse Kerk. Hij erkende deze kerk niet meer als zijnde christelijk. Daarom verwierp hij haar doop ook. Philpot was voor zichzelf zo zeer overtuigd, dat alleen de volwassendoop door onderdompeling de juiste wijze van dopen was, **dat hij nadrukkelijk verklaarde voor zichzelf, evenmin met de kinderdoop te kunnen meegaan, als met de “drijvers” van de vrije wil. Hij sprak hier nooit over in zijn prediking.** Het was volgens Philpot een inzetting; niet meer en niet minder. Hij had ook veel vrienden onder niet-Baptisten, terwijl hij veel vijanden had onder Baptisten.

Hij heeft eens gezegd: “Alleen bruut ongelooft kan loochenen dat Christus als Koning zal heersen. Mijn wens is om de genade van God te verheffen; de zaligheid alleen te verkondigen door Jezus Christus; de zondigheid, hulpeloosheid en hopeeloosheid van de mens in zijn natuurlijke staat te verklaren; om de levende ervaring van de kinderen van God in hun beproevingen, verleidingen, verdriet, troost en zegen te beschrijven.“

Zijn prediking werd gekenmerkt door een zuiver zicht op de waarheid van het Evangelie; het vermogen de diepste waarheden op eenvoudige wijze uiteen te zetten; een schat aan beelden uit de natuur te gebruiken en daardoor de dingen van God te verklaren; en een duidelijke onderscheiding van de essentiële verschillen tussen een gewone belijdenis van Christus en de ware zaligmakende kennis van Hem. (<http://www.devotedlife.com/jc-philpot-biography.html>, 10 juli 2011).

John Warburton 1776-1857. John Warburton was een Engelse Strict Baptist predikant en zogenaamde oudvader uit de 18e en 19e eeuw. Warburton werd op 28 oktober 1776 geboren in Stand, in de omgeving van Manchester. Aanvankelijk verdiende hij zijn brood als linnenwever. In 1809 wordt hij gedoopt door de Baptisten predikant William Gadsby. In hetzelfde jaar wordt hij leraar te Rochdale. Zes jaar later neemt hij een beroep aan naar het zuidwestelijk gelegen Trowbridge. Die gemeente heeft hij 42 jaar, tot zijn overlijden in 1857, gediend. Warburton was zeer geliefd in zijn gemeente en door haar is een groot grafmonument bekostigd. Zijn zoon heette eveneens John Warburton en was onder meer predikant in de Southill Strict Baptist Chapel.

Naast zijn boek: “**Weldadigheden van een Verbonds-God**”, zijn nog enige brieven en enkele preken van Warburton bewaard gebleven. Tien van zijn preken werden in 1976 uitgegeven onder de titel “The gospel of a Covenant God”. In 1996 verscheen een Engelstalige biografie over Warburton: John Warburton; servant of a Covenant God geschreven door ds. J.R. Broome, predikant van de Strict Baptist-gemeente te Trowbridge.

Een jaar later werd dit boek in het Nederlands vertaald. • Niet alleen bij de Strict Baptists, maar ook in de bevindelijk gereformeerde kerken in Nederland werd Warburton veel gelezen en stond bekend als een zogenaamde “oudvader”.

WILLIAM GADSBY 1773-1844.

William Gadsby was voorganger bij de **Strict Baptists**. Hij werd in januari **1773** geboren te Attleborough in het graafschap Warwickshire in Midden-Engeland. Op 20-jarige leeftijd komt hij tot bekering nadat hij in **1793** de Baptisten predikant ds. Aston uit Coventry ontmoette. In **1798** preekte hij voor het eerst. Deze prediking trok veel toehoorders.

In **1805** werd hij predikant in Manchester. Vanaf dat jaar begon hij ook met het schrijven van veelal korte geschriften over actuele onderwerpen. De meeste van deze pamfletten zijn pas na zijn dood uitgegeven, met name door zijn zoon John. Vooral door zijn geschriften is Gadsby bekend geworden.

Hij heeft een catechismus geschreven met 109 vragen en antwoorden. De vragen 84 t/m 88 gaan over de doop.

Vr.84 Wat is de doop? ANTWOORD. De doop is een verordening van het Nieuwe Testament, ingesteld door Jezus Christus om voor een gedoopt persoon een teken te zijn van zijn gemeenschap met Hem in Zijn dood, begrafenissen en opstanding; van zijn dood voor de zonde, toorn en de wet en alle andere heren; van zijn opstanding ten leven en van het opgeven van zichzelf aan God, door Jezus Christus, om te leven en te wandelen in nieuwheid des levens. Rom. 6,3-5; Gal. 3,27; Kol 2,11-13 & 3,1-3; 1 Petrus. 3.21.

Vr.85 Aan wie wordt de doop bediend? ANTWOORD. De doop is om te worden toegediend aan mensen, die zijn gezegend met, en daadwerkelijk belijden, de bekering tot God en het geloof in en gehoorzaamheid aan de Heere Jezus Christus. Handelingen 2.37-38,41 & 8.12,36-37 & 10,47-48 & 22.16.

Vr.86 Moeten zuigelingen gedoopt worden? ANTWOORD. Er is geen bevel noch voorbeeld in de Heilige Schrift, noch bepaalde consequentie voor hen, om zuigelingen te dopen; Daarom moeten ze niet gedoopt worden. Mark 16,15-16; Handelingen 8.37.

Vr.87 Hoe wordt de doop terecht toegediend? ANTWOORD. De doop wordt terecht toegediend door het hele lichaam van de persoon onder te dompelen in water in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, volgens de instelling en de praktijk van de apostelen van Christus; en niet door besprenkelen of gieten van water, naar de overlevering der mensen. Matt. 3.16 en 28.19; Handelingen 8,38-39; Rom. 6,4-5; Col. 2.12.

Vr.88 Wat is de taak en het voorrecht van hen die terecht worden gedoopt? ANTWOORD. Het is de plicht en het voorrecht van hen die terecht worden gedoopt om zichzelf te geven aan een geordende gemeente van Jezus Christus, opdat zij wandelen in al de geboden van Christus hun Hoofd. Mark 16,15-16; Handelingen 8:37.

William Gadsby was oprichter van The Gospel Standard, het blad van de Strict Baptists in Engeland. Dit blad werd in 1835 opgericht en het verschijnt nog iedere maand. Veel van de preken van William Gadsby zijn in het Nederlands vertaald. In 1844 stierf Gadsby op 71-jarige leeftijd. Gadsby staat bij de Engelse Strict Baptists in hoog aanzien als één van de 'founding fathers' van deze groepering.

In juli 1814 stuurde **William Gadsby** een Gezangboek naar een lokale printer in Manchester: 450 gezangen, geschreven voor de behoeften van zijn gemeente de Bijzondere Baptisten Kapel, St. George's Road, Manchester. Hij zou zich toen nauwelijks hebben kunnen voorstellen, hoe populair het Gezangboek geworden is. Tegen de tijd van Gadsby's overlijden, waren er al negen herdrukken geweest.

Vandaag, 200 jaar na de eerste druk, wordt het nog steeds gebruikt door gemeenten over de hele wereld. Geliefd bij degenen die het gebruiken en liefkozend "Gadsby's" genoemd. Het Gezangboek, gedrukt in 1974, bevat 1156 liederen.

Baptisten in Europa.

Hoewel veel welmenende Baptisten beweren dat hun wortels in de reformatie liggen (men bedoelt de reformatie van Luther en Calvijn), zijn Baptisten geen protestanten. Ze hebben nooit gebroken met de Rooms-Katholieke Kerk of enige andere kerk, omdat ze daar nooit toe behoorden. De leer van de Baptisten bestaat al bijna 2000 jaar, omdat de ware leer van de Baptisten gelijk is aan de leer van het Nieuwe Testament en van de apostelen.

Johann G. Oncken (1800-1884) staat bekend als de "Vader van de Continentale Baptisten". In 1834 had Oncken een belangrijk aandeel in de oprichting van een Baptisten kerk in Hamburg, Duitsland. Dit is de oudste overgebleven Baptisten kerk in Europa. Oncken werd vervolgd vanwege zijn Baptisten leer en hij werd verstoten door al zijn vrienden in Duitsland en bestempeld als een ketter.

In **1835** werd **Oncken** benoemd tot zendeling door de Triennial Convention in Amerika.

De Baptisten in Rusland in de 19e en 20e eeuw.

Evangelische christenen en Baptisten nemen numeriek een bescheiden plaats in op de kerkelijke kaart van de (voormalige) Sovjet Unie, maar door hun puriteinse levenswandel, charitatieve activiteiten, geloofsijver en missionaire gedrevenheid, vormen zij (naast Evangelische en Pinkstergroepen) één der meest vitale protestantse geloofsgemeenschappen. Hun geschiedenis is betrekkelijk jong. Hoewel in het tsaristische Rusland vroege wortels van het protestantisme zijn aan te duiden, ontstond pas

in de loop van de negentiende eeuw, de eeuw van de revivals op het Europese continent, in drie verschillende delen van het tsarenrijk bijna gelijktijdig en onafhankelijk van elkaar een Russisch protestantisme met een geheel eigen karakter.

In de Oekraïne ontstond vanuit Mennonitische- en enkele lutherse- en gereformeerde geloofsgemeenschappen het zgn. ‘Stundisme’, dat in hoge mate piëtistisch geïnspireerd was. In de Kaukasus bloeide het Duitse Baptisme op, dat sterk beïnvloed werd door calvinistische elementen van de Hamburger Confessie, die in 1906 in het Russisch werd vertaald.

In het noordelijke St. Petersburg vond een Evangelische opwekking plaats, die zich vooral kenmerkte door het ‘open’ darbisme van de Plymouth Brethren en de theologische diversiteit van de Londense ‘Evangelical Alliance’ van 1846. De huidige geloofsbelijdenissen (uit 1985 en 1997) die de oudere- vervingen, werden in de tweede helft van de twintigste eeuw geformuleerd.

Historisch gezien reiken de wortels van het Russische Baptisme terug tot op het Baptisme van de zestiende eeuw. Evangelische christenen en Baptisten belijden de absolute betrouwbaarheid en beslissende autoriteit van de Schrift inzake geloof en praxis, als belangrijkste theologisch uitgangspunt. De term ‘Evangelisch’ verwijst naar hun tegenhangers in de Anglo-Amerikaanse Evangelicale (opwekking)traditie, die volgens Sawatsky een coalitie vormde van het calvinistische puritanisme en de Arminiaanse heiligingstraditie van Wesley.

Naast het ‘Sola Scriptura’ wordt op de noodzaak van een persoonlijk en beleefd geloof in Jezus Christus als Verlosser de volle nadruk gelegd, en ook de levensheiliging die daaruit voortvloeit. Russische Baptisten en Evangelische christenen zijn vooral beïnvloed door de zgn. ‘holiness movement’, (Keswick, Engeland), waaraan de naam van D.L. Moody verbonden is.

Een sterke invloed op het Russische Baptisme, oefende de Duitse Baptist **J.C. Oncken** uit. Hij was voorstander van een strakke kerkorde waardoor, zowel de officiële Unie Raad van Evangelische Christenen en Baptisten (AURECB/VSECB, tegenwoordig: RSECB) als de niet erkende Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten (RvKECB, tegenwoordig: MSC ECB) van meet af aan een hiërarchisch karakter vertoonden.

Vanuit het noordelijke St. Petersburg deden tenslotte de zgn. Evangelische christenen hun invloed gelden. Deze stad was in de negentiende eeuw, jaren lang centrum van een Evangelische opwekking, die vooral gekleurd werd door het 'open' darbisme van de **Plymouth Brethren** en de theologische diversiteit van de Londense '**Evangelical Alliance**' van 1846. **Het sterk op de voorgrond tredende eschatologische besef van de beweging, kenmerkt zich door dispensationalistische trekken, die herleid kunnen worden tot de leer der bedelingen uit de (darbistische) Scofield Reference Bible. De Russische vertaling ervan was vooral in kringen van Evangelische christenen bekend en geliefd.**

De meest fundamentele geloofsuitgangspunten van Evangelische christenen en Baptisten worden verwoord in de zgn. zeven basisprincipes van de Baptisten. Ondanks het scala aan theologische accenten en interne controverses worden deze Baptisten beginselen door de volle breedte van de beweging erkend en onderschreven. Het belangrijkste theologische uitgangspunt vormt de erkenning van de (door de Heilige Geest geïnspireerde) Heilige Schrift als enige regel en gids voor geloof en leven. De grondbeginselen van de geestelijke wedergeboorte, de geloofsdoop, het priesterschap van alle gelovigen en de autonomie van de plaatselijke gemeente, vloeien hieruit voort.

Onder de zeven principes vallen tenslotte de absolute vrijheid van geweten en de volledige scheiding van kerk en staat op. Het tekstboek Dogmatika van de in 1968 door de Unie Raad der EChB opgestarte schriftelijke theologiecursus, werkt de zeven Baptisten principes nader uit en kan beschouwd worden als hun officiële theologie.

Pas in **1980** werd door de officiële Baptisten Unie een ontwerp van een geloofsbelijdenis van Evangelische christenen en Baptisten gepubliceerd. De definitieve tekst werd in **1985** op het 43e congres van de VSECB aanvaard en is tot op heden gezaghebbend. De latere officiële confessie van de niet-geregistreerde Baptisten (MSCECB), die in **1997** werd gepubliceerd, volgt in grote lijnen die van de VSECB en wijkt er inhoudelijk niet principieel van af. (P. Stijnen MA. 2007).

GEORG MÜLLER 1805- 1898.

George Müller (Johann Georg Ferdinand Müller *27 september 1805- +10 maart 1898), evangelist en directeur van het Ashley weeshuis in Bristol, Engeland, zorgde in zijn leven voor 10.024 weeskinderen. Hij werd bekend door het verstrekken van onderwijs aan de weeskinderen. Hij richtte ook 117 scholen op die christelijk onderwijs boden aan meer dan 120.000 kinderen, velen van hen waren weeskinderen.

Müller over de doop.

“Ongeveer in het begin van april ging ik prediken in Sidmouth. Terwijl ik daar loogeerde, hadden drie zusters in de Heere, in mijn aanwezigheid, een gesprek over de doop: één van hen was gedoopt, nadat ze tot geloof gekomen was. Toen ze een poosje over het onderwerp hadden gesproken, werd mij gevraagd mijn mening hierover te geven. Mijn antwoord was: “Ik denk niet dat ik opnieuw gedoopt hoeft te worden.” Er werd mij toen door de zuster, die gedoopt was, gevraagd: “Maar bent u gedoopt?” Ik antwoordde: “Ja, toen ik kind was.” Zij antwoordde toen: “Hebt u, met betrekking tot dit onderwerp, ooit de Bijbel gelezen en daarover gebeden?” Ik antwoordde: “Nee.” “Dan,” zei ze, “vraag ik u dringend nooit meer hierover te spreken, totdat u dat hebt gedaan.”

Het behaagde de Heere mij het belang van deze opmerking te tonen, want terwijl ik juist in die tijd iedereen aanspoorde niets aan te nemen, wat niet bewezen kon worden door het Woord van God, had ik mij herhaaldelijk uitgesproken tegen de doop der gelovigen, zonder ooit ernstig de Schrift onderzocht te hebben, of er voor gebeden te hebben. Nu besloot ik, met Gods hulp, ook dat onderwerp te onderzoeken. Als de kinderdoop zou blijken Schriftuurlijk te zijn, dan zou ik die vurig verdedigen en als de doop der gelovigen juist zou zijn, dan zou ik even ijverig die verdedigen en mij laten dopen.

Zodra ik tijd had, begon ik het onderwerp te onderzoeken. Hierbij ging ik als volgt te werk: ik vroeg God herhaaldelijk me hierover te onderwijzen en ik las het Nieuwe Testament vanaf het begin, speciaal met het oog op dit punt. Maar nu ik serieus met de zaak begon, dienden zich in mijn gedachten een aantal bezwaren aan.

1. Bewijst het feit, dat veel heilige en verlichte mannen van mening verschillen over dit onderwerp niet, dat er niet verwacht kan worden dat wij tot een bevredigende conclusie over deze vraag zouden kunnen komen in de huidige onvolmaakte toestand van de gemeente?

Deze vraag werd als volgt opgelost: als deze inzetting wordt geopenbaard in de Bijbel, waarom zou ik die dan niet mogen kennen, omdat de Heilige Geest de Leraar in de gemeente van Christus is, zowel nu als vroeger?

2. Er zijn maar weinigen van mijn vrienden gedoopt en het grootste gedeelte van hen is tegen de doop der gelovigen; zij zullen mij de rug toekeren.

Antwoord: al zouden alle mensen mij in de steek laten, als de Heere Jezus mij aanneemt, zal ik gelukkig zijn.

3. Je zult zeker de helft van je inkomen verliezen als je gedoopt wordt.

Antwoord: zolang als ik verlang getrouw te zijn aan de Heere, zal Hij niet toelaten dat ik gebrek lijd.

4. De mensen zullen je een Baptist noemen; je zult bij die groep gerekend worden en je kunt niet alles goedkeuren wat er in hun midden plaatsvindt.

Antwoord: het gevolg hoeft niet te zijn, dat ik op alle punten mee moet gaan met al degenen, die voor de doop der gelovigen zijn, voor het geval ik gedoopt zou worden.

5. Je predikt nu al een aantal jaren en je zult dus openlijk moeten bekennen, dat je gedwaald hebt, als je ertoe gebracht zou worden in te zien dat de doop der gelovigen juist is.

Antwoord: het is veel beter te belijden dat ik gedwaald heb op dat punt dan erin door te gaan.

6. Zelfs al zou de doop der gelovigen juist zijn, dan is het nu te laat om die te ondergaan, omdat je meteen gedoopt had moeten worden, nadat je tot geloof kwam.

Antwoord: het is beter een gebod van de Heere Jezus op te volgen, al is het nog zo laat, dan door te blijven gaan in de veronachtzaming ervan.

Het had God behaagd, in Zijn overvloedige genade, mijn geest in zo'n toestand te brengen, dat ik bereid was in mijn leven uit te voeren, wat ik ook maar in de Schrift over deze inzetting zou vinden, of het nu het één was of het ander.

Ik kon zeggen: "Ik wil Zijn wil doen", en ik geloof dat het hierdoor kwam, dat ik spoedig zag welke "leer uit God is", óf de kinderdoop óf de doop der gelovigen. Zodra ik in deze hartgesteldheid was gebracht, zag ik uit de Schrift dat ALLEEN de gelovigen de juiste personen voor de doop zijn en dat de onderdompeling de enige echte Schriftuurlijke wijze is waarop het bediend moet worden. Het gedeelte wat me bijzonder overtuigde van het eerstgenoemde is Handelingen 8:36-38: "En terwijl zij onderweg waren, kwamen zij bij een water, en de kamerling zei: "Zie, daar is water; wat is er tegen dat ik gedoopt wordt?" En hij zei: "Indien gij van ganser harte gelooft, is het geoorloofd." En hij antwoordde en zei: "Ik geloof, dat Jezus Christus de Zoon van God is." En hij liet de wagen stilhouden en beiden daalden af in het water, zowel Filippus als de kamerling, en hij doopte hem."

En van het laatstgenoemde Romeinen 6:3-5: "Of weet gij niet, dat wij allen, die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus uit de doden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zo ook wij in de nieuwheid des levens zouden wandelen. Want indien wij samen gegroeid zijn met hetgeen gelijk is aan Zijn dood, zullen wij het ook zijn met hetgeen gelijk is aan Zijn opstanding."

"Een poosje later werd ik gedoopt. Ik had veel vrede om dat te doen en ik heb er nooit één enkel ogenblik spijt van gehad. – Voordat ik dit punt verlaat, zou ik graag nog een paar woorden willen zeggen over het resultaat van deze zaak, voor wat betreft een paar van de bezwaren, die bij mij opkwamen toen ik op het punt stond de Schrift te onderzoeken met betrekking tot de doop.

1. Met betrekking tot het eerste bezwaar is mijn overtuiging nu, dat van alle geopenbaarde waarheden er niet één duidelijker geopenbaard wordt in de Schriften, zelfs niet de leer van de rechtvaardigmaking door het geloof. En dat het onderwerp alleen maar verduisterd is door mensen, die niet bereid

zijn geweest alleen de Schriften voor waar aan te nemen om tot een besluit te komen over dit punt.

- 2. Niet één van mijn echte vrienden in de Heere heeft mij de rug toegekeerd, --zoals ik veronderstelde en ze zijn sinds die tijd bijna allemaal zelf gedoopt.**
- 3. Hoewel ik aan de ene kant geld verloor als gevolg van het gedoopt zijn, heeft de Heere toch niet toegelaten dat ik werkelijk een verliezer werd, zelfs niet wat betreft tijdelijke dingen, want Hij vergoedde het verlies zeer overvloedig.**

Tot slot: mijn voorbeeld is het middel geweest dat velen ertoe bracht de kwestie van de doop te onderzoeken en uit overtuiging zich aan deze inzetting te onderwerpen.

Nu ik deze waarheid zie, ben ik ertoe geleid om erover te spreken evenals over andere waarheden. **Gedurende de vijfenvertig jaar die ik nu in Bristol verblijf, zijn er meer dan drieduizend gelovigen in ons midden gedoopt.”**

JAMES HUDSON TAYLOR – 1832 - 1905

(Barnsley (Yorkshire), 21 mei 1832 – Changsha (Hunan), 3 juni 1905)

Hudson Taylor was een Britse zendeling en arts die 51 jaar in China heeft gewerkt. Hij was de oprichter van de China Inland Mission en wordt beschouwd als de stichter van de zg. <geloofszending>, waarbij de zendelingen niet leven van het salaris dat door een zendingsorganisatie betaald wordt, maar afhankelijk zijn van giften.

Jeugd

De vader van Taylor was apotheker en een lekenpredikant. Als tiener nam Hudson Taylor afstand van het geloof van zijn ouders, maar op 17-jarige leeftijd kwam hij tot geloof door toedoen van een evangelisatietraktaat. Taylor wijdde zichzelf er aan om als zendeling naar China te gaan, en begon met het studeren van Mandarijn, Grieks, Hebreeuws en Latijn. In 1851 ging hij als medisch assistent werken in een arme buurt in de stad Kingston. In 1852 ging Taylor medicijnen studeren in Londen.

In die tijd was er in Groot-Brittannië veel aandacht voor China vanwege de burgeroorlog daar. Velen veronderstelden dat er een massale beweging richting het christendom gaande was. Dit zorgde - samen met de gloedrijke (maar overdreven) rapporten van de zendeling Karl Gützlaff - voor de oprichting van de *Chinese Evangelization Society*. Taylor bood zich bij hen aan om als zendeling te worden uitgezonden.

Eerste jaren in China

Op 19 september **1853**, nog voor het afronden van zijn studie, vertrok Taylor naar China. Op 1 maart 1854 zette hij in Shanghai voet aan wal. Vanaf **1855** trok hij achttien keer het land in om het evangelie te verkondigen. Hij werd niet goed ontvangen, ondanks de medicijnen die hij meebracht en zijn vaardigheden op dat gebied. Daarna besloot de zendeling om zich volledig volgens de Chinese gewoonte te kleden. Zijn voorhoofd werd kaalgeschoren, maar hij liet een paardenstaart staan. Daarvóór werd hij beschouwd als een 'zwarte duivel' vanwege zijn zwarte overjas; nu luisterden de Chinezen ook naar hem. Hij deelde duizenden traktaten uit.

Tijdens zijn verblijf in Shanghai adopteerde hij een Chinese jongen met de naam *Hanban*. Taylor werkte samen met de **Williams C. Burns**, een Schotse evangelist. Door brand ging zijn hele medische uitrusting verloren. In **1857** besloten Taylor en zijn co-werker **John Jones** na het ontvangen van een brief uit Engeland om zelfstandig te gaan werken, los van een zendingsgenootschap. Dat jaar kregen zij ook versterking van een viertal Chinese mannen. In het jaar daarop trouwde hij met **Maria Jane Dyer**, de dochter van Britse zendingelingen. Samen adopteerden zij één Chinese jongen. Hun eerste kind overleed kort na de geboorte. In **1859** kregen zij een dochter.

Eerste terugkeer naar Engeland

Vanwege gezondheidsproblemen keerde Taylor in **1860** terug naar Engeland, samen met zijn vrouw en dochter. In Engeland rondde hij zijn opleiding af, en vervolgde de vertaling van het **Nieuwe Testament** in het **Ningbo-dialect**. Samen met de hulp van zijn vrouw schreef hij in **1865** een boek getiteld ***China's Spiritual Needs and Claims***. Dit boek was een grote hulp bij het werven van nieuwe vrijwilligers voor het zendingsveld.

In Engeland werden nog vier kinderen geboren, waarvan er één overleed bij de geboorte. Vanaf **1865** wijdde Taylor zich aan de stichting van een organisatie om de binnenlanden van China te bereiken met het evangelie. Binnen een jaar meldden 24 zendelingen zich aan en ontving hij een half miljoen euro (omgerekend naar moderne maatstaven). De organisatie kreeg de naam **China Inland Mission**.

Terugkeer naar China

Na vijf jaar keerde Taylor naar China terug. Daar kwamen zij aan op 30 september **1866**. Ook de andere zendelingen gingen gekleed in Chinese klederdracht. Toen sommige daarvan afweken stelde Taylor dat het evangelie alleen wortel kon vatten als zij zich zouden aanpassen aan de cultuur van de mensen die ze wilden bereiken.

In China hervatte Taylor zijn medische werk. Ook preekte hij elke dag. Sommige van de andere zendelingen trokken van deur tot deur om het evangelie te brengen. Conflicten binnen het team zorgde er echter voor dat het werk minder effectief was. In die tijd kreeg Taylor nog twee dochters. Een van hen overleed. Nadat zijn medezendingen zagen dat hij hun zorgen stelde boven die van zijn dochter bonden ze in, en kwam de eenheid binnen het team.

In **1868** beviel zijn vrouw van nog een zoon, maar in **1871** overleden zowel **Maria Jane Dyer** als een **dochter van Taylor** aan cholera. Haar dood trof Taylor diep en hij keerde terug naar Engeland. Maria's wens was dat Taylor opnieuw zou trouwen. Dat is ook gebeurd.

Tweede terugkeer naar Engeland

In Engeland trouwde hij met **Jane Elizabeth Faulding**, ook een zendinge. Aan het einde van **1872** keerden zij terug naar China. Een jaar later waren de Taylors door omstandigheden gedwongen om terug te keren naar Engeland. Taylor zelf was bijna verlamd vanwege een val op een rivierboot. In Engeland wierf hij achttien nieuwe zendelingen en keerde in **1876** weer terug naar China.

In **1876** trok Taylor, die inmiddels hersteld was van de verlamming, door het binnenland van China en opende overal zendingsstations. Dit was mogelijk als gevolg van een regeling die Engeland en China met elkaar hadden gesloten.

Uitbreiding werk

In **1881** waren er honderd zendingen werkzaam voor de China Inland Mission. Onder hen was **Charles Studd**, die deel uitmaakte van de **Cambridge Seven**. In **1883** keerde Taylor weer terug naar Engeland om vrijwilligers en geld te werven. Het aantal zendingen in China namens zijn organisatie groeide uit tot meer dan driehonderd, waaronder niet alleen Britten, maar ook Amerikanen. In **1888** trok hij dan ook naar de Verenigde Staten, en hield daar een groot aantal lezingen.

Bokseropstand

Tijdens de Bokseropstand van **1900** kwam het werk van de zendingsorganisatie tot een tijdelijke stop. De Bokseropstand was een opstand van een Chinese nationalistische beweging, gericht tegen de invloed van de westerse imperialistische mogendheden en hun invloed op het vlak van handel, politiek, religie en technologie. **58 zendingen en 21 kinderen verloren het leven**. Taylor weigerde achteraf schadevergoeding voor het verlies van levens om eigendommen, om op die manier het wezen van Christus te laten zien.

Laatste jaren

Aan het einde van zijn leven schreef Taylor nog verschillende boeken. In **1902** ging hij met pensioen. Zijn vrouw overleed in **1904** aan kanker. Met nog een paar maanden te leven keerde Taylor in **1905** voor de elfde en laatste keer naar China terug. Hij overleed in hetzelfde jaar op 73-jarige leeftijd terwijl hij thuis zat te lezen, en werd bij zijn eerste vrouw in **Zhenjiang** begraven.

Het protestantse kerkhof waar hij lag werd vernietigd tijdens de Chinese culturele revolutie. Vandaag de dag staan er industriële gebouwen. Taylors grafsteen stond jarenlang in het magazijn van een museum, en werd in **1999** ontdekt door een achterkleinzoon van Taylor.(Wikipedia)

Aanvullende gegevens uit diverse bronnen op internet:

Op zijn zeventiende, na het lezen van een evangelisatie-traktaat pamflet getiteld «Arme Richard», belijdt hij geloof in Christus, en in december 1849 beloofde hij

zichzelf om als missionaris naar China te gaan.

In **1849** kwam hij in contact met **Edward Cronin** van Kensington - een van de leden van de eerste zendingsorganisatie van de **Plymouth Brethren** naar Bagdad. Er wordt aangenomen dat Taylor de beginselen van zijn geloofsmissie heeft geleerd door zijn contact met de Broeders.

Hij werd in 1852 door Andrew John Jukes van de Plymouth Brethren in de Hull Brethren Assembly gedoopt en overtuigde zijn zus Amelia ook van de geloofsdoop en om zich te laten dopen.

In **1852** begon hij medicijnen te studeren aan het Royal London Hospital in Whitechapel, Londen, als voorbereiding op zijn werk in China. De grote belangstelling die in Engeland voor China ontstond door de burgeroorlog, die toen ten onrechte als een massabeweging naar het christendom werd beschouwd, leidde samen met de gloeiende maar overdreven rapporten van **Karl Gützlaff** over de toegankelijkheid van China tot de oprichting van de Chinese Evangelization Society, in wiens dienst Hudson Taylor zichzelf aanbood als hun eerste zendeling.

In **1857** verhuisde Taylor naar Ningbo en ontving een brief van de ondersteunende **George Müller** die ertoe leidde dat **Taylor** en zijn collega **John Jones** besloten ontslag te nemen bij de problematische zendingsorganisatie die hen had uitgezonden, en om in plaats daarvan onafhankelijk te werken in wat later de «**Ningbo-missie**» was. Vier Chinese mannen sloten zich bij hen aan: **Ni Yongfa, Feng Ninggui, Wang Lajun en Qiu Guogui.**

Op 25 juni **1865** wijdde **Taylor** zich in Brighton definitief aan God voor de oprichting van een nieuwe samenleving om de evangelisatie van de «onbereikte» provincies in het binnenland van China op zich te nemen. Kort daarna richtte hij samen met **William Thomas Berger** de **China Inland Mission** op. In minder dan een jaar tijd hadden ze 21 zendelingen aangenomen en meer dan £ 2.000 opgehaald (ongeveer £ 130.000 in termen van 2007). Begin **1866** publiceerde **Taylor** de eerste editie van het Occasional Paper of the China Inland Mission, dat later **China's Millions** werd.

Hudson Taylor accepteerde zendelingen uit allerlei denominaties. Hij kwam zelf uit een Methodist Church in Engeland. Wat voor gemeenten werden gesticht?

Hudson Taylor was een Baptist en de gemeenten die door hem gesticht werden waren dikwijls Baptistengemeenten. Maar als een zendeling een Anglicaanse kerk wilde stichten dan vond hij dat ook goed. Soms werd per regio of land gekozen voor een bepaalde denominatie. Zo werden in de Filippijnen alleen Bijbelgetrouwe gemeenten gesticht die de geloofsdoop onderhielden. Zij werden geen Baptistengemeenten genoemd, want die waren er ook, maar hadden wel dezelfde principes. De OMF was en is dus een interkerkelijke geloofszendingsorganisatie. Bij Hudson Taylor stond de eenheid in Christus op de eerste plaats, de rest kwam op de tweede plaats.

Of dit een verstandige keuze van Hudson Taylor geweest is, zal de tijd leren. Iedere denominatie heeft meestal een dwaling. Zo heeft de Anglican Church de dwaling van de kinderdoop.

Charles Spurgeon noemt **Hudson Taylor** minstens dertig keer in zijn prediking en schrijven. Ze waren goede vrienden. **Hudson Taylor** ging vaak naar **Spurgeons Tabernakel** om in de kerk voor hem of zijn zendingen te laten bidden toen ze naar China vertrokken! **Hudson Taylor** was een goede vriend van **George Muller** en van **Spurgeon**. De drie hielden van elkaar en steunden elkaars bediening.

Hudson Taylor was niet-sektarisch: hij verwelkomde medewerkers met vele confessionele achtergronden, waaronder vrouwen, minderheden en leden van de arbeidersklasse. Als zoon van een lekenprediker was hij als Methodist opgevoed, maar hij had banden met Baptisten- en Open Brethren-groepen, omdat hijzelf ook Baptist was. Hij was een «Koninkrijksgerichte» leider wiens voorbeeld blijft inspireren. Kandidaat-zendingen moesten en moeten wel altijd duidelijk hun roeping kunnen aangeven. En zij moesten geheel op God vertrouwen betreffende hun onderhoud. Hudson Taylor onderhield geen zendingen en dat doet OMF ook niet.

CHARLES HADDON SPURGEON, 1834-1892.

Charles H. Spurgeon was één van de meest bekende Baptisten predikers in Engeland en wereldwijd.

Spurgeon werd geboren in Kelvedon, Essex, Engeland 19 juni 1834. Zowel zijn vader en zijn grootvader waren predikers in de Congregational Church. In **1849**

hoorde hij een methodistische predikant preken en hij nam de Heere aan als zijn Redder. Na zijn bekering las hij veel boeken over het onderwerp de doop en in het jaar **1850** ging hij naar een Baptisten kerk en werd gedoopt door onderdompeling.

Spurgeon zegt hierover: **“Ik wist dat mijn vader en grootvader kleine kinderen in hun armen namen, enige druppels water op hun voorhoofdje sprengden en dan zeiden dat zij gedoopt waren; maar ik kon in mijn Bijbel niet vinden dat kinderen of zuigelingen gedoopt moesten worden. Ik heb een weinig Grieks geleerd, maar ik kon niet ontdekken dat het woord “dopen” de betekenis heeft van besprengen. En zo zei ik bij mijzelf: “Zij zijn godvruchtige mannen, maar zij kunnen dwalen en hoewel ik hen liefheb en hogelijk vereer, is dit toch geen reden om hen na te volgen. Ik acht dat de doop van een onbewust kind, even dwaas is als de “doop” van een schip of van een klok, want er wordt in de Schrift niets over gezegd. “**

Zijn moeder was zeer bedroefd, omdat hij Baptist was geworden. De briefwisseling die **Spurgeon** met zijn moeder had over deze zaak getuigt van geestelijke humor. **Moeder Spurgeon** schreef: ‘O Charles, ik heb de Heere vaak gebeden een christen van je te maken, maar ik heb er nooit om gevraagd dat je een Baptist zou worden.’ Waarop **Spurgeon** antwoordde: ‘Moeder, de Heere heeft uw gebed met Zijn gebruikelijke gulheid beantwoord en u veel en veel meer gegeven dan u vroeg of verwachtte.’

Spurgeon was bijna 16 jaar toen hij gedoopt werd. Toen hij achttien jaar was, werd hij de predikant van de Baptisten Kerk in Waterbeach. God zegende hem zeer en in 1853 werd hij voorganger van de zeer grote New Park Street Kapel.

Tijdens zijn bediening heeft hij een aantal weeshuizen opgericht en een College om mensen op te leiden om het Woord van God te prediken. **Spurgeon** zal de geschiedenis ingaan als één van de grootste Baptisten predikers die er ooit heeft geleefd. Meer dan een groot prediker, was **Spurgeon** een man die met God wandelde. We kunnen dit constateren uit zijn volgende citaat: **“Als we de Geest van God niet hebben, zou het beter zijn om de kerken te sluiten, de deur dicht spijkeren en er een zwart kruis op bevestigen en zeggen: “God ontferm u over ons”.**

“Als uw voorgangers de Geest van God niet hebben, kunnen ze beter niet preken en kunnen de mensen beter thuis blijven.

Ik denk dat ik mij niet te sterk uitdruk als ik zeg, dat een kerk zonder de Geest van God eerder een vloek is dan een zegen voor het land.”

Spurgeon was een Baptist in de ware zin van het woord. Zijn afscheiding van de **Baptist-Union** in **1887** had als oorzaak het opkomen voor de zuivere belijdenis. In de **‘Baptismal Regeneration Controversy’** keerde **Spurgeon** zich tegen de **anglicaanse doopleer**; de Anglicaanse Kerk leerde namelijk dat de wedergeboorte zich voltrok door middel van de doop (=baptismal regeneration). De **Anglicaanse Kerk** huldigde de opvatting dat geloof en bekering noodzakelijk zijn voor de doop. Maar van kleine kinderen kan natuurlijk niet gezegd worden dat ze geloven en bekeerd zijn. Daarom is de Anglicaanse Kerk overgegaan op het gebruik om doopgetuigen aan te stellen, evenals de Rooms-Katholieke Kerk. **De belofte van deze doopgetuigen wordt als substituut genomen voor het kind, zodat aan de eis van geloof en bekering kan worden voldaan. Het is duidelijk dat deze opvatting in strijd is met de doopleer van de Bijbel en van de Baptisten.**

Spurgeon over verbond en doop.

“Dat God op genadevolle wijze, ter wille van Abraham met al zijn nakomelingen, een verbond sloot en een teken instelde, dat bij alle mannelijke nakomelingen aangebracht moest worden, is geen bewijs, dat God een verbond heeft gesloten met de natuurlijke kinderen van elke gelovige en met elk kind, ter wille van de ouders en dat de doop van de mannelijke en vrouwelijke zuigelingen van gelovigen het verordeneerde teken is van dit verbond. Waar is er zo’n wet, behalve dan in de geschriften van de kinderdopers?”

“Niet bewezen kan worden, dat de Pinksterbelofte van Petrus enig verband heeft met- of verwijst naar het Abrahamitische verbond. Gods verbond met Abraham was niet een verbond met de uitverkorenen van de mensheid Ook niet met Abraham en de uitverkorenen, die van hem afstammen. Ook niet met Abraham en uitsluitend de kinderen van gelovigen. Ook niet met welke kinderen dan ook ter wille van hun ouders, behalve Abrahams eigen kinderen”.

In een openbare dienst, gehouden om de opening van de Metropolitan Tabernacle te herdenken, sprak hij duidelijk over de oorsprong van de Baptisten:

“Wij zijn van mening dat de Baptisten de oorspronkelijke christenen zijn. Ons bestaan is niet begonnen bij de reformatie, we waren al hervormers vóór Luther en Calvijn zijn geboren. We kwamen nooit uit de Kerk van Rome, want we waren er nooit in. We hebben een ononderbroken lijn tot aan de apostelen zelf. We hebben altijd bestaan vanaf de dagen van Christus, en onze principes, soms versluierd en vergeten, als een rivier die voor een korte tijd onder de grond verder stroomt, hebben altijd eerlijke en heilige aanhangers gehad.

Vervolgd door de roomsen en protestanten van bijna elke denominatie. Maar er is nooit een regering geweest met Baptisten principes, die anderen heeft vervolgd. Ook niet, geloof ik, heeft ooit een Baptist het voor recht gehouden om het geweten van anderen onder controle van de mens te plaatsen. We zijn altijd bereid geweest om te lijden, zoals onze martyrologia zal bewijzen, maar we zijn niet bereid om enige hulp van de staat te accepteren, om te hoereren betreffende de zuiverheid van de Bruid van Christus met een alliantie met de regering, en we zullen nooit de kerk, of de koningin, de despoot over de gewetens van mensen maken.”

(Het leven van Charles Haddon Spurgeon – samengesteld door zijn weduwe – D.A. Daamen 1900). Mensen noemen Spurgeon de “Prins der Predikers.” Ze erkennen hem over het algemeen als één van de grootste predikers die de wereld ooit heeft gekend. Hij publiceerde meer dan 1900 verschillende preken tijdens zijn leven. Op het moment van zijn dood in 1892, rouwden duizenden om zijn heengaan.

Baptisten in Australië.

De eerste prediker die ernaar streefde een Baptisten gemeente te planten in Australië was **John McKaeg**. Hij begon zijn werk in **Sydney** in **1831**. Hij werd de stichter en voorganger van de Bathurst Street Baptist Church op 17 november **1836**. Toen hij deze kerk oprichtte, liet hij ieder met een religieuze achtergrond lid worden. Hij drong er niet op aan dat ze Christus als hun Redder zouden aannemen noch dat zij werden gedoopt door onderdompeling. **Bijgevolg kunnen we zeggen dat McKaeg niet een ware NT Baptist was.** In **1851** begon **William Hopkins Carey**, de kleinzoon van **William Carey**, een Baptisten kerk in **Parramatta**, in de buurt van **Sydney**.

In **1834** begon **Henry Dowling** de eerste Baptisten kerk in **Tasmanië**. Door zijn inspanning ontstonden er gemeenten in zowel **Hobart** en **Launceston**. Deze gemeenten was geen lang leven beschoren, maar door de inspanningen van zijn schoonzoon **William Gibson** werd deze gemeenten veertig jaar later nieuw leven in geblazen. Deze kerken in Tasmanië breidden zich geweldig uit in de jaren die volgden. De eerste Baptisten kerk in Zuid-Australië begon met de komst van de heer en mevrouw **W. Finlayson** op 14 februari **1837**. Ze dienden vooral de Aboriginals. Het lijkt erop dat ze zich hielden aan de Bijbelse Baptisten doopleer. In **1863** vormden de Baptisten kerken van Zuid-Australië de Zuid-Australische Baptist Association. In het jaar **1926** veranderden ze deze naam in de **Australian Baptist Union**. De eerste Baptisten diensten in **Victoria** werden in **Melbourne** gehouden in **1838**. De eerste Baptisten voorganger die begon te preken in die stad was **Thomas Napier**.

In december **1842** was **John Ham** aangekomen in **Melbourne** op weg naar Sydney. De Baptisten haalden hem over te blijven en dit resulteerde in de aanstelling tot vaste voorganger van hun kleine, maar groeiende kerk: de Collins Street Church. Christenen vestigden de eerste Baptist gemeente in **Queensland** in **Moreton Bay** in het jaar **1855**. Helaas stonden zij ook toe dat mensen lid werden zonder onderdompeling na bekering. Ze stonden er alleen op dat de voorgangers zich lieten dopen. Helaas lijkt dit de praktijk van veel Baptisten gemeenten in Australië te zijn geweest. We moeten niet vergeten dat de naam Baptist, een gemeente niet tot een echte Baptisten gemeente maakt. Het gaat om leer en leven. De Baptisten stichtten geen gemeenten in West-Australië tot het jaar **1894**. De eerste man die een Baptisten gemeente in West-Australië begon was **J.H. Cole**, een lekenprediker, die van Victoria kwam. Hij vestigde de eerste Baptisten gemeente in **Perth**.

Nieuw-Zeeland ontving zijn eerste Baptisten gemeente in de stad van Nelson in **1851**. Het aantal Baptisten in Nieuw-Zeeland nam niet snel toe, maar vandaag de dag noemen een aanzienlijk aantal gelovigen zich Baptist. In **1882** vormden de Baptisten, de Baptist Union in New Zealand.

De Waldenzen in de 19e eeuw.

De **Waldenzen** verwelkomden de legers van de revolutie en later van Bonaparte. Van **1795 tot 1815** kregen ze vrijheid van geweten en werden niet langer beperkt tot hun 'getto'. Echter, dit veranderde in **1815** toen de koning van Sardinië weer op de

troon kwam. Hij stelde de voormalige beperkende wetten inzake de **Waldenzen** weer in werking. Ze moesten wachten tot 17 februari **1848** voordat zij via het Edict van Emancipatie, uitgegeven door Carlo Alberto, politieke- en burgerrechten ontvingen. In de dalen wordt deze datum nog steeds gevierd met jaarlijks enorme vreugdevuren (faló in het Italiaans).

Aan het einde van de Kerkelijke Staat in **1870** en met de eenheid van Italië, werd de Waldenzen Kerk toegestaan om het Evangelie te prediken in heel Italië. Daarna kwamen er ook Waldenzen kerken en centra in Midden- en Zuid-Italië. **Momenteel is de Waldenzen Kerk verspreid door het hele land, maar nog altijd is ongeveer de helft van de Waldenzen geconcentreerd in de historische valleien van de Piemonte. Ondanks al deze gunsten, werden de Waldenzen nog steeds regelmatig lastiggevallen, wat resulteerde in hun verspreiding over heel Europa, met name naar Duitsland.**

Hun leefgebied werd beperkt tot een klein gebied in Italië met 6.000 arme boeren in 15 dorpen, met slechts zeven voorgangers. Er werden nog steeds wetten tegen hen uitgevaardigd en gehandhaafd om het leven van deze tweederangs burgers moeilijk te maken. Zie meer op: <http://www.twoagespilgrims.com/doctrine/waldensians-medieval-reformers/#sthash.4iWkYiZm.dpuf>.

In 1799 emigreerde een deel van de Waldenzen van Württemberg naar Amerika en sloot zich aan bij degenen die in Arnauds tijd zich hadden gevestigd in de buurt van Philadelphia. In 1800 valt Piemonte onder het bestuur van Frankrijk. In 1814 herstelde de koning van Sardinië zijn troon en weigerde de privileges toe te kennen aan de Waldenzen, die zij vóór de Franse revolutie hadden genoten.

In **1825**, in de dagen van het Zwitserse Reveil, vond er een krachtige herleving plaats door de bediening van **Félix Neff (1798-1829)**. Hij was vooral werkzaam onder het overblijfsel van de Waldenzen in de aangrenzende Franse Alpen. Ook de dalen in Piémont werden gezegend in die dagen.

Dr. J.A. Wylie schrijft: “Het bezoek, gebracht door de apostolische **Félix Neff** in **1825**, was het eerste aanbreken van een nieuwe dag. Men had het gevoel dat door hem een adem van de hemel over de dorre beenderen was heengegaan.” Het volgende stadium van hun wederopstanding was het bezoek van dr. **William S. Gilly**.

Het resultaat van zijn bezoek was de oprichting van een college in Torre, tot onderwijs voor de jeugd en opleiding van predikanten en een hospitaal voor de zieken. Bovendien werd er grote belangstelling voor hen gewekt in Engeland. Deze dr. **Gilly (1789-1855)**, een Engelse kanunnik, heeft veel voor de Waldenzen gedaan. De aandacht van velen werd getrokken, vooral ook door het lezen van drie belangrijke boeken, door hem geschreven: twee over zijn bezoeken aan de dalen, zowel in Italië als in Frankrijk en dan zijn boek over **Félix Neff**.

In 1848 kregen de Waldenzen burgerlijke en politieke rechten, gelijk aan de anderen. Vanaf die tijd tot heden hebben ze in hun valleien geen vervolgingen meer gekend.

Geestelijk gezien is het er echter niet op vooruit gegaan. Onder sommige ouderen is er een verlangen naar de godsdienstbeleving van vroeger. Na de Franse Revolutie waren de Waldenzen van Piemonte verzekerd van gewetensvrijheid en in 1848 verleende de heerser van Savoye, koning Karel Albert van Sardinië, hen burgerrechten.

De bouw van de kerk in Turijn, die in **1853** werd geopend, symboliseerde hun recht buiten de Waldenzen valleien te prediken. Via de uitgeverij **Claudiana** kon de **Waldenzen Kerk** haar invloed vergroten. Waldenzer bedrijven domineerden de Turijnse chocolade-industrie in de tweede helft van de negentiende eeuw en de uitvinding van hazelnoot-chocolade wordt aan hen toegeschreven. Genietende van de vrijheid van godsdienst, begonnen de Waldenzen te migreren buiten hun valleien.

Tegen de tijd van de Italiaanse eenwording, hadden de **Waldenzen** gemeenten in geheel Italië. Dit kwam door de prediking of door migratie. Echter, armoede, maatschappelijke discriminatie en de demografische druk leidden ertoe dat veel **Waldenzen** emigreerden, eerst als seizoenarbeiders naar de Franse Riviera en Zwitserland en later naar **Colonia Valdense** in **Uruguay**. Ook naar **Argentinië** en uiteindelijk naar de **Verenigde Staten**.

Degenen die in Italië zijn gebleven, hebben wel een grote sociale vooruitgang meegemaakt. De **Waldenzer** wetenschap bloeide ook in de negentiende eeuw. Kopieën van de Romaunt versie van het Evangelie van Johannes werden bewaard in Parijs en Dublin. De manuscripten werden gebruikt als de basis van een werk van **Gilly** ge-

publiceerd in **1848**, waarin hij de geschiedenis beschreef van het Nieuwe Testament dat bij de Waldenzen in gebruik was.

Het **Waldenzer College** begon in **1855** voorgangers op te leiden, eerst in **Torre Pellice**. Een paar jaar later verhuisde het **Waldenzer College** naar Florence en in **1922** naar **Rome**. Economische en sociale integratie hebben acceptatie van etnische Waldenzen in de Italiaanse samenleving versoepeld. Schrijvers als **Italo Calvino** en politici als **Domenico Maselli** en **Valdo Spini** hebben een Waldenzer achtergrond. De kerk heeft ook intellectuelen aangetrokken als nieuwe aanhangers, zoals de filosoof **Gianni Vattimo** en krijgt aanzienlijke financiële steun van Italianen, die niet tot hun gemeenschap behoren.

Waldenzen in de USA in de 19e eeuw.

Sinds de koloniale tijden zijn er Waldenzen geweest die vrijheid vonden aan Amerikaanse kusten, zoals in New Jersey en Delaware. Veel **Waldenzen** waren ontkomen aan vervolging in hun thuisland door weg te vluchten naar de tolerante Nederlandse Republiek. In de late 19e eeuw zijn veel Italianen, waaronder Waldenzen, geëmigreerd naar de Verenigde Staten. **Zij stichtten gemeenschappen in New York, Boston, Chicago, Monett, Galveston, Rochester en Salt Lake City.**

De **Monett congregatie** was een van de eersten die zich in de Verenigde Staten in **1875** vestigde met ongeveer 40 kolonisten, die eerst de oorspronkelijke Zuid-Amerikaanse nederzetting in **Uruguay** hadden gevestigd in **1850** en die het geweld op het Uruguayaanse platteland waren ontvlucht. Zij reisden eerst terug naar Europa, dan over de Noordelijke Atlantische Oceaan naar New York en met de trein naar het zuiden van **Missouri**.

Waldenzen die in de Cottische Alpen van Noord-Italië woonden bleven doorgaan met migreren naar **Monett** tot in het begin van **1900**. Ze vergrootten de oorspronkelijke kolonie en stichtten daarna een andere, grotere nederzetting in **Valdese, North Carolina** in **1893**. Zowel de Monett en Valdese gemeenten gebruiken de naam **Waldensian Presbyterian Church**.

In 1853 verliet een groep van ongeveer 70 Waldenzen, mannen, vrouwen en kin-

deren hun huizen in de Piemonte Valleien en emigreerde naar Salt Lake City, Utah, na bekeerd te zijn tot het mormonisme door Lorenzo Snow.

Deze **Waldenzen** behielden hun cultureel erfgoed, terwijl zij een **mix van de Mormoonse- en Waldenzer** godsdienst doorgaven aan hun nakomelingen. Hun nakomelingen beschouwen zich zowel als **Mormonen** als ook **Waldenzen** en denken af en toe de erfenis van beide religies. In **1906** werd op initiatief van de kerk in New York City de Waldenzen belangengroepen uitgenodigd om samen te vloeien tot een nieuwe entiteit, the **American Waldenzen Aid Society** (AWS), georganiseerd om fondsen te verzamelen voor de steun van de Waldenzen Kerk in Italië en elders en mensen op te wekken en te interesseren voor het werk van genoemde kerk in de VS. Vandaag heet deze organisatie de **American Waldenzen Society**.

Waldenzen in Duitsland in de 19e eeuw.

Enkele duizenden **Waldenzen** vluchtten uit Italië en Frankrijk naar Duitsland. **Henri Arnaud (1641-1721)**, predikant en leider van de Piemonte Waldenzen, redde zijn geloofsgenoten uit hun verstrooiing onder de vervolging van Victor Amadeus II de hertog van Savoye. **Eberhard Louis**, hertog van Württemberg nodigde de Waldenzen uit op zijn grondgebied. **Toen de Waldenzen voor een tweede keer werden verbannen, begeleidde Arnaud hen in hun verbanning naar Schönenberg en bleef tot zijn dood hun pastor.**

Degenen die in Duitsland bleven, werden al snel geassimileerd in de staatskerken (lutherse en gereformeerde) en zijn onderdeel geworden van verschillende **Landeskirchen** in de **Evangelische Kirche** in Deutschland. De nieuwe kolonisten waren vrij in het houden van hun religieuze diensten en hielden die in de Franse taal, tot de 19e eeuw.

De Waldenzen gemeenschap wordt vaak over het hoofd gezien, omdat de Hugenoten groter in aantal waren. Henri Arnau's huis in Schönenberg, dicht bij Ötisheim, is vandaag een museum. Een gedenkplaat verwijst naar de invoering van de aardappelen in Württemberg door de Waldenzen.

De belangrijkste groepen van de Waldenzen vluchtelingen vonden een nieuw thuis in Hessen, Darmstadt, Kassel, Homburg, Nassau-Dillenburg en in het

toenmalige Groot Hertogdom Württemberg. Nieuwe gemeenschappen werden opgericht in Rohrbach, Wembach en Hahn (tegenwoordig onderdeel van Ober-Ramstadt), Walldorf (vandaag Mörfelden-Walldorf), Bad Homburg-Dornholzhausen, Gottstreu en Gewissenruh (Oberweser) en Charlottenberg.

Nog op vandaag, tonen de Franse familienamen (Gille, Roux, Granget, Conle, Gillardon, Common, Jourdan, Piston, Richardon, Servay, Conte, Baral, Gay, Orcellet of Salen) de Savoy achtergrond. **Stuttgart** heeft ook een Italiaanse Waldenzen gemeenschap met ongeveer 100 leden. Gemeentenamen als Pinache, Serres (beiden nu onderdeel van Wiernsheim), Großvillars, Kleinvillars (een deel van Oberderdingen) en Perouse tonen het Franse erfgoed, de laatste gemeenschappen zijn dicht bij Maulbronn en zijn UNESCO werelderfgoed, nl. het klooster en de school. **Maulbronn** was de plaats van de festiviteiten voor de 250ste verjaardag van de Waldenzen emigratie naar Duitsland, die ook een belangrijke rol speelde in het herstel van de Italiaans-Duitse relaties na de Tweede Wereldoorlog.

De **Waldenzen gemeenschap** is actief en heeft diverse verenigingen voor het behoud van het specifieke erfgoed en het onderhouden van relaties in Italië en Zuid Amerika. Dat omvat ook een nauwlettend volgen van de oecumene door theologen, beïnvloed door de Waldenzen, die hun twijfels hebben over een nauwere samenwerking met de Rooms-Katholieke Kerk. Op 17 februari **1848** verleende Charles Albert, koning van Piemonte-Sardinië vrijheid van godsdienst en maatschappelijke emancipatie aan de Waldenzen.

Nieuwere Waldenzen congregaties ontstonden, evenals de Italiaanse christelijke vrije kerken (1852-1904) en de Italiaanse Kerk van de Broeders. Ondertussen begonnen Britse en Amerikaanse missionarissen te prediken en stichtten Anglicaanse, Baptisten en Methodisten kerken.

Baptisten in Frankrijk.

Baptisten gemeenten ontstonden in Frankrijk in de jaren 1820 tot 1830. Hier volgt de geschiedenis van de eerste Franse Baptist, in het noorden van Frankrijk, later weergegeven door een Franse voorganger, **Robert Dubarry**.

Het wijst op de rol van serieuze Bijbelstudie: 'In het dorp **Nomain**, in **1810**, vond

een boer in een hoek van zijn huis een Bijbel, die al lang verborgen was gebleven en ongebruikt. Hij las er gretig in en leende het aan zijn burens, met wie hij later bijeen kwam. Ze bouwden een kleine plaats van samenkomst en verwelkomden in 1819 de eerste Baptisten bezoeker uit die regio.”

Baptisten in de 19e eeuw in Slowakije.

De Baptisten begonnen op het grondgebied van de huidige Tsjechische Republiek te werken in de jaren rond **1850**. Het gebied was een deel van Oostenrijk-Hongarije tot het einde van de Eerste Wereldoorlog en stond bekend als Tsjecho-Slowakije van 1918 tot 1992.

In **1858** ging **Magnus Knappe**, een Duitse voorganger, regelmatig naar het **Broumov** gebied en predikte daar aan de Duitstalige mensen. **De eerste Tsjechische Baptisten gemeente werd opgericht op 15 maart 1884 in het dorp Hledsebe in Centraal Bohemen.** Deze gemeente noemde zich de **“Congregatie van christenen gedoopt op het geloof”**. Dit werk werd verplaatst naar Praag en bleef groeien en andere gemeenten werden opgericht.

Heinrich Meyer, een **Baptisten zendeling** uit Duitsland, kwam naar **Boedapest (Hongarije) in 1873. Na 10 jaar evangeliseren had hij 629 Duitstalige mensen gedoopt.** Eén van deze Duits sprekende personen was **Johann Tatter**, een 30 jarige smid uit Lubica in de buurt van KezMarok, die naar **Boedapest** ging om werk te vinden als ijzerhandelaar. Hij werd geleid tot de zaligheid in Christus Jezus door de bediening van Meyer, die **Tatter** doopte in de rivier de Donau in Boedapest in **1875**. In 1875-1876 werden nog enkele Duitse arbeiders uit het KezMarok gebied in Boedapest gedoopt door **Pastor Meyer. Hij ging later naar het Spišská Kapitula gebied van Slowakije, op uitnodiging van bepaalde gelovigen. Hij doopte er verschillende nieuwe gelovigen. Johann Tatter, de eerste Baptist uit Slowakije, werd ook de eerste Evangelist in Slowakije.**

De eerste Baptisten gemeente in Vavrišovo (Slowaakse gemeente in de regio Žilina). Een Duits-Tsjechische man genaamd **Wenzel Brosch**, die als leerlooier werkte in KezMarok, hoorde de prediking van **Meyer** in het huis van een Duitse Baptist en werd een gelovige. Hij en zijn vrouw werden gedoopt op **26 april 1880. Wenzel Brosch** verliet zijn baan in KezMarok omdat hij geloofde dat het niet goed

was om op zondag te werken. Hij en zijn familie verhuisden naar **Liptovský Mikuláš** gelegen in de Liptov-regio, tussen de Hoge en de Lage Tatra en aan de rivier Váh. Hij werkte daar als meester leerlooier. Hij nodigde vele kennissen, burens en collega's in zijn huis uit voor Bijbelstudie. **Brosch** nodigde **Michal Bliztan** uit, een kleermaker uit Vavrišovo, om de Bijbelstudie bij te wonen. Later openden Bliztan, een Lutherse en zijn vrouw, die rooms-katholiek was, hun huis in Vavrišovo om de Bijbel te bestuderen met drie andere echtparen.

Op 13 april **1882** werd **Michal Bliztan** gedoopt door **Heinrich Meyer** en ook nog **Bliztans vrouw** en **tien andere nieuwe gelovigen**. Eén van degenen die gedoopt waren was **Medla**, een schoenmaker, die later voorganger van de kerk in **Vavrišovo** is geworden. De kleine groep van Baptisten gelovigen begon bijeen te komen in het huis van de familie **Orech**. **Lav Brovz** diende hen als hun voorganger, zonder loon te ontvangen.

Op 17 juli **1882** vierden ze hun tweede doopdienst, waar twee vrouwen in het openbaar hun geloof in Christus beleden. Het volgende jaar doopten ze twee echtparen uit **Vavrišovo**. In **1884** werden veertien mensen tot Christus geleid. In datzelfde jaar stuurden ze **Tomcz en Matejz Teucek** naar Boedapest om te werken als bouwvakkers en om daar meer te leren van **Heinrich Meyer**.

Door **Meyers** suggestie ging **Teucek** naar het **Baptisten Seminarium** in **Hamburg**, Duitsland om daar zijn opleiding te ontvangen. Hij keerde in de zomer van **1886** terug naar **Vavrišovo** en werd door **Meyer** bevestigd tot de bediening. Hij diende als pastor de kerk gedurende twee jaar. Gedurende die tijd doopte hij 65 nieuwe leden.

Van **1882-1888** was **Vavrišovo** een zendingspost van de Baptisten gemeente in Boedapest. (Reformed Reader). In **1886** opende **Heinrich Nittnaus** zijn huis in **Bratislava** voor Bijbelstudie. Ongeveer 20 mensen van verschillende etnische achtergronden kwamen naar deze bijeenkomsten.

Broeder Meyer vroeg **Johann Tatter**, die diende als zendeling in de Tatra, om naar Bratislava te komen en er de kleine groep van gelovigen te bemoedigen. Een jaar later hadden ze vijf nieuwe gelovigen gedoopt. **Augustus Meereis**, een Baptisten pastor van Yrard in de buurt van Warschau, Polen, verhuisde naar **KezMarok** in **1888** en vestigde daar een gemeente. Hij werd ook leider van de zending in **Vavrišovo**

en dit werk werd zo gezegend, dat in datzelfde jaar een gemeente werd opgericht. Binnen korte tijd werkte pastor **Meereis** als zendeling voor meerdere Baptisten zendingsorganisaties.

Er waren Lutherse mensen in Chvojnica, die niet zo ver wilden reizen om naar een kerk te gaan en daarom begonnen ze de Schriften te onderzoeken in hun huizen. Ze zochten de kleine groep Baptisten op in **Bratislava** en nodigden broeder **Meereis** te **Chvojnica** uit om bij hen te komen in **1889**. Ze hielden de eerste doopplechtigheid in hun dorp in juli **1890**. Tegen die tijd hadden de 64 leden in **Vavrisovo** het eerste Baptisten kerkgebouw in Slowakije voltooid dat werd geopend 31 augustus **1890**. (Reformed Reader).

TWINTIGSTE EEUW.

De Waldenzen in de 20e eeuw.

De Waldenzen kerk in Milaan, gebouwd in **1949**, werd voorzien van materialen uit de gesloopte gotische kerk van San Giovanni in Conca. **In 1848, na vele eeuwen zware vervolging, verwierven de Waldenzen juridische vrijheid in het koninkrijk van Piemonte-Sardinië, die Karel Albert van Sardinië hen verleende door een nieuwe grondwet (de Statuto Albertino).**

Vervolgens werden de **Waldenzen Evangelische Kerken** verspreid over geheel Italië. De Waldenzen kerk kreeg bekeerlingen door het bouwen van scholen in een aantal van de armere regio's van Italië, met inbegrip van Sicilië. Er is nog steeds een Waldenzen kerk in de stad van Grotte, Province of Agrigento in het zuidwestelijke deel van het eiland.

Duitse protestanten hebben de Waldenzen in Italië al sinds de 17e eeuw ondersteund. Tijdens de Duitse bezetting van Noord-Italië in de Tweede Wereldoorlog, waren de Italiaanse Waldenzen actief in het redden van Joden die geconfronteerd werden met hun dreigende uitroeiing, door velen van hen te verbergen in hetzelfde dal waar hun eigen Waldenzen voorouders de toevlucht hadden gevonden in eerdere generaties.

Na **1945** heeft de Evangelische Kerk in Duitsland, onder leiding van Theophil Wurm (bisschop van Württemberg), de "Stuttgart verklaring van Schuld" uitgegeven en actief bijgedragen aan verzoening met Italië (en Frankrijk) op basis van de relaties in de diaspora. De eeuwfeest festiviteiten in 1948 van de "Savoy burgerrechten verklaring" werden gebruikt voor de inspanningen van de EKD (Evangelische Kirche Deutschland) om de Italiaanse verzoening na WO-II te ondersteunen.

In 1948 begon een nieuw tijdperk van vrijheid voor de Waldenzen. Echter, de volledige erkenning van de Waldenzen Kerk door de Italiaanse staat heeft plaatsgevonden met goedkeuring van de Intesa 1984. (Memorandum van overeenstemming tussen de regering van de Republiek en de Tavola Valdese in uitvoering van artikel 8, paragraaf op 21 februari 1984 drie van de grondwet 464 ondertekend en door de wet van 11 augustus 1984 goedgekeurd No. 449).

In het begin van de twintigste eeuw kwamen er uit Amerika zendingen van de Pinksterbeweging die hun on-Bijbelse leer van de doop in de Heilige Geest verspreidden in het gehele land. Tegenwoordig behoren de meeste van de Pinkstergemeenten tot de **Assemblies of God** in Italië.

De **Federatie van Evangelische Kerken in Italië (FCEI)**, opgericht in 1967, bestaat uit alle historische protestantse kerken van Italië (met inbegrip van de Waldenzen en Methodisten, de Lutherse Evangelische Kerk in Italië, de Baptisten Evangelische Christelijke Unie van Italië en enkele kleinere kerken), plus twee leden-waarnemers met een grote aanhang (de Federatie van Pinkstergemeenten en de Italiaanse Unie van de Zevende-Dag Adventisten.)

De **Unie van de Methodistische- en Waldenzen Kerken** is een Italiaanse Verenigde kerk. Deze werd opgericht in 1975 na de vereniging van de Waldenzen Evangelische Kerk (een hervormde kerk met pre-Lutherse wortels) en de Italiaanse Methodisten kerk. Deze heeft nu 50.000 leden (45.000 Waldenzen, van wie 30.000 in Italië en zo'n 15.000 verdeeld tussen Argentinië en Uruguay, en 5.000 Methodisten) en is lid van zowel de World Communion of Reformed Churches en van de World Methodist Counsel.

De Federatie van Evangelische Kerken in Italië heeft 30.000 leden in Italië, waarvan er ongeveer 10.000 in de valleien van Noord Italië wonen. Terwijl de Waldenzen slechts ongeveer 25.000 leden hebben, zijn ongeveer 412.000 Italianen bereid om de Waldenzen gemeenschap en haar liefdadigheidswerk te ondersteunen.

Waldenzen in de USA in de 20e eeuw.

Omstreeks **1920** werd het grootste deel van de Waldenzen kerken en zendingsgenootschappen samengevoegd in de Presbyteriaanse Kerk hetgeen te wijten was aan de culturele assimilatie van de tweede en derde generatie. Het werk van de American Waldenzen Society zet zich vandaag voort in de Verenigde Staten.

De American Waldenzen Society heeft als doel de dialoog en het partnerschap te bevorderen tussen de Waldenzen Kerken in Italië en Zuid-Amerika en de christelijke kerken in Noord-Amerika met het oogmerk om de visie van het Waldenzen christelijk getuigenis voor Noord-Amerika te bevorderen.

De bekendste Waldenzen Kerken in Amerika zijn in **New York, Monett, Missouri** en in **Valdese, North Carolina**. De kerk in New York City werd ontbonden in 1990. De Waldenzen presbyteriaanse kerken in de Verenigde Staten en de American Waldenzen Society hebben banden met de in Italië gevestigde Waldenzen Evangelische Kerk, maar in tegenstelling tot de Zuid-Amerikaanse Waldenzen gemeenschappen zijn ze onafhankelijk van de Europese organisatie.

Waldenzen in Uruguay en Argentinië in de 20e eeuw.

De eerste Waldenzen kolonisten uit Italië kwamen in Zuid-Amerika aan in 1856. Vanaf die datum waren er verschillende migraties, vooral naar Argentinië, evenals naar het zuidelijk deel van de provincie La Pampa in de stad van Jacinto Arauz waar ze aankwamen rond 1901.

Vandaag bestaat de Waldenzen kerk van de Rio de la Plata uit ongeveer 25 gemeenten en 3.000 leden verdeeld tussen Uruguay en Argentinië. De Uruguayaanse stad Colonia Valdese, in het departement Colonia, is het administratieve centrum van de Waldenzen Evangelische Kerk van de Rio de la Plata. In 1969 vormde de kerk een zendingspost in Barrio Nuevo, die een gaarkeuken beheerde ten behoeve van 500 arme gezinnen. Missionaire activiteit heeft geleid tot bekering van nieuwe mensen, niet van Waldenzen afkomst, die zij “nieuwe Waldenzen” noemen.

Mennonieten in Rusland in de 20e eeuw.

Na de Russische Revolutie van 1917 en de Russische Burgeroorlog (1917-1921), werden al de boerenbedrijven van de Mennonieten (waarvan de eigenaars koelakken werden genoemd) onteigend door lokale boeren of de Sovjetregering.

Naast onteigening werden Doopsgezinden ernstig vervolgd in de loop van de Burgeroorlog door de werknemers, de bolsjewieken en met name door de communistische-anarchisten van Nestor Makhno, die de Mennonieten beschouwde als bevoorrechte buitenlanders van de upper class.

Tijdens de onteigeningen werden honderden Mennonieten, mannen, vrouwen en kinderen vermoord. Na de Oekraïens-Russische oorlog en de bezetting van de Oekraïne door de Russische bolsjewieken, werden mensen die openlijk hun gods-

dienst beoefenden, in veel gevallen gevangen genomen door de Sovjetregering. Dit leidde tot een golf van emigratie naar Amerika, Canada en Paraguay.

Toen het Duitse leger de Sovjet-Unie binnen viel in de zomer van 1941, ervoeren velen in de doopsgezinde gemeenschap hen als bevrijders van het communistische regime, waaronder zij hadden geleden. Toen het tij van de oorlog keerde, vluchtten veel Mennonieten met het Duitse leger terug naar Duitsland, waar ze werden aanvaard als Volksdeutsche.

De Sovjetregering geloofde dat de Doopsgezinden collectief hadden samengewerkt met de Duitsers. Na de oorlog werden veel van de Doopsgezinden in de Sovjet-Unie gedwongen te verhuizen naar Siberië en Kazachstan en velen werden naar de Goelags gezonden, als onderdeel van het Sovjet-programma van massale interne deportatie van verschillende etnische groepen, waarvan de loyaliteit als twijfelachtig werd beschouwd.

Veel Duits-Russische Mennonieten die in het oosten (niet in de Oekraïne) woonden werden gedeporteerd naar Siberië vóór de invasie van het Duitse leger en werden vaak geplaatst in werkkampen. In de decennia die volgden werd het Sovjetregime minder bruut en een aantal Mennonieten keerde terug naar de Oekraïne en West-Rusland, waar ze vroeger hadden gewoond.

In de jaren 1990 gaven de regeringen van Kazachstan, Rusland en de Oekraïne deze mensen de kans om te emigreren en de overgrote meerderheid emigreerde naar Duitsland. Na 1970 kregen duizenden Sovjetburgers van Duitse (Mennonieten) afkomst toestemming zich in Duitsland te vestigen.

Na de val van het communisme emigreerden nog eens naar schatting 90.000 naar het Westen. Vandaag de dag zouden er nog maar een kleine **5.000 Mennonieten** in de voormalige Sovjet-Unie wonen, voornamelijk in het Aziatische deel. Als religieuze gemeenschap maken zij vanouds deel uit van de groepering der Evangelie Christen Baptisten (ECB) of ze hebben hun zelfstandigheid bewaard.

Baptisten in Tsjecho-Slowakije in de 20e eeuw.

Tijdens een bijeenkomst in Vavrišovo in 1919, vormden 15 Baptisten congregaties

een associatie met de naam “**The Chelčický Unity of Brethren**”. Later werd de naam gewijzigd in “Eenheid van Baptisten Broeders”. In de jaren 1960 werden twee regionale groepen gevormd, de Boheems-Moravische en de Slowaakse. **De eenheid betrof alle Baptisten op het grondgebied van Tsjecho-Slowakije tot 1993.**

Nadat Tsjecho-Slowakije op 1 januari 1993 in twee republieken werd gesplitst, werd ook de Eenheid van Baptisten Broeders gedeeld in een Tsjechische- en een Slowaakse groep op 1 januari 1994. Deze twee groepen onderhouden contacten, maken gebruik van hetzelfde gezangboek en publiceren een gemeenschappelijk tijdschrift, de **Rozsieváč** (“**De Zaaier**”).

Het hoogste orgaan in de **Eenheid van Baptisten Broeders** is een “conventie van afgevaardigden”, die over het algemeen één keer per jaar vergaderd. Het orgaan kiest een vijfkoppig uitvoerend comité voor een termijn van vier jaar, dat functioneert op het gebied van administratie. **De Eenheid van Baptisten Broeders is lid van de Europese Baptisten Federatie, de Baptist World Alliance en de Oecumenische Raad van Kerken in de Tsjechische Republiek.**

De Hogeschool of Bijbelschool in Olomouc (opgericht in 1992) biedt een driejarige studie aan, gericht op theologische activiteiten. Degenen die geïnteresseerd zijn in bepaalde theologische graden studeren vaak aan het **Evangelische Theologische Seminarie in Praag**. Momenteel heeft de vereniging 2.335 leden in 26 gemeenten.

Het kantoor van het Uitvoerend Comité is gevestigd in Praag. Na de “fluwelen revolutie”, begonnen de Baptisten op te staan en schudden de terreur van de afgelopen veertig jaar van zich af. Op het moment van de val van het communisme hadden de Baptisten negen kerken in Slowakije. **Er zijn nu twintig Baptisten kerken in de Unie.**

De groei van die kerk is zeer snel gegaan. In het najaar van 1995 ondertekende de **Slowaakse Baptisten Unie een partnerschap met de Southern Baptists van Virginia en de International Mission Board van de Southern Baptist Convention om via deze weg middelen beschikbaar te stellen om het Evangelie bekend te maken in heel Slowakije**. Tijdens de drie jaar van partnerschap kwamen vierhonderd Virginia Baptist vrijwilligers naar Slowakije om hulp te bieden bij het herstel van gebouwen, opleiding tot jeugdwerk en diverse Evangelisatieacties.

Slowaakse Baptisten hebben een aparte **Baptist Union (Bratsk Jednota Baptistov v. Slovenskej republiky)**. De huidige secretaris-generaal is dr. Jozef Kulac. **De Baptisten hebben een Bijbelschool in Bansk, Bystrica.** Ze zijn ook zeer actief in organisaties als Trans World Radio, EJE, Elk huis voor Christus en de Evangelische Alliantie. Twee jonge Slowaakse Baptisten vrouwen dienen op het schip Logos II.

Jaarlijks worden jongeren getraind door leden van de Slowaakse Baptist Mission Board en naar zendingsprojecten gestuurd onder etnische Slowaken in Joegoslavië of Slowakije. Er worden twee keer per jaar Baptisten jeugdconferenties gehouden. Sommige Slowaakse Baptisten kerken evangeliseren via tent Evangelisatie. Engels fungeert als tweede taal in de zomerkampen, sport evangelisatie en jeugdconferenties.

Baptisten in de USA in de 20e eeuw.

Dit is een overzicht van de geschiedenis van de Baptisten in de USA, die echter niet alle details zal bevatten van het Baptisten erfgoed in de twintigste eeuw.

In een chronologisch overzicht worden alleen de belangrijkste gebeurtenissen vermeld. In **1905** vormden een groep Baptisten in Noord-Amerika een organisatie genaamd de **Baptist World Alliance**. Hun doel was om de Baptisten over de hele wereld te verenigen.

In 1907 werd de Northern Baptist Convention gevestigd te Washington, DC. Beale vermeldt dat vanaf de allereerste vestiging van de Northern Baptist Convention er liberalen waren in de hoogste posities van de leiding.

Hij wijst er ook op, dat toen de twintigste eeuw begon er geen enkel NBC seminarie was die niet beïnvloed was door het liberalisme en vrijzinnigheid. De meeste van de conservatieve Bijbelgetrouwe predikers in de conventie onderkenden niet de omvang waarmee het modernisme hun scholen was binnengevallen.

In **1919** werden de noordelijke **Baptisten fundamentalisten** gealarmeerd door meerdere problematische kwesties binnen de NBC. Confessionele controle groeide, theologisch modernisme nam steeds meer toe in hun scholen en de afwezigheid van een gezamenlijke geloofsbelijdenis werd gevoeld. In 1920 verenigden sommige conservatieve Baptisten zich binnen de noordelijke Baptist Convention om actie

te ondernemen tegen de invasie van compromissen binnen de NBC. **Bijgevolg vormden zij de Fundamentalist Fellowship van de Northern Baptist Convention.**

Sommigen waren echter niet tevreden met de Fundamental Fellowship, omdat zij meer actie wilden voeren. Daarom vertrokken sommigen in 1923 naar de Baptist Bible Union. Met de hulp van W.B. Riley en T.T. Shields, probeerde J. Frank Norris de Baptisten Fundamentalisten te verenigen in één landelijke beweging. Deze poging ontmoette veel oppositie. Nadat de Baptist Bible Union in 1928 ophield te bestaan, assisteerde Norris bij het oprichten van de **World Baptist Fellowship.**

In **1932** ontstond een andere vereniging uit de fundamentalistische controverse binnen de noordelijke Baptisten Conventie. Deze vereniging nam de naam aan van General Association of Regular Baptist Churches (Noord). De GARBC was in werkelijkheid een gereorganiseerde Baptist Bible Union. Volgens Torbet, was de GARBC bedoeld als een gemeenschap met een minimum aan organisatie, in plaats van een conventie. De organisatie nam een pre-millennium standpunt in over de toekomstige gebeurtenissen (eindtijd) en moedigde haar relaties aan om goedgekeurde zendingsprojecten te ondersteunen.

Op de jaarlijkse pre-conventie bijeenkomst in mei 1947 in Atlantic City, New Jersey organiseerde de **Conservative Baptist Fellowship** van de noordelijke Baptisten (voorheen de Fundamental Fellowship of the Northern Baptist Convention) de Conservative Baptist Association of America. De CBAA werd samengesteld uit autonome Baptisten kerken zonder te letten op andere voorkeuren.

De opdracht en het doel van deze vereniging waren om te voorzien in een Bijbelse gemeenschap van Baptisten, om belangstelling te bevorderen voor instellingen waar het Woord der Waarheid recht gesneden werd. Om de vorming van Evangelische organisaties en instellingen te bevorderen, om geestelijke bijstand aan de lokale kerken te bieden en een positief getuigenis te presenteren van het Nieuwtestamentische Baptisten erfgoed.

Toen het modernisme toenam in het NBC, nam ook het aantal kerken toe dat brak met de gemeenschap. In 1948 brak de Baptist Minnesota Convention, opgericht in 1859, officieel met de Northern-Baptist Convention. Vandaag kennen we de MBC als de Minnesota Baptist Association. The MBA bezit en exploiteert Pillsbury Baptist

Bible College, opgericht in 1957 in Owatonna, Minnesota.

In 1950 veranderde de NBC haar naam in **American Baptist Convention**. In datzelfde jaar brak een groep kerken met het World Baptist Fellowship en vormde de **Baptist Bible Fellowship International**. Ze wilden meer verantwoordelijk leiderschap, minder sensationele methoden, meer Bijbelse doctrines, een confessionele school en een krant met een meer positief getuigenis.

Conclusie: In overeenstemming met de geschiedenis van de Baptisten sinds de tijd van onze Heere Jezus zijn Bijbel getrouwe Baptisten in de twintigste eeuw zich blijven afzetten tegen dwaling. Toen slapheid en modernisme ontstonden in een gemeente, die stevig stond op het fundament van de Bijbel, leidde dit uiteindelijk tot afscheiding. In deze tijd brengen morele en theologische kwesties nieuwe uitdagingen aan degenen die vastbesloten zijn om Bijbelgetrouw te blijven.

Christelijke opvattingen over hete hangijzers, zoals echtscheiding, moderne vertalingen en eerbaarheid, worden subtiel uitgehold door televisie en andere moderne sociale media, zogenaamde wetenschappelijk onderzoek en humanistisch relativisme. Daardoor hebben steeds minder voorgangers de moed om voor de Waarheid te staan. Hoewel afscheiding altijd als radicaal werd gezien, beschouwen velen dit nu als fanatiek.

Veel Baptisten kerken zijn leerstellig afgeweken van de leer van het Nieuwe Testament. Deze afwijkingen worden vaak gevonden in de ecclesiologie, de tweede komst van Christus, de doop, het Avondmaal en de onfeilbaarheid van de Schrift. Grote groepen zijn afgeweken van de Baptisten kenmerken, naarmate ze meer oecumenisch zijn geworden. Heel triest.

Zoals in elke generatie, houden sommigen nog steeds compromisloos vast aan de leer, principes, normen en de kenmerken van de eerste Gemeente in Handelingen. Niet iedere gemeente die pretendeert Baptist te zijn, is echt een Baptistengemeente. Alleen die gemeenten die vasthouden aan de kenmerken van de eerste Nieuwtestamentische gemeenten, beschreven in het boek van de Handelingen der apostelen, mogen terecht de naam Baptist gebruiken.

DOOPSGEZINDEN IN NEDERLAND IN DE 20^E EEUW.

Inspirator Tjeerd Oeds Ma Hylke Hylkema 1888-1962.

“Een bescheiden mens, die de Doopsgezinde Broederschap hielp vormgeven. Begin twintigste eeuw werd de invloed van vrijzinnigheid kleiner, terwijl orthodoxie en katholicisme stabiel waren. Veel jongere predikanten worstelden met ‘zonde en verlossing’. Zij vonden inspiratie bij de Engelse Quakers, vooral op hun conferenties in Woodbrooke. Daar stonden Christus en het gebed in het middelpunt. Leken gaven leiding in geestelijke zaken en bij praktisch werk.

Tjeerd Hylkema werd als student zeer geraakt door lekenvroomheid, lekenarbeid en vredesgetuigenis. Hij overlegde met andere Doopsgezinden om dergelijke principes in de broederschap in te voeren. Daaruit ontstond in 1917 de Vereniging voor Gemeentedagen, een combinatie van landelijke en regionale ontmoetingen, werkgroepen en geleidelijk ook conferentie- en kampeerverblijven. Vrouwen namen er volop deel en er kwam nieuw leven in de broederschap.

Hylkema, vanaf 1912 predikant in **Giethoorn**, was tien jaar de voorzitter. De Algemene Doopsgezinde Sociëteit reageerde eerst argwanend op deze beweging van onderaf, met socialistische, pacifistische, feministische, piëtistische en orthodoxe trekjes. Het eigen blad “De Brieven” verscheen vanaf 1918. Er waren onder meer werkgroepen voor Bijbelstudie, men organiseerde jongerenkampen en men was tegen de krijgsdienst. In Giethoorn stichtte Hylkema een rietvlechtschool. Hij speelde ook een hoofdrol bij de hulpverlening aan de Doopsgezinden in Rusland, die na de revolutie zwaar werden vervolgd. Zijn boekje daarover uit 1920: “De geschiedenis van de Doopsgezinde Gemeenten in Rusland in de oorlogs- en revolutiejaren 1914 tot 1920”, werd herdrukt en uitgebracht in het Duits. Hij werkte mee aan de emigratie van honderden Russische doopsgezinde vluchtelingen naar Noord- en Zuid-Amerika, via Rotterdam. In Nederland werd in de crisistijd hulp geboden aan verarmde gezinnen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog organiseerde hij een transport van Joodse kinderen naar Londen en hulp aan vluchtelingenkampen in Nederland. In 1929, toen het doopsgezind broederschapshuis **Fredeshiem** gereed was, waarvan Hylkema de initiator was, werd hij predikant in **Amersfoort**.

Vanaf **1936 tot 1948** stond hij in **Amsterdam**. Hij is voorzitter geweest van de Doopsgezinde Vredesgroep en was actief voor de bibliotheek van onder meer het Vredespaleis in Den Haag. Hij schreef veel stukken in “De Brieven”, meerdere boeken o.a. “Fredeshiem” (1960), en had een aandeel in de Doopsgezinde Liederenbundel van 1944. Het werk van de Gemeente dag Beweging stimuleerde internationale contacten en bracht de ADS in 1924 tot een verbreding van de doelstelling; bij ‘bevordering van de predikdienst’ kwamen de materiële, zedelijke en godsdienstige belangen van de Nederlandse Doopsgezinden en het vertegenwoordigen van de Doopsgezinden naar buiten. In 1947 werd de naam van de Gemeente dag Beweging: ‘Gemeenschap voor Doopsgezind Broederschapswerk’. (Marius Romijn).

Tjeerd Hylkema was een bescheiden mens; ondanks een zwakke gezondheid kon hij veel van zijn idealen realiseren. Dit hielp de Broederschap bij het binnengaan van de twintigste eeuw. Na zijn vertrek uit Giethoorn, werd hij opgevolgd door een vrijzinnige voorganger. Na zijn overlijden in 1962 zijn er weinig voorgangers meer geweest van zijn geestelijk statuut. De Doopsgezinde Gemeenschap in Nederland kenmerkt zich nu door een soort van Bijbels humanisme, hetgeen verwant is aan groepen als Remonstrantse Broederschap en Nederlandse Protestanten Bond.

Waldenzen in de twintigste eeuw.

“De Waldenzen behoorden in **1948** tot de oprichters van de Wereldraad van Kerken te Amsterdam. In persoonlijke contacten hebben we gemerkt, dat als wij b.v. aan ouderen vragen stelden over een waarachtig bekerend werk van God, er dikwijls een reactie kwam van: **“Ja, zoals u daar nu over spreekt, zo was het vroeger bij ons.”** En dit soms met tranen in de ogen! Zo zien we dat ook dit aloude volk in onze dagen dringend behoefte heeft aan een ware herleving van de aloude Godsdienst der vadersen. “O Heere, doe Uw werk herleven” (Habakuk 3:2; Eng. vert.). J.J.P.

Sommige vroege protestanten voelden een geestelijke verwantschap met de Waldenzen en schreven positief over hen. Sommige Doopsgezinde- en Baptisten auteurs hebben gewezen op de Waldenzen als een voorbeeld van vroegere christenen, die geen deel uitgemaakt hebben van de Rooms-Katholieke Kerk en hun geloof en leer zijn vergelijkbaar met dat van hen.

In de 17e tot de 19e eeuw verbonden Nederlandse- en Duitse Baptisten schrijvers

als Van Braght, (*Martyrs Mirror* 1660) en Steven Blaupot ten Cate, (*Geschiedkundig Onderzoek* 1844), de oorsprong van de Baptisten aan de Waldenzen. Baptisten auteurs als John L. Waller koppelden ook hun oorsprong aan de Waldenzen.

James Aitken Wylie (1808-1890), geloofde eveneens dat de Waldenzen het apostolisch geloof en haar praktijken tijdens de Middeleeuwen hebben behouden. Nog later leerde de Zevende-Dag Adventiste Ellen G. White dat de Waldenzen de bewaarders waren van de Bijbelse waarheid tijdens de grote afval van de Rooms-Katholieke Kerk. Ze geloofde dat de Waldenzen de zevende dag als Sabbat hielden, dat zij zich bezighielden met wijdverspreide missionaire activiteiten en 'de zaden van de reformatie' in Europa plantten.

De geleerde **Michael W. Homer** verbindt het geloof in de oude oorsprong van de Waldenzen aan drie 17de-eeuwse voorgangers, **Jean-Paul Perrin** van de Gereformeerde Kerk van Frankrijk en de Waldenzen voorgangers **Pierre Gilles** en **Jean Leger**, die poeneerden dat de Waldenzen afstammelingen waren van de eerste christenen.

Sommige auteurs proberen de Waldenzer geloofsbelijdenis terug te dateren tot in de Middeleeuwen, in 1120, om hun claim van leerstellige oudheid te doen gelden. Echter, in de huidige geschiedschrijving van de Waldenzen zelf, wordt verklaard dat deze belijdenis werd geschreven in 1531.

Protestantse theologen in Duitsland waren geïnteresseerd in de leerstellige oudheid en de apostolische continuïteit van het Waldenzen geloof. De sterke onafhankelijkheid van de gemeenschappen, leken-predikers, vrijwillige armoede en strikte naleving van de Bijbel en zijn vroege vertaling door Peter Waldo, vormden het bewijs als zijnde toegeschreven aan een vroeg christelijke oorsprong van het protestantisme en als ware interpretatie van het geloof.

De sterke Duitse protestantse steun voor de Waldenzen diaspora gemeenschap in Italië was niet beperkt tot een theologische fascinatie. Het leidde tot omvangrijke financiële steun, leningen, uitwisseling van voorgangers en gemeenschappen, missie hulp en politieke interventies voor de Italiaanse Waldenzen en hun charitatieve inspanningen, vanaf de 17e eeuw.

Na de Tweede Wereldoorlog heeft de Evangelische Kerk in Duitsland actief bijgedra-

gen aan de verzoening van Duitsland met Italië en Frankrijk op basis van haar relatie met de Waldenzen gemeenschap. De GAW heeft samenwerkingsverbanden met de Waldenzen in Italië. Gustav-Adolf-Werk der Evangelischen Kirche in Deutschland, wereldwijde organisatie voor de verspreiding van het christelijk geloof. Georganiseerd om protestantse kleine kerken te ondersteunen in Duitsland en daarbuiten.

EÉNENTWINTIGSTE EEUW.

Waldenzen in de 21e eeuw.

Tegenwoordig leven de meeste Waldenzen in Italië (circa 22.000, voornamelijk in Piemonte), in Uruguay (circa 15.000) en in Argentinië. Het hoofdkwartier is gevestigd in Rome. De Waldenzen vormen het belangrijkste protestantse kerkgenootschap in Italië.

De huidige Waldenzen Kerk beschouwt zichzelf als een protestantse kerk van gereformeerde traditie, oorspronkelijk mede opgericht door Huldrych Zwingli en Calvijn. Het erkent als zijn leerstellige standaard de geloofsbelijdenis gepubliceerd in 1655 op basis van de gereformeerde belijdenis van 1559. Het laat twee ceremoniën toe, doop en Avondmaal.

Het opperste gezag van de kerk wordt uitgeoefend door een jaarlijkse synode en de zaken van de individuele gemeenten worden beheerd door een consistorie onder het voorzitterschap van de voorganger. Door de eeuwen heen hebben Waldenzen kerken zich gevestigd in landen ver weg van Frankrijk, zoals Uruguay en de Verenigde Staten, waar de actieve Waldenzen gemeenten zich blijven inzetten voor het doel van de Waldenzen beweging.

Het hedendaagse en historische Waldenzen geestelijk erfgoed beschrijft als haar doel: de verkondiging van het Evangelie, het dienen van de mensen in de marge van de samenleving, het bevorderen van sociale rechtvaardigheid, het bevorderen van interreligieus werk en het pleiten voor respect voor religieuze diversiteit en vrijheid van geweten. Nu is de **Waldenzen Kerk** lid van de **World Communion of Reformed Churches**, de **World Methodist Raad**, de **Federatie van Evangelische Kerken in Italië** en de **Wereldraad van Kerken**.

Reactie: “De **Waldenzen kerken** zijn nu gereformeerde kerken.” Het kan wel zijn dat deze kerk nu geheel gereformeerd is, maar het komt enigszins vreemd over, dat ze ook lid zijn van de Raad van Evangelische Kerken in Italië. Deze kerken zijn wel heel ver afgeweken van hun oorspronkelijke wortels, de Bijbelse apostolische geloofsleer, waarvan ook de doop op het geloof een onderdeel was.

De Waldenzen vormen één kerkgemeenschap met de Methodisten in Italië.

De Waldenzen en Methodisten hebben zich samengevoegd tot één kerkelijke gemeenschap. Tijdens een congres, dat beide kerken in Torre Pellice hielden, werd hiermee het eenwordingsproces afgesloten, dat in het begin van de jaren zeventig is begonnen. Om volledige eenheid te realiseren is voor de komende vier jaar een programma opgesteld. In die tijd moeten de synoden van beide kerken samen gaan. Tot de eerste concrete stappen behoort de samenwerking in bestuur en pastoraal werk. Voorlopig blijven de financiën van beide kerken gescheiden. Ook in hun oecumenische contacten blijven Waldenzen en Methodisten zelfstandig.

Het Methodisme is ontstaan vanuit een beweging binnen de Anglicaanse Kerk. John en Charles Wesley begonnen in de 18e eeuw de beweging in Oxford. In 1795 hebben ze zich officieel van de Anglicaanse Kerk afgescheiden. De meeste aanhangers kregen de Methodisten in de Verenigde Staten. (RD 1-09-1975).

Mennonieten in de éénentwintigste eeuw.

Er zijn in 2012 wereldwijd ongeveer 1,7 miljoen Mennonieten. De grootste populaties van Mennonieten zijn in India, Ethiopië, Canada, de Democratische Republiek Congo en de Verenigde Staten. Maar Mennonieten kunnen ook gevonden worden als hechte gemeenschappen in ten minste 82 landen, op zes continenten of verspreid tussen de bevolking van die landen.

Er zijn Duitse Mennonieten kolonies in Argentinië, Belize, Bolivia, Brazilië, Mexico, Uruguay en Paraguay, die meestal afstammelingen zijn van Mennonieten uit Oost-Europa. Er is nog steeds een kleine Doopsgezinde Gemeente in Witmarsum, waar Menno Simons werd geboren.

“Amerikaanse Mennonieten, de Amish, én Russische Mennonieten, de ”Umsiedler”, gaan spontaan in gebed als ze het Friese schuilkerkje in Pingjum bezoeken. „Ze zijn als het ware geneigd om de straatstenen in het dorp te kussen, zegt Jan Meester van de Stichting Doopsgezinde Monumenten in Friesland (SDMF). Want hier heeft hun grote voorman Menno Simons gelopen en dáár stond zijn kerk.” Meester wijst op de nog aanwezige Victoriuserk, in het hartje van Pingjum. **Witmarsum**

en Pingjum zijn ware bedevaartsoorden voor Doopsgezinden uit de hele wereld.

In deze regio, tussen Harlingen en Bolsward, werd de Doopsgezinde voorman Menno Simons geboren. Hier groeide hij op en verrichtte hij dienstwerk in de Rooms-Katholieke Kerk. Het doopsgezinde rampenfonds, gevestigd in Noord-Amerika, levert zowel onmiddellijke- als lange termijn hulp na orkanen, overstromingen en andere rampen. Het Mennonite Central Committee biedt rampen-noodhulp aan over de hele wereld, naast hun lange termijn internationale ontwikkelingshulp programma's. Andere programma's bieden een verscheidenheid aan hulpverlening en diensten. Sinds het eind van de 20e eeuw zijn sommige doopsgezinde groepen actief betrokken bij vredes- en sociaal-gerechtigheidsaangelegenheden, waaronder Christian Peacemaker Teams en Mennonite Bemiddeling Service.

Mennisten-route Europa.

“De AnaBaptisten, ook wel wederdopers genoemd, werden op veel plaatsen in Europa vervolgd. Ze werden soms verdrinken of op de vuurstapel verbrand. De zoektocht naar geloofsvrijheid leidde, naast economische redenen, tot migratie. Anderzijds hebben de AnaBaptisten gastvrijheid ondervonden in landen en gebieden, waar hun veiligheid werd geboden. Het eerste deel van de route gaat onder meer door Zwitserland. Daar is nog maar een klein aantal gemeenten vanuit de Baptisten traditie over”, vertelt Antoinette Hazevoet, die samen met drie anderen dit deel van de tocht ondernam.

Wat opviel vergeleken bij de Nederlandse Doopsgezinden is dat de Zwitserse Mennisten meer charisma hebben, meer Evangelisch zijn. Daarnaast zijn er ook nog heel wat orthodoxe gemeenten. **Bijzonder is dat er in Zwitserland sinds 2004 een verzoening op gang is gekomen tussen gereformeerden (uit de traditie van de Lutherse/Calvinistische reformatie) en Baptisten.** Daarover hebben we veel gehoord. We overnachtten bijvoorbeeld bij mensen uit de reformatorische traditie die vertelden dat ze zich persoonlijk verantwoordelijk voelen voor wat hun voorouders de Baptisten hebben aangedaan. Dat dit zo sterk leeft, maakte indruk op ons. Net als het bezoeken van plaatsen waar Baptisten werden vervolgd, bijvoorbeeld bruggen waar ze vanaf werden gegooid.” (K. Knijnenberg.)

Baptisten in Amerika in de 21e eeuw.

De Baptisten zijn de grootste christelijke groepering in de Verenigde Staten en de Southern Baptist Convention is de grootste Baptisten groepering in de VS met 16 miljoen leden. Er bestaan vandaag Baptisten gemeenten in elke staat van de Verenigde Staten. Meer dan 40% van alle Baptisten woont in de Verenigde Staten. De grootste denominatie onder Afro-Amerikanen is de National Baptist Convention met **7,5 miljoen** leden, samen met de kleinere meer liberale Progressieve National Baptist Convention (PNBC), met meer dan 2.000 kerken en een totaal aantal van **2,5 miljoen** leden.

Er zijn tal van kleinere groeperingen, enkele recent ontstaan en anderen met een lange geschiedenis, zoals de Calvinistic Baptists, General Baptists, Primitive Baptists, Old Regulars, Two-Seed-in-the-Spirit Predestinarian Baptists en onafhankelijken.

Een invloedrijke theologische groepering is historisch gezien Landmarkism, die beweert dat er een voortgaande Baptisten lijn loopt vanaf de tijd van Christus tot heden.

In de Verenigde Staten zijn nog Baptisten groeperingen die actief proberen de scheiding van kerk en staat te ondersteunen. Ten minste 14 Baptisten instanties, waaronder Cooperative Baptist Fellowship, de Baptist General Convention of Texas, de National Baptist Convention, USA, Inc., en American Baptist Churches USA steunen financieel en ideologisch de missie van de Baptist Joint Committee for Religious Liberty. Deze organisatie probeert het traditionele Baptisten beginsel van de scheiding van kerk en staat hoog te houden.

Over de kwestie van het schoolgebed, stelt bijvoorbeeld het Baptist Joint Committee, dat het gebed het meest aangenaam voor God is wanneer het vrijwillig wordt gedaan, niet wanneer de overheid dat afdwingt.

Volgens enquêtes hebben tenminste de helft van de Amerikanen een negatief beeld van het Baptisten geloof. Veel onafhankelijke Baptisten congregaties zijn trouwe fundamentalisten, beschouwen alle Baptisten groeperingen als te liberaal voor hen om mee samen te werken. Veel van deze gemeenten hebben een geschiedenis van

evangelisatie methodes die critici te extreem vinden en in strijd zijn met de moderne Amerikaanse cultuur.

Om te voorkomen dat ze ten onrechte geassocieerd worden met fundamentalistische groepen, hebben veel gematigde Evangelische Baptisten kerken namen zoals “Community Church” of “Community Chapel” die de naam van de denominatie weglaten. Dit past in een algemene trend van gemeente stichters van veel denominaties, om niet de naam van hun denominatie te accentueren. De Baptist World Alliance is een gemeenschap van 231 conventies en bonden in 121 landen en gebieden bestaande uit 42 miljoen leden in 177.000 kerken.

In de komende jaren zijn ze toegewijd aan:

- 1) Het bevorderen van aanbidding, gemeenschap en eenheid.
- 2) Stimulering van de passie voor zending en evangelisatie.
- 3) Voorzien in de menselijke nood door middel van noodhulp en duurzame ontwikkeling van de gemeenschap.
- 4) Verdediging van mensenrechten en rechtvaardigheid en
- 5) Het bevorderen van relevante theologische reflectie.

American Baptist International Ministries (IM).

Een verleden, heden en toekomst zo helder als de beloften van God.

Op 6 februari **1812** werden **Adoniram** en **Ann Judson** uitgezonden als zendingen van de Congregational Church en zij zetten koers naar India. Maar terwijl zij op zee waren, begon **Judson** de Bijbel opnieuw te lezen over de kwestie van de waterdoop. Toen zij tot de conclusie kwamen dat gelovigen moeten worden gedoopt door onderdompeling, werden de **Judsons** gedoopt door Britse Baptisten zendingen toen ze Calcutta, India bereikten in september **1812**.

De hun leven veranderende beslissing was niet alleen het begin van een individueel nieuw leven, maar de geboorte van een nieuwe gemeenschap van mensen, partners en kerken. Een nieuwe gemeenschap van christenen die actief zendingen wilde ondersteunen. Die beweging, opgericht in 1814, is vandaag de dag bekend als American Baptist International Ministries (IM). Het is het oudste Baptisten zendingsgenootschap in Noord-Amerika. Haar centrale boodschap is om mensen tot Christus te leiden en te helpen groeien in hun relatie met God door de kracht van de Heilige Geest.

Ze werken samen met gerespecteerde partners in meer dan 70 landen in bedieningen die ook ingaan op de menselijke noden. Na een bescheiden start met twee zendingen in Birma, is IM nu een organisatie die bestaat uit: • 5.200 Amerikaanse en Puerto Rico kerken. • 1.800 vrijwilligers, korte- en lange termijn zendingen in Azië, Afrika, Europa, het Midden-Oosten en Amerika. • 450 teamleden van zendingspartners; - 200 partnerorganisaties; - 70 landen.

Van **Adoniram Judson** is bekend dat hij heeft gezegd: “Onze toekomst is zo helder als de beloften van God. God belooft met ons te zijn, om ons nooit te verlaten en met God is alles mogelijk.” De geschiedenis van de International Ministries laat zien dat het onmogelijke mogelijk wordt, als God Zijn beloften realiseert. De geschiedenis is één van de verrassingen van God en Gods volk als we proberen om discipelen van Jezus Christus te maken, om God te verheerlijken op de hele aarde door het overschrijden van culturele grenzen, om mensen tot geloof in Jezus Christus te helpen komen, te groeien in hun relatie met God en hun leven te veranderen door de kracht van de Geest.

Baptisten in Nederland in de 21e eeuw.

Dr. Olof H de Vries (1942-2014) over Baptisme. Boek: “Gelovig gedoopt”, 2009 - Uitgeverij. Kok-Kampen.

“Het Baptisme is een gemeenschapsgebeuren in de tijd. In heel verschillende en steeds weer veranderende historische situaties heeft het zijn ideaal van de gemeente van gelovigen vorm weten te geven. (blz. 24). Waar en wanneer ook het Baptisme op het toneel verscheen, steeds diende het zich aan als een beweging die de traditionele kerk wilde terugvoeren naar haar Nieuwtestamentisch begin van “gemeen-

schap van gelovigen”. De vitaliteit van het Baptisme schuilt in zijn functioneren als alternatief voor de gevestigde kerk. Daarin heeft het zijn oorsprong. Maar steeds begint na verloop van tijd de zwaartekracht van de tijd aan een Baptisten beweging te trekken. De gemeenschap van tweede en derde generatie Baptisten komt in een proces van verkerkelijking. Er komen Baptisten instituten.” (blz. 25).

Reactie: De auteur gaat na een beschouwing over het Baptisme in het algemeen snel over naar de situatie van de Baptisten in de laatste eeuw. De vervolgingen zijn historie geworden en het Baptisme heeft nu alle kans om te groeien. Dat doet het dan ook, vooral in landen buiten Europa. Maar toch ook wel in Nederland. Maar met de groei, komen er ook dwalingen. Er worden kerken gesticht, er komen kerkverbanden, maar de invloed van de charismatische beweging doet zich ook hier gelden.

Er ontstaan niet alleen Baptisten kerken van diverse signatuur, maar ook door invloed van buiten, meestal uit Amerika, diverse soorten Pinkstergemeenten en Evangelische gemeenten.

Wél gemeenten die de geloofsdoop in hun credo hebben staan, maar of dat altijd na wedergeboorte en bekering plaats vindt, blijft de vraag.

Ook ontkomen verschillende Baptisten gemeenten niet aan de invloed van een zekere mate van vrijzinnigheid. De invloed van dr. J. Reiling (1923-2005) zou hier niet vreemd aan zijn. **Dat het Baptisme niet zijn oorsprong heeft in de gevestigde kerk (en) is met dit boek duidelijk aangetoond.**